

การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคาร
พักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

โดย
นายวีราทร มงคลพาณิชย์กิจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาบัณฑิต

หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวน
ดาตฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาดบัณฑิต

หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

AN ASSESSMENT OF URBAN AGRICULTURAL AREAS FOR FOOD SECURITY: A
CASE STUDY OF THE ROOFTOP GARDENS OF RESIDENTIAL BUILDINGS, PLOT
G, DIN DAENG COMMUNITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Urban and Environmental Planning Master of Urban and Environmental
Planning Program
Department of URBAN DESIGN AND PLANNING
Academic Year 2024
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง
โดย	นายวีราทร มงคลพาณิชย์กิจ
สาขาวิชา	หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. สุพักตรา สุทธิสุภา

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรดี เกษมสุข)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนะ จีระพิวัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุพักตรา สุทธิสุภา)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. กรุณา รัชชวิน)

620220033 : หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพัตต แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : เกษตรในเมือง, ความมั่นคงทางอาหาร, ชุมชนดินแดง

นาย วีราทร มงคลพาณิชย์กิจ: การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. สุพักตรา สุทรสุภา

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ รวมจำนวน 286 ชุด และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรอาสาสมัครเพียง ผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าโครงการฯ จำนวน 5 ราย เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง จำนวน 1 ราย รวมถึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าคะแนนการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จากการมีส่วนผักชั้นดาดฟ้า ซึ่งแบ่งตามองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้แก่ 1) มิติการมีอาหารเพียงพอ 2) มิติการเข้าถึงอาหาร 3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร 4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร และวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีสรุปความหรือสังเคราะห์ข้อความ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า สวนผักชั้นดาดฟ้าโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ พบว่า ได้คะแนนความมั่นคงทางอาหารอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยได้คะแนนเฉลี่ยด้านการเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ด้านความหลากหลายทางอาหาร และด้านความปลอดภัยทางอาหาร อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาประยุกต์ใช้ในการจัดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน หรือพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นได้ ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง และระดับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

620220033 : Major Master of Urban and Environmental Planning Program

Keyword : Urban agriculture, Food security, Din Daeng Community

MR. Weeratorn MONGKOLPANICHAYAKIT : An Assessment of Urban Agricultural Areas for Food Security: A Case Study of the Rooftop Gardens of Residential Buildings, Plot G, Din Daeng Community Thesis advisor : Associate Professor Supagtra Suthasupa, Ph.D.

This research seeks to assess the urban agricultural areas in the community level for food security of the rooftop gardens in the residential building, Plot G, of Din Daeng Community. The project data were collected through questionnaires from 286 residences. Additionally, interviews were conducted with the agricultural self-improvement group, including five rooftop vegetable garden janitors and a project manager of the National Housing Authority. Data from the questionnaires were analyzed using statistical methods, including percentages, averages, and scores of food security in the four dimensions defined by the Food and Agriculture Organization (FAO): 1) food availability 2) food access 3) food utilization, and 4) food stability. The research findings indicate that the rooftop vegetable garden project has only a minor relationship with the food security of the project's residents. The assessment of food security across four dimensions shows that the overall food security score is moderate. Specifically, the average scores for access to the rooftop vegetable garden, food diversity, and food safety are below satisfactory levels. The research findings, from the questionnaires and the interviews, will provide guidelines for implementing urban agricultural areas or edible green spaces for other urban renewal projects, and other communities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร. สุพักตรา สุทธสุภา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนะ จีระพิวัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. กรุณา รักษวิณ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณกองควบคุมผังเมือง สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง และสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร ที่อนุมัติทุนการศึกษาในประเทศ ระดับปริญญาโท หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทำให้มีโอกาสในการศึกษาต่อนอกเวลาราชการ

ขอขอบคุณการเคหะแห่งชาติและกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการให้ข้อมูลและอนุญาตให้เข้าพื้นที่โครงการอาคารพักอาศัย แปลง G รวมถึงการประชาสัมพันธ์ จัดเตรียมสถานที่ และอำนวยความสะดวกในการแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และถ่ายภาพ บริเวณพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ และบริเวณสวนผักชั้นดาดฟ้า

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณความห่วงใยและกำลังใจจากเพื่อน พี่ น้อง และครอบครัวที่คอยสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

วีราทร มงคลพาณิชย์กิจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
1.2 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.2.1 ความมุ่งหมาย.....	5
1.2.2 วัตถุประสงค์.....	5
1.3 คำถามการวิจัย.....	6
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.5 กระบวนการวิจัย.....	7
1.6 วิธีการวิจัย	9
1.7 ขอบเขตการศึกษา.....	9
1.7.1 ขอบเขตด้านพื้นที่	9
1.7.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	9
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษา.....	11
1.9 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	11
1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	13

1.11 การนำเสนอผลการวิจัย.....	13
บทที่ 2 การศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดการทำเกษตรในเมือง (Urban Agriculture)	14
2.1.2 ความเป็นมาของแนวคิดเรื่องเกษตรในเมือง.....	15
2.1.3 การจัดแบ่งประเภทของเกษตรในเมือง	16
2.1.4 บทบาทและความสำคัญของเกษตรในเมือง	18
2.1.5 แนวคิดภูมิทัศน์กินได้ หรือ เมืองกินได้ (Edible Landscapes/Edible cities).....	20
2.2 แนวคิดเมืองพร้อมรับมือ หรือ เมืองยืดหยุ่น (Urban Resilience/Resilient City).....	23
2.3 แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food Security).....	25
2.3.1 นิยาม ความหมายของความมั่นคงทางอาหาร	27
2.3.2 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร.....	29
2.3.3 ดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร.....	30
2.3.4 ประเภทของดัชนี.....	31
2.3.5 ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมั่นคงทางอาหาร.....	33
2.4 แนวคิดมาตรการจูงใจการพัฒนาหรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measure) ...	37
2.4.1 มาตรการทางผังเมือง (Urban Planning Measures).....	38
2.4.2 มาตรการทางภาษี (Tax measures).....	40
2.5 กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง	42
2.5.1 กรณีศึกษาในประเทศ.....	42
2.5.1.1 สวนผักดาดฟ้าบ้านรังษี	42
2.5.1.2 สวนเกษตรดาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่.....	44
2.5.1.3 สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล.....	45
2.5.2 กรณีศึกษาในต่างประเทศ.....	47
2.5.2.1 Rooftop Community Agriculture, Macau	47

2.5.2.2 Edible Garden City (EGC), Singapore.....	49
2.5.2.3 Urban Agriculture, Havana Cuba	52
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษา.....	55
3.1 สรุปกรอบแนวความคิด.....	55
3.2 การออกแบบกระบวนการวิจัย	56
3.3 การคัดเลือกพื้นที่	60
3.3.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย.....	60
3.3.2 การคัดเลือกพื้นที่วิจัย	60
3.3.3 การคัดเลือกพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง.....	61
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
3.4.2 ตัวแปรหรือตัวชี้วัดในการวิจัย.....	62
3.4.3 การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	63
3.4.4 แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์.....	65
3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	69
3.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data).....	69
3.6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)	69
3.7 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
3.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	70
3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	71
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	72
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G. 72	
4.1.1 ประวัติความเป็นมา	72

4.1.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ.....	74
4.1.3 ประชากร.....	76
4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร.....	77
4.1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม.....	79
4.2 ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ.....	87
4.2.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ.....	87
4.2.2 องค์ประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ.....	88
4.2.3 การบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ.....	89
4.2.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพสวนผักชั้นดาดฟ้า.....	89
4.3 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในปัจจุบัน.....	95
4.3.1 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย.....	95
4.3.2 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของกรุงเทพมหานคร.....	97
4.3.2 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่ศึกษา.....	101
4.3.4 การประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ.....	104
บทที่ 5 ผลการศึกษา.....	105
5.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง 7 ชุมชน.....	105
5.2 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G.....	120
5.2.1 ข้อมูลทั่วไป.....	120
5.2.2 ข้อมูลเพื่อประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน.....	123
5.2.2.1 การประเมินมิติการมีอาหารเพียงพอ.....	123
5.2.2.2 การประเมินมิติการเข้าถึงอาหาร.....	126
5.2.2.3 มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร.....	135
5.2.2.4 มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร.....	139
5.2.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า.....	146

5.2.4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	152
5.2.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	157
5.3 ผลการศึกษาจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง	159
5.3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า	159
5.3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า	160
5.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการ พัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	160
5.3.4 ประเด็นปัญหา	161
5.3.5 ข้อเสนอแนะ	161
5.4 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ	161
5.4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง	161
5.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	162
5.4.3 สรุปประเด็นปัญหา	162
5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่มีความสอดคล้อง/ขัดแย้งของกลุ่มตัวอย่าง	163
5.6 สรุปผลการศึกษา	164
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ	167
6.1 สรุปผลการศึกษา	167
6.1.1 สรุปผลการศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G	167
6.1.2 ความคิดเห็นจากผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง	180
6.1.3 ความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชน ดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G	180

6.2 อภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย	180
6.3 ข้อเสนอแนะ	184
6.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา.....	184
6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไปในอนาคต.....	187
รายการอ้างอิง	189
ภาคผนวก ก.....	195
ภาคผนวก ข.....	197
ภาคผนวก ค.....	222
ภาคผนวก ง.....	233
ภาคผนวก จ.....	246
ประวัติผู้เขียน.....	288

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงคำถาม 9 ข้อตาม HFIAS เพื่อวัดสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของครัวเรือน	34
ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการคำนวณคะแนนดัชนี CSI ของครัวเรือน.....	36
ตารางที่ 3 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย	60
ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis สวนผักชั้นดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G	92
ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง ตัวอย่าง 7 ชุมชน	114
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	122
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีอาหารเพียงพอของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัยแปลง G	124
ตารางที่ 8 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีอาหารเพียงพอของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	125
ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	128
ตารางที่ 10 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของ กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	134
ตารางที่ 11 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	136
ตารางที่ 12 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	139
ตารางที่ 13 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	140
ตารางที่ 14 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	144

ตารางที่ 15 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	145
ตารางที่ 16 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผัก ชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G.....	146
ตารางที่ 17 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของ กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	150
ตารางที่ 18 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่มตัวอย่างผู้ อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	152
ตารางที่ 19 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่ เกษตรกรรมชุมชนของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	156
ตารางที่ 20 ตารางแสดงการเปรียบเทียบประเด็นที่มีความสอดคล้อง/ขัดแย้งของกลุ่มตัวอย่าง	163
ตารางที่ 21 แสดงผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ.	169
ตารางที่ 22 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้ อาศัยในโครงการฯ	175
ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย.....	178
ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	198
ตารางที่ 25 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (แบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ).....	224
ตารางที่ 26 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (แบบ สัมภาษณ์กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า)	229
ตารางที่ 27 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (แบบ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ).....	231
ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทาง อาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G	234

ตารางที่ 29 แสดงเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าบน อาคารพักอาศัย แปลง G.....	244
ตารางที่ 30 แสดงเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง การส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมือง	245

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ตั้งโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ..	10
ภาพที่ 2 แสดงแผนภูมิองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร	30
ภาพที่ 3 รูปแบบการปลูกแบบชุ่มไม้เลื้อย (ซ้าย) ผลผลิตจากสวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษี (ขวา).....	43
ภาพที่ 4 การแปรรูปผลผลิตส่วนเกินเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ.....	43
ภาพที่ 5 สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่	45
ภาพที่ 6 แสดงการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล	46
ภาพที่ 7 แสดงสวนผักชุมชนตลาดฟ้า มาเก๊า.....	48
ภาพที่ 8 แสดงภาพมุมสูงของสวนกินได้ (Edible Gardens) บนตลาดฟ้าของโรงเรียนในสิงคโปร์.....	50
ภาพที่ 9 แสดงการประยุกต์ใช้แนวคิดเพอร์มาคัลเชอร์ (Permaculture) กับพันธุ์พืชท้องถิ่นในสิงคโปร์	51
ภาพที่ 10 แสดงเกษตรในเมืองเพื่อการเยียวยา (Urban Care Farms) ในสิงคโปร์	52
ภาพที่ 11 แสดงการทำเกษตรในเมืองของคิวบา.....	53
ภาพที่ 12 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	56
ภาพที่ 13 แสดงแผนผังกระบวนการวิจัย	59
ภาพที่ 14 แสดงสภาพชุมชนดินแดงหลังการปรับปรุง พ.ศ. 2506.....	74
ภาพที่ 15 แสดงแผนแม่บทโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง พ.ศ. 2559 - 2567	74
ภาพที่ 16 แสดงทัศนียภาพอาคารพักอาศัยแปลง G ตอนกลางวัน และตอนกลางคืน.....	75
ภาพที่ 17 แสดงบริบทโดยรอบโครงการ.....	76
ภาพที่ 18 แสดงแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556	78
ภาพที่ 19 แสดงแผนที่ที่โล่งท้ายกฎหมายกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556	78
ภาพที่ 20 แสดงตำแหน่งศาสนสถานในพื้นที่เขตดินแดง	81

ภาพที่ 21 แสดงตำแหน่งสถานศึกษาในพื้นที่เขตดินแดง	82
ภาพที่ 22 แสดงตำแหน่งสถานพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่เขตดินแดง	83
ภาพที่ 23 แสดงตำแหน่งและพื้นที่ให้บริการสถานีตำรวจในพื้นที่เขตดินแดง.....	84
ภาพที่ 24 แสดงตำแหน่งและพื้นที่ให้บริการสถานีดับเพลิงในพื้นที่เขตดินแดง	85
ภาพที่ 25 แสดงตำแหน่งพื้นที่สวนสาธารณะในเขตดินแดง	86
ภาพที่ 26 แสดงผังพื้นที่สีเขียวชั้นดาดฟ้าโครงการ	87
ภาพที่ 27 แสดงรูปตัดความลึกดินบริเวณแปลงผักสวนครัวชั้นดาดฟ้า	88
ภาพที่ 28 แสดงวิธีการรดน้ำแปลงผักสวนครัวชั้นดาดฟ้า.....	88
ภาพที่ 29 แสดงแผนภูมิแนวโน้มค่าดัชนีความหิวโหยของประเทศไทย GHI Score Trend for Thailand	96
ภาพที่ 30 แสดงแผนภูมิร้อยละของตัวอย่างจากตลาด 10 จังหวัดที่พบสารพิษตกค้างพิษสารตกค้างเกินค่า MRL	98
ภาพที่ 31 แสดงแผนภูมิร้อยละของตัวอย่างจากตลาดและห้างค้าปลีก ที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 98	
ภาพที่ 32 แสดงการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร	99
ภาพที่ 33 แสดงบรรยากาศการจับจ่ายซื้ออาหารบริเวณตลาดดินแดง.....	101
ภาพที่ 34 แสดงมาตรการปิดตลาดดินแดง และ ตลาดห้วยขวาง ช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2564	102
ภาพที่ 35 แสดงแผนที่ตำแหน่งที่ตั้งของตลาดและซูเปอร์มาร์เก็ตในพื้นที่เขตดินแดง	103
ภาพที่ 36 แสดงแผนภูมิผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ	172
ภาพที่ 37 แสดงแผนภูมิปัจจัยต่าง ๆ ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ	172
ภาพที่ 38 แสดงแผนภูมิความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าในด้านต่าง ๆ	176
ภาพที่ 39 แสดงแผนภูมิความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้าในด้านต่าง ๆ.....	176

ภาพที่ 40 แสดงแผนภูมิความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง	179
ภาพที่ 41 แสดงแผนภูมิความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัย ผู้มีรายได้น้อย	179

บทที่ 1

บทนำ

การวิจัยเรื่อง “การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง” เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลของการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าต่อความมั่นคงทางอาหารที่เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยในมิติใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาประยุกต์ใช้ในโครงการฟื้นฟูเมืองอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในระดับชุมชน ที่เหมาะสมต่อไป

จากรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างอาคารพักอาศัยแปลง G ของการเคหะแห่งชาติ (2559) โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับชุมชนผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐที่ดำเนินการโดยการเคหะแห่งชาติแบ่งการดำเนินโครงการออกเป็น 4 ระยะ สำหรับรองรับผู้อยู่อาศัยเดิมจำนวน 5,846 หน่วย โดยโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2561 มีขนาดพื้นที่โครงการ 1 ไร่ 3 งาน 97.5 ตารางวา หรือ 3,190 ตารางเมตร เป็นอาคารอยู่อาศัยรวมแบบให้เช่าระยะยาว สูง 28 ชั้น รองรับผู้อยู่อาศัยเดิม จำนวน 334 หน่วย หรือคิดเป็นจำนวนผู้อยู่อาศัยประมาณ 1,002 คน และมีการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าอาคารเป็นพื้นที่สีเขียวขนาด 347.02 ตารางเมตร สำหรับปลูกผักสวนครัว จำนวน 24 ชนิด บนพื้นที่ปลูก 212.15 ตารางเมตร ซึ่งต่อมาได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยเฉพาะผลกระทบด้านความมั่นคงทางอาหารจากกำลังซื้อที่ลดลงส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัย

โดยกรอบในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเกษตรในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security) จากการมองเกษตรในเมืองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของเมือง ซึ่งองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organisation : FAO) ได้เสนอองค์ประกอบ

ในการพิจารณาเรื่องความมั่นคงทางอาหารไว้ 4 มิติ คือ (1) การมีแหล่งอาหารอยู่ (Food Available) ซึ่งโยงถึงเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเองได้ทางอาหาร สำหรับอาหารบางประเภททั้งยามปกติและยามวิกฤต (2) การเข้าถึงอาหาร (Food Accessibility) ซึ่งโยงถึงเรื่องการกระจายอาหาร (3) การใช้ประโยชน์ในอาหาร (Food Utility) การได้บริโภคอาหารที่มีโภชนาการ สด ปลอดภัย มีคุณภาพที่ดี มีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย สร้างเสริมสุขภาพที่ดี และรู้แหล่งที่มา (4) การมีอาหารให้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ (Food Stability) แม้ยามเกิดวิกฤต ดังนั้น บทบาทเกษตรในเมืองจะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของคนเมือง

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เกษตรในเมือง” หรือ “Urban Agriculture” เป็นแนวคิดในการนำพื้นที่การเกษตรซึ่งเป็นแหล่งในการผลิตอาหารกลับเข้าสู่พื้นที่เมือง เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่รู้ที่มาของอาหารที่คนเมืองบริโภค รวมถึงกระบวนการและระยะทางในการเดินทางของอาหารเหล่านั้นก่อนที่จะมาถึงผู้บริโภค ปริมาณขยะและของเสียที่เกิดขึ้นจากการบริโภคของคนเมือง การพึ่งพิงระบบการผลิตจากระบบอุตสาหกรรมอาหารเป็นหลัก ส่งผลให้วัฒนธรรมการบริโภคของคนเมืองถูกตัดขาดจากแหล่งผลิตอาหารอย่างสิ้นเชิง จึงเกิดแนวความคิดย้อนกลับในการนำแหล่งผลิตอาหารกลับสู่พื้นที่เมือง (Philips, 2013) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร และแนวคิดเมืองยืดหยุ่น (Urban Resilience) ที่ให้ความสำคัญกับความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร ความสามารถในการรองรับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในกลุ่มคนเปราะบางหรือกลุ่มคนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองชั้นในเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบด้านความมั่นคงทางอาหารมากที่สุด เมื่อเกิดวิกฤตต่าง ๆ เช่น วิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่ปัจจุบันยังทวีความรุนแรงและเกิดบ่อยครั้งยิ่งขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกอย่างรุนแรง วิกฤตสงครามรัสเซีย - ยูเครน และสงครามอิสราเอล - ฮามาส เป็นปัจจัยสร้างความเปราะบางแก่เศรษฐกิจโลกมากยิ่งขึ้น รวมถึงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และทำให้กำลังซื้อลดลง ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านอาหารเป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนผู้มีรายได้น้อย ทำให้อาจเกิดการขาดแคลนอาหารที่มีคุณภาพทางโภชนาการได้ เป็นต้น

จากการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในผังภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2600 ที่เน้นการควบคุมการขยายตัวและการกระจายความเจริญออกสู่ภายนอกภาค เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และสร้างสมดุลของการพัฒนา ร่วมกับการควบคุมการขยายตัวของเมือง สนับสนุนการพัฒนาเมืองแบบกระชับ กระจุกตัวหนาแน่นอยู่บริเวณศูนย์กลางเมืองตามหลักการ (Compact City) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เต็มศักยภาพ สอดคล้อง

กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง แทนการปล่อยให้เมืองขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง (Urban Sprawl) อันทำให้เกิดความสิ้นเปลืองในการขยายโครงสร้างพื้นฐานตามการขยายตัวของเมืองและส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมถูกทำลาย ซึ่งการพัฒนาเมืองตามแนวทางดังกล่าว ส่งผลให้บริเวณเขตเมืองชั้นในมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหนาแน่นสูงและมีการขยายตัวในแนวตั้งเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะตามแนวเส้นทางและบริเวณโดยรอบสถานีรถไฟฟ้า นำโดยการพัฒนาที่ดินของภาคเอกชนในเชิงพาณิชย์กรรม (ห้างสรรพสินค้า โรงแรม สำนักงาน) และที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูง (คอนโดมิเนียม) ส่งผลให้ราคาที่ดินในเขตเมืองชั้นในมีราคาสูงขึ้นมาก และทำให้พื้นที่เขตเมืองชั้นในขาดแคลนพื้นที่โล่งและพื้นที่สีเขียวสาธารณะของเมือง ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณพื้นที่ชานเมืองด้านตะวันตกและด้านตะวันออกซึ่งมักได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม (วิกฤตน้ำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ. 2554) และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากสำนักงานการเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2566 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่การเกษตร (เฉพาะด้านพืช ไม่รวมด้านปศุสัตว์ และด้านเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) ลดลงถึง 114,613 ไร่ จากพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 209,303 ไร่ ในปี พ.ศ. 2556 เหลือเพียง 94,689.92 ไร่ ในปี พ.ศ. 2566 หรือลดลงคิดเป็นร้อยละ 54.76 ภายในระยะเวลา 10 ปี ส่วนหนึ่งมาจากการขยายตัวของเมืองในแนวราบ โดยเฉพาะโครงการบ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ส่งผลให้กรุงเทพมหานครขาดแคลนพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับผลิตอาหารให้กับเมือง ในยามวิกฤต ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของเมือง จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2565 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนสูงถึง 27,970 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ 9,391 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.58 สูงกว่าค่าใช้จ่ายอื่นทั้งหมด

ทั้งนี้ ความมั่นคงทางอาหาร เป็นคำที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยคำนิยามที่นำมาใช้อ้างอิงมากที่สุดมาจากการประชุมอาหารโลก (World Food Summit) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1996 “ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง คนทุกคนทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ มีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการทั้งทางกายภาพและเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ (FAO, 2006) ได้แก่ (1) มิติการมีอาหารเพียงพอ (2) มิติการเข้าถึงอาหาร (3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร (4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร สำหรับประเทศไทยได้ให้ความหมายของความมั่นคงทางอาหารไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ว่าหมายถึง “การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้ง การมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งใน

ภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร” นอกจากนี้ ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 ประเทศไทย และประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ร่วมลงนามรับรอง “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030” หรือ “Transforming Our World : The 2030 Agenda for Sustainable Development” โดยมีเป้าหมายหนึ่ง คือ ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และ ส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

ซึ่งปัญหาเรื่องความอดอยากหิวโหยโดยทั่วไปมักเกิดในพื้นที่ชนบทห่างไกล ที่มักผูกติดกับปัญหาความยากจน ประชากรมีรายได้ต่ำ และมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน แต่แท้จริงแล้ว ปัญหาความหิวโหยและความมั่นคงทางอาหารกลับเป็นปัญหาสำคัญของเมืองใหญ่ ๆ ทั่วโลก ที่แม้จะมีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าคนในพื้นที่ชนบท แต่กลับถูกจำกัดการเข้าถึงความหลากหลายทางอาหาร รวมทั้งปัญหาเรื่องคุณภาพอาหาร การไม่รู้แหล่งที่มาของอาหาร และความปลอดภัยของอาหาร ซึ่งคนรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อยในเมืองถูกจำกัดการเข้าถึงอาหารที่ดีมีคุณภาพจากปริมาณรายได้ อันเป็นผลจากการพัฒนาเมืองที่แยกพื้นที่เกษตรกรรมออกจากพื้นที่เมืองอย่างสิ้นเชิง เมืองหลายเมืองเติบโตภายใต้ระบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยมีคนเป็นแรงงานในการผลิตสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค และการบริการ ทำให้คนในชนบทส่วนใหญ่อพยพเข้ามาหางานทำในพื้นที่เมือง เกิดความแออัดในเมือง และส่งผลให้เมืองกลายเป็นศูนย์รวมคนรายได้น้อยที่เป็นกลุ่มแรงงานขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของเมือง อาหารถูกแปรรูปและคุณภาพและความหมายไปเป็นสินค้าที่มีราคาและต้องจ่ายเงินในการเข้าถึงอาหารเหล่านั้น คุณภาพและปริมาณของอาหารจึงแปรผกผันและถูกจำกัดด้วยต้นทุนการผลิตและกำไร ส่งผลให้เมืองกลับกลายเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเรื่องความมั่นคงทางอาหารมากกว่าในพื้นที่ชนบท เพราะพื้นที่เมืองไม่ได้ถูกออกแบบไว้เพื่อการผลิตอาหารตั้งแต่แรก ต่างจากในพื้นที่ชนบทที่มีความมั่นคงทางอาหารมากกว่า (ลิ้มณ ไมตรีมิตร, 2560)

จากการพัฒนาเมืองแบบแยกพื้นที่เกษตรกรรมกับพื้นที่เมืองออกจากกันของกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสามารถในการผลิตอาหารให้กับเมืองถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ชานเมืองที่ห่างไกล และต้องอาศัยการขนส่งอาหารเหล่านั้นเข้าสู่เมือง รวมถึงการพึ่งพิงแหล่งผลิตอาหารจากต่างจังหวัดเป็นหลัก ส่งผลให้กรุงเทพมหานครอาจขาดความมั่นคงทางอาหาร หากไม่สามารถขนส่งอาหารจากพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ต่างจังหวัดเข้ามาสู่พื้นที่ใจกลางเมืองได้ ในกรณีที่เกิดวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อ การขนส่ง การมีพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่เมืองขึ้นในจะช่วยเพิ่มความสามารถในการผลิตอาหารให้กับเมือง ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของผู้มีรายได้น้อยในเมือง และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งอาหารจากพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ต่างจังหวัดเข้าสู่พื้นที่เมือง ทำให้ห่วงโซ่อาหารมีระยะทางที่สั้นลง ลดการสูญเสียจากการขนส่ง ผู้บริโภคสามารถซื้อผลผลิตอาหารจากพื้นที่ผลิตได้โดยตรงไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทใหญ่ ทำให้ราคาอาหารถูกลงและเป็นธรรม

ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยและแหล่งผลิตอาหารสำรองที่สำคัญของเมือง ในยามเกิดวิกฤต และทำให้เมืองมีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากการกำหนดหัวข้อการวิจัยเพื่อการประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร การเลือกพื้นที่ศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ ตั้งอยู่บนเงื่อนไขหลัก 2 ข้อ คือ ข้อ 1 ต้องเป็นพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชน โดยเฉพาะชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองชั้นในที่ขาดแคลนพื้นที่สีเขียว (ประเภทกินได้) ข้อ 2 ต้องมีโครงการการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินในเขตเมืองเพื่อความยั่งยืนของพื้นที่เกษตรในเมือง จากเงื่อนไขทั้ง 2 ข้อดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษา คือ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่มีการดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2561 และมีการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าอาคารเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับปลูกผักสวนครัว

1.2 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ความมุ่งหมาย

เพื่อศึกษารูปแบบ ปัจจัย บทบาทของพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 (อาคารพักอาศัยแปลง G) กับระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ รวมถึงเสนอแนะแนวทางและมาตรการทางผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร

1.2.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษานิยาม ความหมาย องค์ประกอบ บทบาท และความสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) และความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)
- 2) เพื่อประเมินสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G และความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการ
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการทางผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร

1.3 คำถามการวิจัย

การจัดให้มีพื้นที่สวนผักสวนครัวขึ้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 (อาคารพักอาศัยแปลง G) สามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

สมมติฐาน คือ การจัดให้มีพื้นที่สวนผักสวนครัวขึ้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 (อาคารพักอาศัยแปลง G) สามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยได้อย่างมาก (มีนัยสำคัญ)

1.5 กระบวนการวิจัย

กระบวนการศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การกำหนดหัวข้อ เรื่องที่สนใจศึกษา/การเสนอชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ในที่นี้ผู้ศึกษาสนใจเกี่ยวกับการทำเกษตรในพื้นที่เมือง นำไปสู่การเสนอหัวข้อการศึกษา “การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง”

2) การศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรในเมือง เพื่อยกระดับความมั่นคงทางอาหาร กรณีตัวอย่างทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3) การออกแบบการศึกษาวิจัย การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือในการศึกษา และข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมสำหรับวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษา และเสนอแนะ

4) การศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิที่สามารถสืบค้นได้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อรวบรวมปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส อุปสรรค ของพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่าง สำหรับสรุปตัวแปรหรือตัวชี้วัดสำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ

5) การสร้างแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

(1) การสร้างแบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด กรณีศึกษา และปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้านความมั่นคงทางอาหาร รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนผู้มีรายได้น้อย

โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

$$n = N \div (1 + Ne^2)$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

จากผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 จำนวน 334 หน่วย คำนวณจำนวนประชากร 3 คนต่อหน่วย จะได้ประชากรรวมประมาณ 1,002 คน ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการเก็บแบบสอบถาม คือ 286 ชุด

โดยมีตัวแปรที่สำคัญ 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรด้านพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผัก ขันดาดฟ้า) และตัวแปรด้านความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัย ใช้การประเมินหลายมิติ โดยอ้างอิงจากองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ (FAO, 2006)

(2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง) จำนวน 5 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

(3) การสร้างแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ (ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1) จำนวน 1 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

6) การเก็บข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

(1) เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ รวมจำนวน 286 ชุด เพื่อประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัย จากการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) สำหรับโครงการฯ

(2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 5 คน เพื่อสอบถามปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

(3) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติผู้ดูแลโครงการฯ จำนวน 1 คน เพื่อสอบถาม ปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

7) การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม โดยวิธีทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีสรุปความหรือสังเคราะห์ข้อความ

8) สรุปและอภิปรายผลการศึกษา ตอบวัตถุประสงค์การศึกษา และเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

1.6 วิธีการวิจัย

วิธีการศึกษามีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรในพื้นที่เมือง เพื่อยกระดับความมั่นคงทางอาหารของชุมชนผู้มีรายได้น้อย
- 2) การศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ โดยศึกษาเอกสาร บทความทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก
- 3) การสำรวจภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตการณ์พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักสวนครัวขึ้นดาดฟ้า) ของผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1
- 4) การเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา
- 5) การวิเคราะห์ โดยวิธีทางสถิติ และวิธีสรุปความหรือสังเคราะห์ข้อความ

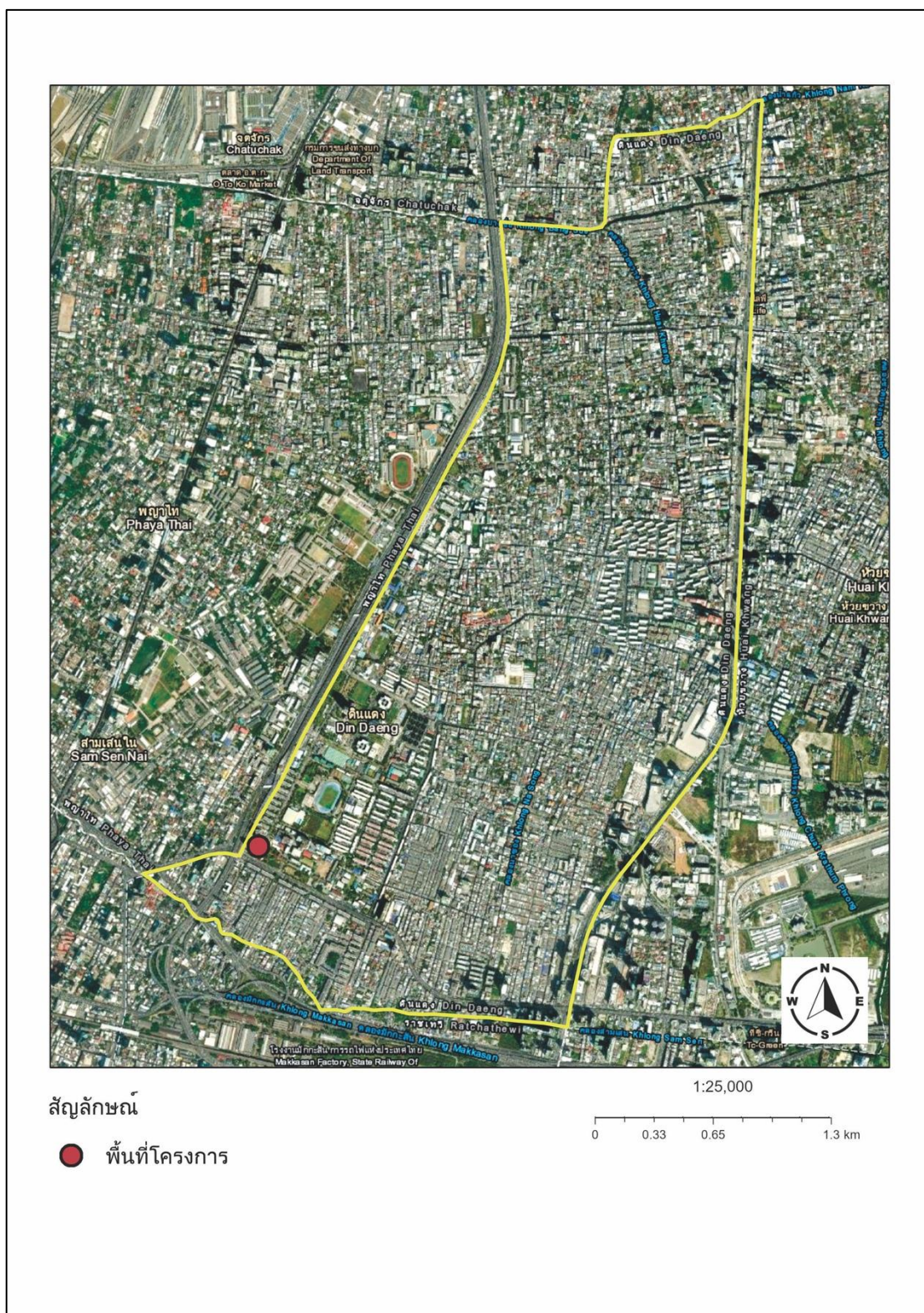
1.7 ขอบเขตการศึกษา

1.7.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ตั้งอยู่ในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร โดยโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G (ภาพที่ 1) ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2561 มีขนาดพื้นที่โครงการ 1 ไร่ 3 งาน 97.5 ตารางวา หรือ 3,190 ตารางเมตร เป็นอาคารอยู่อาศัยรวมแบบให้เช่าระยะยาว สูง 28 ชั้น รองรับผู้อยู่อาศัยเดิมจำนวน 334 หน่วย หรือคิดเป็นจำนวนผู้อยู่อาศัยประมาณ 1,002 คน และมีการใช้พื้นที่ขึ้นดาดฟ้าอาคารเป็นพื้นที่สีเขียวขนาด 347.02 ตารางเมตร สำหรับปลูกผักสวนครัว จำนวน 24 ชนิด บนพื้นที่ปลูก 212.15 ตารางเมตร

1.7.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษานิยาม ความหมาย องค์ประกอบ บทบาท และความสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) และความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)
- 3) ศึกษาแผนแม่บทการพัฒนาโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ที่ตั้งโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G
ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษา

1) ด้านขอบเขตพื้นที่ศึกษา เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาการทำเกษตรกรรมในพื้นที่เมืองโดยเฉพาะ จึงกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาไว้เฉพาะเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งการแบ่งเขตกรุงเทพมหานครมีด้วยกันหลายแบบ เช่น แบ่งเขตตามลักษณะพื้นที่ แบ่งตามศักยภาพของพื้นที่ การแบ่งเขตตามการบริหารงาน แบ่งเขตตามการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งในการศึกษานี้ใช้การแบ่งเขตตามพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร ของสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งแบ่งพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองทั้งสิ้น 26 เขต และพื้นที่ชั้นในทั้งสิ้น 24 เขต

2) เนื่องจากข้อมูลการทำเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ที่หน่วยงานภาครัฐจัดเก็บข้อมูลจะเป็นการทำเกษตรกรรมขนาดใหญ่ที่พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่บริเวณพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ตามข้อมูลครัวเรือนเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานคร ส่วนข้อมูลเกษตรกรรมในเมืองชั้นในยังไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นทางการ ทำให้การสืบค้นหาพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองต้องพึ่งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อออนไลน์ และเว็บไซต์เป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองทุกแห่งที่มีในเขตชั้นใน ของกรุงเทพมหานคร และข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต

1.9 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1) เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) หมายถึง การทำเกษตรในเมืองชั้นใน เน้นการปรับตัวเพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีบทบาทช่วยให้อยู่รอด ยกระดับคุณภาพชีวิต และลดผลกระทบจากวิกฤตต่าง ๆ มุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน การลดการกีดกันทางสังคม และการยกระดับสิทธิทางอาหาร (Cabannes, 2006)

2) ความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) หมายถึง คนทุกคนทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ มีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการทั้งทางกายภาพและเศรษฐกิจที่ตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (World Food Summit, 1996)

3) การมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) หมายถึง ความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร (FAO, 2006)

4) การเข้าถึงอาหาร (Food Access) หมายถึง การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคล เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรที่ว่าหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะ

กำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง ๆ ได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน) (FAO, 2006)

5) การใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) หมายถึง การใช้ประโยชน์ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย (FAO, 2006)

6) การมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) หมายถึง ประชาชน ครีวเรือน และบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่เข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน (เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจและสภาพภูมิอากาศ) หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร (เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล) ในความหมายนี้ จึงครอบคลุมถึงมิติความปลอดภัยและการเข้าถึงอาหาร (FAO, 2006)

7) ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน (Community Food Security) หมายถึง การที่คนทุกคนได้รับอาหารเพียงพอ มีโภชนาการ และเป็นที่ยอมรับในทางวัฒนธรรมตลอดเวลา จากแหล่งอาหารในท้องถิ่นที่ไม่ใช่จากความช่วยเหลือฉุกเฉิน (Fisher and Gottlieb, 1995 Cited in Anne C. Bellows and Michael W. Hamm, 2002) แนวคิดดังกล่าวเกิดจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านความมั่นคงทางอาหารในชุมชนของประเทศสหรัฐอเมริกา (US's Community Food Security : CFS) ที่ต้องการขยายแนวคิดความมั่นคงทางอาหารและแก้ไขความไม่มั่นคงทางอาหารแบบเดิมโดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำในระดับชุมชน โดยเชื่อว่าความมั่นคงทางอาหารในระดับปัจเจกบุคคลและครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมของชุมชน หากชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการพึ่งพาตัวเองและดูแลจัดการด้านอาหารได้ก็จะสามารถแก้ปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐตลอดเวลา (สจินทร์ ประชาสันต์, 2552)

8) มาตรการจูงใจทางผังเมือง หรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measures) มีวัตถุประสงค์ในการเป็นมาตรการส่งเสริมของมาตรการเชิงลบและมาตรการเชิงบวกที่ใช้ชักนำการพัฒนาของภาคเอกชนให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวม ข้อดีของแนวทางนี้คือทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการพัฒนา และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถมีทางเลือกในการพัฒนาภายใต้กรอบนโยบายที่ภาครัฐกำหนดไว้ (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง, 2561)

9) ชุมชนผู้มีรายได้น้อย ตามนิยามของการเคหะแห่งชาติ หมายถึง ชุมชนเมือง ชุมชนในเขตเมืองบริเวณพื้นที่ที่มีสภาพแออัดและหรือเสื่อมโทรม เป็นชุมชนที่มีการอยู่อาศัยค่อนข้าง

หนาแน่น ลักษณะการอยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านและที่ดินของตนเอง หรือบ้านของตนเองบนที่ดินเช่า สภาพทางกายภาพและระบบสาธารณูปโภคค่อนข้างดี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เป็นทางการ

10) เคหะชุมชน ตามนิยาม ชุมชน ของกรุงเทพมหานคร หมายถึง ชุมชนที่ได้รับการ จัดตั้งดำเนินการและดูแลโครงการ โดยการเคหะแห่งชาติ มีสภาพเป็นแฟลต และกรุงเทพมหานคร เข้าไปดำเนินการในด้านทางระบายน้ำ ขยะ ทางเท้า เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและอื่น ๆ

11) การฟื้นฟูเมือง ตามนิยามของการเคหะแห่งชาติ หมายถึง การพัฒนาและปรับปรุง พื้นที่เสื่อมโทรมของเมืองให้ดีขึ้นทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาชุมชน เดิมที่เสื่อมโทรม และที่ดินที่ยังพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ

1.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1) ระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัย ที่เกิดจากการมีพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ในโครงการฟื้นฟูเมืองดินแดง ระยะที่ 1 เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจสำหรับการกำหนดพื้นที่ เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในโครงการฟื้นฟูเมืองดินแดง ระยะต่อ ๆ ไป

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาฟื้นฟู ที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.11 การนำเสนอผลการวิจัย

1) นำเสนอผลการวิจัยเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ขนาด A4 ตามรูปแบบมาตรฐานของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย เนื้อหา ตารางข้อมูล แผนที่ รูปภาพ แผนภูมิ และไฟล์ PDF

2) นำเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการ

3) ตีพิมพ์ผลงานผลการวิจัยในวารสารวิชาการ

บทที่ 2

การศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ความเป็นมา องค์ความรู้ ทฤษฎีและแนวคิดการทำเกษตรในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security) และการเพิ่มความยืดหยุ่นของเมือง เพื่อการปรับตัวต่อวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง (Adaptation to Crises and Changes) โดยมีแนวคิดที่สนับสนุน ได้แก่ 1. แนวคิดการทำเกษตรในเมือง (Urban Agriculture) 2. แนวคิดเมืองพร้อมรับมือ หรือเมืองยืดหยุ่น (Urban Resilience/Resilient City) 3. แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) 4. แนวคิดมาตรการจูงใจการพัฒนา หรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measure) รวมถึงกรณีศึกษาสำหรับการทำเกษตรในเมืองของทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการทำเกษตรในเมือง (Urban Agriculture)

นิยามของเกษตรในเมืองที่ถูกอ้างอิงถึงอย่างกว้างขวางในแวดวงการศึกษาวิจัยและการพัฒนาเรื่องเกษตรในเมืองในระดับนานาชาติ คือ นิยามของ Luc J.A. Mougeot ซึ่งนำเสนอในงานที่ชื่อว่า Urban Agriculture : Definition, Presence, Potentials and Risks, and Policy Challenges ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2000 โดยเขานิยามไว้ว่า เกษตรในเมือง คือ การปลูกหรือการเลี้ยงดู การทำให้เพิ่มพูน การนำเข้าสู่กระบวนการที่เกี่ยวข้อง และการกระจายสิ่งที่เป็ผลผลิตที่เป็นอาหาร อย่างเนื้อสัตว์ ผักและผลไม้ และที่ไม่ใช่อาหารอย่างพืชที่เป็นยาสมุนไพร รวมถึงการใช้และนำกลับมาใช้ใหม่ของทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ และการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งเกิดขึ้นและมีอยู่ในและรอบ ๆ พื้นที่เมือง กล่าวคือ พื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมและย่านพาณิชยกรรมตั้งอยู่ หรือ ในขอบเขตของพื้นที่ที่ถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง โดยที่กิจกรรมเหล่านั้นมุ่งเน้นดำเนินไปเพื่อตอบสนองคนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นเป็นสำคัญ

จากนิยามข้างต้นเห็นได้ว่าขอบเขตความหมายของคำว่า เกษตร หมายถึงรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ นอกจากกระบวนการผลิตที่อยู่ในห่วงโซ่อาหาร ซึ่งครอบคลุมถึงการกระจายผลผลิต ส่วนขอบเขตความหมายของคำว่า เมือง รวมถึงพื้นที่เมืองชั้นใน พื้นที่ชานเมือง และพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางย่านพาณิชยกรรมหรือย่านอุตสาหกรรม ซึ่งกิจกรรมหลักของพื้นที่ไม่ใช่เพื่อการเกษตรเพียงอย่างเดียว

April Philips (2013) ภูมิสถาปนิกชาวอเมริกัน ผู้เขียนหนังสือ Designing Urban Agriculture ให้ความหมายของ “เกษตรในเมือง” ว่าเป็นแนวคิดในการนำพื้นที่การเกษตร พื้นที่เพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งในการผลิตอาหารกลับมาสู่พื้นที่เมือง อันเกิดจากการไม่รู้ที่มาของอาหารที่คนเมืองบริโภค รวมถึงกระบวนการและระยะทางในการเดินทางของอาหารเหล่านั้น ก่อนที่จะมาถึงผู้บริโภค ปริมาณขยะและของเสียที่เกิดขึ้นจากการบริโภคของคนเมือง การพึ่งพิงระบบการผลิตจากระบบอุตสาหกรรมอาหารเป็นหลัก ส่งผลให้วัฒนธรรมการบริโภคของคนเมืองถูกตัดขาดจากแหล่งผลิตอาหารอย่างสิ้นเชิง จึงเกิดแนวความคิดสวนกลับในการนำแหล่งผลิตอาหารกลับมาสู่พื้นที่เมือง

2.1.2 ความเป็นมาของแนวคิดเรื่องเกษตรในเมือง

จุดเริ่มต้นของแนวคิดเกษตรในเมืองในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก มีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ เริ่มจากการที่เมืองเผชิญกับวิกฤตทางด้านอาหาร เนื่องจากพื้นที่ผลิตอาหารของเมืองมีอยู่อย่างจำกัด และอยู่ห่างไกลจากพื้นที่เมืองขึ้นไปทุกที โดยแนวคิดเรื่องเกษตรในเมืองเริ่มได้รับการพูดถึงและผลักดันในครั้งแรก ๆ พร้อมการเกิดขึ้นของเมืองแบบสมัยใหม่ ซึ่งการเกิดขึ้นของเมืองนั้นเริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน อันเกิดจากการแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินโดยการล้อมรั้ว ส่งผลให้คนที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินไม่มีสิทธิในการเข้าถึงที่ดิน จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถผลิตอาหารได้เองและที่ดินที่ถูกล้อมรั้วเหล่านั้นก็เริ่มถูกปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผลิตอาหารไปเป็นอย่างอื่นแทน รวมถึงการเริ่มใช้เงินในการแลกเปลี่ยนอาหารแทนการผลิตเอง โดยอาศัยการขนส่งจากที่อื่น จนบางพื้นที่ไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับการทำเกษตร หรือกลายเป็นเมืองในที่สุด

แนวคิดเรื่องเกษตรในเมืองเริ่มชัดเจนขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ช่วงศตวรรษที่ 18 ซึ่งเกิดเส้นแบ่งระหว่างชนบทและเมืองอย่างชัดเจน พื้นที่เมืองเป็นพื้นที่ที่มีแต่โรงงาน ส่วนพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เริ่มถูกแทนที่ด้วยอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการอพยพของผู้ใช้แรงงาน การเพิ่มขึ้นของประชากรในเมืองทำให้เกิดการแย่งทรัพยากร โดยเฉพาะเมืองใหญ่ในยุโรป ส่งผลให้เกิดคนจนเมืองที่ขาดแคลนอาหารขึ้นมากมาย แนวคิดเกษตรในเมืองจึงเกิดขึ้นชัดเจนมากในช่วงนั้น เช่น ในประเทศอังกฤษและเยอรมัน ภาครัฐมีการจัดสรรพื้นที่เล็ก ๆ ในเมือง เรียกว่า “Allotment” ให้คนจนเมืองได้ปลูกอาหารกินเอง

ต่อมา ในช่วงศตวรรษที่ 19 เริ่มมีการผนวกเรื่องเกษตรในเมืองกับการพัฒนาเมืองเข้าด้วยกัน ซึ่งช่วงนั้นการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ขยายตัวเต็มที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเมืองขึ้นทุกแห่ง จนเริ่มมีคำถามเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาเมืองที่เน้นการพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมแบบเข้มข้น โดยเฉพาะหลังจากเกิดแนวคิด “Garden City” ที่เสนอโดย Ebenezer Howard (1898) ทำให้เกิดการต่อต้านการพัฒนาเมืองแบบดังกล่าว ซึ่งต่อมาเกิดเมืองแบบ Garden City ขึ้นหลายแห่ง โดยมีลักษณะสำคัญ คือ การรักษาสมดุลระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และ

สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวเรื่องเกษตรในเมืองกับการพัฒนาเมืองดังกล่าวเกิดขึ้นโดดเด่นที่อังกฤษและเยอรมัน ก่อนที่จะแพร่กระจายออกไปทั่วยุโรปและพื้นที่อื่น ๆ ของโลก (ปิยะพงษ์ บุชบงก์, 2555)

2.1.3 การจัดแบ่งประเภทของเกษตรในเมือง

Yves Cabannes (2004) ศาสตราจารย์ด้านเกษตรในเมือง มหาวิทยาลัยลอนดอน และที่ปรึกษาของ Resource Centres on Urban Agriculture and Food Security (RUAF) ได้แบ่งประเภทของเกษตรในเมืองไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1) เกษตรในเมืองที่เน้นพึ่งตนเอง มีบทบาทในการช่วยให้อยู่รอด (Subsistence) ยกระดับคุณภาพชีวิต (Livelihoods) และลดผลกระทบจากวิกฤตต่าง ๆ (Crisis Mitigation) การพัฒนาเกษตรในเมืองประเภทนี้จะมุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือน (Household Food Security) การลดการกีดกันทางสังคม (Social Inclusion) และการยกระดับสิทธิทางอาหาร (Right to Food)

2) เกษตรในเมืองที่เน้นการตลาดและการกระจายอาหาร มีบทบาทในการสร้างระบบอาหารท้องถิ่น (Local Food Market) การสร้างงาน สร้างผู้ประกอบการ และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมถึง ความมั่นคงทางอาหารของเมือง (City Food Security)

3) เกษตรในเมืองที่เน้นสร้างกิจกรรมเพื่อการผ่อนคลาย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยกระดับการเรียนรู้ วัฒนธรรม และสุขภาพ

4) เกษตรในเมืองที่ผสมผสานระหว่างประเภทต่าง ๆ มีบทบาทในลักษณะที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ของเมืองเข้าหากัน (Urban Metabolism) โดยทำหน้าที่หลายด้านภายใต้ระบบนิเวศของเมืองในขณะเดียวกัน (Multifunctional Urban Agriculture)

ทั้งนี้ สามารถแบ่งประเภทเกษตรกรรมในเมืองให้ละเอียดยิ่งขึ้น ด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (ปิยะพงษ์ บุชบงก์, 2555)

1) เกษตรในเมืองแบ่งตามที่ตั้ง แบ่งออกเป็น เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) และเกษตรชานเมือง (Peri-Urban Farming) ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะที่ต่างกัน เช่น เกษตรในเมืองชั้นใน เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมืองเพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก (Subsistence-Oriented) ในขณะที่ เกษตรชานเมือง เน้นเรื่องการกระจายอาหารในเมืองเพื่อลดการเดินทางของอาหาร การสงวนไว้ซึ่งพื้นที่สีเขียวในเมือง (Green Belt) และป้องกันการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ขอบเขต (Urbanisation) โดยมักจะเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก (Market-Oriented) อย่างไรก็ตาม เมืองมีลักษณะเชิงซ้อน อย่างในชานเมืองหลายแห่งมีวิถีแบบเมืองซ้อนอยู่ เช่น มีนิคมอุตสาหกรรมใกล้ ๆ

หรือมีกลุ่มที่ไม่ได้ทำเกษตรกรรมเป็นหลักแม้อยู่ในที่ที่ล้อมรอบไปด้วยเกษตรกรรม แต่ทำงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และภาคการบริการ เป็นต้น

2) เกษตรในเมืองแบ่งตามลักษณะของพื้นที่

- (1) พื้นที่ส่วนรวม อาทิ พื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ห้องชุด สำนักงาน พื้นที่วัด
- (2) พื้นที่ส่วนบุคคล เช่น พื้นที่ดาดฟ้า ระเบียง รวมถึงพื้นที่ภายในอาคาร
- (3) พื้นที่เฉพาะ เช่น พื้นที่กันไฟ พื้นที่ริมถนนหรือบนเกาะกลาง พื้นที่ริมทางรถไฟ พื้นที่ริมคลองสาธารณะ พื้นที่ในสวนสาธารณะ
- (4) พื้นที่ที่ไม่สามารถพัฒนาสิ่งปลูกสร้างหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ เช่น พื้นที่ต่อเชื่อมระบบไฟฟ้า พื้นที่ใต้สะพาน พื้นที่ใต้ทางด่วนหรือทางยกระดับ
- (5) พื้นที่เอกชนที่ปล่อยรกร้างว่างเปล่าอนุญาตให้ใช้ เป็นต้น

3) เกษตรในเมืองแบ่งตามผู้ที่ขับเคลื่อนและได้ประโยชน์ เป็นไปได้ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ องค์กรพัฒนา บริษัทเอกชน ชุมชน กลุ่มชาวบ้านในละแวกเดียวกัน และเครือข่ายผู้สนใจที่รวมกันมา เช่น กลุ่มออนไลน์ นอกจากนั้น มองอีกมุมหนึ่ง ยังมีทั้งที่เป็นคนจนเมือง คนด้อยโอกาส ชนชั้นกลางระดับล่าง ชนชั้นกลางระดับบน และผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี

ส่วน Philips (2013) สรุปว่า หากแบ่งรูปแบบกายภาพของเกษตรเมืองตามความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้สามประเภท คือ (1) แบบสาธารณะ (2) แบบไม่แสวงหากำไร (3) แบบธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรตอบแทน นอกจากนี้สามารถแบ่งเกษตรเมืองตามวัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรม และสถานที่ตั้ง เช่น สวนเกษตรชุมชน สวนเกษตรเพื่อการค้นคว้าวิจัย-ทดลอง สวนเกษตรเพื่อการเรียนรู้ ศูนย์สาธิตเกษตรเมือง สวนเกษตรในโรงเรียน สวนเกษตรของร้านอาหาร สวนเกษตรของโรงแรมและรีสอร์ท สวนส่วนกลางของหมู่บ้าน สวนส่วนกลางของชุมชน สวนเกษตรของบริษัทเพื่อบริการพนักงาน โครงสร้างพื้นฐานสีเขียวทางใต้ ดันไม้ถนน สวนสาธารณะเชิงเกษตร สวนกินได้คนเมือง และสวนเพื่อบำบัดสุขภาพ

เมื่อพิจารณาจากทั้งสองหลักเกณฑ์ของเกษตรเมืองด้วยการแบ่งจากความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับการแบ่งจากวัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรม และสถานที่ตั้งแล้ว สามารถครอบคลุมและชี้แจงประเภทของเกษตรเมืองได้อย่างละเอียดและหลากหลาย ซึ่งหากพิจารณาจากขนาดของพื้นที่เกษตรในเมืองด้วย จะทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.1.4 บทบาทและความสำคัญของเกษตรในเมือง

สามารถแบ่งแนวคิดเรื่องบทบาทเกษตรในเมืองออกได้ดังนี้ (ปิยะพงษ์ บุษบงก์, 2555)

1) เกษตรในเมืองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบเมือง (Urban Metabolism) ฐานคิดนี้เป็นการมองเรื่องเกษตรในเมืองเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ หรือมิติอื่น ๆ ของเมือง โดยมองเมืองเป็นระบบนิเวศหนึ่งซึ่งส่วนประกอบต่าง ๆ ภายในมีความสัมพันธ์กันหมด โดยเฉพาะการทำความเข้าใจว่าเกษตรในเมืองช่วยส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ของเมือง เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการของเสีย การจัดการขยะในครัวเรือน การจัดการมลภาวะ การใช้พลังงาน การพัฒนาภูมิทัศน์ของเมือง การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่เมืองและธรรมชาติ การสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม การเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองและชนบทผ่านกระบวนการทางการเกษตร และการสร้างเครือข่ายความมั่นคงทางอาหารที่ก้าวข้ามอาชีพ

2) เกษตรในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security) แนวคิดนี้มองเกษตรในเมืองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในเมือง ซึ่งองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organisation : FAO) ได้เสนอมิติในการพิจารณาเรื่องความมั่นคงทางอาหารไว้ 4 มิติ คือ (1) การมีแหล่งอาหารอยู่ (Food Available) ซึ่งโยงถึงเรื่องความสามารถในการพึ่งตนเองได้ทางอาหารสำหรับอาหารบางประเภททั้งยามปกติและยามวิกฤต (2) การเข้าถึงอาหาร (Food Accessibility) ซึ่งโยงถึงเรื่องการกระจายอาหาร (3) การใช้ประโยชน์ในอาหาร (Food Utility) การได้บริโภคอาหารที่มีโภชนาการ สด ปลอดภัย มีคุณภาพที่ดี มีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย สร้างเสริมสุขภาพที่ดี และรู้แหล่งที่มา (4) การมีอาหารให้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ (Food Stability) แม้ยามเกิดวิกฤต

ทั้งนี้ บทบาทเกษตรในเมืองอย่างเดียวไม่สามารถจะสร้างความมั่นคงทางอาหารขึ้นมาได้อย่างยั่งยืน เพราะระบบอาหารที่มั่นคงเกี่ยวพันกับความเชื่อมโยงระหว่างชนบทกับเมืองด้วย ดังนั้น บทบาทเกษตรในเมืองจะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในเมืองได้มากน้อยเพียงใดและในมิติใด โดยเฉพาะการเป็นแหล่งอาหารสำรองยามเกิดวิกฤตหรือเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) เช่น ในยามที่เกิดวิกฤตน้ำท่วม วิกฤตเศรษฐกิจ หรือวิกฤตโรคระบาด อย่างเช่น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ Covid -19 เป็นต้น

3) เกษตรในเมืองกับการยกระดับอธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty) อธิปไตยทางอาหารเป็นแนวคิดที่มุ่งวิพากษ์ระบบอาหารโลกเป็นหลัก ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากในกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อต้านความไม่เป็นธรรมของระบบการค้าอาหาร เช่น การเปิดเสรีการค้า และบทบาทของบรรษัทอาหารข้ามชาติ เป็นต้น ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวในระดับนานาชาติในเรื่องนี้ที่เป็นที่

รู้จักกันดีก็คือ Via Campesina ซึ่งมีเครือข่ายอยู่ทุกมุมโลก โดยแนวคิดนี้ใส่ใจต่อสิทธิทางอาหาร (Right to Food) ของกลุ่มคนจนเมืองและคนชายขอบ (เช่น คนป่วย คนชรา และคนพิการ เป็นต้น) เป็นพิเศษ โดยอีกด้านหนึ่งสิทธิทางอาหารของชนชั้นกลางบางมิติก็ควรพิจารณาเช่นกัน เช่น สิทธิที่จะเข้าถึงอาหารปลอดภัยหรืออาหารที่เสริมสร้างสุขภาพที่ดี ซึ่งหลายมิตินับเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เช่น สิทธิที่แม่จะเข้าถึงแหล่งอาหารที่มีโภชนาการสำหรับส่งเสริมสุขภาพของลูก เป็นต้น ทั้งนี้ พื้นฐานของการเติบโตเรื่องเกษตรในประเทศไทย เริ่มจากคนจนเมืองต้องการเข้าถึงอาหาร ในอีกแง่หนึ่งคือ คนชั้นกลางขึ้นไปในเมืองเริ่มขาดสิทธิในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย จากการที่สินค้าอาหารปลอดภัยที่เชื่อถือได้ในตลาดที่ขับเคลื่อนโดยระบบอาหารหลักมีอยู่น้อย และมีราคาสูงกว่าสินค้าอาหารทั่วไปตามท้องตลาด

4) เกษตรในเมืองกับการสร้างห่วงโซ่อาหารที่เป็นธรรมของคนเมือง (Fair Urban Food Chain) ประเด็นเรื่องห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ให้ความสำคัญกับทั้งมิติการผลิตและการกระจายผลผลิต หรือทั้งในแง่ของการผลิต การขนส่ง การตลาด และการบริโภค ซึ่งห่วงโซ่อาหารที่พึงปรารถนาในทางแนวคิดนั้นควรเชื่อมโยงกันตั้งแต่จากเมล็ดพันธุ์ถึงโต๊ะอาหาร (From Seed to Table) ทั้งนี้ บทบาทของเกษตรในเมืองนับว่ามีความสำคัญในมิตินี้ในแง่ที่ลดระยะการเดินทางของอาหาร (Food Miles) ทำให้ห่วงโซ่อาหารสั้นลงและเป็นธรรมมากขึ้น จากการตัดห่วงโซ่ที่ไม่จำเป็นของผู้แสวงหาประโยชน์ออกไป อีกทั้งทำให้แต่ละห่วงโซ่อาหารรับผิดชอบต่อกันจากการที่อยู่ใกล้กันและมีโอกาสรู้จักกันมากขึ้น

5) เกษตรในเมืองกับการเพิ่มความยืดหยุ่นของเมืองเพื่อการปรับตัวต่อวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง (Adaptation to Crises and Changes) แนวคิดในมิตินี้ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงหลัง ทั้งจากวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตการเมือง วิกฤตสงคราม และวิกฤตภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในทั่วทุกมุมโลก รวมถึงวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ Covid - 19 ทั้งนี้ เกษตรในเมืองสามารถเพิ่มความยืดหยุ่นของเมืองได้ในหลายลักษณะ เช่น การเป็นแหล่งผลิตอาหารในยามที่เกิดวิกฤตน้ำท่วม ซึ่งพื้นที่เกษตรในเมืองส่วนใหญ่มักจะถูกใช้เป็นพื้นที่รองรับน้ำทำให้ผลผลิตเสียหาย ซึ่งอาจทำให้เกิดการขาดแคลนและส่งผลให้ผลผลิตนั้นมีราคาสูงขึ้นตามมา ต่างจากพื้นที่เมืองที่มักถูกปกป้องอย่างดีเนื่องจากเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งหากมีพื้นที่เกษตรในเมืองจะช่วยให้เมืองมีความยืดหยุ่นสามารถลดผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวได้ เป็นต้น

6) เกษตรในเมืองกับการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ฐานสำคัญของเครือข่ายทางสังคม คือ เรื่องการขับเคลื่อนร่วมกัน (Collective Action) ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างมีความอิสระแต่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน (Autonomous But Interdependent Actors) ด้วยการมีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีการทำงานร่วมกันภายใต้เครือข่ายทางสังคมมีประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ การสร้างแรงจูงใจ (Incentives)

และการติดต่อสื่อสารกัน (Communication) โดยมีทุนทางสังคม (Social Capital) อาทิ ความสนิทสนม ความไว้วางใจ และการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการทำงานในรูปเครือข่าย ในทางกลับกัน เครือข่ายที่เข้มแข็งขึ้นก็จะเพิ่มทุนทางสังคมด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งการพัฒนา เครือข่ายทางสังคมจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และทำให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ เกษตรในเมืองในพื้นที่อื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

2.1.5 แนวคิดภูมิทัศน์กินได้ หรือ เมืองกินได้ (Edible Landscapes/Edible cities)

การออกแบบพื้นที่เกษตรในเมือง เป็นภูมิสถาปัตยกรรมหลากหลายประโยชน์ ตามเมืองใหญ่ ๆ ของโลก เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดระยะทางการขนส่งอาหารจากนอกเมือง สู่ในเมือง และลดความเปราะบางของระบบอาหารในเมือง ซึ่งไม่สามารถพึ่งตัวเองได้ (Sommers & Smit, 1994) กระแสการสร้างพื้นที่ผลิตอาหารในเมือง ถือเป็นประเด็นท้าทายและเปิดมิติใหม่ในการ ออกแบบ กระบวนการแก้ปัญหาทั้งเชิงโครงสร้าง และเชิงพื้นที่ของนักออกแบบไม่ว่าจะเป็นสถาปนิก ภูมิสถาปนิก นักออกแบบวางผังชุมชนเมือง (Russo et al., 2017)

Philips (2013) ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผน เพื่อสร้างสรรค์หรือสนับสนุน ภูมิทัศน์กินได้ ให้เกิดขึ้นในเมือง โดยคำนึงถึงทั้งความสวยงาม ความหลากหลายทางชีวภาพและ ร่วมสร้างสังคมยั่งยืน ซึ่งเน้นย้ำประเด็นสำคัญในการดูแลรักษา และบริหารจัดการพื้นที่เกษตรในเมือง รวมทั้งแสดงทัศนะว่า การออกแบบเกษตรในเมืองจำเป็นต้องอาศัยจุดร่วมระหว่างความเข้าใจใน ระบบนิเวศ การออกแบบ และชุมชน สื่อถึงกระบวนการคิดเชิงระบบ (System Thinking) โดยกล่าว ครอบคลุมถึงทั้งแนวความคิดและการลงมือปฏิบัติ

การออกแบบเมืองในอดีตที่แบ่งแยกพื้นที่เมืองและธรรมชาติ ที่ทำงาน และ ที่อยู่อาศัย พื้นที่ผลิตอาหาร และผู้บริโภค มีประชากรอยู่อาศัยในเมืองในสัดส่วนที่สูง ทำให้ผู้คน ขาดปฏิสัมพันธ์และความสุข Philips ยกข้อสังเกตจากหนังสือ Happy City โดย Montgomery (2013) ที่กล่าวไว้ว่า ความสุขของคนเมืองจะเกิดขึ้นได้โดยการพบปะผู้คนและสัมผัสธรรมชาติ

การสร้างพื้นที่ผลิตอาหารในเมืองโดยมีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคส่วน โดยสรุปประเด็น ดังนี้

- 1) “การวางแผนกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมระบบเกษตรในเมือง” ในหนังสือ Designing Urban Agriculture ให้นิยามของเกษตรเมืองในกรอบที่กว้างขึ้น เน้นกระบวนการและหลักการวางแผน กลยุทธ์เพื่อส่งเสริมระบบเกษตรเมือง โดยเริ่มจากคำถามว่าแต่ละชุมชนจะสร้างสถานะที่เหมาะสม ในการผลิตอาหารภายในชุมชนได้อย่างไร การร่วมสร้างและผลักดันนโยบายสาธารณะ การร่วมสร้าง และตระหนักถึงคุณค่าของการเพิ่มระบบนิเวศเกษตรในเมือง กลายเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดัน การออกแบบชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน เมืองใหญ่ ๆ ในสหรัฐอเมริกา ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อส่งเสริม

กิจกรรมเชิงเกษตรและพื้นที่เกษตรในเมือง ให้เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมและข้อบังคับทางผังเมือง เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสนับสนุนความมั่นคงทางอาหารให้แก่ชุมชนเมือง

2) “การทำงานร่วมกันเป็นระบบและสร้างเครือข่าย” การสร้างเครือข่ายการทำงานในกลุ่มเกษตรเมืองมีความซับซ้อน หากนักออกแบบและนักวางผังเมืองมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน รูปแบบ และสามารถสร้างบทบาทเชื่อมโยงในการพัฒนาแนวความคิดและการออกแบบ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ การเลือกประยุกต์รูปแบบเกษตรในเมืองให้เหมาะสมกับพื้นที่และการใช้งานได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงประเด็นปัจจัยเงื่อนไขของการทำเกษตรเมือง เช่น แสงแดด เส้นทางการสัญจรและการเข้าถึง การเลือกใช้วัสดุ แหล่งน้ำ ดิน การกำจัดสารพิษในดิน ปุ๋ยและการจัดการของเสีย ฤดูกาลและภูมิอากาศ การดูแลรักษาและบริหารจัดการขนส่ง และการเลือกทำเกษตรแบบปลอดสารพิษหรือแบบเกษตรเคมี

3) “การบริหารจัดการโครงการ” แนวความคิดการจัดการเกษตรเมืองเชิงนิเวศมุ่งลดของเสียหรือใช้ประโยชน์จากของเสียต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์อื่น การออกแบบที่ทำให้คนมีส่วนร่วมกับระบบเกษตรเมืองอย่างไม่แปลกแยก เป็นปกติของวิถีชีวิตประจำวัน ไม่เป็นกิจกรรมที่เพิ่มภาระให้คนเมือง การบริหารจัดการด้วยการสร้างเกณฑ์และเป้าหมายร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงส่วนขององค์ประกอบดังนี้ คือ แผนการดูแลรักษา แผนการบริหารจัดการงบประมาณและแผนการตลาด อีกประเด็นที่สำคัญและเป็นโอกาสจากการขยายตัวเกษตรเมือง คือ การเพิ่มงาน เพิ่มทางเลือกในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรเมืองและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4) “การต่อยอดสู่ชุมชน” ในวงจรของเกษตรในเมือง ส่วนที่ซับซ้อนและยาก คือ การบริหารจัดการและดูแลรักษาในระยะยาว สัมพันธ์กับปัจจัยอื่นที่ซับซ้อน เช่น งบประมาณ การตลาด การศึกษาวิจัย นโยบายและการมีส่วนร่วมบริหารจัดการดูแลรักษาของชุมชน ระบบอาหารในเมือง ไม่ว่าจะเป็นวิธีการผลิต การบริโภค หรือจัดการขยะจากระบบอาหาร พื้นที่เมืองที่ไม่สามารถแยกจากรบบอาหารรวมถึงเป็นแหล่งผลิตอาหารโดยตรงได้ นอกจากนี้ Philips ได้เปิดประเด็นที่กว้างกว่ามิติของเกษตรในเมือง ไปสู่ประเด็นหรือแนวความคิดที่สลับซับซ้อนของผู้คนในเมืองที่มีในการร่วมสร้างวัฒนธรรมและมุมมองที่มีต่ออาหารในเมือง การสร้างเครือข่ายระบบการผลิตอาหารในเมือง และการดูแลรักษาพื้นที่เกษตรเมืองอย่างหลากหลาย

สอดคล้องกับแนวคิดเมืองกินได้ (Edible Cities) ของ Lickwar and Thoren (2020) อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ University of Texas ที่ตั้งคำถามว่าเมืองจะสามารถผลิตอาหารให้มากขึ้นได้อย่างไร และการเกษตรจะเป็นส่วนหนึ่งกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองได้อย่างไร

Lickwar กล่าวว่า “สวนผักต้องถูกมองว่าเป็นสิทธิ ต้องพร้อมสำหรับรองรับผู้คนจำนวนมาก และปรับขนาดให้แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละชุมชนตามจำนวน

ผู้อยู่อาศัยในเมือง ต้องคิดว่าการเกษตรในเมืองเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นทั้งเมือง การวางแผนเมือง จำเป็นต้องมีการซ้อนทับทางการเกษตรตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ”

ในหนังสือ “Farmscape: The Design of Productive Landscapes” (2020) ซึ่ง Lickwar เขียนร่วมกับ Roxi Thoren จากการสำรวจการเกษตรในภูมิสถาปัตยกรรมตลอดประวัติศาสตร์ พบว่า การเกษตรในระบบอุตสาหกรรมมีผลอย่างมากกับความเข้าใจและความสัมพันธ์กับพืชที่เรากิน การปลูกพืชเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่มีข้อจำกัดและขาดความยืดหยุ่น จะทำอย่างไรให้การเกษตรถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิตในเมือง และสามารถรวมเข้ากับโครงสร้างพื้นฐานของเมืองได้อย่างเป็นระบบ

Lickwar ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะที่ควรออกแบบหลัง COVID-19 ว่า พื้นที่สาธารณะมีความสำคัญกับการสร้างเมืองที่มีสุขภาพดีและเท่าเทียมกัน การระบาดใหญ่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางโครงสร้างของสังคมรุนแรงขึ้น และมีการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม รวมถึงการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ เราต้องออกแบบพื้นที่สาธารณะที่สร้างใหม่ หมายถึง พื้นที่สาธารณะที่โดดเด่นด้วยความสามารถในการเติบโตของระบบในการดำรงชีวิต พื้นที่ฟื้นฟูชีวิตใหม่อย่างเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนได้ มีความหลากหลายและอ่อนแอกว่า ประสงค์ โดยพื้นที่นั้นยังส่งเสริมสัมพันธ์ทางชีวภาพ และโครงสร้างทางสังคมอย่างเท่าเทียม มีการปลูกฝังความเป็นหุ้นส่วนที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

การแพร่ระบาดทำให้เห็นถึง การขาดความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวของพื้นที่เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความเปราะบางของระบบอาหาร เราต้องจริงจังกับการพัฒนาเกษตรในเมืองที่มีความเท่าเทียม โดยร่วมกับเกษตรในชนบท ระบบการเกษตรที่คงอยู่มานาน เพื่อทำความเข้าใจว่าจะสามารถปรับวิธีปฏิบัติเพื่อสร้างเกษตรในเมืองที่มีความหลากหลายและยั่งยืนได้อย่างไร รวมถึงการออกแบบ และจัดการพื้นที่เมืองที่มีพืชพันธุ์ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับ ภูมิทัศน์เมืองที่จะเลี้ยงดูคนในเมืองได้

จากแนวคิดการทำเกษตรในเมือง สามารถสรุปได้ว่า การทำเกษตรในเมืองเป็นแนวคิดในการฟื้นฟูแหล่งผลิตอาหารให้กับเมือง เพื่อลดการพึ่งพิงแหล่งผลิตอาหารจากพื้นที่เกษตรชานเมืองที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากการขยายตัวของเมือง และช่วยทำให้เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการลดต้นทุนด้านการขนส่ง ทั้งนี้ การทำเกษตรในเมืองให้เกิดความยั่งยืน จำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่เมืองควบคู่กันไป ซึ่งพื้นที่โครงการฯ จัดเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ดีในการสร้างพื้นที่ผลิตอาหารให้กับชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาฟื้นฟูเมือง โดยการใช้พื้นที่ว่างเปล่าขาดการใช้ประโยชน์ของโครงการฯ บริเวณชั้นดาดฟ้า สำหรับเป็นพื้นที่เกษตรปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพร ซึ่งหากนำแนวคิดภูมิทัศน์กินได้มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่สีเขียวส่วนกลางของโครงการฯ จะทำให้สามารถเพิ่มพื้นที่ผลิตอาหารและการรับรู้ทางสายตาให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้ดียิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดเมืองพร้อมรับมือ หรือ เมืองยืดหยุ่น (Urban Resilience/Resilient City)

Resilience ในความหมาย “ความพร้อมรับมือ” เน้นการจัดการภัยพิบัติ และผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง โดยมีสมมติฐานว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดได้ตลอด ดังนั้น Urban Resilience มีความหมายถึง เมืองพร้อมรับมือ เนื่องจากสื่อให้เห็นถึงการเตรียมตัวก่อนเกิดปัญหา และมีความหมายรวม “ตัวปัญหา” เข้าไปด้วย เพราะคาดว่าจะมีปัญหามาจึงต้องเตรียมรับมือ (RISC, 2564)

คำว่า Resilience สามารถสื่อความหมายถึง “ความยืดหยุ่น” ซึ่งเป็นคำที่เป็นกระแสต่อเนื่องจากเรื่องความยั่งยืน เนื่องจากในปัจจุบันเมืองเกิดความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเกิดวิกฤตที่บ่อยครั้งและรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งวิกฤตภัยธรรมชาติรวมถึงวิกฤตโรคระบาด ความยืดหยุ่นจึงกลายเป็นแนวคิด และคุณสมบัติที่สำคัญของเมือง เพื่อรับมือ ปรับตัว และฟื้นฟูจากวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ หรือ UN มีการประมาณการว่าภายใน ค.ศ. 2050 ประชากรร้อยละ 68 จะอาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองและจะได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติมากขึ้น เช่น ผลกระทบเมื่อเกิดน้ำท่วมใหญ่และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดภัยพิบัติบ่อยครั้งขึ้น และทำนายได้ยากมากขึ้น เมืองจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนตลอดเวลา

แนวคิดเมืองยืดหยุ่น หรือ Resilient City จึงเป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญหลังโลกเผชิญวิกฤตสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2012 ทาง UN มีโครงการเรื่องเมืองยืดหยุ่น ภายใต้โครงการชื่อ “UN Habitat’s Urban Resilience Programme” แสดงให้เห็นทิศทางการพัฒนาเมืองใหญ่สัมพันธ์กับความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การพัฒนาภาคปฏิบัติ คือ กรอบความคิดและเกณฑ์การประเมินความยืดหยุ่นของเมือง ๆ หนึ่ง (City Resilience Profiling Programme) หรือ (CRPP) โครงการดังกล่าวให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัยและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมองว่าเมืองหรือที่อยู่อาศัยแบบเดิมนำไปสู่ความขัดแย้งและภาวะขาดแคลนในที่สุด ทางโครงการมีการวางกรอบการประเมินซึ่งประเมินว่าเมือง ๆ หนึ่งสามารถรับมือและปรับตัวจากวิกฤตต่าง ๆ ได้ดีมากน้อยแค่ไหน ในระดับเมืองจะเน้นเรื่องการปรับแนวทางการพัฒนาเมือง สามารถบอกจุดอ่อนของเมือง และสามารถปรับตัวเข้ากับความเสี่ยงนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

จากการประชุมเรื่องเมืองยืดหยุ่นของ UN ได้ข้อสรุปสำคัญ คือ เมืองในทศวรรษที่ผ่านมาไม่ตอบโจทย์กับวิกฤตและความเปลี่ยนแปลง เมืองส่วนใหญ่ไม่มีความยั่งยืนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สะสมความเสี่ยง ซึ่งจากปี ค.ศ. 2012 จนถึง ปี ค.ศ. 2020 พบว่า เมืองเป็นที่ส่งเสริมให้เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ และทำให้ภัยพิบัติเหล่านั้นมีความรุนแรงยิ่งขึ้น การออกแบบเมืองที่ไม่เหมาะสมทำให้

โรคระบาดแพร่กระจายได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น กิจกรรมของเมืองมีความเปราะบางสูง การหยุดชะงักของกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนเมืองเกิดความรู้สึกเครียดและความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย แนวคิดเมืองยืดหยุ่นจึงเป็นการออกแบบที่เริ่มจากวิธีคิดเรื่องการปรับตัวให้สอดคล้องเพื่อรับมือกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในการออกแบบนั้นต้องสัมพันธ์กับบริบทเฉพาะของพื้นที่ และบริบทของสังคม ส่วนหนึ่งเป็นการเข้าใจระบบนิเวศและพื้นที่ทางธรรมชาติ ทำให้เมืองและวิถีชีวิตคนเมืองมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น (City Cracker, 2020)

Resilient City เป็นแนวทางที่จะสร้างเมืองที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับตัวและฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วจากการเกิดผลกระทบ เช่น การเกิดภัยพิบัติ เมืองจึงมีการออกแบบและวางแผนให้มีความยืดหยุ่นสูงเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตที่เกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ (พนิต ภูจินดา และ ยศพล บุญสม, 2559)

ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์ (2564) ให้ความหมาย Resilient City คือ เมืองที่พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อรองรับกับสภาวะปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ไม่แน่นอนในอนาคต โดยเข้าใจถึงความซับซ้อนของระบบเมืองและสังคมเมือง เป็นเมืองที่ฟื้นฟูตัวเองได้รวดเร็วหลังเกิดภัยพิบัติหรือเกิดวิกฤต

ในการวิจัยครั้งนี้สนใจเรื่องความมั่นคงทางอาหารของเมืองซึ่งถือเป็นความเสี่ยงของเมืองอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดภาวะวิกฤต การเปลี่ยนแปลง เช่น ภัยพิบัติน้ำท่วม วิกฤตโรคระบาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อ การขนส่งและทรัพยากรอาหารของเมือง ทำให้คนเมืองรู้สึกเครียดและเสี่ยงต่อการขาดแคลนอาหาร รวมถึงการเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพ จากการตัดขาดของพื้นที่เกษตรกรรมกับพื้นที่เมืองอย่างสิ้นเชิง การเกษตรที่พึ่งพิงสารเคมีในการบำรุงและกำจัดศัตรูพืช ทำให้อาหารที่คนเมืองบริโภคส่วนใหญ่ขาดความปลอดภัย นอกจากนี้ระบบเกษตรแบบอุตสาหกรรมที่ถูกผูกขาดโดยกลุ่มนายทุนขนาดใหญ่ทำให้คนเมืองขาดความหลากหลายทางอาหาร และไม่สามารถบอกที่มาของอาหารที่บริโภคในแต่ละวันได้ หากพื้นที่เมืองมีความสามารถในการผลิตอาหารได้เอง จะช่วยลดความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางอาหารของเมืองได้อย่างยั่งยืน และช่วยให้เมืองมีความยืดหยุ่นพร้อมรับมือกับวิกฤตและความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

จากแนวคิดเมืองพร้อมรับมือ หรือ เมืองยืดหยุ่น สามารถสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดในการพัฒนาฟื้นฟูเมืองให้มีความพร้อมรับมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีวิกฤตต่าง ๆ ที่เมืองประสบพบเจอเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาของเมืองที่ผ่านมา ซึ่งการขาดแคลนแหล่งผลิตอาหารของเมือง ถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งของเมืองส่วนใหญ่รวมถึงกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้เมื่อเกิดวิกฤตส่วนใหญ่แล้วมักส่งผลกระทบต่อ การขนส่งอาหารหรือทำให้เกิดความเสียหายกับพื้นที่เกษตรชานเมืองส่งผลให้เกิดการขาดแคลนอาหารและทำให้อาหารมีราคาแพงในช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในพื้นที่โครงการฯ ถือเป็นตัวอย่างที่ดีในการช่วยให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

มีความสามารถในพึ่งพิงตนเองทางอาหารและเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือนให้กับคนในชุมชน รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงที่มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงและเกิดขึ้นถี่ขึ้นในอนาคต ให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้เป็นอย่างดี

2.3 แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา บริบทด้านอาหารและความแตกต่างระหว่างประเทศและภูมิภาค ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองและการวางผังเมือง โดยสามารถแบ่งพัฒนาการแนวคิดความมั่นคงทางอาหารตามช่วงเวลาได้ดังนี้ (วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์, 2554)

1) ช่วงทศวรรษที่ 1970 แนวคิดความมั่นคงทางอาหารกับกระบวนการผลิต เป็นช่วงเกิดวิกฤตการณ์ทางอาหารของโลก แนวคิดความมั่นคงทางอาหารจึงเน้นความสำคัญกับ “กระบวนการผลิต” เพื่อให้สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอต่อความต้องการของประชากรโลก ซึ่งในขณะนั้นโลกเผชิญกับปัญหาขาดแคลนอาหาร นำไปสู่ การปฏิวัติเขียว (Green Revolution) หรือการทำเกษตรแผนใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงการผลิตจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการเกษตรเพื่อยังชีพมาเป็นการทำเกษตรแบบอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมถึงการนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรมาช่วยในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ผลผลิตในปริมาณมาก

การทำเกษตรแบบอุตสาหกรรมตามแนวทางการปฏิวัติเขียว จึงถูกผลักดันให้กลายเป็นนโยบายในการทำเกษตรกระแสหลักของเมืองเกือบทุกประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย จากเดิมที่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกในปริมาณมาก ๆ แทน ส่งผลให้การทำเกษตรถูกผูกติดกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงพืช และพึ่งพิงเครื่องจักรกลทางการเกษตรแทนการใช้แรงงานคนและสัตว์ ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสูง และถูกผูกขาดโดยกลุ่มบรรษัทขนาดใหญ่ รวมถึงการขนส่งผ่านพ่อค้าคนกลางทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาขายได้ ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินสูง แรงงานภาคเกษตรในชนบทส่วนใหญ่จึงพากันอพยพเข้ามาหางานทำในภาคบริการและอุตสาหกรรมของเมือง เพื่อรายได้ที่ดีกว่า ส่งผลให้พื้นที่เมืองกับพื้นที่เกษตรกรรมถูกแยกขาดจากกันอย่างสิ้นเชิง พื้นที่เมืองเติบโตอย่างรวดเร็วจากการพัฒนารูปแบบดังกล่าว สวนทางกับพื้นที่เกษตรกรรมชนบทที่มีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ จากภาระหนี้สินของเกษตรกรและการขยายตัวของเมืองในแนวราบ

2) ช่วงทศวรรษที่ 1980 แนวคิดความมั่นคงทางอาหารกับการเข้าถึงอาหาร วิกฤตการณ์อาหารจากความอดอยากที่เกิดขึ้นในทวีปแอฟริกาช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 ส่งผลให้แนวคิด

ความมั่นคงทางอาหารให้ความสำคัญกับ “การเข้าถึงอาหาร” เนื่องจากปัญหาความอดอยากของประชากรโลกยังคงอยู่ แม้จะสามารถผลิตอาหารได้ปริมาณมาก หลายประเทศในทวีปแอฟริกาเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารในระดับโลก แต่ประเทศเหล่านั้นก็เกิดวิกฤตการณ์ทางอาหารแสดงให้เห็นว่าการมีปริมาณอาหารที่เพียงพอในระดับมหภาคนั้น ไม่สามารถตอบสนองความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนได้

ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวคิดเรื่อง “สิทธิด้านอาหาร” (Food Entitlement) ขึ้นโดย Amartya Sen นักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดียชี้ให้เห็นว่า การขาดแคลนอาหารของประชาชนในหลายประเทศไม่ได้เกิดจากอาหารไม่เพียงพอ แต่เกิดจากการเข้าถึงสิทธิด้านอาหาร

การเข้าถึงอาหาร คือ ความสามารถในการเข้าถึงอาหารโดยการผลิตเองในครัวเรือนหรือโดยการซื้อจากตลาด ซึ่งการที่ประเทศหนึ่งมีอาหารเพียงพอไม่สามารถรับประกันได้ว่าทุกคนในประเทศจะสามารถเข้าถึงอาหารเพื่อบริโภคอย่างเพียงพอ หากประเทศนั้นยังมีปัญหาความยากจนอยู่ ส่งผลให้กลุ่มคนยากจนไม่สามารถเข้าถึงอาหารเหล่านั้นได้ เนื่องจากอาหารมีราคาแพงขึ้น ซึ่งรูปแบบการเข้าถึงอาหารมีปัญหาสำคัญอย่างน้อย 2 รูปแบบ คือ

(1) ประชาชนมีกำลังซื้อเพียงพอที่สามารถซื้ออาหารได้ แต่ปริมาณอาหารมีไม่เพียงพอซึ่งมักเกิดขึ้นกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

(2) ประชาชนขาดกำลังซื้อ ทำให้ไม่สามารถซื้ออาหารได้ถึงแม้จะมีปริมาณอาหารที่เพียงพอ ซึ่งมักเกิดกับประเทศกำลังพัฒนาที่ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร และยังประสบกับปัญหาความยากจน จากปัญหาทั้งสองรูปแบบที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอาหารและการเข้าถึงอาหาร

จากงานศึกษาเรื่อง Food Security and Agricultural Production in Low - Income Food - Deficit Countries : 10 Years After the Uruguay Round ของ Pingali and Stringer (2003) พบว่า การขาดประสิทธิภาพในการเข้าถึงอาหารส่งผลให้เกิดภาวะความอดอยาก ซึ่งเกษตรกรเชิงอุตสาหกรรมไม่สามารถแก้ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารได้ทั้งหมด ถ้าหากประชาชนยังประสบปัญหาความยากจน มีรายได้น้อยแต่อาหารกลับมีราคาแพง หรือการที่ภาครัฐไม่มีระบบบริหารจัดการด้านสวัสดิการที่ดี ประชาชนบางส่วนก็อาจขาดแคลนอาหารได้เช่นกัน แม้ประเทศนั้นจะมีปริมาณอาหารในภาพรวมเพียงพอก็ตาม

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารในช่วงเวลาดังกล่าว ได้ขยายขอบเขตของการเข้าถึงอาหารจากระดับโลกหรือระดับประเทศ มาสู่ระดับปัจเจกชนหรือระดับครัวเรือน รวมทั้งเริ่มมีการนำนโยบายปรับโครงสร้างมาใช้วิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงอาหาร รวมถึงปัญหาคนจนเมืองที่กระจุกตัวอยู่บริเวณใจกลางเมือง ซึ่งเป็นปัญหาของเมืองใหญ่เกือบทุกเมือง กลุ่มคนเปราะบางเหล่านี้มักอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแออัด และมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยอยู่

ใกล้ศูนย์กลางเมืองซึ่งเป็นแหล่งงานเพื่อประหยัดค่าเดินทาง การมีแหล่งผลิตอาหารในพื้นที่เมืองจะช่วยลดต้นทุนในการขนส่งจากพื้นที่เกษตรกรรมที่ห่างไกลเมือง และทำให้ราคาอาหารถูกลงช่วยให้กลุ่มคนจนเมืองที่มีกำลังซื้อน้อย สามารถเข้าถึงอาหารได้มากยิ่งขึ้น

3) ช่วงทศวรรษที่ 1990 แนวคิดความมั่นคงทางอาหารกับความปลอดภัยทางอาหาร แนวคิดความมั่นคงทางอาหารได้เพิ่มมิติเรื่อง “ความปลอดภัยทางอาหาร” ที่ครอบคลุมถึงการบริโภคอาหารที่มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการ ปลอดภัยจากสารเคมี และความสมดุลทางอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของประชากรโลก แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางอาหารได้พยายามแก้ปัญหาตั้งแต่กระบวนการผลิต การเข้าถึงอาหาร และความปลอดภัยทางอาหาร

องค์การ UNICEF ได้ระบุว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญของสาเหตุการเกิดภาวะทุพโภชนาการในแม่และเด็ก ซึ่งเกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และไม่มีทางเลือกหลายทางอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Hunger and Public Action ของ Dreze and Sen (1990) ที่ระบุว่า ประเด็นเรื่องสุขภาพและโภชนาการควรถูกนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาความอดอยากและภาวะขาดแคลนอาหารของประชาชนด้วย ขณะที่กรมการเกษตรของสหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture - USDA) ชี้ว่า ความมั่นคงทางอาหารเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดสามารถเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอในตลอดเวลาและดำเนินการได้เอง เพื่อความมีสุขภาวะที่ดี ดังนั้นความมั่นคงทางอาหารจึงประกอบด้วย การมีอาหารเพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ

ความปลอดภัยทางอาหารของเมือง เป็นปัญหาที่เกิดจากการไม่รู้ถึงแหล่งที่มาของอาหารที่มีอยู่ในเมือง ที่ส่วนใหญ่เกิดจากการเกษตรแบบอุตสาหกรรมที่นิยมใช้สารเคมีในการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพในปริมาณที่มากโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งผลผลิตที่วางจำหน่ายตามท้องตลาด และในห้างสรรพสินค้าส่วนมากมักพบสารเคมีตกค้างอยู่เกินกว่าค่ามาตรฐานความปลอดภัย ถึงแม้จะทราบข้อมูลเหล่านั้นแต่ด้วยวิถีชีวิตแบบเมืองที่เร่งรีบตลอดเวลาทำให้คนเมืองมองข้ามความปลอดภัยทางอาหารไป เพราะไม่มีตัวเลือกทางอาหารมากนัก การทำเกษตรแบบปลอดสารเคมีในพื้นที่เมือง จึงสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และเพิ่มทางเลือกในการเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยให้กับเมืองได้อีกทางหนึ่ง

2.3.1 นิยาม ความหมายของความมั่นคงทางอาหาร

เนื่องจากแนวคิดเรื่องความมั่นคงทางอาหารถูกพัฒนามาจากความแตกต่างด้านแนวทางการมองปัญหา ทั้งทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยทุกฝ่ายต้องการแก้ไขปัญหาในทุกระดับทั้งในเชิงโครงสร้าง และความต้องการระบุเป้าหมายของแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องกระบวนการผลิต การเข้าถึงอาหาร และความปลอดภัยทางอาหาร ดังนั้นในการประชุมสุดยอดว่าด้วยอาหารโลก (World Food Summit) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี ค.ศ. 1996 องค์การ

อาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO) ได้กำหนดคำนิยามของความมั่นคงทางอาหารที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยได้พยายามเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ไว้อย่างครอบคลุมว่า “สถานการณ์ที่ทุกคนในทุกเวลาสามารถเข้าถึงอาหารได้ทั้งด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ อย่างเพียงพอ ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ และตรงกับรสนิยมของตนเอง เพื่อการมีสุขภาพที่ดี”

ในปี ค.ศ. 2012 ที่ประชุมคณะกรรมการความมั่นคงอาหารโลก (Committee on World Food Security) ครั้งที่ 39 ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ได้เห็นชอบกับการกำหนดนิยามของ “ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ” หรือ “Food and Nutrition Security” โดยให้หมายความว่า

Food and nutrition security exists when all people, at all times have physical, social and economic access to food, which is consumed in sufficient quantity and quality to meet their dietary needs and food preferences, and is supported by an environment of adequate sanitation, health services and care, allowing for a healthy and active life

ซึ่งเหตุผลของการเสนอให้ขยายขอบเขตความมั่นคงอาหารให้ครอบคลุมความมั่นคงด้านโภชนาการนั้น เนื่องจากเห็นว่าอาหารและโภชนาการเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน และส่งผลถึงสุขภาพประชาชน กล่าวคือ ต้องใช้โภชนาการเป็นจุดเชื่อมจากอาหารไปสู่ผลทางสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนได้รับพลังงาน โปรตีน วิตามิน แร่ธาตุ และสารอื่น ๆ อย่างเพียงพอ และเหมาะสมกับที่ร่างกายต้องการในช่วงวัยต่าง ๆ ของมนุษย์ ดังนั้น การพิจารณาประเด็นความมั่นคงด้านอาหาร จะต้องควบคู่กับความมั่นคงด้านโภชนาการด้วยเสมอ

สำหรับประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร

ความหมายของความมั่นคงทางอาหารตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มเติมเรื่องการผลิตที่สมดุล ความคงอยู่ของทรัพยากรอาหาร และเสถียรภาพในการเข้าถึงด้านอาหาร ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับความหมาย และองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารที่ FAO กำหนดไว้ จะเห็นว่า “ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินงานด้านอาหารของประเทศเพราะมีความครอบคลุมงานด้านอาหาร

ตั้งแต่การผลิต การกระจาย การบริโภค โภชนาการและสุขภาพของประชาชน ตลอดจนมีความครอบคลุม มิติด้านการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้การผลิตมีความยั่งยืนและสมดุล

นอกจากนี้ตามรายงานวิกฤตอาหารโลกฉบับปี 2020 ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง คุณภาพอาหารกับปริมาณอาหาร บุคคลต้องได้รับอาหารที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ สามารถเข้าถึงอาหารที่มีอยู่ตามความต้องการ และสามารถนำไปประกอบอาหารที่มีคุณค่าทาง โภชนาการ

2.3.2 องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร

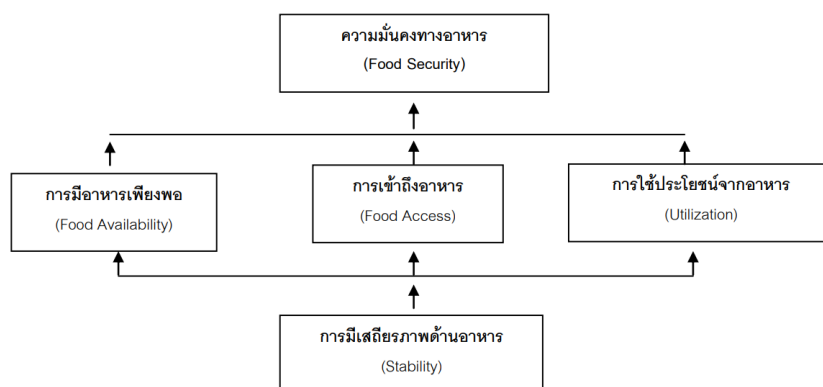
ความมั่นคงทางอาหารตามแนวคิดของ FAO (2006) มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) การมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) หมายถึง ความพอเพียงของ ปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึง ความช่วยเหลือด้านอาหาร

2) การเข้าถึงอาหาร (Food Access) หมายถึง การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง ของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรที่ว่า หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง ๆ ได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และ สังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน)

3) การใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) หมายถึง การใช้ประโยชน์ ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะ ความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย

4) การมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) หมายถึง ประชาชน คร้วเรือน และบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่เข้าถึงอาหารอันเป็นผล มาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน (เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจและสภาพภูมิอากาศ) หรือเหตุการณ์ ที่เป็นไปตามวงจร (เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล) ในความหมายนี้ จึงครอบคลุมถึง มิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหาร

ภาพที่ 2 แสดงแผนภูมิองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร

ที่มา : ปรับจาก FAO, 2006 อ้างถึงใน วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์, 2554

2.3.3 ดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร

ดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร (ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552) หมายถึง ชุดของปัจจัยที่ใช้วัดความมั่นคงทางอาหารมิติใดมิติหนึ่ง หรือหลายมิติ ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพที่เป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่ได้จากมาตรการแทรกแซง โดยพัฒนาการที่สำคัญของการพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหารมี 3 ลักษณะ ได้แก่

1) จากความพอเพียงของอาหาร สู่ประเด็นการเข้าถึงอาหาร เนื่องจากแนวความคิดด้านความมั่นคงทางอาหารเริ่มต้นจากการมองปัญหาของการขาดแคลนอุปทาน ทำให้ดัชนีที่ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของส่วนต่างระหว่างปริมาณผลผลิตอาหารกับความต้องการอาหารของประชากรในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ หรือที่เรียกว่าตารางสมดุลอาหาร (Food Balance Sheet) ส่วนในระดับครัวเรือนและระดับปัจเจกบุคคลจะใช้ภาวะโภชนาการเป็นดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร โดยใช้ข้อมูลสถานะโภชนาการในเด็กเป็นหลัก ต่อมาเมื่อแนวความคิดความมั่นคงทางอาหารครอบคลุมถึงประเด็นการเข้าถึงอาหาร ดัชนีทางเศรษฐกิจและสังคมจึงได้รับความสำคัญมากขึ้น

2) จากการวัดภาววิสัย (Objective) สู่การวัดอัตวิสัย (Subjective) พัฒนาการในส่วนนี้ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาเรื่องความยากจน ซึ่งให้ความสำคัญกับการรับฟังประสบการณ์ของคนจน แทนที่จะวัดจากมูลค่าที่เป็นตัวเงินแบบเดิม ดัชนีความมั่นคงทางอาหารโดยอัตวิสัย คือดัชนีที่อยู่บนฐานของความรู้สึกหรือการรับรู้ หรือประสบการณ์ของครัวเรือนหรือปัจเจกบุคคล ซึ่งรวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณค่า และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางอาหาร

3) จากการใช้ดัชนีตัวแทน (Proxy) สู่ดัชนีพื้นฐาน (Fundamental) การวัดความมั่นคงทางอาหารส่วนมากมักใช้ดัชนีตัวแทนในการวัด เช่น ระดับรายได้ ปริมาณแคลอรี ข้อมูลการบริโภค เป็นต้น ซึ่งดัชนีดังกล่าวไม่ได้มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอาหารโดยตรง แต่ถือว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกับระดับความมั่นคงทางอาหาร ข้อจำกัดของการใช้ดัชนีตัวแทน คือ ในบาง

บริบทอาจไม่สามารถบอกความมั่นคงทางอาหารได้อย่างถูกต้อง เช่น การใช้ระดับรายได้ในการชี้วัดความมั่นคงทางอาหารอาจไม่สามารถให้ผลที่ถูกต้องถ้าหากครอบครัวนั้นปลูกพืชอาหารไว้กินเอง เป็นต้น ดังนั้นในช่วงหลังงานศึกษาจึงเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพและพัฒนาดัชนีพื้นฐานมากขึ้น

แม้ว่าดัชนีวัดความมั่นคงทางอาหารจะมีพัฒนาการไปใน 3 ทิศทางข้างต้นที่สามารถสะท้อนความมั่นคงทางอาหารได้ดียิ่งขึ้น แต่ในปัจจุบันยังไม่มีตัวชี้วัดใดที่สามารถครอบคลุมมิติของความมั่นคงทางอาหารได้อย่างครบถ้วน ในทางปฏิบัติอาจมีการใช้ดัชนีเพียงตัวใดตัวหนึ่งหรือหลายตัวประกอบกันขึ้นอยู่กับแนวคิดความมั่นคงทางอาหารที่ใช้ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเงื่อนไขด้านทรัพยากร โดยหน้าที่ของดัชนีอาจแบ่งออกเป็น 4 อย่าง ได้แก่

- (1) การคาดการณ์หรือเฝ้าระวังวิกฤตด้านอาหาร (Early Warning)
- (2) การค้นหาสาเหตุการเข้าถึงอาหารไม่เพียงพอ (Assessment)
- (3) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อจัดสรรทรัพยากร (Targeting)
- (4) การติดตามประเมินผลกระทบจากโครงการความช่วยเหลือหรือการแทรกแซง (Monitoring or Evaluation)

2.3.4 ประเภทของดัชนี

ดัชนีความมั่นคงทางอาหาร (สจันท์ ประชาสันต์, 2552) โดยทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ดัชนีกระบวนการ ซึ่งใช้วัดปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุปทานอาหาร การเข้าถึงอาหาร และดัชนีผลลัพธ์ ซึ่งใช้วัดความมั่นคงทางอาหารจากการบริโภคอาหาร เช่น ปริมาณแคลอรี การรับรู้ของครัวเรือน และความหลากหลายของอาหารที่กิน เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ดัชนีกระบวนการ (Process Indicators) เป็นดัชนีที่วัดความมั่นคงทางอาหารในมิติของอุปทานอาหาร (Food Supply) และการเข้าถึงอาหาร (Food Access) โดยทั่วไปมักพบดัชนีกระบวนการในระบบประเมินผล หรือระบบติดตามความมั่นคงทางอาหารที่ใช้กันอยู่ โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(1) สถานการณ์อุปทานอาหาร (Food Supply) เป็นดัชนีที่แสดงสถานการณ์อุปทานอาหาร มีอยู่หลากหลาย เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ (ปริมาณน้ำฝน) สภาพและการเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวม สถานการณ์การผลิตอาหารทางการเกษตร ดุลอาหาร (Food Balance Sheet) การจัดการแมลง และศัตรูพืช โครงสร้างตลาดและการสนับสนุนอื่น ๆ (เช่น จำนวนตลาดหรือจำนวนร้านค้าท้องถิ่น ระยะห่างจากแหล่งอาหาร สภาพถนน และการเข้าถึงโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ของรัฐ)

(2) ดัชนีรายได้ (Income Indicators) เป็นดัชนีที่สะท้อนถึงการเข้าถึงอาหาร โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่สามารถผลิตอาหารได้เอง และจำเป็นต้องซื้ออาหารกินเป็นหลัก การวัดทางตรงทำได้โดยนำรายได้จากทุกแหล่งครัวเรือนมารวมกัน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลามาก และได้ข้อมูล

รายได้ที่ต่ำกว่าความเป็นจริง จึงมีการใช้ตัวแปรแทนหรือวัดทางอ้อมแทน ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่า และมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลต่ำกว่า เช่น ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของครัวเรือน จำนวนแหล่งที่มาของรายได้ จำนวนคนที่อยู่ในวัยทำงานของครัวเรือน ที่ตั้งของครัวเรือน เป็นต้น

(3) ยุทธศาสตร์การปรับตัวของครัวเรือน (Coping Strategy Indicators) เป็นดัชนีที่ตั้งอยู่บนฐานแนวคิด “ความไม่มั่นคงทางอาหาร” มากกว่า “ความมั่นคงทางอาหาร” ซึ่งให้ความสำคัญกับ “ความเปราะบาง” และ “ความสามารถในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น” ของครัวเรือน ความเปราะบางต่อความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนจะแตกต่างกันเพียงใด สามารถพิจารณาจากยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาของครัวเรือน (Coping Strategies) ในแต่ละช่วงเวลา เมื่อเกิดภัยพิบัติหรือปัจจัยความเสี่ยงต่าง ๆ ที่นำมาสู่สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหาร หากครัวเรือน ประสบสถานการณ์ทางอาหารที่เลวร้ายยิ่งขึ้น รูปแบบของการปรับตัวจะมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ย้อนกลับไปเป็นแบบเดิมได้น้อยลง

2) ดัชนีผลลัพธ์ (Outcome Indicators) เป็นดัชนีที่วัดผลได้จากการบริโภค เป็นดัชนีตัวแทนในการวัดความมั่นคงทางอาหารของปัจเจกบุคคลหรือครัวเรือน การวัดผลได้จากการบริโภคสามารถวัดได้หลายทาง ได้แก่

(1) การรับรู้ของครัวเรือน (Perception) การสอบถามครัวเรือนเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ทำให้ทราบถึงปัญหาการขาดแคลนอาหาร และการเข้าถึงอาหารในบางช่วงเวลาของปี

(2) รายจ่ายหรืองบประมาณด้านอาหารของครัวเรือน การวัดรายจ่ายด้านอาหารของครัวเรือนสามารถบอกถึงความสามารถ และความเสี่ยงในทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในการดูแลความมั่นคงทางอาหารของตนเอง ครัวเรือนใดมีรายจ่ายด้านอาหารคิดเป็นสัดส่วนต่อรายจ่ายทั้งหมด สูงย่อมมีความเสี่ยง หรือเปราะบางต่อความไม่มั่นคงทางอาหารสูง

(3) ปริมาณพลังงานจากอาหาร การวัดพลังงานจากอาหารที่ปัจเจกบุคคลบริโภค เป็นการวัดในระดับบุคคล โดยการวัดจากปริมาณและประเภทอาหารทั้งหมดที่บริโภคในแต่ละวัน ทั้งที่บริโภคในครัวเรือนหรือซื้อจากนอกครัวเรือนภายใน 1 สัปดาห์ การวัดทำได้โดยการสังเกต และสัมภาษณ์จากความทรงจำ แล้วนำปริมาณอาหารที่บริโภคมาแปลงเป็นพลังงานแคลอรี โดยสามารถวัดความมั่นคงทางอาหารจากการนำค่าพลังงานแคลอรีที่คำนวณได้มาเทียบกับค่าความต้องการอาหารขั้นต่ำมาตรฐาน

(4) ความหลากหลายของอาหาร (Dietary Diversity) ความหลากหลายของอาหารเป็นดัชนีหนึ่งที่มีงานศึกษารองรับค่อนข้างมาก และพบว่ามีความสัมพันธ์กับปริมาณแคลอรี การบริโภคต่อหัว และปริมาณแคลอรีที่ครัวเรือนมีไว้สำหรับการบริโภคทั้งในชนบทและเขตเมือง ทั้งในครัวเรือนที่มีฐานะปานกลางและยากจน สามารถนำมาใช้เป็นตัวแปรแทนคุณภาพอาหารที่ครัวเรือนบริโภคได้ ความหลากหลายของอาหารยังสื่อถึงระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง และเป็นสัญญาณเตือนถึง

ความเปราะบางของกลุ่มประชากรเมื่อจำนวนความหลากหลายทางอาหารเริ่มลดลง ความหลากหลายทางอาหารพิจารณาจากจำนวนประเภทอาหารหรือกลุ่มอาหารที่ครัวเรือนรับประทานภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เก็บข้อมูลโดยให้สมาชิกในครัวเรือนระบุประเภทหรือชนิดของอาหารที่รับประทานและความถี่ในการรับประทานอาหารจากรายการอาหารที่เตรียมไว้ ยิ่งรายการอาหารที่เตรียมไว้มีมากเป็นจำนวน 100 - 200 รายการ จะสามารถแยกกลุ่มระหว่างครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันได้ดีขึ้น

(5) ความถี่ในการบริโภคอาหาร การวัดความถี่ในการบริโภคอาหารที่เป็นส่วนสำคัญในอาหารแต่ละมื้อในช่วงเวลา 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา เช่น จำนวนมื้ออาหารที่บริโภคต่อวัน จำนวนมื้ออาหารที่ประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ เป็นต้น ทำให้ทราบความแตกต่างในความถี่ของการบริโภคของแต่ละครัวเรือน

(6) ปริมาณการสำรองอาหาร หมายถึง การสำรองอาหารในช่วงปีที่ผ่านมา หรือในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ครัวเรือนอาจมีความเปราะบางต่อความมั่นคงทางอาหารเป็นพิเศษ

2.3.5 ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมั่นคงทางอาหาร

1) มาตรการวัดความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนด้านการเข้าถึง (Household Food Insecurity Access Scale : HFIAS) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารให้ความสำคัญกับเรื่องการเข้าถึงอาหารในระดับครัวเรือน ซึ่งการวัดความไม่มั่นคงทางอาหารได้รับอิทธิพลจากงานวิจัยของ Radimer et al. (1992) จากมหาวิทยาลัยคอร์เนลและโครงการบ่งชี้ความอดอยากของเด็กในชุมชน (CCHIP) ต่อมาได้มีการพัฒนามาตรวัดความไม่มั่นคงทางอาหารประจำปีของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า US Household Food Insecurity Access Scale (US HFIAS) ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ ว่าด้วยประสบการณ์ปัญหาและระดับความรุนแรงของการเข้าถึงอาหารครัวเรือนในช่วง 30 วันที่ผ่านมา โดยฐานความคิดของ HFIAS คือ เมื่อเกิดปัญหาการเข้าถึงอาหารเราสามารถคาดเดาปฏิกิริยาหรือการตอบสนองบางอย่างที่เป็นสากลจากครัวเรือนและทำให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณได้ผ่านการสำรวจและการสรุปเป็นระดับสเกล โดยเครื่องมือนี้ถูกนำไปใช้วัดความมั่นคงทางอาหารในชนบทภายใต้สถานการณ์ปกติ

คำถาม 9 ข้อของ HFIAS อยู่ภายใต้ 3 ประเด็นหลัก คือ (ตารางที่ 1)

- (1) ความกังวลหรือรู้สึกไม่แน่นอนเกี่ยวกับปริมาณหรือสถานการณ์อาหาร
- (2) ความรู้สึกที่อาหารมีปริมาณไม่เพียงพอ หรือมีคุณภาพไม่เพียงพอ ซึ่งรวมถึงมีความหลากหลายน้อยเกินไปด้วย
- (3) การลดปริมาณอาหารที่กินและผลกระทบจากการลดปริมาณอาหารที่กิน

ในแต่ละคำถาม ผู้ตอบสามารถตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หากตอบว่า “ใช่” จะมีคำถามเกี่ยวกับความถี่ว่าเกิดขึ้นบ่อยครั้งแค่ไหนตามมา เช่น เกิดขึ้นบ่อย เกิดขึ้นบางครั้ง หรือเกิดขึ้นน้อยมาก

ตารางที่ 1 แสดงคำถาม 9 ข้อตาม HFIAS เพื่อวัดสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของครัวเรือน

ข้อ	คำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น ช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา
1	คุณกังวลว่าครอบครัวคุณจะมีอาหารไม่เพียงพอหรือไม่
2	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวไม่สามารถกินอาหารตามประเภทที่ต้องการ เพราะขาดแคลนทรัพยากรใช่หรือไม่
3	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวต้องกินอาหารไม่ก็ประเภทเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรใช่หรือไม่
4	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวต้องกินอาหารบางอย่างที่คุณไม่ได้ต้องการจะกินจริง ๆ เพราะขาดแคลนทรัพยากรที่จะทำให้มีอาหารประเภทอื่น ๆ ใช่หรือไม่
5	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวต้องกินอาหารมีแอลกอฮอล์ที่คุณรู้สึกว่าการบริโภคมากเกินไป เพราะว่ามีอาหารไม่เพียงพอใช่หรือไม่
6	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวต้องลดจำนวนมื้ออาหารลงในแต่ละวัน เพราะมีอาหารไม่เพียงพอใช่หรือไม่
7	ในครอบครัวของคุณเคยที่จะไม่มีอาหารกินเลย เพราะขาดทรัพยากรที่จะได้มาซึ่งอาหารหรือไม่
8	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวนอนหลับตอนกลางคืนด้วยความหิวโหย เพราะมีอาหารไม่เพียงพอหรือไม่
9	คุณหรือสมาชิกในครอบครัวไม่ได้กินอะไรทั้งวันทั้งคืน เพราะมีอาหารไม่เพียงพอหรือไม่

ที่มา : ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552

ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถนำมาแปลงเป็นดัชนีได้ 4 ประเภท ได้แก่ ดัชนีสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง (Related Conditions) ดัชนีแสดงขอบเขตความไม่มั่นคงทางอาหาร (Related Domains) ดัชนีระดับคะแนน (Scale Score) และดัชนีการแพร่กระจาย (Prevalence) ข้อมูลจะถูกนำมาประมวลผลโดยใช้หลักของบัญญัติไตรยางศ์ปกติ คือ จำนวนครัวเรือนในแต่ละกรณีหารด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในกรณีนั้น ๆ แล้วคูณด้วย 100

(1) ดัชนีสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง แสดงอัตราส่วนครัวเรือนทั้งหมดที่ตอบว่าประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหาร (คำถามที่ 7)

(2) ดัชนีแสดงขอบเขตความไม่มั่นคงทางอาหาร แสดงอัตราส่วนครัวเรือนทั้งหมดที่รู้สึกได้ถึงลักษณะใด ลักษณะหนึ่งของความไม่มั่นคงทางอาหาร คือ ความรู้สึกกังวลและไม่แน่นอน คุณภาพอาหารไม่พอ และปริมาณอาหารที่บริโภคไม่พอและได้รับผลกระทบ (คำถามข้อ 2 - 4)

(3) ดัชนีระดับคะแนน แสดงถึงระดับความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนตลอดช่วง 30 วันที่ผ่านมา (คำถามข้อ 1-9)

(4) ดัชนีการแพร่กระจาย แสดงถึงประเภทครัวเรือนแยกตามสถานการณ์การเข้าถึงอาหาร ได้แก่ ครัวเรือนที่มั่นคงทางอาหาร ครัวเรือนที่ประสบความไม่มั่นคงระดับน้อย ครัวเรือนที่ประสบความไม่มั่นคงระดับปานกลาง และครัวเรือนที่ประสบความไม่มั่นคงระดับรุนแรง

2) ดัชนียุทธศาสตร์การแก้ปัญหา (The Coping Strategies Index : CSI) ดัชนียุทธศาสตร์การแก้ปัญหาถูกพัฒนาโดยโครงการอาหารโลก (World Food Program) และองค์กรแคร์ (CARE) ในประเทศยูกันดา กานา และเคนยา จากการเก็บข้อมูลจากพื้นที่เป็นเวลากว่า 15 ปี โดยใช้คำถามหลักว่า “คุณทำอะไร หากมีอาหารไม่เพียงพอ และไม่มีเงินพอที่จะซื้ออาหาร” คำตอบที่ได้จะแสดงถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ครัวเรือนใช้ในการแก้ปัญหาด้านอาหาร “ความถี่” ของการใช้แต่ละวิธีแก้ปัญหา “ระดับความรุนแรง” ของปัญหา คำตอบเหล่านี้จะถูกนำมาสังเคราะห์และให้ค่าน้ำหนักซึ่งแสดงถึงสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านอาหารของครัวเรือนเมื่อพิจารณาจากวิธีการที่ครัวเรือนใช้ หากได้ค่าคะแนนสูงขึ้นแสดงว่าครัวเรือนต้องใช้ทรัพยากรและความพยายามในการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น ซึ่งหมายถึงสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารที่แย่งลง ดัชนีดังกล่าวถูกนำไปใช้ในทวีปแอฟริกาในระบบการเฝ้าระวัง การติดตามตรวจสอบและประเมินผลกระทบของโครงการช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ให้กับครัวเรือนภายใต้สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหาร

คำถามเบื้องต้นที่ใช้เป็นฐานจำแนกได้ 4 ประเด็น ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การปรับตัวที่มักพบเห็นในครัวเรือน เมื่อได้รายการการแก้ไขปัญหาครัวเรือนที่เหมาะสมแล้ว จะประเมินความถี่ที่ครัวเรือนใช้แต่ละวิธีการในช่วงระยะเวลา 30 วันที่ผ่านมา ค่าความถี่ที่ได้จะถูกแปลงเป็นค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่ากลาง (มัธยฐาน) ของแต่ละช่วงความถี่ ได้แก่

- (1) ตลอดเวลา คือ 7 วัน จะได้ค่าความถี่เฉลี่ย 7
- (2) บ่อยครั้ง คือ 3 – 6 ครั้งต่อสัปดาห์ จะได้ค่าความถี่เฉลี่ย 4.5
- (3) นาน ๆ ที คือ 1 – 2 ครั้งต่อสัปดาห์ จะได้ค่าความถี่เฉลี่ย 1.5
- (4) แทบไม่เคย คือ น้อยกว่า 1 จะได้ค่าความถี่เฉลี่ย 0.5
- (5) ไม่เคยเลย มีค่า 0 จะได้ค่าความถี่เฉลี่ย 0

เนื่องจากวิธีการแก้ไขปัญหาแต่ละวิธีแสดงถึงนัยยะความรุนแรงของสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหาร จึงต้องมีการให้ค่าน้ำหนัก (Severity Weight) กับแต่ละวิธีการ โดยการให้ค่าน้ำหนักระดับความรุนแรงแบ่งออกเป็น 4 ค่า คือ 1 หมายถึง รุนแรงน้อยสุด 4 หมายถึง รุนแรงมากที่สุด และ 2-3 หมายถึง รุนแรงระดับปานกลาง แล้วจึงนำผลลัพธ์การจัดลำดับความรุนแรงของแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ย (ค่า Mean) เพื่อจะได้ค่าน้ำหนักของแต่ละวิธีการอีกครั้งหนึ่ง

ผลสุดท้ายของดัชนี ได้มาจากการนำค่าระดับความถี่คูณกับค่าระดับน้ำหนักของความรุนแรง (ตารางที่ 2) ตัวอย่างงานศึกษาในประเทศเคนยา เห็นได้ว่าเมื่อนำคะแนนมาบวกรวมกันทั้งหมดจะได้ค่า CSI ของครัวเรือน ยิ่งค่า CSI มากเท่าไร ยิ่งแสดงถึงสถานการณ์ด้านความมั่นคงทาง

อาหารที่เลวร้ายลง นอกจากนี้ยังสามารถนำค่า CSI ของแต่ละครัวเรือนในช่วงระยะเวลาเดียวกันมาเปรียบเทียบกัน หรือดูการเปลี่ยนแปลงของค่า CSI ของครัวเรือนหนึ่ง ๆ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปได้

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการคำนวณคะแนนดัชนี CSI ของครัวเรือน

ช่วง 30 วันที่ผ่านมา ถ้าคุณเคยไม่มีอาหาร หรือเงินซื้ออาหารกิน บ่อยครั้งแค่ไหนที่ ครอบครัวของคุณต้อง :	ตลอด เวลา (ทุกวัน)	บ่อย ครั้ง (3-6 ครั้ง)	นาน ๆ ที่ (1-2 ครั้ง)	แทบ ไม่เคย (น้อยกว่า 1 ครั้ง)	ไม่เคย (0 ครั้ง)	คะแนน ดิบ (ค่ามัธย- ฐาน)	น้ำหนักของ ความถี่ (Severity Weight)	คะแนน *
คะแนนความถี่โดย เปรียบเทียบ (ค่ามัธยฐาน)	7	4.5	1.5	0.5	0	-	-	-
กินอาหารที่ชอบน้อย หรือมีราคาถูกลง		X				4.5	1	4.5
ยืมอาหารหรือขอความ ช่วยเหลือจากเพื่อน/ญาติ			X			1.5	2	3
ยืมเงินซื้ออาหาร			X			1.5	2	3
ส่งเด็ก ๆ ให้ไปกินกับ เพื่อนบ้าน				X		0.5	2	1
จำกัดขนาดมื้ออาหาร	X					7	1	7
จำกัดปริมาณอาหารของ ผู้ใหญ่ เพื่อเก็บไว้ให้เด็ก ๆ			X			1.5	3	4.5
ให้ความสำคัญกับสมาชิก ที่ทำมาหาเลี้ยงครัวเรือน กินก่อนสมาชิกที่ไม่ได้ ทำงาน					X	0	2	0
ปันส่วนเงินและซื้อ อาหารสำเร็จรูป					X	0	ไม่มี	-
ลดจำนวนมื้ออาหารลง		X				4.5	1	4.5
อดอาหารทั้งวัน					X	0	4	0
คะแนนทั้งหมดของ ครัวเรือน (CSI)								27.5

* คะแนน = คะแนนความถี่โดยเปรียบเทียบคูณค่าน้ำหนักความถี่

ที่มา : ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552

แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร สามารถสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดหลักที่ผูกติดกับแนวคิดการทำเกษตรในเมือง เนื่องจากบทบาทของการทำเกษตรในเมืองสามารถตอบสนององค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ กล่าวคือ การทำเกษตรในเมืองเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัย รู้แหล่งที่มาของอาหาร อาหารมีความหลากหลาย และมีคุณค่าทางโภชนาการ สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาทั้งในยามปกติและในยามเกิดวิกฤต ซึ่งการมีสวนผักขึ้นดาดฟ้าในโครงการฯ นั้น จะสามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้มากน้อยแค่ไหน จำเป็นต้องออกแบบและประยุกต์ใช้ดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหารที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่โครงการฯ และข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเป็นสำคัญ

2.4 แนวคิดมาตรการจูงใจการพัฒนาหรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measure)

ผศ.ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์ (2564) ได้เสนอให้กรุงเทพฯ และปริมณฑลควรพิจารณาเรื่องการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านและต้องนำไปปฏิบัติ 2 ระดับ ควบคู่กันไป ระดับที่ 1 คือ ระดับภูมิภาค กรุงเทพฯ และปริมณฑลต้องมีมาตรการเชิงพื้นที่และมาตรการทางผังเมืองที่ชัดเจน หรือที่เรียกว่ามาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง ซึ่งทั่วโลกหันมาใช้มาตรการเชิงนี้ค่อนข้างมากเพราะรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ดีกว่ามาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง มาตรการเชิงพื้นที่และมาตรการทางผังเมือง ต้องมีการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงในแต่ละโซน รวมถึงการขยายเมืองหรือการตั้งถิ่นฐานในอนาคตนำไปสู่การออกแบบมาตรการในการอยู่อาศัยรูปแบบต่าง ๆ ในอนาคต เมื่อมีมาตรการทางผังเมืองและมาตรการเชิงพื้นที่แล้ว มาตรการทางการเงินจากภาครัฐและเอกชนจะตามมาทันที ซึ่งมาตรการเชิงพื้นที่จะยืดหยุ่นกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ดีกว่ามาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง

ระดับที่ 2 คือ ระดับชุมชนกับระดับย่านต้องทำคู่ไปกับระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ โดยใช้ทั้งมาตรการเชิงพื้นที่และมาตรการทางผังเมืองเช่นเดียวกัน ควรมีการลงทุนทางด้านพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยในระดับย่าน และต้องเตรียมไว้ก่อนเกิดภาวะวิกฤต เช่น การเตรียมพื้นที่สำหรับอพยพเมื่อเกิดน้ำท่วม การแบ่งโซนที่สามารถให้น้ำท่วมได้ ต้องทำคู่กับภาพใหญ่ระดับภูมิภาค ทำแค่รายโครงการไม่ได้ เพราะจะไม่ทราบถึงประสิทธิภาพของมาตรการหรือเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และสิ่งสำคัญที่ต่างประเทศให้ความสำคัญมาก คือ มาตรการทางสังคม การเตรียมพร้อมคนในระดับย่าน ควรต้องเริ่มทันที ถ้าคนสามารถเอาตัวรอดได้ เข้าใจสภาพแวดล้อมเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้เมืองได้รับผลกระทบน้อยลง

2.4.1 มาตรการทางผังเมือง (Urban Planning Measures)

มาตรการทางผังเมือง ประกอบไปด้วย 1) มาตรการเชิงลบหรือมาตรการควบคุม (Negative Measures) 2) มาตรการเชิงบวกหรือมาตรการดำเนินโครงการพัฒนา (Positive Measure) 3) มาตรการจูงใจการพัฒนาหรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measure) 4) มาตรการสร้างความเป็นธรรม (Corrective Measure) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะมาตรการทางผังเมืองที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้เท่านั้น

1) มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (Floor Area Ratio Bonus หรือ FAR Bonus) ถือเป็นมาตรการจูงใจหรือส่งเสริมการพัฒนาประเภทหนึ่ง โดยให้สิทธิประโยชน์แก่ภาคเอกชนในการดำเนินการที่ก่อให้เกิดผลต่อสาธารณประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวม ซึ่งมาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus ตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 (ฉบับปัจจุบัน) ที่สามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียว ได้แก่ การจัดให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะ (Public Open Space) โดยพื้นที่อาคารรวมที่เพิ่มขึ้นต้องไม่เกินห้าเท่าของพื้นที่โล่งเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะที่จัดให้มีขึ้น

ซึ่งจากงานวิจัยเรื่องผลการดำเนินมาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินที่มีต่อการพัฒนาผังเมืองรวมโดย กรองกมล ตั้งชีวะวัฒนกุล (2559) พบว่า ผู้ประกอบการที่ดำเนินมาตรการ FAR Bonus โดยการจัดให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะ มีเพียง 2 โครงการ ซึ่งการมีพื้นที่โล่งสร้างความสนใจให้แก่ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาเป็นผลดีต่อธุรกิจส่วนใหญ่เป็นการออกแบบเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวมากกว่าการเพิ่มอัตราประโยชน์ให้กับพื้นที่ โดยพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการโครงการพาณิชยกรรมและสำนักงานมีความสนใจมาตรการนี้มากที่สุด โดยเฉพาะโครงการที่ตั้งอยู่ในย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมและย่านที่อยู่อาศัยขยายตัว เนื่องจากส่งผลดีกับโครงการทางอ้อม สามารถดึงดูดให้คนมาสนใจโครงการ รวมทั้งการจัดพื้นที่สาธารณะหรือสวนสาธารณะมีต้นทุนต่ำ

ซึ่งในร่างผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 4 ที่อยู่ระหว่างการจัดทำได้มีการเพิ่มมาตรการการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพื้นที่เกษตรในเมือง หรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ ได้อีกทางหนึ่ง

2) มาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD)

นิยาม ความหมาย (สำนักผังเมือง, 2560)

American Planning Association (APA) ได้กำหนดคำนิยามของมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) ไว้ หมายถึง “มาตรการ

ที่ผสมผสานระหว่างข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมกับข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดิน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถวางแผนผังและพัฒนาพื้นที่โครงการขนาดใหญ่ได้อย่างเป็นเอกภาพ โดยการผสมผสานการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทอาคาร และความหนาแน่น ตามลำดับการพัฒนาของโครงการระยะยาว” ซึ่งนิยามและคำจำกัดความนี้เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ในทุกมลรัฐของสหรัฐอเมริกา

Ministry of Land, Infrastructure, Transportation, and Tourism (MLIT) ของประเทศญี่ปุ่น ได้ให้คำนิยามของมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ว่า “มาตรการที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่ส่งเสริมการรักษาและพัฒนาพื้นที่พื้นที่เมืองที่มีคุณภาพ โดยการกำหนดมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และสร้างความยืดหยุ่นให้กับการใช้บังคับข้อกำหนดควบคุมอาคารรวมถึงข้อกำหนดทางผังเมืองให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาพื้นที่”

มาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ เป็นมาตรการทางผังเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ โดยเป็นมาตรการที่เปิดโอกาสให้ผู้ถือครองสิทธิที่ดินทำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้ตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนด และสามารถขอผ่อนปรนข้อกำหนดทางผังเมืองให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาที่ดิน เพื่อให้เกิดการผสมผสานการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทอาคาร และความหนาแน่นตามลำดับการพัฒนาโครงการในระยะยาว

ทั้งนี้ องค์ประกอบพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) มาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นการใช้ในพื้นที่เมืองได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ตามผังเมืองรวม

(2) มาตรการนี้ผู้พัฒนาโครงการสามารถยื่นขอปรับปรุงข้อกำหนดทางผังเมืองที่ใช้บังคับในพื้นที่ให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับแผนการพัฒนาพื้นที่โครงการ ทั้งนี้ โครงการจะต้องดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐานตามที่รัฐกำหนดไว้ เช่น การพัฒนาพื้นที่สีเขียวสาธารณะ การพัฒนาพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ โดยกำหนดให้พื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินของพื้นที่เกษตรในเมืองเท่ากับศูนย์แทน ซึ่งทำให้การพัฒนาพื้นที่เกษตรในเมืองไม่ส่งผลเสียต่อศักยภาพที่ดินของเมือง เนื่องจากพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินของพื้นที่เกษตรในเมืองถูกนำไปพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในส่วนอื่นของโครงการแทน

(3) การวางแผนผังการพัฒนาพื้นที่ตามมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่สามารถดำเนินการร่วมกับการใช้มาตรการทางผังเมืองอื่น ๆ เช่น มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน FAR Bonus เป็นต้น

ซึ่งมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงในการกำหนดมาตรฐานการพัฒนาโครงการสำหรับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมือง หรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งในร่างผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 4 ที่อยู่ระหว่างการจัดทำได้มีการกำหนดมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ หรือ PUD เป็นครั้งแรก

2.4.2 มาตรการทางภาษี (Tax measures)

1) พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 13 มีนาคม 2562 (เริ่มจัดเก็บภาษีตั้งแต่ 1 มกราคม 2563) โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2563) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับภาษีที่ดินไว้ว่า เพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองอย่างเต็มศักยภาพ โดยแบ่งประเภทที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไว้ 2 ประเภท ได้แก่ ที่ดินที่ใช้ประโยชน์และที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งที่ดินที่ใช้ประโยชน์ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม และอื่น ๆ (พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม อาคารสำนักงาน โรงแรม ร้านอาหาร ฯลฯ) ส่วนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หมายถึง ที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ทำประโยชน์ตามควรแก่สภาพ โดยอัตราการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างสำหรับพื้นที่เกษตรกรรม มีอัตราเพดานต่ำสุดที่ร้อยละ 0.15 อื่น ๆ และพื้นที่รกร้างว่างเปล่ามีอัตราเพดานภาษีสูงที่สุดที่ร้อยละ 1.2 นอกจากนี้พื้นที่รกร้างว่างเปล่าจะถูกเก็บภาษีเพิ่มร้อยละ 0.3 ทุก 3 ปี แต่อัตราภาษีรวมสูงสุดไม่เกินร้อยละ 3 จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ดินรกร้างว่างเปล่าใจกลางเมือง โดยเฉพาะพื้นที่ว่างรอการพัฒนาของภาคเอกชนในเขตเมืองชั้นใน ที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมชั่วคราวมากยิ่งขึ้น ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในการประกอบเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม 2566 ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำของการประกอบการเกษตรต่อไร่ให้มีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการประกอบเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นแบบสวนผสม เช่น มะนาว 100 ต้น/ไร่ กล้วย 200 ต้น/ไร่ มะม่วง 20 ต้น/ไร่ เป็นต้น

2) แนวคิด Negative Land Tax หรือ ภาษีที่ดินแบบย้อนกลับ เป็นด้านกลับของการจ่ายภาษีจากเดิมที่ประชาชนจ่ายภาษีให้กับภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ภาษีที่ดินแบบย้อนกลับจากรัฐบาลไปสู่ประชาชน เกิดจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างใหม่ ที่กำหนดให้พื้นที่รกร้างว่างเปล่าต้องเสียภาษีในอัตราที่สูง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นอย่างอื่น เช่น ที่จอดรถ พื้นที่เกษตรกรรม แต่บางครั้งพื้นที่รกร้างว่างเปล่าก็มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ หรืออาคารเก่าที่มีความหมายเชิงสังคมวัฒนธรรม การปรับมุมมองที่ว่าที่ดินนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ร้าง พื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่วัฒนธรรมที่มีประโยชน์ต่อระบบนิเวศ ต่อชุมชน ก็ถือว่าพื้นที่เหล่านั้นได้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รัฐเองก็ควรมีการจ่ายภาษีย้อนกลับให้กับที่ดินเหล่านั้น

แนวคิดเรื่อง Negative Land Tax มาจากแนวคิด Negative Income ที่หลายประเทศใช้ คือ ถ้ารายได้ไม่ถึงเกณฑ์รัฐจะจ่ายภาษีคืนให้กับประชาชน โดยนำมาใช้กับที่ดิน ที่ปกติรัฐจะเก็บภาษีที่ดิน แต่สำหรับพื้นที่บางประเภทที่รัฐต้องการเก็บรักษาไว้ หรือต้องการสนับสนุนให้เกิดขึ้น รัฐต้องจ่ายภาษีคืนให้กับเจ้าของที่ดินนั้น ๆ (City Cracker, 2021)

Negative Land Tax หรือส่วนลดภาษีที่ดินสำหรับพื้นที่สีเขียวเอกชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ Sukkumnoed (2021) ได้เสนอกลไกทางภาษีแบบย้อนกลับซึ่งเป็นระบบภาษีที่มีการจ่ายคืนและหวังว่าการจ่ายคืนนี้จะนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะของเมืองที่ประชาชนเข้าถึงได้ เช่น สวนสาธารณะหรือสวนสุขภาพ รวมถึงสวนผักสำหรับเป็นพื้นที่ผลิตอาหารของชุมชน เป็นต้น โดยหัวใจสำคัญของระบบภาษีแบบย้อนกลับ คือ การตอบแทนการทำประโยชน์จากที่ดิน มีการประเมินผลกระทบในรูปแบบที่ต่างกันและการจ่ายคืนในรูปแบบส่วนลดภาษีหรืออาจจ่ายคืนให้กับการบริหารจัดการที่ดินที่เป็นประโยชน์ต่อเมือง เช่น หากเจ้าของที่ดินเปิดให้สาธารณชนสามารถเข้าใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป เจ้าของที่ดินจะได้ส่วนลดภาษีที่ดินร้อยละ 30 – 70 แล้วแต่รายละเอียดที่หน่วยงานท้องถิ่นแต่ละแห่งจะกำหนดให้สอดคล้องกับความสำเร็จ/เร่งด่วน

กลไกทางภาษีแบบย้อนกลับจึงเป็นการหาทางให้ภาครัฐจ่ายภาษีคืนกลับเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวที่สำคัญ รวมไปถึงอาคารอนุรักษ์หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ แนวคิดดังกล่าวมีส่วนสำคัญ คือ การมองมูลค่าของที่ดินใหม่ โดยกำหนดว่าพื้นที่แบบไหนที่จะจ่ายภาษีย้อนกลับ เช่น พื้นที่สีเขียวมีความสำคัญในเชิงระบบนิเวศ หรือมีความสำคัญในการบริหารจัดการภัยพิบัติ รวมถึงพื้นที่เกษตรในเมืองมีความสำคัญในด้านความมั่นคงทางอาหารของเมือง โดยเฉพาะการเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยในยามเกิดวิกฤต ถ้าเป็นกลไกทางภาษีแบบเดิมจะมองไม่เห็นประโยชน์และไม่จูงใจให้คนรักษาพื้นที่สีเขียว หรือพื้นที่เกษตรในเมืองเหล่านั้น โดยคาดหวังว่ากลไกทางภาษิดังกล่าวจะช่วยเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับเมือง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่เสมอไป โดยเน้นย้ำเรื่องการเป็นพื้นที่สาธารณะที่เอกชนเป็นเจ้าของที่มีหลักการสำคัญ คือ การเปิดพื้นที่ให้สาธารณะเข้าร่วมใช้งานและสร้างมูลค่าที่ดินนั้น ๆ

แนวคิดมาตรการจูงใจการพัฒนาหรือมาตรการส่งเสริมการพัฒนา (Incentive Measure) สามารถสรุปได้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการจูงใจให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของเมืองโดยเฉพาะที่เมืองขาดแคลนหรือมีข้อจำกัดในการพัฒนา โดยมีรางวัลเป็นผลตอบแทนให้กับผู้พัฒนาที่เข้าหลักเกณฑ์ที่ภาครัฐกำหนดขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิทธิการพัฒนาที่สูงขึ้น (FAR Bonus) ความยืดหยุ่นทางกฎหมายในการพัฒนา (PUD) และส่วนลดทางภาษีหรือผลตอบแทนทางภาษี (Negative Land Tax) ซึ่งพื้นที่โครงการฯ เข้าข่ายหลักเกณฑ์ในการขอสิทธิการพัฒนาที่สูงขึ้น หรือ FAR Bonus กรณี จัดให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ แต่กลับไม่มีการขอใช้สิทธิดังกล่าว ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาสำหรับรองรับผู้อยู่อาศัย

ใหม่เพิ่มเติม ซึ่งสามารถนำผลกำไรส่วนหนึ่งที่ได้จากการพัฒนาที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว กลับมาสนับสนุนสวนผักขึ้นตลาดฟ้าได้ทางอ้อม เช่นเดียวกับมาตรการทางภาษี หากมีการกำหนดให้มีการมีพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฯ ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย แล้ว สามารถนำเงินที่ได้จากการลดภาษีดังกล่าวกลับมาบริหารจัดการสวนผักขึ้นตลาดฟ้าได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงยังเข้าข่ายการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งหากมีการบังคับใช้มาตรการ PUD ดังกล่าว จะทำให้สามารถพัฒนาพื้นที่เกษตรในเมืองได้โดยที่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพไปพร้อม ๆ กัน

2.5 กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 กรณีศึกษาในประเทศ

2.5.1.1 สวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษี

จากบทความเรื่อง ศูนย์อบรมสวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษี (Aroonwa, 2017) กล่าวถึง สวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษี ว่าถือเป็นต้นแบบแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการสร้างความมั่นคงทางอาหารบนตลาดฟ้าอาคารใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บนถนนประชาธิปไตย เขตห้วยขวาง มีพื้นที่ปลูกประมาณ 96 ตารางเมตร ปลูกผักประมาณ 30 - 40 ชนิด และใช้เลี้ยงเป็ดไก่ 10 ตัว สามารถรองรับเด็กได้ประมาณ 30 คน ได้อย่างเพียงพอร้อยละ 80 - 90

สวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษีมีผู้ดูแลโดย กัญญณ์พัชร์ บุญยะโหตระ หรือ ครูอุษา แต่เดิมเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็กบ้านรังษี ตั้งแต่เด็กแรกเกิด - 6 ปี และเป็นสถานที่สอนพิเศษในระดับชั้น อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น พื้นที่ตลาดฟ้าโรงเรียนถูกปล่อยทิ้งร้างมากกว่า 10 ปี แต่หลังช่วงตุลาคม 2557 ตลาดฟ้าแห่งนี้ได้ถูกปรับเปลี่ยนกลายเป็นสวนผักตลาดฟ้า (ภาพที่ 3) ที่เริ่มจากการปลูกผักสวนครัวที่เป็นส่วนประกอบของเมนูอาหารที่ชอบกินเป็นประจำ และมีการนำผลผลิตส่วนเกินจากสวนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เช่น เต้าหู้ เทมเป้ นมถั่ว 5 สี ซอสมะเขือเทศ กิมจิ น้ำส้มสายชูหมัก ฯลฯ (ภาพที่ 4) และต่อยอดสู่การนำมาวางจำหน่ายผ่านตลาดเขียว โดยมีกลุ่มลูกค้าหลัก คือ กลุ่มผู้รักสุขภาพ ซึ่งสามารถเข้าถึงอาหารปลอดภัยแต่มีราคาไม่แพง ได้ทุกกลุ่มรวมถึงกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำจากการปลูกผัก

ภาพที่ 3 รูปแบบการปลูกแบบชุ่มไม้เลื้อย (ซ้าย) ผลผลิตจากสวนผักดาดฟ้าบ้านรังษี (ขวา)
ที่มา : Facebook สวนผักดาดฟ้าbyครูอุษา, 2566

ภาพที่ 4 การแปรรูปผลผลิตส่วนเกินเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ
ที่มา : Facebook สวนผักดาดฟ้าbyครูอุษา, 2566

สวนผักดาดฟ้าบ้านรังษีเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการใช้พื้นที่ดาดฟ้าของอาคารโรงเรียน บนพื้นที่ปลูกขนาดเล็กเพียงประมาณ 96 ตารางเมตร แต่สามารถผลิตผักสำหรับรองรับคนได้ถึง 30 คน ลักษณะทางกายภาพอาจแตกต่างจากสวนดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G ตรงความสูงของอาคาร ซึ่งดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G สูง 28 ชั้น จึงมีสภาพลมแรงเป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งสวนผักดาดฟ้าบ้านรังษีใช้ชุ่มไม้เลื้อยในการแก้ปัญหาลมแรงดังกล่าว โดยพืชที่ปลูกเป็นไม้

เลื้อย ซึ่งใบไม้ที่บวมมาก เช่น บวบ ฟัก มะระ ตำลึง ถั่วฝักยาว ถั่วพู แตงกวา อัญชัน ทำให้ลมบางส่วนสามารถลอดผ่านใบมาได้ หากปลูกพืชที่ใบหนาที่บวมเกินไปอาจเกิดปัญหาเรื่องลมปะทะแรงจนทำให้เกิดความเสียหายได้ รวมถึงความแตกต่างด้านการบริหารจัดการสวนผักระหว่างบุคคลกับชุมชนที่มีบริบทที่แตกต่างกันพอสมควร แต่อย่างไรก็ดีสวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษีสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการออกแบบแปลงปลูกให้มีความเหมาะสมกับข้อจำกัดทางกายภาพของพื้นที่ตลาดฟ้า และการนำผลผลิตส่วนเกินมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพที่ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง

2.5.1.2 สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่

จากบทความเรื่อง สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่ (Aroonwa, 2017) กล่าวถึง สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่ (ภาพที่ 5) ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้วิธีปลูกผักในเมือง และเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มคนงานของสำนักงานเขต โดยอยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตหลักสี่ บนพื้นที่ตลาดฟ้าอาคารสำนักงานขนาดพื้นที่ 440 ตารางเมตร มีการปลูกผัก ผลไม้ และสมุนไพรกว่า 130 ชนิด ถือเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการทำเกษตรในเมือง ที่มีหลักสูตรการอบรมการทำเกษตรในเมืองที่หลากหลาย เช่น เทคนิคการทำเกษตรบนพื้นที่ปูน ขั้นตอนการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ (ขยะหอม) ขั้นตอนการทำฮอร์โมนเร่งใบ ดอก ผล ขั้นตอนการทำสมุนไพรไล่แมลง การทำปุ๋ยจุลินทรีย์จากขยะสด (ผักและผลไม้) การทำปุ๋ยอินทรีย์จากเศษอาหาร (ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยใบไม้) การทำน้ำยาอเนกประสงค์จากลูกมะกรูด เป็นต้น นอกจากการอบรมให้ความรู้แล้ว ยังมีการสาธิตและให้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการเพาะกล้า ย้ายกล้า และการปลูกลงแปลง

สวนนี้มีเทคนิคในการทำสวนผักตลาดฟ้าบนพื้นที่ปูน ซึ่งมีปัญหาด้านความร้อนโดยเฉพาะในหน้าร้อนเดือนเมษายน – พฤษภาคม โดยทดลองปลูกจากในกระถาง จนพัฒนามาเป็นแปลงผักที่ใช้กาบมะพร้าวในการช่วยเก็บความชื้น ในอัตราส่วนกาบมะพร้าว 2 ส่วน ดินผสม 1 ส่วน และมีการทำปุ๋ยจุลินทรีย์จากขยะสด (ผักและผลไม้) เพื่อเพิ่มสารอาหารในดิน

สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่ สามารถเป็นตัวอย่างสำหรับการปลูกผักสวนครัวบนพื้นที่ตลาดฟ้าอาคารสำนักงานของหน่วยงานราชการ บนพื้นที่ปลูกกว่า 400 ตารางเมตร ทำให้สามารถปลูกผักที่มีความหลากหลายกว่า 130 ชนิด ช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านอาหารให้กับพนักงาน ลูกจ้าง ของสำนักงานเขต รวมถึงบทบาทการเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับชุมชนที่ต้องการปลูกผักบนพื้นที่ตลาดฟ้าหรือบนพื้นที่ปูน ซึ่งมักมีปัญหาสภาพความร้อนบนชั้นตลาดฟ้าอาคาร โดยการเลือกใช้วัสดุปลูกที่มีคุณสมบัติในการเก็บความชื้นได้ดีอย่างกาบมะพร้าวในการแก้ปัญหา ลักษณะทางกายภาพมีความแตกต่างด้านขนาดพื้นที่ปลูกพอสมควร เมื่อเทียบกับสวนตลาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G เนื่องจากมีขนาดพื้นที่ปลูกมากกว่า 2 เท่า และมีลักษณะบทบาท

ที่แตกต่างกัน แต่มีประเด็นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น การทำปุ๋ยจากเศษอาหาร เศษผักและผลไม้

ภาพที่ 5 สวนเกษตรดาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่
ที่มา : สวนผักคนเมือง, 2560

2.5.1.3 สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล

สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชน จัดการความรู้และสื่อสาร (2564) กล่าวถึง โครงการปทุมธานีโมเดล ว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายให้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2559 เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดรูกำล่ำลำน้ำ สาธารณะในจังหวัดปทุมธานี และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมในกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยเฉพาะบริเวณคลองหนึ่ง อ.คลองหลวง ซึ่งมีชาวบ้านปลูกบ้านเรือนรูกำล่ำลำคลองมานานหลายสิบปี จำนวน 16 ชุมชน รวม 1,433 ครัวเรือน

โดยโครงการสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล เป็นหนึ่งในโครงการ ปทุมธานีโมเดล ตั้งอยู่บริเวณคลองเชียงรากใหญ่ ตรงข้ามมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รังสิต มีเนื้อที่ 30 ไร่ บนที่ดินราชพัสดุ จากเดิมเป็นที่ดินสาธารณะที่ถูก คสช. เพิกถอนตามมาตรา 44 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับประชาชนที่ต้องรื้อย้ายที่อยู่อาศัยออกจากคลองหนึ่ง จำนวน 258 ครัวเรือน

สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล เป็นหนึ่งในโครงการ สวนผักคนเมือง พ.ศ. 2564 ภายใต้โครงการส่งเสริมเกษตรในเมืองและความมั่นคงทางอาหาร เพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานราก ของกลุ่มชุมชนที่มีความเปราะบางด้านอาหารในพื้นที่เมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อช่วยเหลือประชาชนในช่วงวิกฤต COVID – 19 ช่วง เมษายน พ.ศ. 2564

บนพื้นที่ 30 ไร่ คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปรับที่ดินดัดลำคลอง ซึ่งเป็นพื้นที่เหลือจากการวางแผนโครงการ (ภาพที่ 6) เพื่อเป็นพื้นที่สวนผักสำหรับผลิตอาหารของ

ชุมชนขนาด 1,000 ตารางเมตร จากเดิมที่เป็นพื้นที่รกร้างสำหรับทิ้งขยะ ถูกปรับสภาพให้เป็นสวนผักสำหรับชุมชน ซึ่งสวนผักแห่งนี้กลายเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญในช่วงวิกฤต COVID - 19

ภาพที่ 6 แสดงการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล
ที่มา : สวนผักคนเมือง, 2564

สวนผักแห่งนี้เป็นตัวอย่างของการเชื่อมโยงระหว่างความมั่นคงทางที่อยู่อาศัยกับความมั่นคงทางด้านอาหารของกลุ่มคนจนเมือง จากเดิมที่อยู่อาศัยโดยการรื้อกลั้มคลองกว่า 115 ครัวเรือน เป็นชุมชนแออัดหรือสลัมริมคลองอายุกว่า 48 ปี ที่มีสภาพไม่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย ต่อมาได้จัดตั้งชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล จำกัด และดำเนินโครงการแล้วเสร็จใน ปี พ.ศ. 2560 แบ่งเป็นบ้านแฝดและบ้านแถวแนวราบและบ้านแนวสูงเป็นอาคารที่อยู่อาศัยรวมสูง 3 ชั้น รองรับการย้ายที่อยู่อาศัยของชุมชนริมคลองเดิม ในส่วนของสวนผักชุมชนเกิดจากการประชุมคณะกรรมการชุมชนตั้งแต่เริ่มเสนอโครงการ ซึ่งมีกิจกรรมการเห็นด้วยกับการมีแหล่งผลิตอาหารปลอดภัย สำหรับปลูกผักสวนครัว ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารให้คนในชุมชนได้มากและทำให้สามารถเข้าถึงผลผลิตที่สดใหม่ ปลอดภัยทุกวันได้ เนื่องจากคนในชุมชนเกือบทั้งหมดมีอาชีพรับจ้างรายวัน หลายคนตกงาน ขาดรายได้ แต่ไม่เคยอดอยากหรือรู้สึกขาดแคลนด้านอาหาร เมื่อประสบปัญหาวิกฤต COVID - 19 มีการพูดคุยสอบถามปัญหาจากกลุ่มแกนนำชุมชนผ่าน Application Line แล้วนำปัญหาต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการชุมชน นำไปสู่การทำครัวกลางชุมชน สำหรับแจกอาหารให้สมาชิกในชุมชนที่ประสบปัญหา ซึ่งปัญหาที่หนักที่สุดคือไม่สามารถออกไปซื้ออาหารได้จากการระบาดอย่างหนักของพื้นที่ตลาด (ตลาดไท) ซึ่งเมื่อไปตลาดก็จะเกิดการติดเชื้อเข้ามาในชุมชน สวนผักแห่งนี้จึงมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงของคนในชุมชนที่อยู่ระหว่างการกักตัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันในชุมชนและทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือคนในชุมชนได้ในยามวิกฤต สวนผักแห่งนี้จึงเป็นเหมือนอนาคตของคนในชุมชนที่ช่วยให้มีความมั่นคงทางอาหาร รวมถึงช่วยให้ผู้สูงอายุภายในชุมชนได้ออกกำลังกายและพบปะพูดคุยกับคนในชุมชน เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันภายในชุมชน ถึงแม้จะเป็นชุมชนสร้างใหม่ แต่

การปลูกผักได้สร้างการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน สร้างโอกาสในการพูดคุยเสนอความคิดเห็น นำมาสู่พื้นที่ที่ทุกคนสามารถมาทำงานร่วมกัน

จากกรณีศึกษาสวนผักตลาดฟ้าบ้านรังษี สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่ และสวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล สามารถสรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพื้นที่ว่างเปล่าขาดการใช้ประโยชน์มาเป็นสวนผักสำหรับผลิตอาหารให้กับเมืองของพื้นที่ตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือนให้กับกลุ่มเปราะบางและผู้มีรายได้น้อย รวมถึงการลดการเดินทางไปตลาด นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานกลุ่มคนที่ตกงานภายในชุมชนเป็นผู้ดูแลประจำ และมีการนำผลผลิตส่วนเกินมาวางจำหน่ายในราคาถูกให้กับคนในละแวกชุมชนใกล้เคียง ถือเป็น การลดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้อีกทางหนึ่ง โดยความร่วมมือกันของภาครัฐและภาคประชาชน ทำให้พื้นที่ตัวอย่างทั้ง 3 แห่งประสบความสำเร็จ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับสวนผักชั้น ดาดฟ้าของพื้นที่โครงการฯ ที่เกิดขึ้นจากการผลักดันโครงการฟื้นฟูเมืองของการเคหะแห่งชาติที่ผ่านการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน โดยมีสวนผักชั้นดาดฟ้าโครงการฯ เป็นพื้นที่ต้นแบบในการ พัฒนาสำหรับโครงการในระยะต่อไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางอาหาร และสามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการในยามที่เกิดวิกฤต พื้นที่ตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง จึงมีความเหมาะสมในการเป็นกรณีศึกษาสำหรับสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ

2.5.2 กรณีศึกษาในต่างประเทศ

2.5.2.1 Rooftop Community Agriculture, Macau

จากบทความเรื่อง สวนชุมชนบนดาดฟ้าของมาเก๊าและอนาคตข้างหน้า (P.Danpitakkul, 2024) กล่าวถึง สวนผักชุมชนดาดฟ้าบนอะพาร์ตเมนต์หรือห้องชุดอยู่อาศัยทั่วไปของมาเก๊า (ภาพที่ 7) ว่าเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความมั่นคงทางอาหารและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน การกระจายการผลิตอาหารและนำมาไว้ใกล้ศูนย์กลางเมือง ทำให้เมืองลดการพึ่งพา สินค้านำเข้าและสร้างระบบอาหารท้องถิ่นที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ในช่วงที่มีโรคระบาดหรือภัยธรรมชาติ สวนผักชุมชนดาดฟ้าสามารถเป็นแหล่งผลิตผักสดและช่วยให้เข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ภายในพื้นที่อยู่อาศัยที่มีพื้นที่จำกัด

สวนผักชุมชนดาดฟ้า ยังมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของคนเมืองกับอาหารที่คนเมืองบริโภค การเห็นกระบวนการเพาะปลูกตั้งแต่การเพาะเมล็ดจนถึงการเก็บเกี่ยว ทำให้คนเมืองตระหนักถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตอาหารของเมืองมากขึ้น

เพื่อใช้ประโยชน์จากศักยภาพของเกษตรดาดฟ้าของชุมชนอย่างเต็มที่ ภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและข้อบังคับที่สนับสนุน การออกแบบอาคารควรคำนึงถึงการท่า

เกษตรในเมือง เช่น สวนบนดาดฟ้า กฎหมายและข้อบังคับการใช้ที่ดินควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้กิจกรรมการทำเกษตรในเมืองเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่กำหนด และสามารถเป็นแรงจูงใจให้ภาคเอกชนนำองค์ประกอบเหล่านี้มาใช้

ภาพที่ 7 แสดงสวนผักชุมชนดาดฟ้า มาเก๊า

ที่มา : Pinto, 2024

ในมาเก๊า มีบรรทัดฐานสำคัญ คือ เจ้าของอะพาร์ตเมนต์หรือห้องชุดอยู่อาศัยชั้นบนสุดมีสิทธิในพื้นที่ดาดฟ้า และบริษัทอสังหาริมทรัพย์จะขายอะพาร์ตเมนต์โดยรวมสิทธิการใช้พื้นที่ดาดฟ้า บรรทัดฐานและแนวทางปฏิบัติดังกล่าวสามารถขยายออกไปเพื่อสนับสนุนโครงการเกษตรในเมืองได้ โดยเจ้าของดาดฟ้าอนุญาตให้ใช้พื้นที่สำหรับสวนชุมชนหรือโครงการเกษตรในเมืองขนาดเล็กได้โดยไม่ขัดกับกฎหมาย อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีมาตรฐานการก่อสร้างที่ครอบคลุมและนโยบายระดับประเทศที่เน้นความพร้อมสำหรับเกษตรในเมือง การสนับสนุนความพยายามในการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีเกษตรในเมือง การปลูกพืชทางเลือก และความร่วมมือระหว่างเกษตรในเมือง องค์กรชุมชน สถาบันการศึกษา และบริษัทอสังหาริมทรัพย์

ยิ่งไปกว่านั้น เกษตรบนดาดฟ้าของชุมชนสามารถผสมผสานเข้ากับโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการทำเกษตรในเมือง ผ่านการทดลองปฏิบัติจริง และการรู้แหล่งที่มาของอาหารจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร การนำเกษตรบนดาดฟ้าของชุมชนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การท่องเที่ยว ทำให้เมืองดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม การผสมผสานระหว่างเกษตรกรรม ชุมชน และการท่องเที่ยวส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น

สวนผักชุมชนดาดฟ้าในมาเก๊า มีบริบทที่ใกล้เคียงกับสวนดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G ที่เป็นการทำสวนผักบนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยใจกลางเมืองที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ว่างของเมือง และเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ในช่วงวิกฤต

2.5.2.2 Edible Garden City (EGC), Singapore

จากการบรรยายพิเศษ เรื่องความมั่นคงทางอาหารของสิงคโปร์ โดย Low (2020) ได้อธิบายถึงสถานการณ์ด้านเกษตรกรรมของประเทศสิงคโปร์ว่ามีความแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศสิงคโปร์เป็นเกาะเล็ก ๆ มีพื้นที่เพียง 719 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรเพียง 5.6 ล้านคน ซึ่งในอดีต (ปี ค.ศ. 1959) สิงคโปร์เคยมีฟาร์มจำนวน 20,000 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25 ของที่ดิน ในช่วงเวลานั้นสิงคโปร์มีประชากรเพียงแค่ 1.6 ล้านคน แต่ในปี ค.ศ. 2020 สิงคโปร์เหลือที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรมเพียง 7 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1 ของที่ดินทั้งหมดเท่านั้น โดยสิงคโปร์นำเข้าอาหารคิดเป็นร้อยละ 90 ในขณะที่ผลิตอาหารได้เองแค่ร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งสิงคโปร์พยายามที่จะสร้างความหลากหลายในการนำเข้าอาหารจาก 170 ประเทศทั่วโลก ยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้สิงคโปร์ให้ความสำคัญเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) และโซ่อุปทานด้านอาหาร (Food Supply) มากยิ่งขึ้น

การสร้างเมืองสีเขียวของสิงคโปร์เริ่มต้นในช่วง ปี ค.ศ. 1960 โดยรัฐบาลของ ลี กวน ยู ได้สร้างแคมเปญการปลูกต้นไม้ใหญ่ในพื้นที่ใจกลางเมืองและตามแนวถนนในพื้นที่ชนบทขึ้น ต่อมาในช่วง ปี ค.ศ. 2005 – 2010 นโยบายเรื่องการสร้างเมืองสีเขียว (Urban Greening Policies) เป็นที่รู้จักในชื่อของ เมืองแห่งสวน (Garden City) หรือ เมืองในสวน (City in the Garden) และนโยบายด้านภูมิทัศน์และการวางผังเมืองนั้นมีส่วนช่วยให้สิงคโปร์มีองค์ประกอบอย่าง สวนบนดาดฟ้า ผนังสีเขียวแนวตั้งต่าง ๆ ซึ่งนโยบายการเพิ่มพื้นที่สีเขียวนี้ได้ส่งเสริมให้สิงคโปร์กลายเป็นประเทศที่มีความเขียวมากขึ้นและมีการสร้างสวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยมีนโยบายดาดฟ้าสีเขียวที่ดูแลโดยทิมอุทยานแห่งชาติ (National Parks Board Greenroof Policy) และมีเป้าหมายในการผลิตอาหารภายในประเทศให้ได้ร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 2030 นอกจากนี้สิงคโปร์ยังมีองค์กรที่ทำงานเชื่อมโยงกันช่วยผลักดันเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (Cross Agency Task Force to Tackle Food Security) โดยระบบอาหารของสิงคโปร์จะเน้นไปเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยี การปลูกพืชแนวตั้ง การใช้เซนเซอร์และระบบอัตโนมัติในแบบต่าง ๆ ส่งผลให้สิงคโปร์เกือบสูญเสียวิถีของอาหารดั้งเดิมไป กับวิธีการกินแบบใหม่ของผู้ที่อพยพเข้ามาและเทรนด์การกินของโลก ทำให้สิ่งที่เคยปลูกและกินในสมัยก่อนกลับกลายเป็นของขาดแคลนในท้องตลาดทั่วไป

ในปี ค.ศ. 2012 Low ได้ก่อตั้ง Edible Garden City (EGC) เป็นกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อขับเคลื่อนงานเกษตรในเมืองและความมั่นคงทางอาหารของสิงคโปร์ ซึ่งมีแรงบันดาลใจในการสร้างพื้นที่ผลิตอาหารราคาถูกจากในพื้นที่ จนนำไปสู่เมืองยั่งยืน (Sustainable City) โดย EGC เริ่มต้นจากการสร้างและดูแลสวนสมุนไพร เพื่อกระตุ้นให้คนเมืองหันมาผลิตอาหารด้วยตนเอง โดยในปี ค.ศ. 2013 EGC เริ่มพัฒนาการสร้าง Edible Garden ตามร้านอาหาร ก่อนที่จะพัฒนาไปตามกลุ่มโรงแรมและบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในเวลาต่อมา

ในช่วงเวลากว่า 8 ปีตั้งแต่เริ่มกิจการ EGC ได้พัฒนา Edible Gardens ไปแล้วไม่ต่ำกว่า 240 แห่งทั่วสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่โครงการอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย โรงเรียน (ภาพที่ 8) ร้านอาหาร โรงแรม ไปจนถึงศูนย์การค้า และได้สร้างพัฒนาการใหม่ ๆ ในด้านสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ปัจจุบัน EGC ได้ให้พัฒนาด้านความมั่นคงทางอาหารแบบครบวงจร ตั้งแต่ ปลูก ปูกรู กิน ผ่าน 3 บริการหลัก ได้แก่

- 1) Build - Foodscaping สร้างพื้นที่อาหาร
- 2) Teach - Education ให้องค์ความรู้ในการทำเกษตร
- 3) Grow - Food Production ผลิตอาหารป้อนสู่คนเมือง รวมไปถึงการ

สร้างชุมชนของผู้ผลิตในเมือง หรือ Citizen Farm เป็นโมเดลขับเคลื่อนเกษตรในเมืองที่สิงคโปร์

ภาพที่ 8 แสดงภาพมุมสูงของสวนกินได้ (Edible Gardens) บนดาดฟ้าของโรงเรียนในสิงคโปร์
ที่มา : Low, 2020

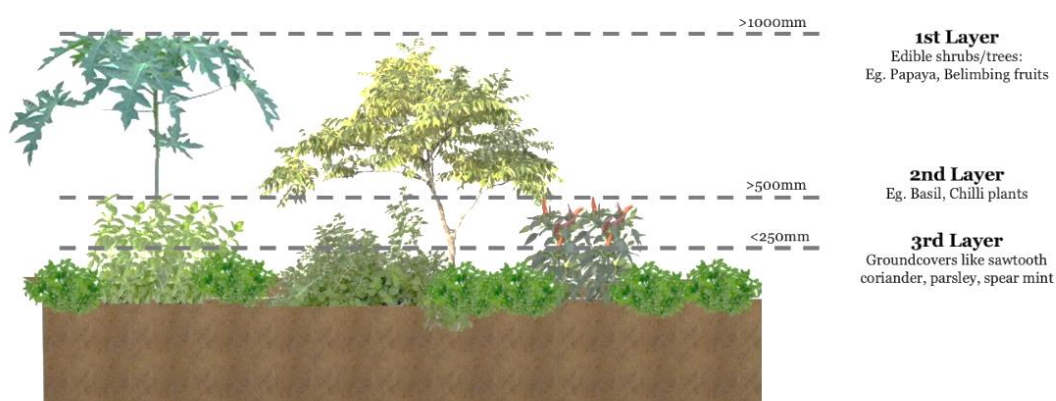
Edible Garden City ทำงานเกี่ยวกับเรื่องการมองหาคุณค่าของการทำเกษตรในเมือง ในพื้นที่เมืองที่มีการพึ่งพาการนำเข้าอาหารเป็นหลัก สิ่งที่ Low สนใจมาก คือ การดูว่านิเวศทางสังคมและประชารัฐนั้นเปลี่ยนไปอย่างไร และการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วทำให้เขาเห็นถึงโอกาสใหม่ ๆ ในการสร้างสวนในเมืองที่สามารถเยียวยาผู้คน (Urban Care Farm) และทำให้มีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาเมือง

Low เห็นว่าสวนที่กินได้นั้นมีอิทธิพลสำคัญต่อการสร้างความเป็นชุมชน และสามารถแก้ปัญหาสังคมในหลาย ๆ ด้านของเมือง ซึ่งกระบวนการนี้เป็นฐานสำคัญในการสร้างกลไก

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิธีที่ผู้คนเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่เหนียวแน่นขึ้น โดยใช้เรื่องอาหารเป็นตัวกลาง

สิ่งที่ Low สนใจนั้นมาจากการศึกษาเรื่องของระบบเกษตรกรรมฟื้นฟูและเทคนิคในการออกแบบอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการออกแบบที่เหมาะสมและยั่งยืน วัสดุที่ใช้ รวมถึงพันธุ์พืชท้องถิ่นที่นำมาปลูก โดยใช้แนวคิดเพอร์มาคัลเจอร์ (Permaculture) เป็นหลักคิดในการออกแบบ นิเวศของพื้นที่ที่ให้ความสนใจในเรื่องของการออกแบบระบบสู่การออกแบบพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด หลักการของเพอร์มาคัลเจอร์มีความเกี่ยวข้องกับด้านนิเวศวิทยา การออกแบบ และการพัฒนาระบบให้มีความยั่งยืน โดยแบ่งพันธุ์พืชท้องถิ่นที่ปลูกตามระดับความสูงของพันธุ์พืช สามารถแบ่งได้ 3 ชั้น (ภาพที่ 9) ชั้นที่ 1 ได้แก่ ไม้ผล ความสูงมากกว่า 100 เซนติเมตร เช่น มะละกอ ชั้นที่ 2 ผักสวนครัว ความสูงมากกว่า 50 เซนติเมตร เช่น โหระพา พริก ชั้นที่ 3 พืชปกคลุมดิน ความสูงน้อยกว่า 25 เซนติเมตร เช่น ผักชีฝรั่ง ผักชีพลู ผักชีฝรั่ง มินต์

Permaculture | Food Forest | Intercropping

ภาพที่ 9 แสดงการประยุกต์ใช้แนวคิดเพอร์มาคัลเจอร์ (Permaculture) กับพันธุ์พืชท้องถิ่นในสิงคโปร์ ที่มา : Low, 2020

ในปี ค.ศ. 2016 EGC ได้เริ่มทำฟาร์มระบบปิด เรียกว่า Citizen Farm บนพื้นที่ 8,000 ตารางเมตร ตั้งอยู่ห่างจากใจกลางเมือง (CBD Area) เพียง 10 นาที โดยทดลองทำเกษตรระบบปิดจากการนำขยะอาหารมาทำเป็นปุ๋ยและนำกลับมาใช้ในระบบการปลูก นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนและมีการจ้างงานกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนพิการ และกลุ่มอดีตติด EGC พยายามปรับให้เกษตรในเมืองเป็นเกษตรในเมืองเพื่อการเยียวยา (Urban Care Farms) (ภาพที่ 10) ซึ่งการทำสวนนั้นทำให้ได้หยุดพักจากบริบทแบบเมืองที่ช่วยเยียวยาสุขภาพจิตใจของคนในชุมชนที่สูงอายุขึ้น

ภาพที่ 10 แสดงเกษตรในเมืองเพื่อการเยียวยา (Urban Care Farms) ในสิงคโปร์
ที่มา : Low, 2020

2.5.2.3 Urban Agriculture, Havana Cuba

ผศ. ดร. สิริวัฒน์ สาครวาสี (2561) ผู้เขียนบทความเรื่อง คิวบา ต้นแบบของการทำเกษตรในเขตเมือง กล่าวถึงประเทศคิวบาว่าเป็นประเทศต้นแบบของการทำเกษตรในเขตเมืองที่สำคัญประเทศหนึ่งของโลก ในช่วงทศวรรษที่ 80 เป็นช่วงที่ประเทศคิวบามีเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูที่สุดจากการส่งออกน้ำตาลไปยังสหภาพโซเวียต โดยพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ถูกใช้ในการปลูกอ้อยและใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว ในช่วงเวลาดังกล่าวคิวบาจำเป็นต้องพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงปัจจัยทางการเกษตร และอาหารจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้การส่งออกของคิวบาเกิดวิกฤต ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศทำให้ไม่สามารถนำเข้าอาหารและน้ำมันได้ เกิดเป็นวิกฤตเศรษฐกิจและเกิดวิกฤตการขาดแคลนอาหารครั้งใหญ่ คนในประเทศตกอยู่ในภาวะขาดแคลนโภชนาการทางอาหาร รัฐบาลต้องออกมาตรการคุมเข้มสำหรับการปันส่วนอาหาร หลายคนในประเทศตกอยู่ในภาวะหิวโหย

เมื่อไม่สามารถนำเข้าน้ำมันซึ่งเป็นปัจจัยในการทำเกษตรโดยใช้เครื่องจักรเป็นหลักได้ ส่งผลให้ต้องใช้ระบบการเกษตรที่พึ่งพาแรงงานคนและวัสดุอินทรีย์แทน การเกษตรในชนบทจึงไม่ตอบสนองความต้องการอีกต่อไป เนื่องจากไม่มีน้ำมันในการขนส่ง แนวคิดการทำเกษตรในเมืองจึงได้เริ่มต้นขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เกิดการปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ โดยภาครัฐสนับสนุนให้คนหันมาปลูกพืชกินได้แทนการปลูกพืชชนิดอื่น มีการให้ประชาชนทำการเกษตรบนที่ดินของรัฐโดยไม่คิดค่าเช่า เกิดการรวมกลุ่มกันของคนเมืองทั้งในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร กลุ่มคนงาน กลุ่มสหกรณ์ ที่เข้าร่วมทำการเกษตรบนที่ดินของรัฐ นอกจากนี้ภาครัฐยังร่วมลงทุนด้านการเกษตรโดยมีการจัดตั้งบริษัทของรัฐและให้หน่วยงานต่าง ๆ ปลูกผักในพื้นที่ส่วนราชการของตนเอง ส่วนภาคเอกชนมีมาตรการจูงใจด้วยการลดหย่อนภาษี

ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระดับท้องถิ่นผ่านทางสภาประชาชนและมีการจัดตั้งแผนกเกษตรในเมืองขึ้นในเทศบาล เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรในเมือง โดยภาครัฐมีการจัดประกวดผลงานระหว่างเทศบาล ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการผลักดันเรื่องนี้ อย่างจริงจัง สำหรับประชาชนที่ทำเกษตรดังกล่าว มีทั้งอาสาสมัครและกรณีที่ได้รับเงินเดือนจากภาครัฐ

ปัจจุบันการทำการปลูกผักในพื้นที่ว่างรวมถึงพื้นที่ดาดฟ้าของอาคารสามารถพบเห็นได้ทั่วทุกเมืองในประเทศคิวบา ไม่เว้นแม้แต่ในเมืองฮาวานา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศคิวบา แปลงเพาะปลูกที่ตั้งอยู่ท่ามกลางสิ่งปลูกสร้างเป็นภาพสะท้อนของระบบการทำเกษตรในเขตเมือง (ภาพที่ 11) ซึ่งเป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากการทำเกษตรแบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เน้นปริมาณผลผลิตและพึ่งพิงเครื่องจักร แต่แปลงเกษตรในเมืองเหล่านี้ใช้แรงงานคนและสัตว์โดยแทบไม่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร ปุ๋ยและปัจจัยในการทำเกษตรทั้งหมดเป็นวัสดุอินทรีย์ ถึงแม้ปริมาณผลผลิตต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่จะไม่สูงแต่มีความยั่งยืนกว่าระบบเกษตรแบบอุตสาหกรรม

ภาพที่ 11 แสดงการทำเกษตรในเมืองของคิวบา

ที่มา : Jennifer Cockrall-King, 2012

การใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองมีการกำหนดที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวประเภทที่กินได้และมีกฎหมายบังคับไม่ให้ใช้สารเคมีบางประเภทเพื่อการเกษตร รวมถึงกำหนดให้ผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์มีราคาไม่แพง และมีการนำของเสียในเมืองมาใช้ในการทำเกษตร เชื่อมโยงการจัดการของเสียเข้ากับเรื่องเกษตรในเมือง การทำให้ห่วงโซ่อาหารสั้นลง (Shorter Food Chains) การปรับระบบการกระจายอาหาร (Food Distribution System) และความพยายามในการสร้างความเกื้อกูลระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และระบบนิเวศในเมือง

คนส่วนใหญ่ซื้อผลผลิตโดยตรงจากเกษตรกร ผ่านฟาร์มเกษตรอินทรีย์ขนาดเล็กในเขตเมืองที่มีร้านจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรในตัว ที่เรียกว่า Organoponico โดยเน้นการจำหน่ายให้กับคนในท้องถิ่นและมีการดำเนินการในรูปแบบของสหกรณ์ โดยมีข้อมูลว่าร้อยละ 90

ของสินค้าเกษตรที่บริโภคในเมืองฮาวานาถูกผลิตจาก Organopónico ที่อยู่ในเมืองและรอบ ๆ เมือง การทำเกษตรในเมืองที่เน้นการพึ่งพาตนเองทำให้ประเทศคิวบามีความมั่นคงทางอาหารมากยิ่งขึ้น และด้วยระบบการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์นี้ส่งผลให้คนทั่วโลกสนใจที่จะศึกษาเที่ยวชม เกิดเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ทำรายได้ให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง

จากการกรณีศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ มาเก๊า สิงคโปร์ และคิวบา พบว่า การทำเกษตรในแต่ละประเทศมีบริบท ข้อจำกัด และนโยบายสนับสนุนที่แตกต่างกันพอสมควร อย่างเช่น ในมาเก๊ามีการให้สิทธิในการใช้พื้นที่ดาดฟ้ากับเจ้าห้องชั้นที่ติดดาดฟ้า ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชนที่พักอาศัยแนวตั้งใจกลางเมืองในการใช้พื้นที่ดาดฟ้าร่วมกัน รวมถึงการออกกฎหมายที่สนับสนุนองค์ประกอบอาคารอย่างสวนดาดฟ้า ส่วนการทำเกษตรในเมืองของ สิงคโปร์เกิดขึ้นจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ผลิตอาหารที่ลดลงจากการเติบโตของเมือง ส่งผลให้สิงคโปร์ต้องพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศเป็นหลัก บวกกับนโยบายระดับประเทศที่ต้องการสร้างเมืองสีเขียว ทำให้มีการกำหนดองค์ประกอบสีเขียวไว้ตั้งแต่การวางผังเมืองรวมถึงนโยบายด้าน ภูมิทัศน์สีเขียว ทำให้เกิดสวนบนดาดฟ้าและผนังสีเขียวแนวตั้ง โดยมีการนำเทคโนโลยีเซนเซอร์และระบบอัตโนมัติมาใช้ มีการตั้งเป้าหมายให้สิงคโปร์สามารถผลิตอาหารเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ จึงเกิดกิจการเพื่อสังคม Edible Garden City (EGC) เป็นตัวขับเคลื่อนเกษตรในเมืองและความมั่นคงทางอาหารของสิงคโปร์ ผ่านการสร้างสวนกินได้ที่กระจายอยู่ตามอาคารต่าง ๆ ทั่วสิงคโปร์ ควบคู่กับการให้องค์ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองรวมถึงการสร้างชุมชนผู้ผลิตอาหารในเมือง ต่อยอดไปถึงการพัฒนาพื้นที่เกษตรในเมืองเพื่อการเยียวยาสำหรับผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับคิวบาที่การทำเกษตรในเมืองเกิดจากการพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดวิกฤตการขาดแคลนอาหาร ทำให้ภาครัฐสนับสนุนการทำเกษตรในเมือง โดยการให้ประชาชนสามารถทำเกษตรในที่ดินของรัฐโดยไม่คิดค่าเช่า และมีการจูงใจด้วยการลดหย่อนภาษีให้กับภาคเอกชน มีการจ้างงานคนในชุมชนโดยภาครัฐ ทำให้คิวบามีการใช้พื้นที่ว่างรวมถึงพื้นที่ดาดฟ้าอาคารในการปลูกผักกระจายอยู่ทั่วมือง โดยมีการกำหนดพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ไว้ในผังเมืองและมีการควบคุมการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมถึงการกำหนดราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มีราคาไม่แพง ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจท้องถิ่น เทียบกับไทยยังขาดปัจจัยในการผลักดันนโยบายจากภาครัฐและการให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในการวางผังเมือง รวมถึงขาดการจูงใจให้เกิดการพัฒนาเกษตรในเมือง ส่งผลให้การทำเกษตรในเมืองมีอุปสรรคและข้อจำกัดค่อนข้างมาก ทั้งนี้ หากมีมาตรการส่งเสริมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำเกษตรในเมือง โดยเฉพาะ น่าจะช่วยผลักดันให้เกิดพื้นที่เกษตรในเมืองได้ดีขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษา

ในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงระเบียบวิธีการดำเนินการศึกษา ขั้นตอนในการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษา สวนดาตฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง การกำหนดกรอบแนวความคิด ทฤษฎีและแนวทางในการดำเนินการวิจัย แหล่งที่มาที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย วิธีการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 กรอบแนวความคิด

จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความสำคัญของเกษตรในเมืองสำหรับการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะชุมชนที่มีโครงการพัฒนาพื้นที่ด้านที่อยู่อาศัยจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งช่วยให้มีโอกาสในการจัดสรรพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้สำหรับผลิตอาหารให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางอาหาร และช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับชุมชนสำหรับรับมือกับวิกฤต และการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

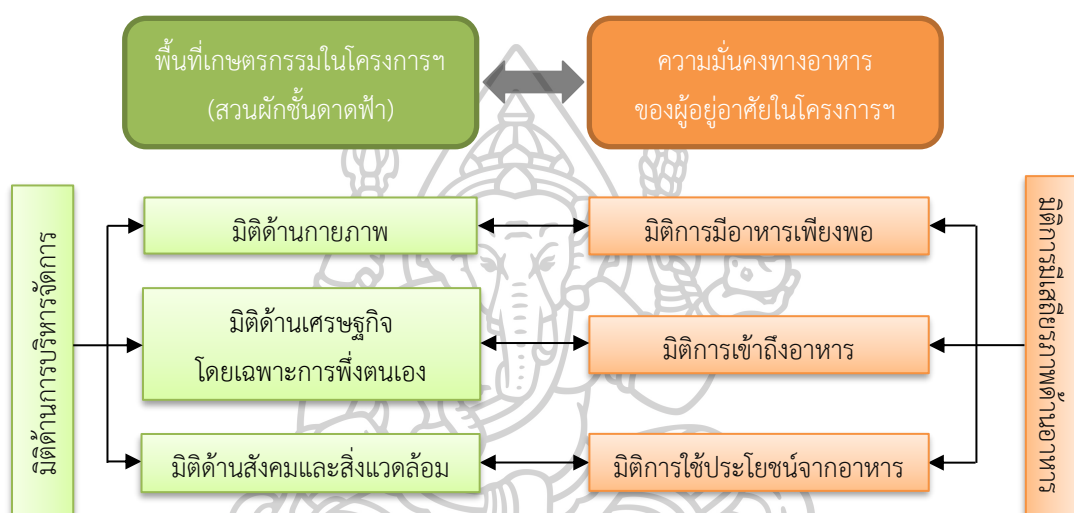
ในส่วนของกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเกษตรในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security) ซึ่งมองเกษตรในเมืองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของเมือง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับความมั่นคงทางอาหารของเมืองในมิติต่าง ๆ (ภาพที่ 12) ประกอบด้วย

- 1) มิติด้านกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้งของพื้นที่เกษตรกรรม ขนาดพื้นที่ปลูก การออกแบบพื้นที่ปลูก ความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก เชื่อมโยงกับมิติการมีอาหารเพียงพอ
- 2) มิติด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง ได้แก่ การช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน และการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้ออาหาร เชื่อมโยงกับมิติการเข้าถึงอาหาร การพึ่งตนเองทางอาหาร
- 3) มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม ได้แก่ การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กันของคนในชุมชน การเชื่อมโยงสังคมเมืองกับสังคมชนบท เชื่อมโยงกับมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปริมาณแสงแดด แหล่งน้ำ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้สารเคมี การจัดการขยะอาหาร เชื่อมโยงกับมิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร การบริโภคอาหารที่สด ใหม่ ปลอดภัยจากสารเคมี รู้แหล่งที่มาของอาหาร การลดความสิ้นเปลืองจากการบริโภค

4) มิติด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผนการปลูกให้สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการดูแล รักษา โดยคนในชุมชน การบริหารจัดการผลผลิต ความยั่งยืนของพื้นที่เกษตรกรรม เชื่อมโยงกับมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร สามารถเข้าถึงอาหารได้ตลอดเวลาแม้ในยามเกิดวิกฤต

ภาพที่ 12 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

3.2 การออกแบบกระบวนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะประเมินสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G และความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัย ในโครงการฯ โดยมีสมมติฐานว่า การมีสวนผักชั้นดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G สามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยได้อย่างมาก (มีนัยสำคัญ) โดยได้ออกแบบการวิจัยซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 13)

ขั้นตอนของการวิจัยมีอยู่ 9 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อ เรื่องที่สนใจศึกษา/การเสนอชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ในที่นี้ ผู้ศึกษาสนใจเกี่ยวกับการทำเกษตรในพื้นที่เมือง นำไปสู่การเสนอหัวข้อการศึกษา การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรในเมือง เพื่อยกระดับความมั่นคงทางอาหาร กรณีตัวอย่างทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดกรอบในการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษา อย่างเหมาะสม เพื่อใช้ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือในการศึกษา และ ข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมสำหรับวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษา และเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ที่สามารถสืบค้นได้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อสามารถวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบ บทบาท ความสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนในแต่ละชุมชนกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหาร ของชุมชน เปรียบเทียบกับสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ เพื่อสรุปตัวแปรหรือตัวชี้วัดสำคัญที่ทำให้ พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ และใช้เป็นตัวชี้วัดสำหรับการสร้างแบบสำรวจสวน ผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1) การสร้างแบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 จำนวน 286 ชุด จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด กรณีศึกษา และปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้านความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติการมีอาหารเพียงพอ มิติการเข้าถึงอาหาร มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร มิติการมีเสถียรภาพ ด้านอาหาร รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน ผู้มีรายได้น้อย

2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรอาสา พอเพียง) จำนวน 5 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อ แนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

3) การสร้างแบบสัมภาษณ์ตัวแทนการเคหะแห่งชาติ (ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชน ดินแดง ระยะที่ 1) จำนวน 1 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

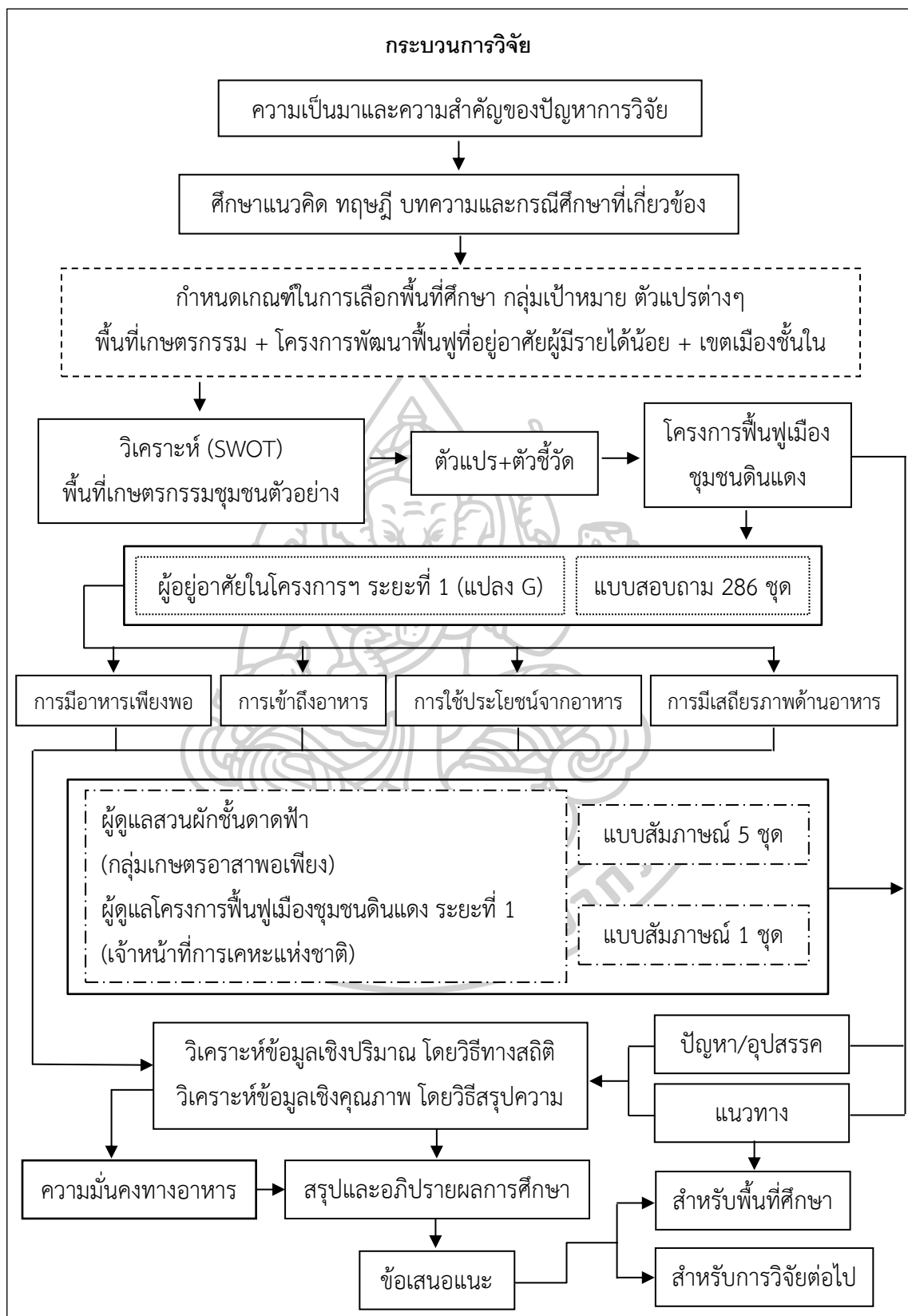
ขั้นตอนที่ 6 การขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ภาคผนวก ก)

ขั้นตอนที่ 7 การเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม โดยวิธีทางสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธี สรุปลความหรือสังเคราะห์ข้อความ

ขั้นตอนที่ 9 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการทาง ผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร

ภาพที่ 13 แสดงแผนผังกระบวนการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

3.3 การคัดเลือกพื้นที่

3.3.1 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย ให้ความสำคัญพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่เขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร แทบไม่มีพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียวสำหรับผลิตอาหารให้แก่เมือง ทำให้คนเมืองต้องพึ่งพิงการขนส่งอาหารจากพื้นที่เขตชานเมือง และพื้นที่ต่างจังหวัดเป็นหลัก ส่งผลให้เขตเมืองชั้นในมีความเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทางอาหารสูง ซึ่งกลุ่มคนผู้มีรายได้น้อยมักจะได้รับผลกระทบรุนแรงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เมื่อเกิดวิกฤตที่ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลงและส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อ รวมถึงวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรและกระทบต่อการขนส่ง ทำให้อาจเกิดการขาดแคลนอาหารและทำให้อาหารมีราคาสูงขึ้นได้ โดยให้ความสำคัญกับชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่มีโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย

ตัวแปร	เกณฑ์ในการคัดเลือก
พื้นที่เกษตรกรรมในเมือง	ตั้งอยู่ในเขตชั้นใน 24 เขต ตามการแบ่งพื้นที่เกษตรกรรม ของสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร
ชุมชนผู้มีรายได้น้อย	ชุมชนแออัด และชุมชนเมือง ตามนิยามของการเคหะแห่งชาติ
	เคหะชุมชน ตามนิยามของกรุงเทพมหานคร
โครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	มีแผนแม่บท หรือโครงการที่เป็นรูปธรรม

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

3.3.2 การคัดเลือกพื้นที่วิจัย

การคัดเลือกพื้นที่วิจัย ใช้กรอบพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ตามการแบ่งพื้นที่เกษตรกรรม ของสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งสิ้น 24 เขต

จากกรอบในการคัดเลือกพื้นที่วิจัย พบว่า โครงการพื้นที่ชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 อยู่ในเขตชั้นใน ของกรุงเทพมหานคร เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยสำหรับชุมชนผู้มีรายได้น้อยที่มีแผนแม่บทเป็นรูปธรรม โดยโครงการพื้นที่ชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2561 มีขนาดพื้นที่โครงการ 1 ไร่ 3 งาน 97.5 ตารางวา หรือ 3,190 ตารางเมตร เป็นอาคารอยู่อาศัยรวมแบบให้เช่าระยะยาว สูง 28 ชั้น รองรับผู้อยู่อาศัยเดิม

จำนวน 334 หน่วย หรือคิดเป็นจำนวนผู้อยู่อาศัยประมาณ 1,002 คน และมีการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าอาคารเป็นพื้นที่สีเขียวขนาด 347.02 ตารางเมตร สำหรับปลูกผักสวนครัว จำนวน 24 ชนิด บนพื้นที่ปลูก 212.15 ตารางเมตร

3.3.3 การคัดเลือกพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง

การเลือกพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองมาใช้ในการวิเคราะห์ SWOT Analysis ต้องเป็นพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองที่มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยกลุ่มคนเปราะบางอย่างแท้จริง ในที่นี้หมายถึง กลุ่มคนจนเมือง กลุ่มคนผู้มีรายได้น้อย กลุ่มคนตกงานที่ได้รับผลกระทบเรื่องรายได้ และการเข้าถึงอาหาร ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและมีการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ตัวอย่างสำหรับ เกษตรในเมือง จำนวน 7 ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากโครงการ แปลง . ปลูก . ปัน สวนผักคนเมือง (2563) และโครงการส่งเสริมเกษตรในเมือง และความมั่นคงทางอาหาร เพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มชุมชนที่มีความเปราะบางด้านอาหารในพื้นที่เมือง (2564) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. สำหรับเป็นพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองตัวอย่างในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยง ที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมในเมืองแต่ละแห่งประสบความสำเร็จ

พื้นที่เกษตรกรรมในเมืองตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ได้แก่

- 1) สวนผักชุมชนบูรพา 7 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
- 2) สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร
- 3) สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร
- 4) สวนผักดาดฟ้ากลุ่มคนงานเสมานันท์ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร
- 5) สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหะสถาน ปทุมธานีโมเดล ปทุมธานี
- 6) สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง สมุทรปราการ
- 7) สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์ สมุทรสาคร

การวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน เพื่อสรุปตัวแปรหรือตัวชี้วัดสำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ และใช้เป็นตัวชี้วัดสำหรับการสร้างแบบสำรวจพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) ในโครงการฯ รวมถึงใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

จากผลการ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน สามารถสรุปเป็นตัวชี้วัดสำคัญ ประกอบด้วย มิติด้านกายภาพ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึง ขนาดพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมกับการรองรับคนในชุมชน การออกแบบพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมกับบริบท ความหลากหลาย

ของผลผลิต การใช้พื้นที่ว่างส่วนกลางเป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ การสนับสนุนด้านงบประมาณและปัจจัยการผลิต มิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การช่วยลดผลกระทบช่วงวิกฤต (COVID - 19) โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านอาหาร การลดการเดินทางไปซื้ออาหารจากตลาด การจ้างงานกลุ่มคนตกงานในการเป็นคนดูแลสวนผัก การนำผลผลิตมาวางขายในราคาถูกให้กับคนในชุมชน จำนวนคนที่เก็บผลผลิต ค่าใช้จ่ายจากการใช้น้ำประปาในการรดน้ำ มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพลังกำลังของผู้สูงอายุ ข้อจำกัดด้านเวลาว่างของวัยทำงาน องค์ความรู้ด้านการทำเกษตรในเมือง ความปลอดภัยของผลผลิต ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ปริมาณและทิศทางแสงแดด แหล่งน้ำ การจัดการขยะครัวเรือน การเตรียมดิน การเตรียมปุ๋ย การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ และมีมิติด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารจัดการผลผลิตโดยคนในชุมชนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน การแบ่งปันผลผลิตอย่างทั่วถึง ความจำเป็นด้านครูพี่เลี้ยงคอยติดตามและให้คำปรึกษา การรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจปลูกผัก การบริหารจัดการตารางปลูก การเก็บเมล็ดพันธุ์

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (ภาคผนวก ข)

- 1) แบบสำรวจ สำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
- 2) แบบสอบถาม สำหรับวัดระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่เกิดจากการมีพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) โดยได้ประยุกต์ดัชนี ตัวชี้วัด และเกณฑ์ต่าง ๆ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กรณศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงใช้ผลการวิเคราะห์พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่างทั้ง 7 แห่ง ในการออกแบบแบบสอบถาม โดยอ้างอิงตัวชี้วัดหลักตามองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ของ FAO
- 3) แบบสัมภาษณ์ สำหรับสอบถามปัญหา อุปสรรค ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ รวมถึงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้) ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

3.4.2 ตัวแปรหรือตัวชี้วัดในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ Swot Analysis พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน และการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่ศึกษา สามารถนำมาเปรียบเทียบ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ ความเสี่ยง สำหรับประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง (สวนผัก

ชั้นดาดฟ้า) กับระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ โดยอ้างอิงตัวชี้วัดจาก องค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ของ FAO ประกอบด้วย

- 1) มิติด้านการมีอาหารเพียงพอ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่
 - (1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน
 - (2) ปริมาณผักและผลไม้ที่กินต่อวัน
- 2) มิติด้านการเข้าถึงอาหาร ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่
 - (1) พฤติกรรมการกินผักและผลไม้
 - (2) แหล่งในการเข้าถึงผักและผลไม้
 - (3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า
 - (4) รายได้/รายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน
- 3) มิติด้านการใช้ประโยชน์จากอาหาร ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่
 - (1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี
 - (2) ความหลากหลายทางอาหาร
 - (3) ความปลอดภัยทางอาหาร
- 4) มิติด้านการมีเสถียรภาพด้านอาหาร 2 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่
 - (1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด – 19
 - (2) การเข้าถึงอาหารในช่วงการระบาดของโควิด – 19

3.4.3 การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีเกณฑ์ในการ คัดเลือก ดังต่อไปนี้

1) ประชากรในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกประชากรในการวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้แก่ กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ได้แก่เจ้าหน้าที่ การเคหะแห่งชาติ ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

2) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากจำนวนของหน่วยอาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรือแปลง G จำนวน 334 หน่วย คำนวณจำนวนประชากร 3 คนต่อหน่วย จะได้ประชากรรวมประมาณ 1,002 คน

โดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

$$n = N \div (1 + Ne^2)$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการเก็บแบบสอบถาม คือ 286 ชุด

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ท่าน

3) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยตามจำนวนชั้นทั้งหมด 21 ชั้น โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ชั้นละไม่เกิน 14 คน

กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากต้องการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลักและสามารถตัดสินใจที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสวนผักชั้นดาดฟ้าได้ ซึ่งในกลุ่มที่ 2 เลือกจากผู้ที่มีความรับผิดชอบหลักในการดูแลสวนชั้นดาดฟ้า ประกอบด้วย ประธานกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง 1 คน และผู้ดูแลหลักอีก 4 คน จากสมาชิกทั้งหมดประมาณ 30 คน ส่วนกลุ่มที่ 3 เลือกจากการแนะนำของประธานกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลอาคารพักอาศัยแปลง G จำนวน 1 คน

3.4.4 แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า หรือกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง และแบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ การเคหะแห่งชาติ ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเพื่อวัดระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน ตามองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ได้แก่

มิติการมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) ประกอบด้วยคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่ (1) จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน (2) สัดส่วนการกินผักครึ่งหนึ่งของจานต่อมื้อ (เกณฑ์ขั้นต่ำตามคำแนะนำของ สสส.) ในหนึ่งวัน

มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) ประกอบด้วยคำถามหลัก 4 ข้อ ได้แก่

(1) พฤติกรรมการกินผัก และผลไม้ ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ความชอบ และผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ (ตรงกับประเภทผักที่ปลูก)

(2) แหล่งในการเข้าถึงผักและผลไม้ ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง (เป็นผู้อยู่อาศัยเดิม/ใหม่) แหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยที่สุด (ระยะทาง/ความสะดวกในการเข้าถึง) ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกซื้อผักและผลไม้ ความถี่ในการประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนต่อสัปดาห์ ความถี่ในการซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน ต่อสัปดาห์ และประสบการณ์ในการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครอบครัว

(3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ชั้นที่พักอาศัย เวลาทำงานต่อวัน (เวลาว่างในการเข้าถึงสวน) วันทำงานต่อสัปดาห์ (เวลาว่างในการเข้าถึงสวน) ระยะเวลาที่พักอาศัยในโครงการ (ตั้งแต่เริ่มโครงการ/ย้ายมาที่หลัง) ความถี่ในการใช้งาน (เช่น พักผ่อนหย่อนใจ รดน้ำต้นไม้) พื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าต่อสัปดาห์ ความถี่ในการเก็บผลผลิตมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนต่อสัปดาห์

(4) รายได้/รายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมตัวเอง) จำนวนคนทำงานในครอบครัว จำนวนคนพึ่งพิงในครอบครัว เด็กเล็ก

(อายุต่ำกว่า 6 ปี) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) อาชีพ สัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนต่อรายได้ครัวเรือน รายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน การลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือน

มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) ประกอบด้วยคำถามหลัก 3 ข้อ ได้แก่

(1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ไม่มีภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) ได้แก่ ไม่มีภาวะโภชนาการต่ำ (Undernutrition) หรือภาวะขาดสารอาหาร ไม่มีภาวะโภชนาการเกิน (Overnutrition) หรือภาวะอ้วน และไม่มีภาวะอ้วนลงพุง

(2) ความหลากหลายทางอาหาร ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ จำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ และจำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์

(3) ความปลอดภัยทางอาหาร ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ปลอดภัยสารเคมีหรือสารตกค้าง และพฤติกรรมกรล้างผัก

มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) ประกอบด้วยคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

(1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ผลกระทบต่อรายได้ และผลกระทบต่อการรายจ่าย

(2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ความกังวลว่าครอบครัวจะมีอาหารไม่เพียงพอ ไม่สามารถกินอาหารที่ชอบหรือที่ต้องการ ต้องกินอาหารราคาถูก ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท ต้องกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ต้องลดปริมาณอาหารในแต่ละมื้อ ต้องลดจำนวนมื้ออาหารลง ต้องอดอาหารทั้งวัน และต้องรับบริจาคอาหาร

ในส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักสวนครัวขึ้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถามหลัก 3 ข้อ ได้แก่

(1) ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักขึ้นดาดฟ้า

(2) ความพึงพอใจ ในการใช้งานสวนผักขึ้นดาดฟ้า ในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงขึ้นดาดฟ้า ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผักที่ปลูก และด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา

(3) ความพึงพอใจ ในผลผลิตสวนผักขึ้นดาดฟ้าในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ ด้านปริมาณของผลผลิต ด้านความปลอดภัยของผลผลิต ด้านความสดใหม่ของผลผลิต ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน
สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วยคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฯ ประกอบด้วย
คำถามย่อย ได้แก่ การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวกินได้ การรวมกลุ่มผู้มีความ
สนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน การจัดให้มีการอบรม
และให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมือง การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง และการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ

(2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่
อาศัยผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่ การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับ
ผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ
หรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับโครงการที่อยู่อาศัย
ผู้มีรายได้น้อย และการส่งเสริมทางการเงินส่วนลดทางภาษี (หากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม/
พื้นที่สีเขียวกินได้)

2) แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้ดูแลสวนผักสวนครัวขึ้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน
ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ ได้แก่ ชื่อกลุ่ม อายุ
ประสบการณ์ในการปลูกผักหรือการทำเกษตร หน้าที่ในการดูแลสวนผักขึ้นดาดฟ้า ระยะเวลาที่พัก
อาศัยอยู่ในโครงการฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักขึ้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถาม
หลัก 3 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานสวนผักขึ้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถามย่อย
ได้แก่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงขึ้นดาดฟ้า ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก
ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผัก และด้านการบริหารจัดการพื้นที่สวนผัก

(2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลผลิตสวนผักขึ้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถาม
ย่อย ได้แก่ ด้านปริมาณ/ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต ด้านความสดใหม่ของผลผลิต ด้านความ
ปลอดภัยของผลผลิต ด้านความหลากหลายของผลผลิต และด้านการลดรายจ่าย

(3) ความต้องการการสนับสนุนสวนผักขึ้นดาดฟ้า ประกอบด้วยคำถามย่อย ได้แก่
ด้านพื้นที่ปลูกเพิ่ม ด้านสมาชิกในการช่วยดูแลสวนผักเพิ่ม ด้านการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และ
ปรับปรุงดิน ด้านการจัดให้มีการอบรม และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักในเมือง ด้านครูพี่เลี้ยง
ในการติดตามแนะนำ แก้ปัญหาการปลูกผักในเมือง ด้านการสนับสนุน จากหน่วยงานอื่น ๆ
ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการทำเกษตรในพื้นที่เมือง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วยคำถาม 1 ข้อ ได้แก่ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนหรือสวนผักชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

3) แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง แบ่งออกเป็น ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน สังกัด งานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ประกอบด้วยคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 ประกอบด้วยคำถามย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนพื้นที่ปลูก ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน ด้านการสนับสนุนองค์ความรู้ และด้านการบริหารจัดการ

(2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักหรือพื้นที่สีเขียวกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะต่อไป รวมถึงโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยอื่น ๆ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วยคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus และโอกาสในการใช้มาตรการ FAR Bonus ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน

(2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) และโอกาสในการใช้มาตรการ PUD ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน

3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก่อนดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จำเป็นต้องมีการทดสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยให้ความสำคัญด้านสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมาย ความสอดคล้องและ

ความเที่ยงตรง โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence, IOC) ซึ่งมีสูตรคำนวณ ดังนี้ (ภาคผนวก ค)

$$IOC = \Sigma R \div N$$

IOC = ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหา

ΣR = ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ คะแนน +1 เมื่อเนื้อหามีความสอดคล้อง -1 เมื่อเนื้อหาไม่สอดคล้อง และ 0 เมื่อไม่แน่ใจ ถ้าแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปวัดผลได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ IOC เกินกว่า 0.5 เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังทดสอบเพื่อหาข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการเพื่อนำข้อผิดพลาดดังกล่าวไปปรับปรุงแก้ไขก่อนลงเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่

3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารบทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการค้นคว้าจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรในเมือง เช่น ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนที่ดำเนินการเป็นรูปธรรม ในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการเชื่อมโยงความมั่นคงทางอาหารของเมือง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ผู้วิจัยเลือกการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่ศึกษาบริเวณโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรือ อาคารพักอาศัยแปลง G โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัย 286 คน

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ผู้วิจัยเลือกการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าและให้ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนตอบคำถามเดียวกันตามลำดับเหมือนกัน ใช้วิธีการถามและตอบกันโดยตรงแบบเผชิญหน้า (face-to-face interview) โดยผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกคำตอบของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งบันทึกเสียง สำหรับใช้ในการถอดถอดคำหรือประโยคที่มีใจความสำคัญเพื่อให้ตรงกับข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด แบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ดูแลสวนผัก

ชั้นดาดฟ้า คือ กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง คือ เจ้าหน้าที่ของสำนักบริหารชุมชนดินแดง การเคหะแห่งชาติ จำนวน 1 คน

นอกจากนี้ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะทางกายภาพและการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม หรือสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ ระยะที่ 1 โดยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในช่วงเวลาเช้า 6.00 – 8.00 นาฬิกา และช่วงเวลาเย็น 16.00 – 18.00 นาฬิกา ของวันทำงานจันทร์ - ศุกร์ และช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อประเมินรูปแบบและการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม หรือสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ

3.7 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ข้อมูลเชิงปริมาณที่ส่วนใหญ่ได้จากแบบสอบถาม จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และแทนค่าคำตอบด้วยคะแนน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาคำนวณหาความถี่ (Frequency) และให้ค่าน้ำหนัก (Severity Weight) ตามระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า สำหรับการประเมินความมั่นคงทางอาหาร และให้ค่าน้ำหนักตามระดับความรุนแรงของปัญหา สำหรับการประเมินการเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 สุดท้ายนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอในรูปแบบค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วิเคราะห์ และบรรยายลักษณะข้อมูล

2) การวัดระดับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท Likert Scale ทั้ง 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นหรือความพึงพอใจที่มีตั้งแต่เห็นด้วยที่สุดหรือพอใจ (Favorable) ไปจนถึงไม่เห็นด้วยที่สุดหรือไม่พอใจ (Unfavorable) ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ระดับเห็นด้วยมากที่สุด หรือ พอใจมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง ระดับเห็นด้วยมาก หรือ พอใจมาก
- 3 คะแนน หมายถึง ระดับเห็นด้วยปานกลาง หรือ พอใจปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง ระดับเห็นด้วยน้อย หรือ พอใจน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง ระดับไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจ หรือ ไม่แน่ใจ

เมื่อแทนค่าคะแนนที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามแล้ว นำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยตาม Likert Rating Scales โดย แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง ระดับดี
- ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.66 หมายถึง ระดับพอใช้
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง ระดับไม่ดี หรือ ควรปรับปรุง

ความกว้างของอันตรายภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 1.33 ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้

ความกว้างของอันตรายภาคชั้น = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด/จำนวนชั้น

ทั้งนี้ ได้นำมาตรวัดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้สำหรับประเมินลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรมในโครงการฯ (สวนผักชั้นดาดฟ้า) และประเมินความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้ค่าคะแนน และค่าน้ำหนักในแต่ละปัจจัยที่แตกต่างกัน (ภาคผนวก ง)

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจ และสังเกตการณ์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชั้นดาดฟ้า) ของโครงการฯ ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ ขนาดพื้นที่ เพาะปลูก การออกแบบพื้นที่ที่เหมาะสมกับบริบท รูปแบบแปลง และกำหนดกิจกรรมพื้นฐานที่เหมาะสม ความปลอดภัยของผลผลิต ความหลากหลายของผลผลิต ความยั่งยืนของการผลิต การบริหารจัดการผลผลิต รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาและตัวชี้วัด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการตีความ และทำการสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพรวมและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในบทนี้เป็นการอธิบายลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของพื้นที่ศึกษา โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบที่สำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ รวมถึงสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

- 4.1.1 ประวัติความเป็นมา
- 4.1.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ
- 4.1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม

4.2 ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบที่สำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ

- 4.2.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ
- 4.2.2 องค์ประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ
- 4.2.3 การบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ
- 4.2.4 การวิเคราะห์ SWOT สวนผักชั้นดาดฟ้าภายในโครงการฯ

4.3 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในปัจจุบัน

- 4.3.1 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย
- 4.3.2 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของกรุงเทพมหานคร
- 4.3.3 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่โครงการ
- 4.3.4 การประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

ย่านดินแดง แต่เดิมเป็นพื้นที่ชานเมืองมีลักษณะเป็นทุ่งนา ต่อมาสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้สร้างทางด้วยดินลูกรังจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิถึงบริเวณสามเหลี่ยมดินแดงและสร้างต่อไปถึงโรงเรียนพร้อมพรรณวิทยา (ถนนประชาสงเคราะห์ ปัจจุบัน) เมื่อมีรถวิ่งผ่านจะมีฝุ่นสีแดงคลุ้งเต็มท้องถนนประชาชนจึงเรียกถนนสายนี้ว่า “ถนนดินแดง” และ

เรียกย่านนี้ว่า “ย่านดินแดง” ภายหลังทางราชการมีนโยบายเพิ่มเขตการปกครองใหม่ในกรุงเทพมหานคร จึงนำชื่อดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อของแขวงและเขตดังเช่นปัจจุบัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2564)

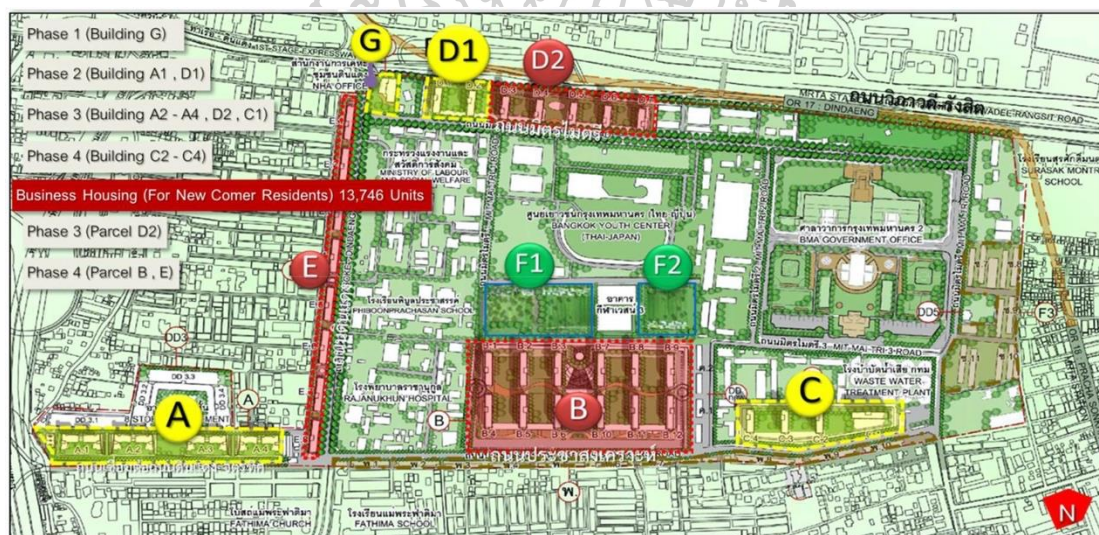
โครงการเคหะชุมชนดินแดง ตั้งอยู่ในแขวงดินแดง เขตดินแดง เดิมเป็นชุมชน อาคารสงเคราะห์สำหรับผู้มีรายได้น้อยรุ่นแรกของรัฐบาล ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดสร้างที่พักอาศัยโดยสร้างเป็นบ้านไม้บริเวณที่โล่ง ซึ่งเคยเป็นที่ทิ้งขยะมูลฝอยของเทศบาลนครกรุงเทพฯ (ชื่อเดิม ในสมัยนั้น) และเป็นทีโล่ง พุ่มนา ซึ่งเทศบาลกรุงเทพฯ ได้จัดซื้อเมื่อปี พ.ศ. 2485 และในปี พ.ศ. 2494 ได้เริ่มก่อสร้างเรือนแถวไม้ชั้นเดียว และสองชั้น ได้ทุนสูง รวมทั้งสิ้น 1,088 หน่วย ต่อมา สภาพบ้านไม้ เสื่อมโทรม กรมประชาสงเคราะห์จึงได้นำแนวคิดการปรับปรุงฟื้นฟูชุมชนเมืองมาใช้เป็น ครั้งแรก โดยพิจารณาเห็นว่ายังมีผู้มีความต้องการที่อยู่อาศัยในบริเวณนี้อีกเป็นจำนวนมาก รัฐบาล จึงได้อนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างอาคารแฝดสูง 5 ชั้น ได้ทุนโล่ง (ภาพที่ 14) ขึ้นทดแทนอาคารเก่า โดยเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2506 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2517 นับเป็นอาคารสงเคราะห์ประเภทอาคาร แฝดเช่า เรียกว่า “ชุมชนดินแดงเก่า” การเคหะแห่งชาติรับโอนเข้ามาอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ต่อจากกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ. 2516 ในขณะเดียวกันได้พัฒนาและดำเนินการก่อสร้าง “ชุมชนดินแดงใหม่” อันได้แก่ โครงการแฟลตพิเศษ อาคารพาณิชย์ดินแดง จำนวน 826 หน่วย โครงการดินแดงใหม่ ระยะที่ 1 จำนวน 308 หน่วย โครงการดินแดงใหม่ระยะที่ 2-3 จำนวน 2,332 หน่วย โครงการดินแดงเช่าซื้อ สูง 8 ชั้น จำนวน 1,020 หน่วย โครงการดินแดง 4 จำนวน 352 หน่วย และ โครงการดินแดง 5 จำนวน 270 หน่วย จนถึงปัจจุบันชุมชนดินแดงเก่า และชุมชนดินแดงใหม่ มีหน่วย พักอาศัยทั้งสิ้น 9,242 หน่วย มีผู้อยู่อาศัยในชุมชนประมาณ 36,960 คน ซึ่งปัจจุบันอาคารกลุ่มนี้ มีสภาพทรุดโทรมและแออัด เนื่องจากการต่อเติมที่ไม่ถูกต้องและขาดการบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการโดยรอบชุมชนยังมีสภาพชำรุดทรุดโทรม เป็นปัญหา ต่อสภาพแวดล้อมและการอยู่อาศัย อีกทั้งยังไม่ปลอดภัยกับการอยู่อาศัย เนื่องจากมีอายุการใช้งาน นานกว่า 56 ปี ประกอบกับสภาพแวดล้อมโดยรอบโครงการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทำให้ที่ตั้งอยู่ ใจกลางกรุงเทพมหานคร มีความพร้อมด้านแหล่งงาน มีโครงข่ายการคมนาคมและการเข้าถึงที่มีความ สะดวก อันเป็นศักยภาพหลักที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชุมชนดินแดง เพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ในอนาคต ให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ในพื้นที่ด้วยวิธีการ “ฟื้นฟูเมือง” การเคหะแห่งชาติจึงได้จัดทำแผนแม่บทโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชน ดินแดง พ.ศ. 2559 - 2567 เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้ดีขึ้นทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง แบ่งโครงการออกเป็น 4 ระยะ (ภาพที่ 15) เพื่อสร้างที่พักอาศัยทั้งหมด 36 อาคาร คิดเป็น 20,292 หน่วย แบ่งเป็นสำหรับรองรับผู้อยู่อาศัยเดิม

6,546 หน่วย และรองรับผู้อยู่อาศัยใหม่ 13,746 หน่วย โดยโครงการฟื้นฟูชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรือ อาคารพักอาศัยแปลง G เป็นส่วนหนึ่งในผังฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง โดยอยู่ในส่วนพื้นที่ก่อสร้างเพื่อรองรับผู้อยู่อาศัยเดิม เริ่มดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2561

ภาพที่ 14 แสดงสภาพชุมชนดินแดงหลังการปรับปรุง พ.ศ. 2506
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564

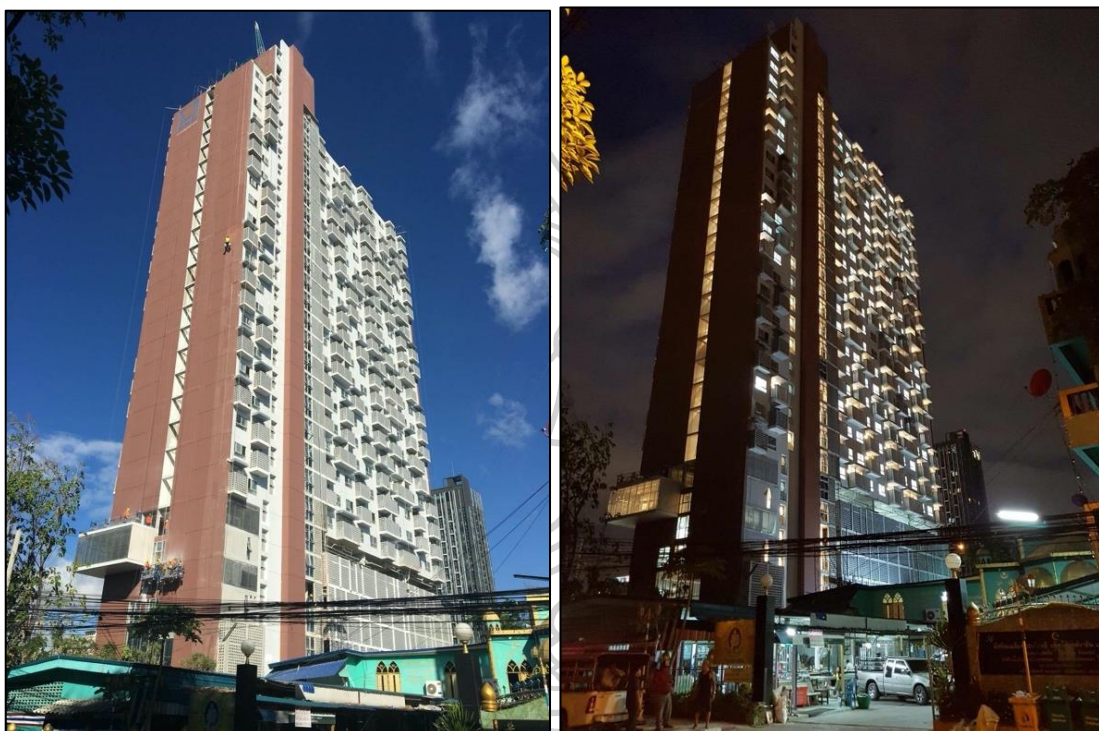

ภาพที่ 15 แสดงแผนแม่บทโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง พ.ศ. 2559 - 2567
ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2564

4.1.2 สภาพทั่วไปทางกายภาพ

โครงการฟื้นฟูชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรือ อาคารพักอาศัยแปลง G (ภาพที่ 16) เป็นอาคารอยู่อาศัยรวมแบบให้เช่าระยะยาว (30 ปี) สูง 28 ชั้น ความสูง 82.20 เมตร (จากระดับพื้นดินถึงระดับพื้นชั้นดาดฟ้า) มีพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารรวม 21,828.26 ตารางเมตร รองรับผู้อยู่อาศัยเดิม 334 หน่วย โครงการดำเนินการบนที่ดินของกรมธนารักษ์ ขนาดพื้นที่โครงการ 1 ไร่ 3 งาน 97.5 ตารางวา (3,190 ตารางเมตร) ตั้งอยู่บริเวณหัวมุมถนนวิภาวดีรังสิต ติดกับถนน

อโศก - ดินแดง แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 พื้นที่โครงการตั้งอยู่ในที่ดินประเภท ย.9 เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีน้ำตาล) บริเวณ ย.9 - 14 มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่เขตเมืองชั้นในซึ่งอยู่ในเขตการให้บริการของระบบขนส่งมวลชน มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR) ไม่เกิน 7:1 และอยู่ในที่โล่งประเภท ล.2 บริเวณ ล.2 - 1 เป็นที่โล่งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม บริเวณริมถนนวิภาวดีรังสิต กำหนดให้มีที่ว่างห่างจากแนวเขตทางไม่น้อยกว่า 2 เมตร เพื่อปลูกต้นไม้

ภาพที่ 16 แสดงทัศนียภาพอาคารพักอาศัยแปลง G ตอนกลางวัน และตอนกลางคืน
ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

พื้นที่โครงการตั้งอยู่แขวงดินแดง เขตดินแดง โดยมีแนวเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	แขวงรัชดาภิเษก เขตดินแดง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง
ทิศใต้	ติดกับ	แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณโดยรอบโครงการในรัศมี 100 เมตร จากที่ตั้งโครงการส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและที่พักอาศัยภายในโครงการเคหะชุมชนดินแดง โดยมีอาณาเขตติดต่อโดยรอบพื้นที่โครงการ ดังนี้ (ภาพที่ 17)

ทิศเหนือ	ติดกับ	มัสยิดมูฮายีรีน ถัดไปเป็นโครงการฟื้นฟูชุมชน ดินแดง ระยะที่ 2 หรือ อาคารพักอาศัย แปลง D1 (อยู่ระหว่างการก่อสร้าง เฟส 1)
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ถนนมิตรไมตรี ถัดไปเป็นโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
ทิศใต้	ติดกับ	สถานธนาอนุบาล กรุงเทพมหานคร และธนาคาร ออมสิน ถัดไปเป็นถนนดินแดง และแฟลตดินแดง (อาคาร 1)
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ถนนวิภาวดีรังสิต

ภาพที่ 17 แสดงบริบทโดยรอบโครงการ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

4.1.3 ประชากร

พื้นที่โครงการฟื้นฟูชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรือ อาคารพักอาศัยแปลง G รองรับผู้อยู่อาศัยเดิมจากชุมชนดินแดง (อาคารแฟลต 18 - 22) จำนวน 334 ครอบครัว หรือคิดเป็นประชากร 1,002 คน ข้อมูลจากงานวิจัย เรื่อง สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ หลังการย้ายที่อยู่อาศัยแบบแฟลต สู่อาคารสูง : กรณีศึกษา อาคารพักอาศัยแปลง G โครงการฟื้นฟูชุมชนดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ของ ศศิธร บัวประดิษฐ์ และไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2562) พบว่าโครงการฯ มีประชากรที่พักอาศัยจริงทั้งหมดประมาณ 737 คน โดยเป็นประชากรสูงอายุ 156 คน

(ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2561) หรือคิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรในโครงการฯ ถือได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) สอดคล้องประชากรเขตดินแดงที่มีประชากรรวม 118,739 คน และมีผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 25,837 คน หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 22 (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561) โดยรูปแบบอาคารมีการคำนึงถึงการออกแบบเพื่อรองรับผู้สูงอายุ มีการกำหนดให้มีห้องพักอาศัยสำหรับรองรับผู้สูงอายุในชั้น 8 – 9 มีพื้นที่ส่วนกลางชั้น 6 เป็นห้องนันทนาการสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ และมีสวนส่วนกลาง ชั้น 7 สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีการออกแบบทางลาดเพื่อรองรับผู้สูงอายุหรือคนพิการที่จำเป็นต้องใช้รถเข็น

4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร

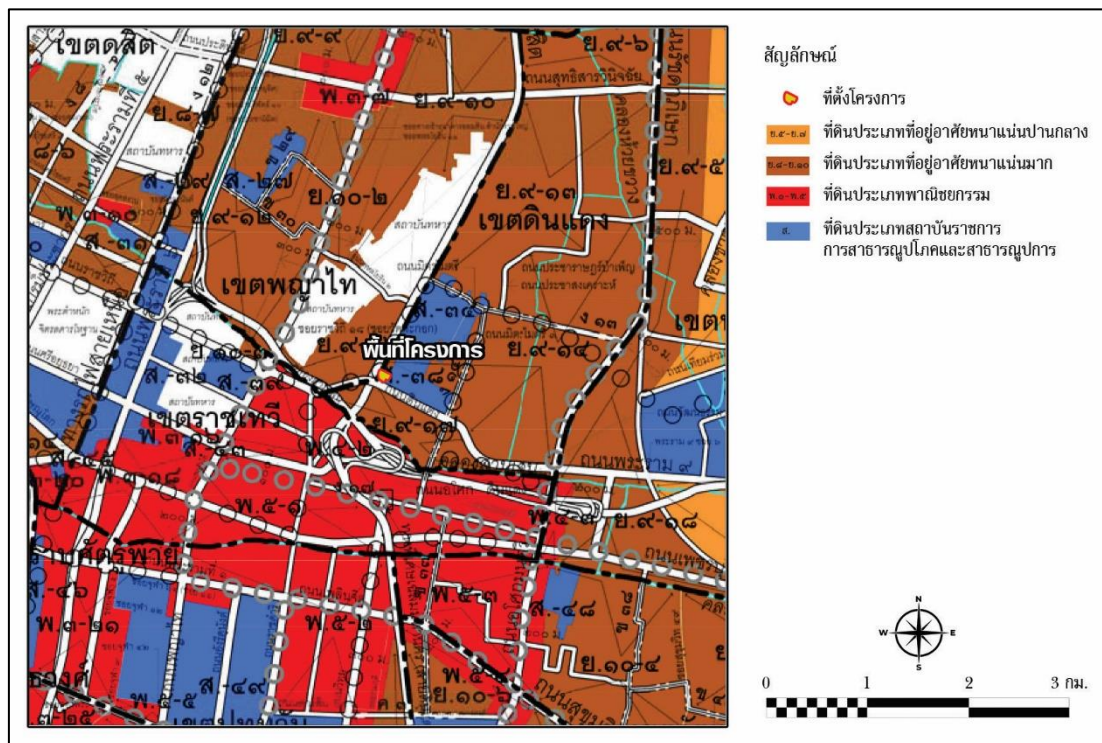
พื้นที่โครงการตั้งอยู่ในที่ดินประเภท ย.9 (สีน้ำตาล) บริเวณ ย.9-14 (ภาพที่ 18) เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่เขตเมืองชั้นในซึ่งอยู่ในเขตการให้บริการของระบบขนส่งมวลชน โดยที่ดินประเภทนี้ห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนดรวม 29 ประเภท

โดยการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ ให้เป็นไปตามต่อไปนี้

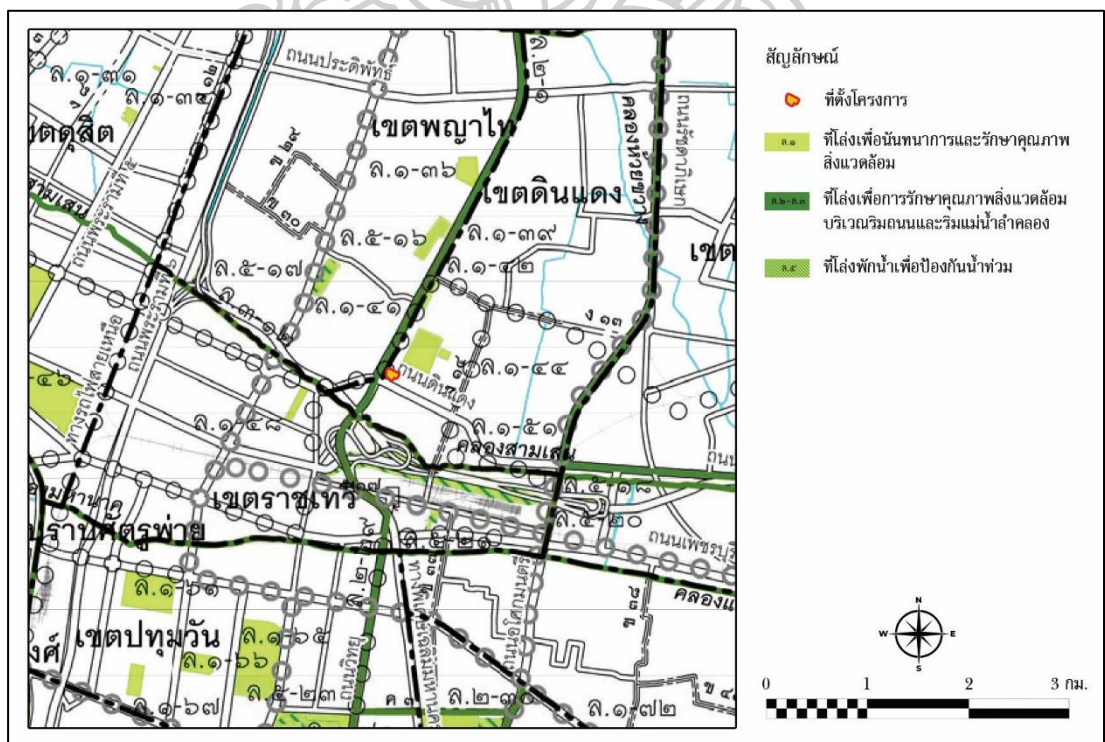
(1) มีอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินไม่เกิน 7 : 1 ทั้งนี้ ที่ดินแปลงใดที่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว หากมีการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนไม่ว่าจะกี่ครั้งก็ตาม อัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินของที่ดินแปลงที่เกิดจากการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนทั้งหมดรวมกันต้องไม่เกิน 7 : 1

(2) มีอัตราส่วนของที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวมไม่น้อยกว่าร้อยละสี่จุดห้า แต่อัตราส่วนของที่ว่าง ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของที่ว่างอันปราศจากสิ่งปกคลุมตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ทั้งนี้ ที่ดินแปลงใดที่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว หากมีการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนไม่ว่าจะกี่ครั้งก็ตาม อัตราส่วนของที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวมของที่ดินแปลงที่เกิดจากการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนทั้งหมดรวมกันต้องไม่น้อยกว่าร้อยละสี่จุดห้า และให้มีพื้นที่น้ำซึมผ่านได้เพื่อปลูกต้นไม้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของพื้นที่ว่าง

นอกจากนี้พื้นที่โครงการตั้งอยู่ในบริเวณที่โล่งประเภท ล.2 บริเวณ ล.2-1 (ภาพที่ 19) เป็นที่โล่งเพื่อการ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณริมถนนวิภาวดีรังสิต ตามข้อ 40 กำหนดให้มีที่ว่างห่างจากแนวเขตทางไม่น้อยกว่า 2 เมตร เพื่อปลูกต้นไม้ เว้นแต่เป็นการก่อสร้างรั้ว กำแพง ป้อมยาม ป้ายชื่ออาคาร หรือสถานประกอบการ ป้ายสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงหรือสถานบริการก๊าซ และทางเข้าออกของอาคารหรือทางเข้าออกของรถ

ภาพที่ 18 แสดงแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556
ที่มา : กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556

ภาพที่ 19 แสดงแผนที่ที่โล่งท้ายกฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556
ที่มา : กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556

4.1.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ทั้งหมดเป็นกลุ่มผู้อาศัยเดิมที่ย้ายมาจากแฟลตดินแดงในบริเวณใกล้เคียง (อาคารแฟลต 18 - 22) ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไปในละแวกชุมชน เช่นเดียวกับคนในเขตดินแดง ที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมา คือ อาชีพค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว ส่วนผู้สูงอายุในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยมีรายได้จากการให้ของบุตรหลาน และบางส่วนมีรายได้จากเงินบำนาญซึ่งต้องพักปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้สูงอายุหรือคู่สมรส โดยผู้จ่ายค่าเช่าหลักคือบุตรหลานที่อยู่เฝ้าทำงาน

ลักษณะทางสังคมของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ โดยส่วนใหญ่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในห้องพักเฉลี่ยจำนวน 2 คน ซึ่งผู้สูงอายุส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางอาคารจัดขึ้น เช่น การออกกำลังกาย การสวดมนต์ทำวัตรเย็น การร้องคาราโอเกะ เป็นต้น โดยผู้สูงอายุในโครงการฯ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน แม้เป็นคนแปลกหน้าจากการจับฉลากย้ายเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคมใหม่ (ศศิธร บัวประดิษฐ์ และไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2562) ทั้งนี้ มีการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการปลูกผักสวนครัว ในชื่อกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุทั้งหมดประมาณ 25 – 30 คน ในการร่วมกันปลูกและดูแลสวนผักปลอดสารพิษบริเวณชั้นดาดฟ้าของอาคาร ชั้น 28 โดยอาคารมีการออกแบบพื้นที่สำหรับรองรับการปลูกผักตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโครงการฯ

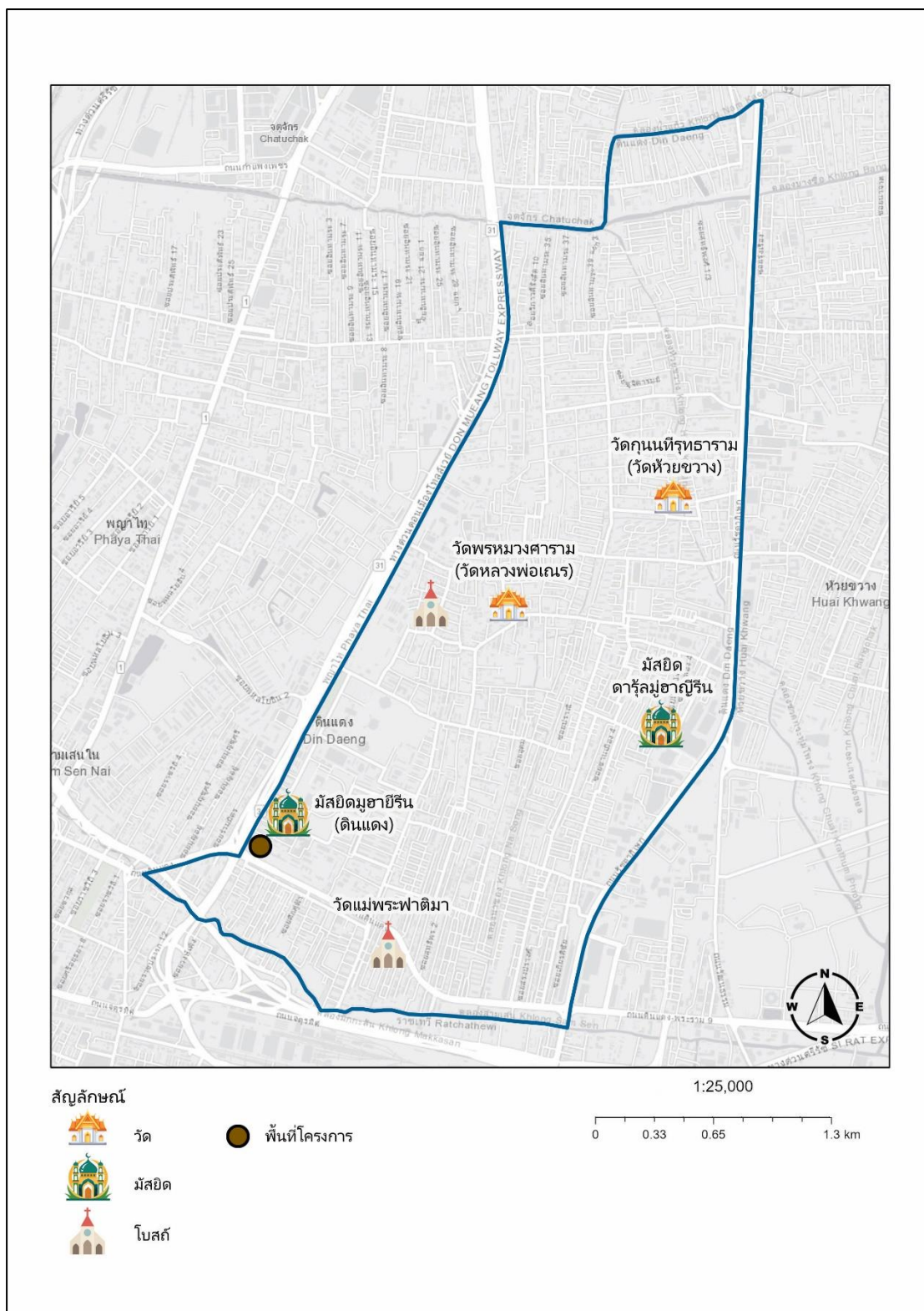
ด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยวัดที่อยู่ใกล้กับโครงการฯ และเป็นที่ยินยอมไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ วัดพรหมวงศาราม หรือ วัดหลวงพ่อดำ สอดคล้องกับคนในเขตดินแดงที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม มีมัสยิดที่อยู่ติดกับโครงการฯ ทางด้านทิศเหนือ คือ มัสยิดมุฮยียีน (ดินแดง) ซึ่งภายในมีโรงอาหารฮาลาลจึงเป็นที่ยินยอมของคนที่นับถือศาสนาอิสลามที่พักอาศัยอยู่ในโครงการฯ (ภาพที่ 20)

ด้านการศึกษาของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่นิยมให้บุตรหลานเรียนโรงเรียนใกล้ ๆ ที่พักอาศัยและสถานที่ทำงาน ได้แก่ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนวิสุทธิ และโรงเรียนวิชากร โดยโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ถือเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้พื้นที่โครงการฯ มากที่สุด (ภาพที่ 21) ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีสะดวกในการ รับ – ส่ง บุตรหลาน นอกจากนี้พื้นที่โครงการฯ ยังอยู่ใกล้กับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน คือ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ถือได้ว่าผู้อาศัยในโครงการฯ มีความสะดวกในการเดินทางค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยในส่วนอื่นของเขตดินแดง

ด้านการสาธารณสุขของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่นิยมใช้บริการศูนย์บริการสาธารณสุข 4 ดินแดง และโรงพยาบาลทหารผ่านศึก (ภาพที่ 22) เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้พื้นที่ตั้งโครงการฯ ถือได้ว่าผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีความสะดวกในการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยในส่วนอื่นของเขตดินแดง นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตดินแดงอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะบริเวณย่านโยธี ได้แก่ โรงพยาบาลราชวิถี สถาบันโรคผิวหนัง สถาบันมะเร็งแห่งชาติ เป็นต้น ส่งผลให้มีการบริการด้านสาธารณสุขที่ครอบคลุม

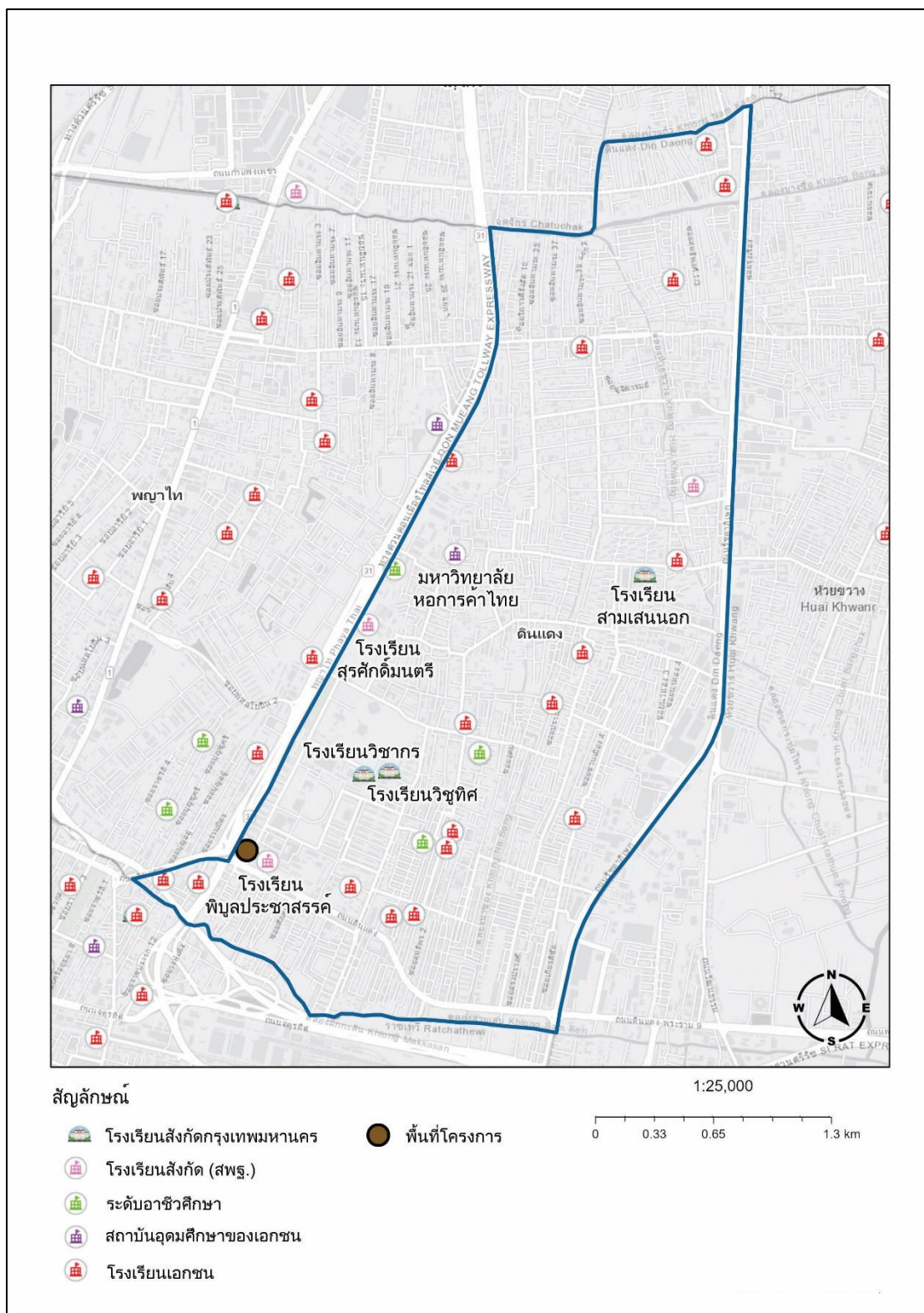
ด้านความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่ตั้งโครงการฯ อยู่ในพื้นที่บริการของสถานีตำรวจนครบาลดินแดง ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่โครงการประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้สามารถดูแลความปลอดภัย ป้องกันและระงับเหตุได้อย่างรวดเร็ว (ภาพที่ 23) นอกจากนี้ยังอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยสุทธิสาร (ภาพที่ 24) ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากพื้นที่โครงการประมาณ 3 กิโลเมตร ทำให้สามารถเดินทางเพื่อระงับเหตุได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีการรักษาความปลอดภัยที่ครอบคลุมค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับคนที่อาศัยในส่วนอื่นของเขตดินแดง

ด้านสถานที่นันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ (ภาพที่ 25) ส่วนใหญ่นิยมไปออกกำลังกายที่ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) หรือที่นิยมเรียกกันว่า สนามกีฬาไทย - ญี่ปุ่น ดินแดง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้โครงการฯ ภายในระยะเดิน 500 เมตร ทำให้มีความสะดวกอย่างมากในการออกกำลังกาย โดยกิจกรรมนันทนาการที่นิยม ได้แก่ การเดิน การวิ่ง และการเต้นแอโรบิก รวมถึงการร้องเพลงของกลุ่มผู้สูงอายุ เทียบกับคนที่อาศัยในส่วนอื่นของเขตดินแดง ถือว่ามีความสะดวกในการเข้าถึงอย่างมาก นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้สวนป่าวิภาวดีรังสิต ที่นิยมใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมและงานรื่นเริง ประจำปีต่างๆ ของคนในเขตดินแดง เช่น งานวันลอยกระทง งานวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

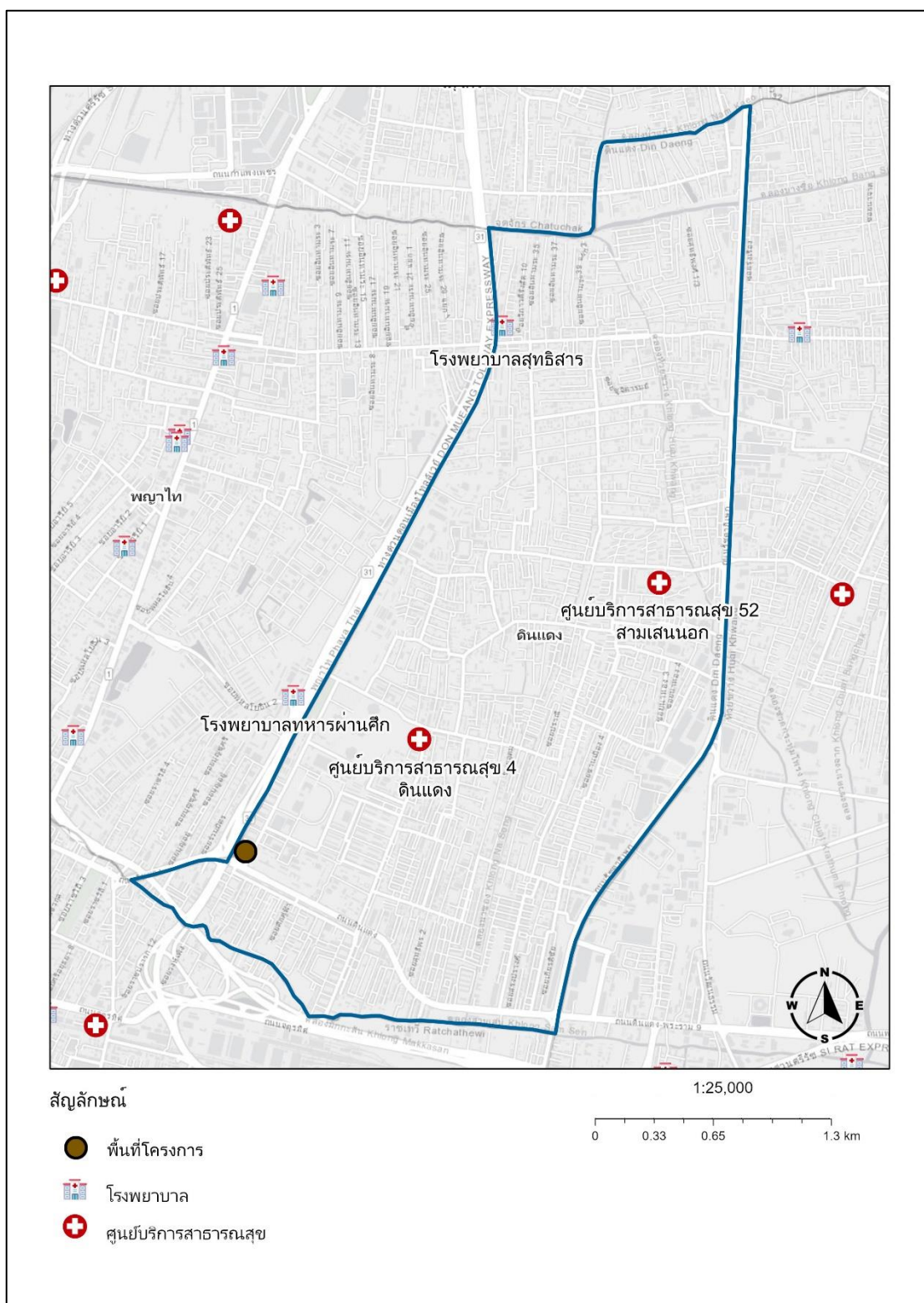
ภาพที่ 20 แสดงตำแหน่งศาสนสถานในพื้นที่เขตดินแดง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

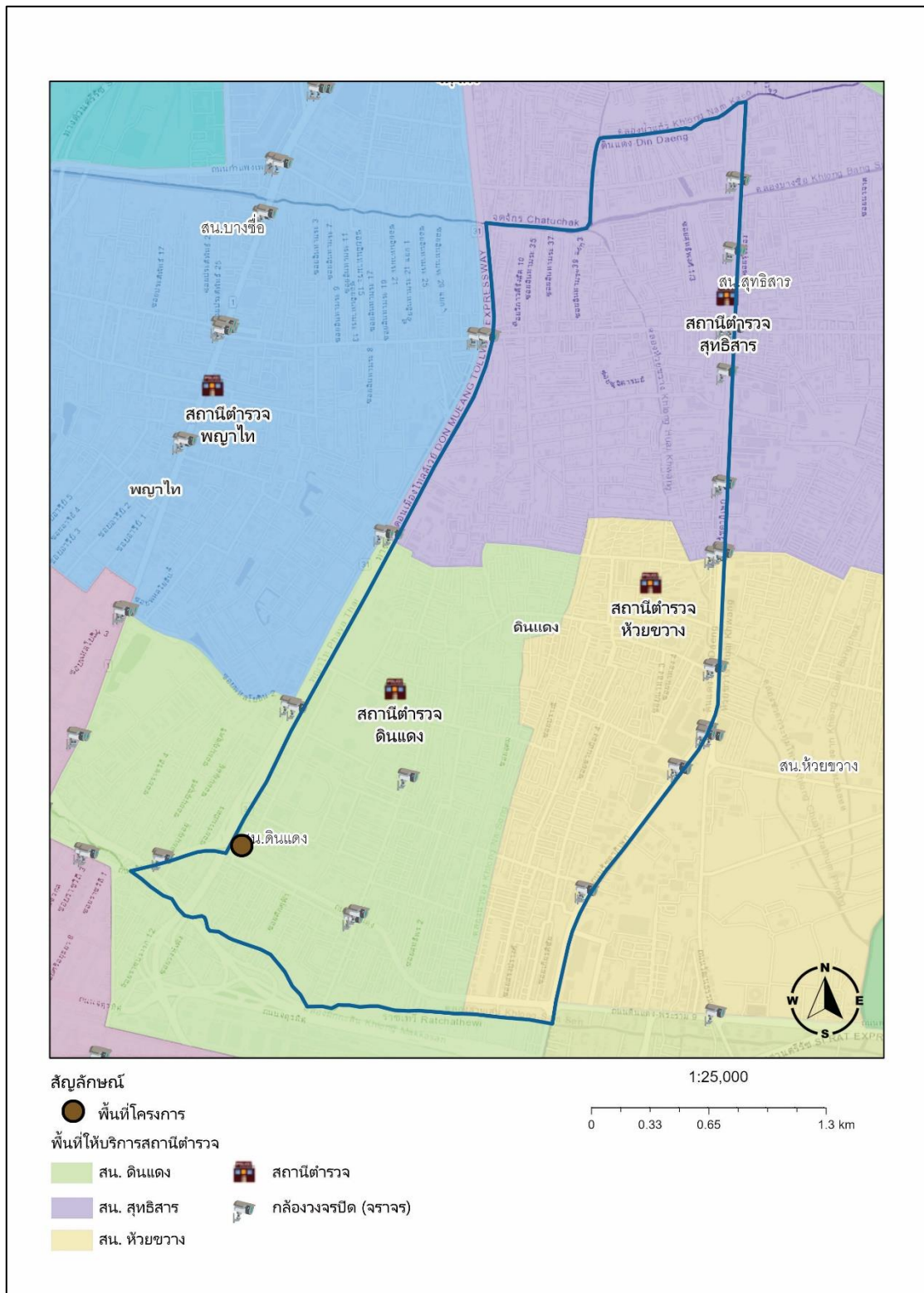

ภาพที่ 21 แสดงตำแหน่งสถานศึกษาในพื้นที่เขตดินแดง

ที่มา : สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง, 2567

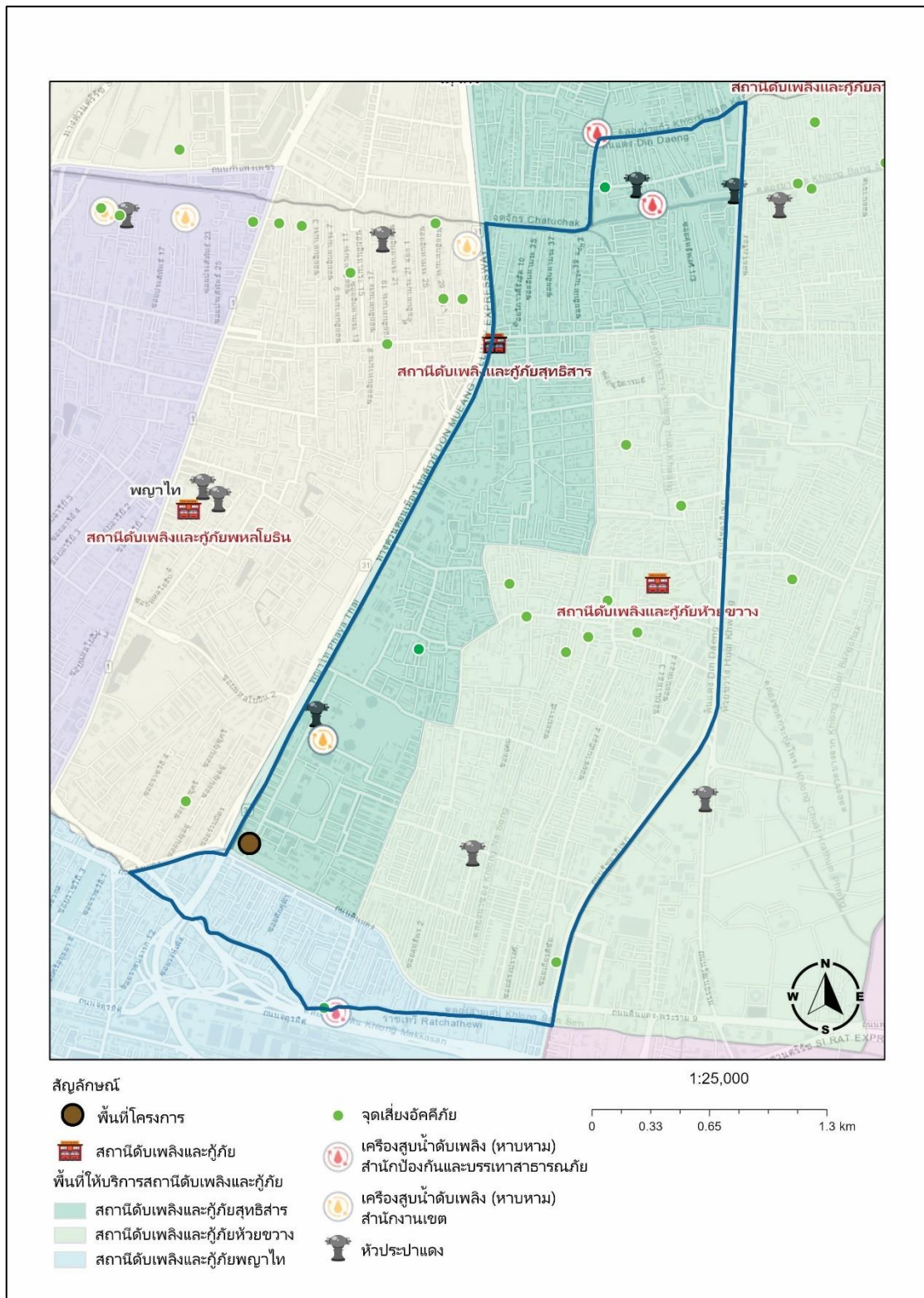

ภาพที่ 22 แสดงตำแหน่งสถานพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่เขตดินแดง
 ที่มา : สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง, 2567

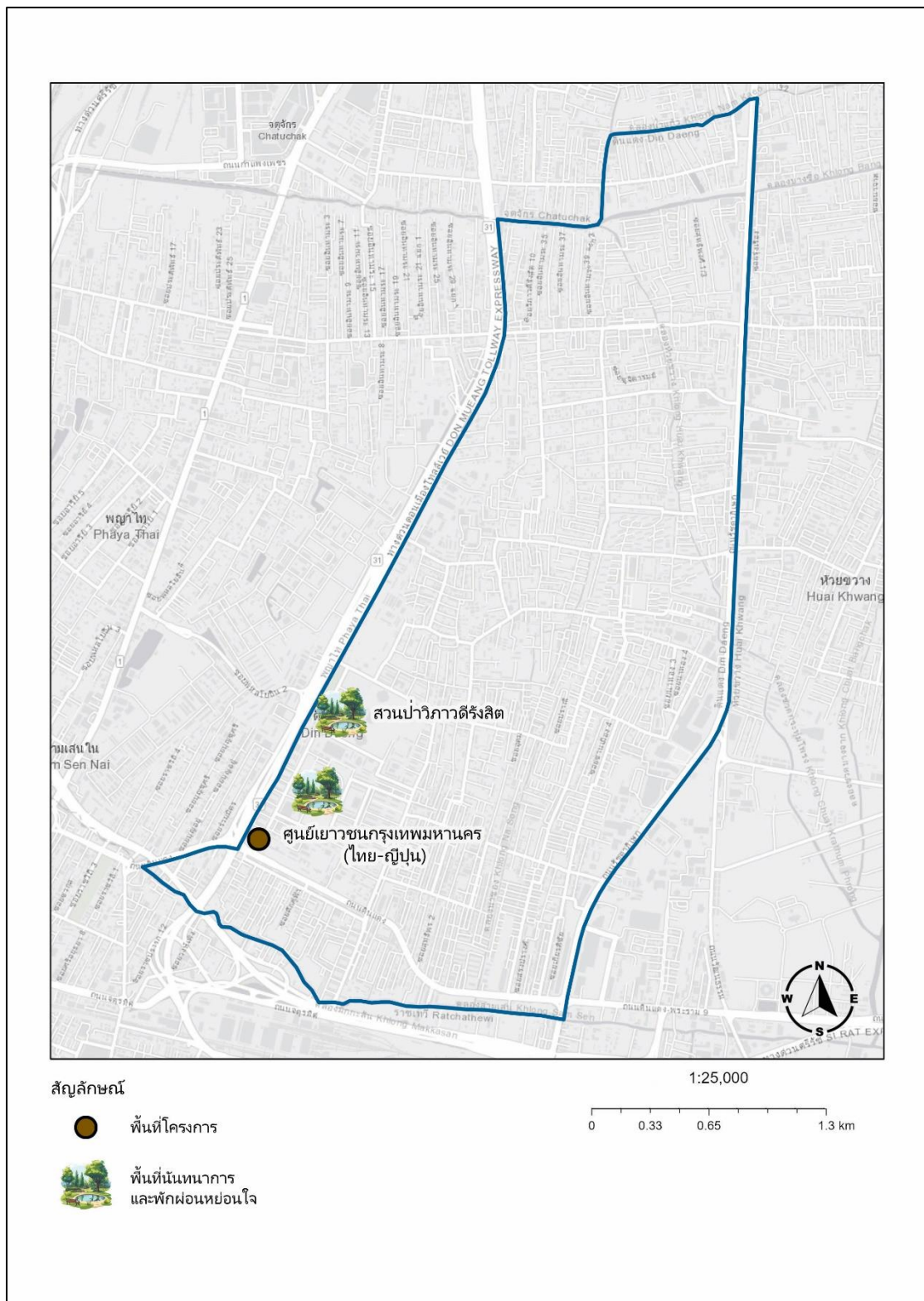
ภาพที่ 23 แสดงตำแหน่งและพื้นที่ให้บริการสถานีตำรวจในพื้นที่เขตดินแดง

ที่มา : สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง, 2567

ภาพที่ 24 แสดงตำแหน่งและพื้นที่ให้บริการสถานีดับเพลิงในพื้นที่เขตดินแดง

ที่มา : สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง, 2567

ภาพที่ 25 แสดงตำแหน่งพื้นที่สวนสาธารณะในเขตดินแดง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

4.2 ลักษณะทางกายภาพ และองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ

4.2.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ

พื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ มีพื้นที่รวม 1,413.62 ตารางเมตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พื้นที่สีเขียวชั้นล่าง พื้นที่รวม 665.90 ตารางเมตร โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกต้นไม้ยืนต้น พื้นที่รวม 580 ตารางเมตร ชนิดพันธุ์ไม้ประกอบด้วย ไม้ยืนต้น ได้แก่ สักทอง มะขาม ชมพูพันธุ์ทิพย์ พิกุล มะม่วง ปาล์มขวด พญาสัตบรรณ ประดู่อังสนา ลีลาวดี พะยอม เหลืองปรีดิยาธร แคนนา อินทนิลน้ำ ตะแบก ป๊อป มะฮอกกานี ตาลโตนด และไม้พุ่ม ได้แก่ พลับพลึงหนู พุดศุภโชค หนวดปลาหมึกแคระ ไทรอินโดร สนใบพาย ฟ้ายประทานพร กระดุมทองเลื้อย ถั่วบราซิล หล้านวลน้อย

2) พื้นที่สีเขียวบนอาคารชั้นที่ 7 พื้นที่รวม 373 ตารางเมตร ชนิดพันธุ์ไม้ประกอบด้วย ไม้ยืนต้น ได้แก่ จิกน้ำ หว้าแม่น้ำ และไม้พุ่ม ได้แก่ ไทรดินโดร เฟิร์น สับปะรดสี ถั่วบราซิล หล้านวลน้อย

3) พื้นที่สีเขียวบนอาคารชั้นที่ 27 พื้นที่รวม 27.70 ตารางเมตร ชนิดพันธุ์ไม้ประกอบด้วย ไม้ยืนต้น ได้แก่ จิกน้ำ และไม้พุ่ม ได้แก่ เฟิร์นฮาวาย

4) พื้นที่สีเขียวชั้นดาดฟ้า หรือสวนผักชั้นดาดฟ้า พื้นที่รวม 347.02 ตารางเมตร โดยคิดเป็นพื้นที่ปลูก 212.15 ตารางเมตร (ภาพที่ 26) ประกอบด้วยผักสวนครัว ได้แก่ มะนาว มะกรูด มะเขือ เตยหอม ตะไคร้ พริกขี้หนู พริกไทย ถั่วฝักยาว บวบ มะเขือเทศ แตงกวา ผักบุ้ง โหระพา กะเพรา แมงลัก ผักสลัด ผักกาดหอม เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า มะละกอ หอมหัวใหญ่ ขิง ผักชี กระเทียม

ภาพที่ 26 แสดงผังพื้นที่สีเขียวชั้นดาดฟ้าโครงการ

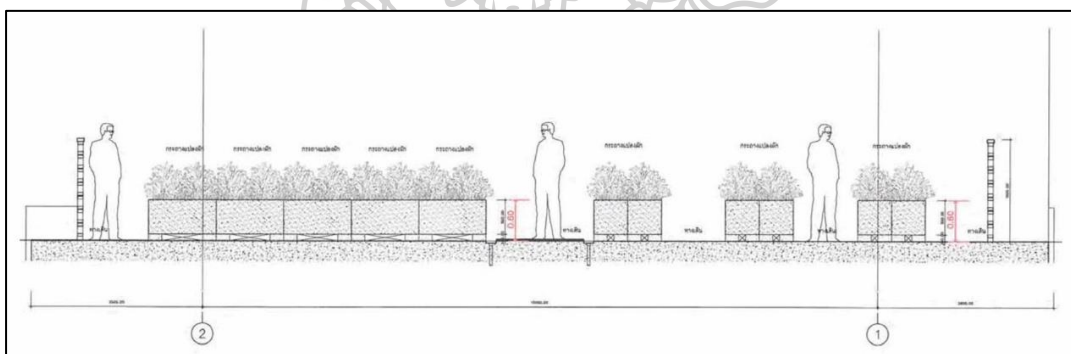
ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2559

4.2.2 องค์ประกอบสำคัญของพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ

1) แสงแดด พบว่า บริเวณพื้นที่สีเขียวชั้นที่ 7 และสวนผักชั้นดาดฟ้า ไม่มีพื้นที่ปกคลุมด้านบน และไม่มีแนวของอาคารบดบังแสงแดดทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตกจึงสามารถรับแสงแดดได้เต็มวันเหมาะแก่การเจริญเติบโตของต้นไม้และผักสวนครัวมากที่สุด

2) ดิน พบว่า สำหรับพื้นที่สีเขียวที่ปลูกบนอาคารในชั้นที่ 7 ชั้นที่ 27 และชั้นดาดฟ้า ในบริเวณดินมีความลึกประมาณ 1 เมตร ส่วนบริเวณที่ปลูกไม้พุ่มและพืชผักสวนครัวดินมีความลึกประมาณ 0.5 เมตร ซึ่งเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้และผักสวนครัว (ภาพที่ 27)

3) ระบบรดน้ำและระบายน้ำ พบว่า ใช้น้ำประปาจากก๊อกน้ำในการรดน้ำต้นไม้ โดยพื้นที่สีเขียวชั้นล่าง ชั้นที่ 7 และชั้นที่ 27 มีผู้ดูแลสวนโดยตรง ส่วนพื้นที่สีเขียวชั้นดาดฟ้า หรือสวนผักชั้นดาดฟ้า (ภาพที่ 28) มีกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาศัยในโครงการที่มีความสนใจในการปลูกผักสวนครัว เป็นผู้ดูแล การระบายน้ำมีการออกแบบโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อโครงสร้างของอาคาร และการซึมน้ำลงสู่พื้นที่ชั้นล่าง

ภาพที่ 27 แสดงรูปตัดความลึกดินบริเวณแปลงผักสวนครัวชั้นดาดฟ้า

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2559

ภาพที่ 28 แสดงวิธีการรดน้ำแปลงผักสวนครัวชั้นดาดฟ้า

ที่มา : กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง

4.2.3 การบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวภายในโครงการฯ

แบ่งการดูแลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 1) พื้นที่สีเขียวชั้นล่าง ชั้น 7 และชั้น 27 มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นประจำ
- 2) พื้นที่สีเขียวชั้นดาดฟ้า หรือสวนผักชั้นดาดฟ้า มีกลุ่มเกษตรอาสาพองเพียง ซึ่งเป็น

การรวมกลุ่มกันของผู้อยู่อาศัยภายในโครงการฯ ที่มีความสนใจในการทำเกษตร หรือปลูกผักสวนครัว เป็นผู้ดูแล โดยสลับเปลี่ยนหมุนเวียนสมาชิกภายในกลุ่มในการดูแลสวนผักให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้นประมาณ 20 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีเวลาว่าง

4.2.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพสวนผักชั้นดาดฟ้า

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 4)

1) ด้านกายภาพ

จุดแข็ง ได้แก่ เป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ชั้นดาดฟ้าอาคารให้เกิดประโยชน์สำหรับปลูกผักสวนครัว มีการออกแบบพื้นที่สำหรับปลูกผักโดยเฉพาะทำให้มีความพร้อมในด้านสภาพพื้นที่และปัจจัยการผลิต พื้นที่ดาดฟ้าได้รับแสงแดดเต็มวัน เหมาะแก่การเจริญเติบโตของผักสวนครัว และมีความปลอดภัยจากอุทกภัย

จุดอ่อน ได้แก่ มีข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับผู้สูงอายุ ขาดการออกแบบให้เข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงด้วยลิฟต์โดยตรงจำเป็นต้องเข้าถึงทางบันไดหนีไฟอีกชั้นหนึ่ง รวมถึงขนาดพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัวค่อนข้างจำกัดเพียง 212 ตารางเมตร ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตผลผลิตได้เพียงพอต่อผู้อยู่อาศัยทั้งโครงการซึ่งมีประมาณ 1,012 คน

โอกาส ได้แก่ โอกาสในการปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ ในโครงการ (1,066 ตารางเมตร) ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต

ความเสี่ยง ได้แก่ จากที่ตั้งเป็นชั้นดาดฟ้าของอาคารสูงทำให้มีกระแสลมแรง และสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนจัดในตอนกลางวัน อาจส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของผัก รวมถึงบริบทของเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2) ด้านเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะการพึ่งตนเองทางอาหาร)

จุดแข็ง ได้แก่ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน (พักอาศัย/เกษตรกรรม) ที่สอดคล้องกับศักยภาพของประเภทที่ดินตามผังเมือง และผลผลิตจากสวนผักสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตลาดให้กับผู้อยู่อาศัยได้บางส่วน

จุดอ่อน ได้แก่ ผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้ามีปริมาณไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ทำให้ไม่สามารถแบ่งปันผลผลิตได้อย่างทั่วถึง

โอกาส ได้แก่ มีโอกาสในการจ้างงานผู้อยู่อาศัยภายในโครงการฯ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต COVID - 19 สำหรับเป็นผู้ดูแลสวนผักประจำ มีโอกาสเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยเพิ่มพื้นที่ปลูกจากการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ ภายในโครงการฯ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน รวมถึงการขายผลผลิตในราคาถูกให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ และชุมชนใกล้เคียงเพื่อนำเงินที่ได้มาบริหารจัดการสวนผักต่อไป

ความเสี่ยง ได้แก่ ผลกระทบจากวิกฤต (COVID - 19) ส่งผลโดยตรงต่อรายได้และการจ้างงานของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

3) ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง ด้านสังคม ได้แก่ มีการรวมกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงเป็นกลุ่มที่ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าโดยตรง ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในโครงการฯ ที่มีความสนใจในการปลูกผัก ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่มผู้ดูแลสวนผัก รวมถึงกิจกรรมการปลูกผักทำให้ได้ออกกำลังกาย ซึ่งส่งผลให้มีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและจิตใจ การกินผักปลอดสารเคมีทำให้สุขภาพแข็งแรง ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสามารถรับแสงแดดได้เต็มวันเหมาะแก่การปลูกผักสวนครัว การไม่ใช้สารเคมีในการปลูกทำให้สิ่งแวดล้อมดี

จุดอ่อน ด้านสังคม ได้แก่ กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงมีแต่สมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ ส่งผลให้ขาดพลังกำลังและความคล่องตัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ดูแลสวนผัก ขาดความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน เนื่องจากเวลาว่างที่จำกัด ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศที่ค่อนข้างร้อนจัดในช่วงบ่าย รวมถึงฝนและกระแสน้ำแรงอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตของผักได้ เนื่องจากไม่มีสแลนสำหรับกรองแดดและฝน

โอกาส ด้านสังคม ได้แก่ โอกาสในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน โอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ และโอกาสในการเชื่อมโยงสังคมเมืองกับสังคมชนบท ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โอกาสในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ให้กับเมือง

ความเสี่ยง ด้านสังคม ได้แก่ วิถีชีวิตแบบเมืองทำให้ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม ส่งเสริมวิถีชีวิตแบบปัจเจกมากยิ่งขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและถี่ขึ้น รวมถึงบริบทของพื้นที่เมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาจส่งผลกระทบต่อสวนผักได้ในอนาคต

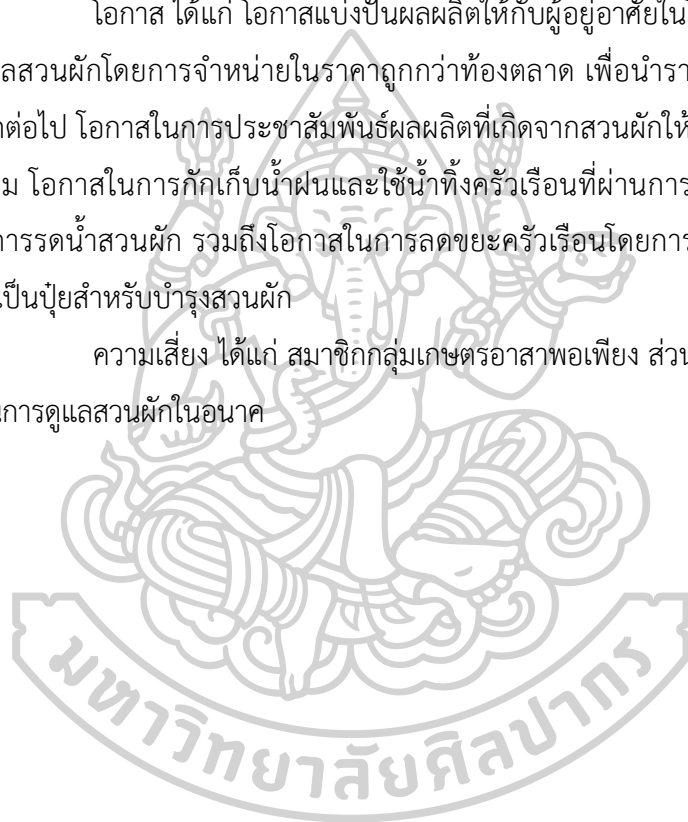
4) ด้านการบริหารจัดการ

จุดแข็ง ได้แก่ มีการแบ่งปันผลผลิตกันภายในกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง

จุดอ่อน ได้แก่ ขาดการแบ่งปันผลผลิตอย่างทั่วถึง เกิดการทะเลาะกันระหว่างกลุ่มผู้ดูแล (กลุ่มเกษตรกรอาสาฯ) กับกลุ่มผู้เก็บผลผลิต (ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ) ส่งผลให้ไม่ยอมมีส่วนร่วมในการดูแลสวนผัก และเกิดอคติขึ้นระหว่างกัน ขาดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรในเมือง ขาดการวางแผนการปลูกที่เหมาะสมส่งผลให้ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ขาดครูพี่เลี้ยงที่จะให้คำแนะนำและแก้ปัญหาโดยตรง

โอกาส ได้แก่ โอกาสแบ่งปันผลผลิตให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลสวนผักโดยการจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาด เพื่อนำรายได้มาใช้ในการบริหารจัดการสวนผักต่อไป โอกาสในการประชาสัมพันธ์ผลผลิตที่เกิดจากสวนผักให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้รับรู้ทางอ้อม โอกาสในการกักเก็บน้ำฝนและใช้น้ำทิ้งครัวเรือนที่ผ่านการบำบัดแล้ว แทนการใช้น้ำประปาในการรดน้ำสวนผัก รวมถึงโอกาสในการลดขยะครัวเรือนโดยการแยกขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ไปทำเป็นปุ๋ยสำหรับบำรุงสวนผัก

ความเสี่ยง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีความเสี่ยงในการดูแลสวนผักในอนาคต

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis สวนผักชั้นดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G

	ข้อดี	ข้อเสีย
ด้านกายภาพ	จุดแข็ง (Strengths) ● เป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ชั้นดาดฟ้าอาคารให้เกิดประโยชน์ และช่วยลดความร้อนให้กับตัวอาคารทางอ้อม ● มีการออกแบบพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัวโดยเฉพาะ ● มีความพร้อมในด้านสภาพพื้นที่และด้านปัจจัยการผลิต ● พื้นที่ชั้นดาดฟ้าได้รับแสงแดดเต็มวัน เหมาะแก่การเจริญเติบโตของผักสวนครัว ● พื้นที่ชั้นดาดฟ้าปลอดภัยจากอุทกภัย	จุดอ่อน (Weaknesses) ● มีข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับผู้สูงอายุ ขาดการออกแบบให้เข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงด้วยลิฟต์โดยตรงจำเป็นต้องเข้าถึงทางบันไดหนีไฟอีกชั้นหนึ่ง ● พื้นที่ปลูก (212 ตร.ม.) สามารถรองรับคนได้เพียง 84 – 134 คนต่อเดือน* ซึ่งไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้อยู่อาศัยในโครงการ (ประมาณ 1,012 คน) * คำนวณจากพื้นที่เพาะปลูก 1 ตารางเมตร/ผักกินใบ 5 – 8 กิโลกรัม และปริมาณการบริโภคผักตามเกณฑ์ขั้นต่ำของ FAO ที่ 400 กรัม/คน/วัน
	โอกาส (Opportunities) ● มีโอกาสปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ ในโครงการ (1,066 ตร.ม.) ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต ● เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ให้กับเมือง	ความเสี่ยง (Threats) ● จากที่ตั้งเป็นชั้นดาดฟ้าของอาคารสูงทำให้มีกระแสลมแรง และสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนจัด ในตอนกลางวัน อาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของผักสวนครัว ● บริบทของเมือง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาจส่งผลกระทบต่อสวนผักได้ในอนาคต
ด้านเศรษฐกิจ	จุดแข็ง (Strengths) ● การใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G ในการปลูกผักสวนครัว ถือเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน (พักอาศัย/เกษตรกรรม) ที่สอดคล้องกับศักยภาพของประเภทที่ดินตามผังเมือง ● ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตลาดให้กับผู้อยู่อาศัยได้บางส่วน	จุดอ่อน (Weaknesses) ● ผลผลิตจากสวนผักมีปริมาณไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ทำให้ไม่สามารถแบ่งปันผลผลิตได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis สวนผักชั้นดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G (ต่อ)

	ข้อดี	ข้อเสีย
ด้านเศรษฐกิจ	โอกาส (Opportunities) ● มีโอกาสในการจ้างงานผู้อยู่อาศัยภายในโครงการฯ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต COVID - 19 หรือผู้ที่ว่างงาน สำหรับเป็นผู้ดูแลสวนผักประจำ ● มีโอกาสเพิ่มปริมาณผลผลิต โดยเพิ่มพื้นที่ปลูกจากการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวอื่น ๆ ภายในโครงการฯ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน	ความเสี่ยง (Threats) ● ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากวิกฤต COVID - 19 ส่งผลโดยตรงต่อรายได้ และการจ้างงานของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ
ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	จุดแข็ง (Strengths) ● มีการรวมกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงเป็นกลุ่มที่ดูแลสวนผักสวนครัวโดยตรง ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในโครงการฯ ที่มีความสนใจในการปลูกผัก มีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม ● กิจกรรมการปลูกผักส่งเสริมให้สุขภาพแข็งแรงทั้งทางกายและจิตใจ ● พื้นที่ชั้นดาดฟ้าได้รับแสงแดดเต็มวันเหมาะแก่การปลูกผักสวนครัว ● การไม่ใช้สารเคมีในการปลูก	จุดอ่อน (Weaknesses) ● กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงผู้ดูแลสวนผักมีแต่สมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ ขาดพลกำลังและความคล่องตัวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ● ขาดความสนใจจากกลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงาน ● สภาพอากาศที่ร้อนจัดในช่วงบ่าย และกระแสน้ำแรงจากอาคารสูง อาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของสวนผัก
	โอกาส (Opportunities) ● โอกาสในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มเกษตรอาสาฯ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และวัยทำงาน ● โอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จากการทำกิจกรรมร่วมกันบนสวนผักชั้นดาดฟ้า ● โอกาสในการเชื่อมโยงสังคมเมืองกับสังคมชนบท ● ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ให้กับเมือง	ความเสี่ยง (Threats) ● วิถีชีวิตแบบเมืองทำให้ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม ● การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและถี่ขึ้นในอนาคต ● บริบทของเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาจส่งผลกระทบได้ในอนาคต

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis สวนผักชั้นดาดฟ้า อาคารพักอาศัยแปลง G (ต่อ)

	ข้อดี	ข้อเสีย
ด้านการบริหารจัดการ	จุดแข็ง (Strengths) มีการแบ่งปันผลผลิตกันภายในกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง ผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า	จุดอ่อน (Weaknesses) - ขาดการแบ่งปันผลผลิตอย่างทั่วถึง - เกิดการทะเลาะกันระหว่างกลุ่มผู้ปลูก (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง) กับกลุ่มผู้เก็บผลผลิต (ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ) ส่งผลให้ไม่ยอมมีส่วนร่วมในการดูแลสวนผัก และเกิดอคติขึ้นระหว่างกัน - ขาดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรในเมือง - ขาดการวางแผนการปลูกที่เหมาะสมส่งผลให้ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง - ขาดครูพี่เลี้ยงที่จะให้คำแนะนำ และแก้ปัญหาในการทำเกษตรในเมืองโดยตรง
	โอกาส (Opportunities) - โอกาสแบ่งปันผลผลิตหรือจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาด ให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เพื่อนำรายได้มาใช้ในการบริหารจัดการสวนผักต่อไป - โอกาสในการจัดการน้ำ เช่น การกักเก็บน้ำฝน การใช้น้ำทิ้งที่ผ่านการบำบัดแล้ว ในการรดน้ำผักสวนครัว - โอกาสในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน โดยการแยกขยะที่ย่อยสลายได้มาทำเป็นปุ๋ยสำหรับบำรุงสวนผัก	ความเสี่ยง (Threats) สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีความเสี่ยงในการดูแลสวนผักในอนาคต

4.3 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในปัจจุบัน

4.3.1 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย

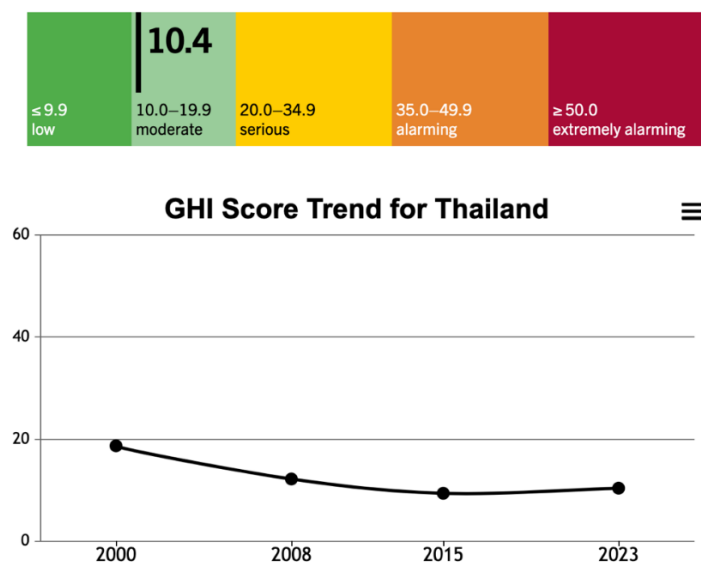
จากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่าครัวเรือนในประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 23,695 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ สูงถึงร้อยละ 35.3 และพบว่ามีครัวเรือนที่มีหนี้สินร้อยละ 47.9 โดยเป็นหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคร้อยละ 36.1

จากเกณฑ์ในการประเมินระดับ “ความมั่นคงทางอาหาร” ในระดับสากล Global Food Security Index (GFSI) 2022 จัดทำโดย The Economist Intelligence Unit พบว่าประเทศไทยอยู่อันดับที่ 64 จากทั้งหมด 113 ประเทศ มีคะแนนความมั่นคงทางอาหาร 60.1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยดัชนีดังกล่าวได้พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ 40 ปัจจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หมวดหมู่หลัก คือ ความสามารถในการซื้อหาอาหาร (Affordability) การมีอาหารเพียงพอ (Availability) คุณภาพและความปลอดภัย (Quality and Safety) และ ความยั่งยืนและการปรับตัว (Sustainability and Adaptation) ซึ่งประเทศไทยมีคะแนนความสามารถในการซื้อหาอาหาร (Affordability) มากที่สุด 83.7 คะแนน รองลงมาเป็นคะแนนการมีอาหารเพียงพอ(Availability) 52.9 คะแนน และคะแนนความยั่งยืนและการปรับตัว (Sustainability and Adaptation) 51.6 คะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า มีความชุกของภาวะขาดสารอาหาร (Prevalence of Undernourishment) ร้อยละ 8.8 มีสัดส่วนของเด็กแคระแกร็น (Percentage of Children Stunted) ร้อยละ 12.3 และมีเด็กน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (Percentage of Children Underweight) ร้อยละ 7.7

นอกจากนี้ยังพบว่าปี ค.ศ. 2023 ประเทศไทยมีค่าดัชนีความหิวโหย Global Hunger Index (GHI) (ภาพที่ 29) ซึ่งจัดทำโดย Welthungerhilfe ประเทศเยอรมนี อยู่ที่ 10.4 คะแนน จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีปัญหาความอดอยากหิวโหย ในระดับปานกลาง (Moderate) อยู่อันดับที่ 51 จาก 125 ประเทศ โดยจากกราฟแสดงค่าดัชนีความหิวโหย (GHI) ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 - 2023 มีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งดัชนีความหิวโหย Global Hunger Index (GHI) มีองค์ประกอบในการวัดอยู่ 3 มิติและ 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) สัดส่วนประชากรที่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ (Undernourishment) (2) สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบที่ขาดสารอาหารอย่างรุนแรง (Child Wasting) (3) สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบที่เป็นคนแคระแกร็น (Child Stunting) (4) อัตราการเสียชีวิตของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ (Child Mortality) ซึ่งประเทศไทยมีสัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบที่เป็นคนแคระแกร็นร้อยละ 13.4 สัดส่วนของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบที่ขาดสารอาหารอย่างรุนแรง ร้อยละ 7.7 สัดส่วนประชากรที่ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ร้อยละ 5.2 และอัตราการเสียชีวิตของเด็กอายุต่ำกว่า

5 ขวบร้อยละ 0.8 แนวโน้มค่าดัชนีความหิวโหยของประเทศไทยที่มีแนวโน้มลดลงแสดงถึงการเข้าถึงอาหารในด้านปริมาณที่เพียงพอและระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้นในภาพรวม

ภาพที่ 29 แสดงแผนภูมิแนวโน้มค่าดัชนีความหิวโหยของประเทศไทย GHI Score Trend for Thailand ที่มา : Welthungerhilfe, Global Hunger Index, 2023

นอกจากนี้ สถานะความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย ยังสามารถวัดได้จากข้อมูลอัตราการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร (Self-Sufficiency Ratio : SSR) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงสัดส่วนของปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ในประเทศต่อปริมาณผลผลิตที่ต้องใช้บริโภคในประเทศทั้งปี สินค้าใดที่มีค่า SSR ต่ำกว่า 100 แสดงว่า มีผลผลิตที่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ จัดทำโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2565 โดยข้อมูลเฉลี่ย 5 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2560 - 2564 พบว่าประเทศไทยมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารเป็นส่วนใหญ่ (มีค่า SSR เกินกว่าร้อยละ 100 ในทุกรายการ)

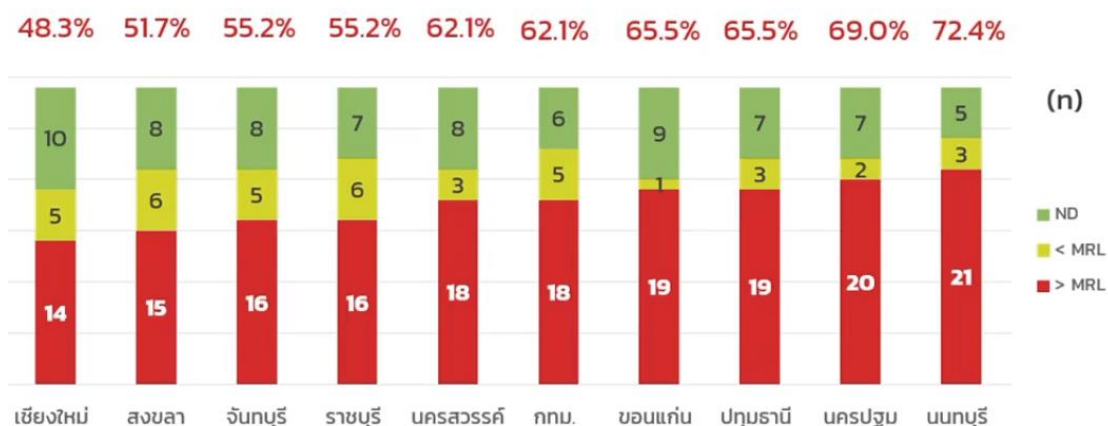
ซึ่งจากข้อมูล SSR ดังกล่าว ถือได้ว่าประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Food Self-sufficient) อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่ความสำคัญของภาคการเกษตรต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศจะลดลง ตามการลดลงของพื้นที่ทางการเกษตร อันเป็นผลที่เกิดจากการขยายตัวเมืองและการพัฒนาอุตสาหกรรม ประกอบกับพฤติกรรมบริโภคอาหารของประชากรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองสูงขึ้น ซึ่งอาจทำให้มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว ดังนั้น หากยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการเกษตรและอาหารที่ดีและยั่งยืน จึงมีแนวโน้มว่าในอนาคตอาจเผชิญกับปัญหาความไม่เพียงพอ

ทางอาหาร และการเข้าถึงอาหารได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนรายได้น้อยและกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง

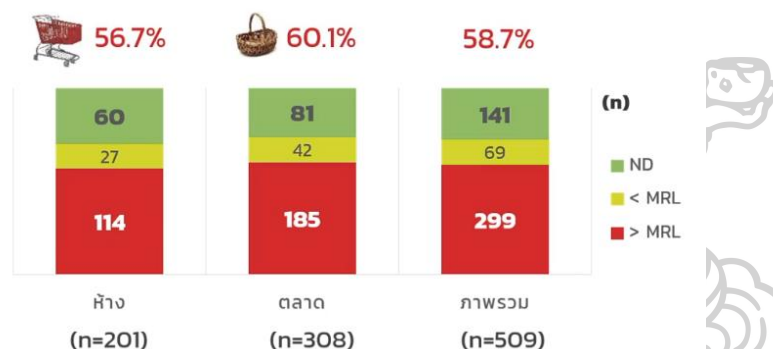
4.3.2 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของกรุงเทพมหานคร

ความมั่นคงทางอาหารของกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องพึ่งพิงการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรและอาหารจากพื้นที่ต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่อย่างจำกัด โดยมีตลาดเป็นแหล่งรวมและกระจายอาหารให้กับเมือง ซึ่งหากมีปัญหาด้านการขนส่งหรือปัญหาระงับยับยั้งตามธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย จะส่งผลกระทบต่อราคาอาหารและความเพียงพอของอาหารทันที ซึ่งข้อมูลสถิติจากศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจการคลังและการลงทุนของกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2564 กรุงเทพมหานครมีตลาดอยู่ทั้งสิ้น 448 แห่ง ซึ่งนับรวมตลาดทุกประเภท รวมถึงตลาดสดที่เป็นแหล่งกระจายวัตถุดิบอาหารราคาถูกให้กับร้านอาหารในพื้นที่เมือง นอกจากตลาดแล้วคนเมืองยังนิยมจับจ่ายซื้ออาหาร สินค้าอุปโภคบริโภคจากร้านค้าปลีกที่มีอยู่หลายประเภท โดยเฉพาะไฮเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งเป็นการรวมกันของซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้า ที่มีทั้งแบบค้าส่งและค้าปลีก เช่น Big-C, Makro, Tesco Lotus เป็นต้น และซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น Top Supermarket, Foodland, Villa Market เป็นต้น รวมถึงร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-ELEVEN ที่กระจายตัวอยู่ทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งธุรกิจค้าปลีกดังกล่าวถูกผูกขาดโดยกลุ่มทุนขนาดใหญ่เพียงไม่กี่ราย ทำให้คนเมืองผู้บริโภคไม่มีอำนาจในการเลือกมากนัก ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางอาหารของคนเมือง

นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของอาหารที่วางจำหน่ายอยู่ทั้งในตลาดและร้านค้าปลีก จากการสุ่มตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ ในปี พ.ศ. 2563 ของเครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Thai-PAN) พบว่าผักและผลไม้ในตลาดยอดปริมาณของกรุงเทพมหานคร (ภาพที่ 30) พบสารพิษตกค้างเกินค่า Maximum Residue Limits หรือ ค่า MRL อันเป็นค่าที่บ่งบอกถึง “ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดที่สามารถมีได้” ในผัก ผลไม้ รวมไปถึงสินค้าเกษตรอื่น ๆ ถึงร้อยละ 62.1 สูงกว่าค่าที่วัดจากตลาดใหญ่รวม 10 จังหวัดของประเทศที่มีค่า MRL เกิน ร้อยละ 60.1 เทียบกับห้างค้าปลีก พบผักและผลไม้ที่มีค่า MRL เกิน ร้อยละ 56.7 ซึ่งต่ำกว่าที่พบในตลาดเล็กน้อย โดยรวมแล้วทั้งตลาดและห้างค้าปลีก พบผักและผลไม้ที่มีสารพิษตกค้างเกินกว่าร้อยละ 58.7 (ภาพที่ 31) และยังพบว่าผักและผลไม้ที่มีตรารับรองมาตรฐานตามห้างค้าปลีกกว่าร้อยละ 40 มีสารพิษตกค้างเกินค่ามาตรฐาน รวมถึงผักสลัดที่ปลูกโดยระบบไฮโดรโปนิกส์ที่เป็นที่นิยมบริโภคของคนเมืองที่รักสุขภาพและมีวางจำหน่ายในห้างค้าปลีกส่วนใหญ่กลับมีค่า MRL เกินกว่าร้อยละ 57.7 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่จะได้รับสารพิษตกค้างที่เกิดจากการทำเกษตรแบบอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงการใช้สารเคมีที่ผู้บริโภคต้องรับรวมถึงคนกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 30 แสดงแผนภูมิร้อยละของตัวอย่างจากตลาด 10 จังหวัดที่พบสารพิษตกค้างพิษสารตกค้างเกินค่า MRL

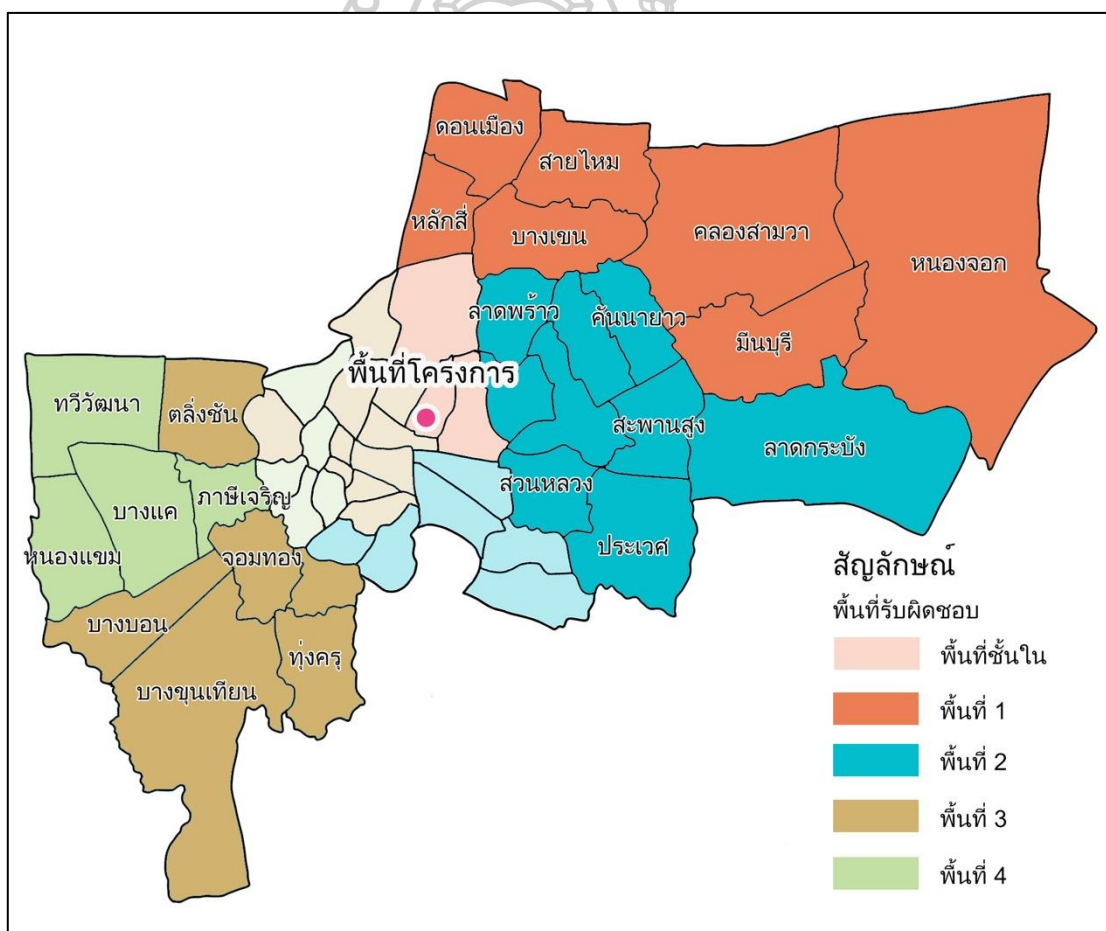
ภาพที่ 31 แสดงแผนภูมิร้อยละของตัวอย่างจากตลาดและห้างค้าปลีก ที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL ที่มา : เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Thai-PAN), 2563

หากอาศัยเพียงผลผลิตจากพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยไม่มีการนำเข้าอาหารหรือสินค้าทางการเกษตรจากพื้นที่ต่างจังหวัด คงมีปริมาณไม่เพียงพอต่อประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีมากกว่า 5.5 ล้านคน ทำให้กรุงเทพมหานครมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางอาหารจากการพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากพื้นที่ต่างจังหวัดเป็นหลัก โดยข้อมูลจากสำนักการเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2566 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่เกษตรในความรับผิดชอบทั้งสิ้น 26 เขต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตชานเมืองชั้นนอก (ภาพที่ 32) มีพื้นที่เกษตรรวม 94,689.92 ไร่ คิดเป็นเพียงร้อยละ 9.68 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีเกษตรกรรวมทั้งสิ้น 9,768 ครัวเรือน แบ่งตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกได้ ดังนี้

(1) ข้าว 80,951.03 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	3,294 ครัวเรือน
(2) ไม้ผล 4,207.58 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	2,763 ครัวเรือน
(3) ไม้ดอก 3,276.69 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	633 ครัวเรือน
(4) ไม้ยืนต้น 2,704.24 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	1,098 ครัวเรือน

(5) ไม้ประดับ 2,205.71 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	715 ครัวเรือน
(6) พืชผัก 1,756.11 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	1,256 ครัวเรือน
(7) สมุนไพร 32.06 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	25 ครัวเรือน
(8) พืชไร่ 24.50 ไร่	มีเกษตรกรทั้งสิ้น	8 ครัวเรือน

โดยที่ผ่านมามีพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 209,303 ไร่ ในปี พ.ศ. 2556 เหลือเพียง 94,689.92 ไร่ ในปี พ.ศ. 2566 ลดลงถึง 114,613.08 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.76 ภายในระยะเวลา 10 ปี ส่วนหนึ่งมาจากการขยายตัวของเมืองในแนวราบ โดยเฉพาะโครงการบ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ส่งผลให้กรุงเทพมหานครอาจขาดแคลนพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับผลิตอาหารให้กับเมืองในยามวิกฤต ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของเมือง

ภาพที่ 32 แสดงการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ที่มา : สำนักงานเกษตรพื้นที่กรุงเทพมหานคร, 2566

นอกจากนี้วิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ที่แพร่ระบาดทั่วทั้งโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 รวมถึงกรุงเทพมหานคร ซึ่งวิกฤตดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนโดยรวมลดลง เกิดการปิดกิจการของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกิดการเลิกจ้าง หรือลดเงินเดือนและค่าล่วงเวลาต่าง ๆ ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนของไทยสูงขึ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเปิดเผยข้อมูลว่าหนี้ครัวเรือนของไทยปี พ.ศ. 2563 สูงสุดในรอบ 20 ปี หรือคิดเป็นสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อจีดีพีที่ร้อยละ 89.3 ติดอันดับ 3 ของโลก รวมถึงข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติและจากการวิเคราะห์ของศูนย์วิจัยของธนาคารกสิกรไทย พบว่าคนไทยมีสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้อยู่ที่ร้อยละ 27 โดยคนที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนภาระหนี้สินต่อรายได้สูงถึงร้อยละ 40 ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกำลังซื้อของคน โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครที่มีค่าครองชีพสูง ซึ่งข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภค ปี พ.ศ. 2564 ของกระทรวงพาณิชย์ พบว่าดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย เฉพาะหมวดอาหารและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์เพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 0.58 โดยมีปัจจัยสำคัญของการสูงขึ้นของสินค้ากลุ่มผักสด สูงขึ้นกว่าร้อยละ 11.19 กลุ่มอาหารบริโภคในบ้าน สูงขึ้นร้อยละ 0.37 กลุ่มอาหารบริโภคนอกบ้าน สูงขึ้นร้อยละ 0.74 ซึ่งดัชนีราคาผู้บริโภคของกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีค่าสูงกว่าระดับประเทศที่ร้อยละ 0.67 แสดงให้เห็นถึงค่าครองชีพทางด้านการบริโภคที่สูงขึ้นสวนทางกับรายได้ที่ต่ำลง จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2566 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ากรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายครัวเรือนต่อเดือนสูงถึง 27,970 บาท โดยเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ 9,391 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.58 สูงกว่าค่าใช้จ่ายอื่นทั้งหมด

รวมถึงผลกระทบด้านราคาพลังงานและราคาปุ๋ยเคมีที่สูงขึ้นมาก จากสงครามรัสเซีย – ยูเครน ช่วงต้นปี พ.ศ. 2565 ส่งผลต่อต้นทุนในภาคการเกษตรและต้นทุนในการผลิตอาหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้ำเติมด้วยวิกฤตราคาหมูแพง จากโรคระบาดอหิวาต์แอฟริกาทำให้หมูตายเป็นจำนวนมาก รวมถึงต้นทุนราคาอาหารสัตว์ที่แพงขึ้นส่งผลให้เกษตรกรไทยขาดทุนและต้องเลิกกิจการเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อต้นทุนของร้านอาหารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ ระบุว่ากลางปี พ.ศ. 2565 – 2566 ราคาหมูจะแพงถึงกิโลกรัมละ 300 บาท นอกจากนั้นยังมีวิกฤตราคาไข่ไก่แพง จากต้นทุนอาหารสัตว์และไก่ไข่ที่แพงขึ้น ส่งผลให้คนไทยต้องจ่ายค่าอาหารต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 – 10 จากราคาอาหารจานด่วนที่ปรับราคาขึ้น 5 – 10 บาท ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากกับผู้ที่มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานครที่มีรายได้จำกัดแต่กับมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากที่กล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางอาหารของคนกรุงเทพมหานคร ทั้งในด้านความปลอดภัยของอาหาร การเข้าถึง

อาหารที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยโดยเฉพาะช่วงที่เกิดวิกฤตต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มการเกิดวิกฤตที่ถี่และต่อเนื่องยาวนานยิ่งขึ้น

4.3.2 สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาดังอยู่ในเขตดินแดงมีสถานประกอบกิจการรวมทั้งสิ้น 322 ราย แบ่งเป็น ตลาดจำนวน 7 แห่ง ซูเปอร์มาร์เก็ต จำนวน 34 แห่ง มินิมาร์ท/ร้านขายของชำ จำนวน 54 แห่ง และร้านอาหาร จำนวน 229 แห่ง (สำนักอนามัย, 2565) ตลาดที่สำคัญในพื้นที่ (ภาพที่ 35) ได้แก่ ตลาดศรีดินแดง ตลาดดินแดง และ ตลาดห้วยขวาง โดยตลาดดินแดง (ภาพที่ 33) อยู่ห่างจากพื้นที่โครงการไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1.3 กิโลเมตร ถือเป็นแหล่งอาหารราคาถูกที่สำคัญของคนในพื้นที่

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (COVID - 19) โดยเฉพาะช่วงเดือน เมษายน - พฤษภาคม 2564 พบว่า เขตดินแดงเป็นเขตที่พบผู้ติดเชื้อสะสมมากที่สุด 1,457 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีการแพร่ระบาดในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ โดยมีตลาดห้วยขวาง และตลาดดินแดง เป็น 2 คลัสเตอร์หลัก ภาครัฐจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการปิดตลาดดังกล่าวชั่วคราว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเข้าถึงอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว (ภาพที่ 34) ซึ่งการมีพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าของโครงการฯ อาจจะช่วยบรรเทาปัญหานี้ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ นี้

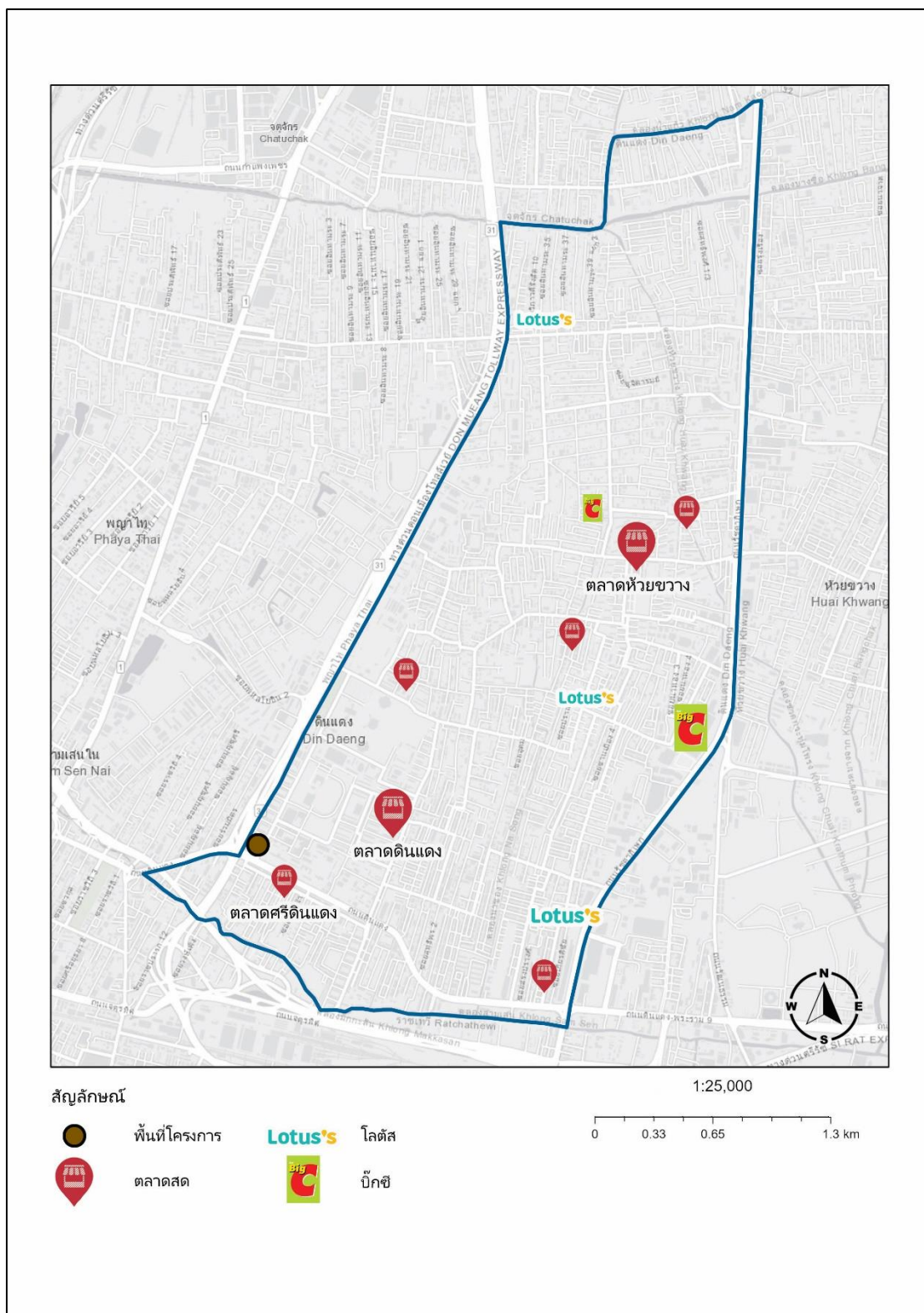
ภาพที่ 33 แสดงบรรยากาศการจับจ่ายซื้ออาหารบริเวณตลาดดินแดง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ภาพที่ 34 แสดงมาตรการปิดตลาดดินแดง และ ตลาดห้วยขวาง ช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2564
ที่มา : ไทยพีบีเอส, 2564

ภาพที่ 35 แสดงแผนที่ตำแหน่งที่ตั้งของตลาดและซูเปอร์มาร์เก็ตในพื้นที่เขตดินแดง
ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

4.3.4 การประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมั่นคงทางอาหารในบทที่ 2 และการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างและสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฯ สามารถสรุปปัจจัย/ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก สำหรับใช้ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ แบ่งตามมิติความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติการมีอาหารเพียงพอ มิติการเข้าถึงอาหาร มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร และมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนปัจจัย/ตัวชี้วัดในแต่ละมิติแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 1 หมายถึง คะแนนความมั่นคงทางอาหารต่ำ 2 หมายถึง คะแนนความมั่นคงทางอาหารค่อนข้างต่ำ 3 หมายถึง คะแนนความมั่นคงทางอาหารปานกลาง 4 หมายถึง คะแนนความมั่นคงทางอาหารค่อนข้างสูง 5 หมายถึง คะแนนความมั่นคงทางอาหารสูง ตามลำดับ เนื่องจากปัจจัย/ตัวชี้วัดแต่ละด้านแสดงถึงนัยยะความสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารที่เกิดจากการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการให้ค่าน้ำหนัก (Severity Weight) กับแต่ละปัจจัย/ตัวชี้วัด โดยการให้ค่าน้ำหนักความสำคัญแบ่งออกเป็น 3 ค่า คือ 1 หมายถึง สำคัญน้อย 2 หมายถึง สำคัญปานกลาง 3 หมายถึง สำคัญมาก ในส่วนการประเมินการเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด – 19 ประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ เกี่ยวกับประสบการณ์ปัญหาการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างในช่วงวิกฤตโควิด – 19 โดยให้คะแนนกับกลุ่มตัวอย่างตามความถี่ของปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างประสบ แบ่งการให้คะแนนเป็น 5 ระดับตามความถี่ คือ 1 หมายถึง ตลอดเวลา 2 หมายถึง เป็นประจำ 3 หมายถึง บ่อยครั้ง 4 หมายถึง นาน ๆ ครั้ง 5 หมายถึง ไม่เคย และให้ค่าน้ำหนักตามระดับความรุนแรงของปัญหาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1 หมายถึง รุนแรงน้อย 2 หมายถึง รุนแรงปานกลาง 3 หมายถึง รุนแรงมาก โดยปัจจัย/ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน ค่าน้ำหนัก มีรายละเอียดตามภาคผนวก ง

บทที่ 5

ผลการศึกษา

จากการศึกษาแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการอาคารพักอาศัยแปลง G รวมจำนวน 286 ชุด การสัมภาษณ์ผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง) ได้แก่ ประธานกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงและสมาชิก รวมจำนวน 5 ท่าน และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่ฝ่ายฟื้นฟูและพัฒนาเมือง 1 กองพัฒนาชุมชนดินแดง จำนวน 1 ท่าน สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาได้ดังนี้

- 5.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง 7 ชุมชน
- 5.2 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G
- 5.3 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง
- 5.4 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ
- 5.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่มีความสอดคล้อง/ขัดแย้งของกลุ่มตัวอย่าง
- 5.6 สรุปผลการศึกษา

5.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง 7 ชุมชน

จากการศึกษากรณีศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองตัวอย่างในโครงการ แปลง . ปลุก . ปัน สวนผักคนเมือง (2563) โครงการส่งเสริมเกษตรในเมือง และความมั่นคงทางอาหารเพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มชุมชนที่มีความเปราะบางด้านอาหารในพื้นที่เมือง (2564) รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ชุมชน มีรายละเอียดบริบทแต่ละชุมชน ดังนี้

1) สวนผักชุมชนบุรพา 7 เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองชุมชนบุรพา 7 เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง สวนผักชุมชนบุรพา 7 ว่าเป็นชุมชนต้นแบบในการทำเกษตรในเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยถือเป็นชุมชนแรก ๆ ที่ได้เข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 โดยมีจุดเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชน ที่มีความเห็นพ้องกันในการใช้พื้นที่รกร้างของชุมชน ขนาด 400 ตารางเมตร มาทำเป็นสวนผักชุมชน ผ่านความเห็นชอบจากประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน

ชุมชนบุรพา 7 มีลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำท่วมถึง พื้นที่โดยรอบเป็นหมู่บ้านจัดสรรสร้างใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการขยายตัวของเมือง ทำให้มีการถมดินโดยรอบชุมชน ส่งผลให้ชุมชนบุรพา 7 กลายเป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2554 จึงมีการออกแบบแปลงที่ช่วยผลิตอาหารได้แม้ น้ำท่วม โดยเลือกใช้แปลงแบบยกพื้นที่มีคุณสมบัติในการระบายน้ำได้ดีแทนแปลงดินที่เคยประสบปัญหาเมื่อเกิดน้ำท่วม ซึ่งแปลงแบบยกพื้นที่เหมาะกับการปลูกผักรากสั้น เช่น ผักสลัด วอเตอร์เครส และเหมาะกับการทำสวนของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักในบ่อซีเมนต์ที่ง่ายต่อการดูแล บำรุง รักษา

มีการวางแผนและวางแผนการปลูกตามฤดูกาลและสภาพแวดล้อม มีการเลือกประเภทผักให้เหมาะกับปริมาณแสงแดดและบริบทของพื้นที่ โดยเลือกทำแปลงอิฐที่เคลื่อนย้ายได้ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนผักตามทิศของแสงแดดได้ในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดเรื่องแสงแดด ซึ่งเป็นข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งของชุมชน จากการโดนอาคารโดยรอบบดบังแสงแดด

มีการจัดสรรพื้นที่เป็นสัดส่วนตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วยพื้นที่ปลูกผัก ร้อยละ 50 มีการขุดสระสำหรับรองรับน้ำเพื่อใช้ในการปลูกผักและเลี้ยงปลา ร้อยละ 20 ส่วนอีกร้อยละ 30 เป็นเล่าไก่และโรงเพาะเห็ด รวมถึงสถานที่เตรียมปัจจัยการผลิต สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 70 ส่วนร้อยละ 30 เป็นคนวัยทำงานที่ถูกเลิกจ้างในช่วงวิกฤตโควิด - 19 (2563 - 2564) จึงหันมาทำเกษตรเพื่อผลิตอาหาร ซึ่งในช่วงวิกฤตโควิด - 19 สวนผักชุมชนบุรพา 7 แห่งนี้สามารถผลิตอาหารรองรับคนในช่วงโควิด - 19 กว่า 30 ครอบครัว ปัจจุบันสวนผักชุมชนแห่งนี้ได้เปิดเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองชุมชนบุรพา 7

2) สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองสวนผักริมคลอง เขตสายไหม กรุงเทพฯ (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง สวนผักริมคลองแห่งนี้ ว่าเป็นชุมชนสร้างใหม่จากการพัฒนาคลองลาดพร้าว จำนวน 56 ครอบครัว เกิดขึ้นบนพื้นที่ส่วนกลางชุมชน ขนาด 400 ตารางเมตร ซึ่งชุมชนวางแผนให้เป็นสวนสาธารณะและที่ตั้งสหกรณ์ชุมชน แต่เนื่องจากขาดงบประมาณ พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกทิ้งร้าง กลายเป็นพื้นที่เสี่ยงของชุมชน จึงมีการรวมกลุ่มแกนนำชุมชนกว่า 10 คน ร่วมกันพัฒนาที่ว่างดังกล่าวให้กลายเป็นสวนผักชุมชน โดยเข้าร่วมกับโครงการสวนผักคนเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เนื่องจากชุมชนไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกผักในเมือง และได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาพื้นที่อาหารของเมืองเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนเมืองที่ได้รับผลกระทบจากโควิด - 19 ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2566 โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาระบบผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการบริโภคของชุมชน ยกระดับไปสู่การสร้างอาชีพและรายได้เสริมให้แก่ผู้สูงอายุ

ในชุมชนที่ตกงานจากการเลิกจ้างหรือปิดกิจการ ในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ถือเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน

อุปสรรคสำคัญของพื้นที่ คือ สภาพดินมีคุณภาพต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงดินให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยชุดความรู้ในการทำเกษตรในเมืองและครูพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำและทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งแรกเริ่มเป็นการปลูกแบบลงดินต่อมาได้เปลี่ยนจากแปลงดินมาเป็นแปลงผักแบบยกพื้นแทน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำสวนของผู้สูงอายุ และสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังได้ จากคุณภาพดินทำให้ชุมชนเลือกทำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เองให้มากที่สุด เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต

มีการชักชวนเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันในสวนผัก เช่น การเตรียมดิน การปลูกผัก ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และมีทักษะในการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันเด็กในเมืองไม่ค่อยมีโอกาสในด้านนี้

สวนผักริมคลองแห่งนี้ มีความโดดเด่นเรื่องการออกแบบพื้นที่ให้สามารถปลูกผักได้หลากหลาย ทั้งผักกินใบ ผักอายุสั้น ผักยืนต้น และไม้ผล โดยมีการแบ่งโซนในการปลูกเป็น 2 โซนหลัก ได้แก่ โซนปลูกพืชยืนต้นและสมุนไพร เลือกปลูกพืชผักท้องถิ่นหายาก เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้เด็ก ๆ ได้รู้จัก เป็นผักที่ดูแลง่าย ทนแล้ง ทนน้ำท่วม ปลูกครั้งเดียวสามารถเก็บกินได้ตลอดปี จึงสามารถแบ่งปันให้สมาชิกในชุมชนได้ทั้ง 56 ครัวเรือน และโซนผักอายุสั้น ผักกินใบ ผลผลิตมีราคา ซึ่งสามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชนได้ถึง 5 ครัวเรือน โดยให้ผู้สูงอายุเข้ามาทำงานสวนและมีรายได้จากการเก็บผลผลิตจำหน่ายให้กับสมาชิกในชุมชน รวมถึงมีการเพาะกล้าจำหน่าย และขายผลผลิตแปรรูปอื่น ๆ เป็นต้น

บทบาทของสวนผักแห่งนี้ในการสร้างเศรษฐกิจอาหารของชุมชน จากการสรุปบทเรียนร่วมกันของสมาชิก พบว่า

- สวนผักชุมชนช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารให้กับครัวเรือนของสมาชิกได้ประมาณ 50 - 100 บาทต่อสัปดาห์ จากการเก็บผลผลิตไปประกอบอาหารเองในครัวเรือน
- สวนผักชุมชนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อผักได้อย่างมาก ช่วยลดค่ารถไปตลาดได้ครั้งละ 40 บาท และเมื่อต้องการผักในการประกอบอาหารเพียงเล็กน้อย ก็ไม่จำเป็นต้องไปตลาดทุกครั้งเหมือนที่ผ่านมา
- สวนผักชุมชนช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงผักปลอดสาร หรือผักอินทรีย์ได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาดเพียง 10 - 20 บาท
- สวนผักชุมชนช่วยสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ที่เข้ามาทำสวน มีการแบ่งแปลงผักและปัจจัยการผลิตให้คนกลุ่มนี้ โดยสามารถเก็บผลผลิตในแปลงของตนไปวางจำหน่ายได้

- สวนผักชุมชนเชื่อมโยงผลผลิตไปสู่การเรียนรู้การปลูก ปูรง กินของสมาชิก นำไปสู่การแบ่งปันผลผลิตในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนอาหารที่แต่ละครัวเรือนทำ รวมถึงพัฒนาไปสู่การแปรรูปการถนอมอาหารจากผลผลิตในสวน

- สวนผักชุมชนสร้างโอกาสทางอาชีพและรายได้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชน เช่น การเพาะกล้าจำหน่าย การปลูกผักในกระถางสำหรับจำหน่าย

- สวนผักชุมชนพัฒนาไปสู่ตลาดนัดชุมชนริมคลอง ทำอาหาร ขนม และผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารต่าง ๆ เช่น ผักดอง กิมจิ เป็นต้น มาร่วมกันจำหน่ายในช่วงวันหยุด ช่วยสร้างเศรษฐกิจในชุมชน

3) สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองชุมชนอรุณนิเวศน์ เขตสายไหม กรุงเทพฯ (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ ว่าเป็นสวนผักใจกลางชุมชนเมืองขนาดใหญ่ รายล้อมไปด้วยพื้นที่อยู่อาศัยและตึกแถวอาคารพาณิชย์กว่า 800 หลังคาเรือน สวนผักแห่งนี้เกิดขึ้นช่วงการระบาดของโควิด - 19 ในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือนของชุมชนที่ลดลง สมาชิกในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย โดยมีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้ จึงเกิดการรวมตัวกันของผู้สูงอายุและคณะกรรมการชุมชนเพื่อใช้พื้นที่สาธารณะขาดการใช้ประโยชน์ของชุมชนขนาด 200 ตารางวา หรือ 800 ตารางเมตรเป็นสวนสาธารณะ (กินได้) ของชุมชน รวมถึงการจัดให้มีตลาดชุมชน ที่เกิดจากการนำผลผลิตในสวนไปประกอบอาหารและขนม มาวางจำหน่าย ซึ่งสวนผักชุมชนแห่งนี้เป็นตัวอย่งที่ดีของการเพาะปลูกผักในบริบทข้อจำกัดของเมือง และการทำงานที่เหมาะสมกับกลุ่มคนทำงาน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงออกแบบการทำงานแบบ “ทำตามกำลัง ทำแบบมีความสุข ไม่เร่งรีบแต่ไม่หยุดทำ” เน้นการทำเกษตรแบบประณีต โดยเฉพาะการทำปัจจัยการผลิตให้มีคุณภาพเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี

ปัจจุบันสวนผักชุมชนแห่งนี้ได้พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองชุมชนอรุณนิเวศน์ ถือเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านการทำสวนผักชุมชนในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่สามารถบริหารจัดการแปลงเกษตรขนาดใหญ่ในพื้นที่เมือง และสามารถเพาะปลูกได้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ โดดเด่นด้านการปลูกผักอายุสั้น ได้แก่ ผักกินใบ เช่น ผักสลัด คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักกาด รวมถึงการเชื่อมโยงพื้นที่ผลิตอาหารของชุมชนกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน

4) สวนผักตลาดฟากกลุ่มคนงานสมานฉันท์ เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

จากบทความเรื่อง พื้นที่อาหาร พื้นที่ชีวิต สวนผักกลุ่มคนเย็บผ้าบางบอน (Aroonwa, 2020) กล่าวถึง สวนผักตลาดฟากกลุ่มคนงานสมานฉันท์ ว่าเป็นกลุ่มที่เคยได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้าง จึงเกิดการรวมตัวกันเปิดโรงงานและบริหารเองในชื่อกลุ่มสมานฉันท์ ซึ่งช่วงแรก ๆ รายได้น้อยมาก

จึงคิดที่จะปลูกผักไว้กินเองเพื่อลดรายจ่าย โดยเดิมที่ได้ใช้ที่ว่างของชุมชนทำเป็นสวนผักแต่จำเป็นต้องย้ายมาปลูกบนดาดฟ้าอาคาร เนื่องจากเจ้าของพื้นที่ขอพื้นที่คืนสำหรับพัฒนา

สวนผักแห่งนี้มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัดทำให้มีต้นทุนความรู้ในการทำเกษตรหรือปลูกผักสวนครัว อุปสรรคสำคัญสำหรับคนกลุ่มนี้ คือ การขาดแคลนที่ดินและที่ว่างในการทำเกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 กลุ่มคนงานได้เข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมือง และได้รับเงินสนับสนุนในการเปลี่ยนพื้นที่ดาดฟ้าบนอาคารตึกแถวที่เป็นที่ทำงาน ให้เป็นสวนดาดฟ้าสำหรับปลูกผักที่สมาชิกชอบกินมากกว่า 30 ชนิด ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 สวนผักแห่งนี้ได้เข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมืองอีกครั้ง เนื่องจากต้องย้ายอาคารโรงงาน

สวนผักแห่งนี้กลายเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญกับพนักงานในโรงงานกว่า 30 คน ที่ใช้อาคารโรงงานเป็นที่พักอาศัยไปในตัว บนอาคารตึกแถวพาณิชย์จำนวน 5 ตึก โดยพื้นที่ดาดฟ้าของทุกตึกจะถูกแบ่งพื้นที่สำหรับปลูกผัก และให้พนักงานที่ทำงานและพักอาศัยอยู่ในแต่ละอาคารดูแลแปลงผักของตัวเอง โดยใช้ผักจากสวนเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร ซึ่งผักที่ปลูกส่วนใหญ่จะใช้ประกอบอาหารที่สมาชิกชอบกิน สามารถลดรายจ่ายด้านอาหารให้กับสมาชิกในกลุ่มได้มาก บางคนไม่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อผักเลย ซึ่งทางกลุ่มเคยประเมินมูลค่าผักที่เก็บมาประกอบอาหารเป็นตัวเงิน พบว่า เฉลี่ยเดือนละเกือบ 1,000 บาท (Superuser, 2021)

มีการหมุนเวียนกันในการดูแล รดน้ำแปลงผักเป็นประจำ ซึ่งเป็นเหมือนกิจกรรมสำหรับพักผ่อนหลังจากทำงานทั้งวัน โดยมีการประชุมกันทุกอาทิตย์ว่าผลผลิตอะไรเก็บได้แล้ว ควรเก็บอย่างไร และจะปลูกอะไรใหม่ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนปัญหาที่พบร่วมกัน

การสร้างพื้นที่อาหารของตัวเองถือเป็นสวัสดิการทางอาหารที่สำคัญของกลุ่มคนงานสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารได้มาก ที่สำคัญคือบทบาทของสวนผักดาดฟ้าในการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับกลุ่มในทุก ๆ วิกฤตที่เกิดขึ้น รวมถึงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 โดยนอกจากการช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารแล้ว การทำเกษตรยังทำให้เกิดความสุขจากการมีพื้นที่สีเขียวในที่ทำงานและช่วยลดความเครียดจากการทำงานในเมืองได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการทำสวนผักยังสนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีหลังเลิกงานของพนักงาน

นอกจากนั้นกลุ่มสมาชิกที่ปลูกผักบนดาดฟ้า ยังทำให้เกิดอิทธิพลที่ดีต่อตึกรอบ ๆ และเครือข่ายกลุ่มแรงงาน ส่งผลให้มีการขยายการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผักไปยังตึกใกล้เคียง ๆ กัน และมีการแบ่งปันผลผลิตและเมล็ดพันธุ์ให้กับเครือข่ายนอกพื้นที่อีกด้วย

5) สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหะสถาน ปทุมธานีโมเดล ปทุมธานี

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมือง ต.น.ปทุมธานีโมเดล คลองหลวง จ.ปทุมธานี (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหะสถาน ว่าเป็นสวนผักของชุมชน สร้างใหม่ ที่ถูกไถ่รื้อจากชุมชนแออัดริมคลอง ในปี พ.ศ. 2559 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย จัดทำโครงการ “ปทุมธานีโมเดล” เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยในรูปแบบอาคาร 3 ชั้นและบ้านจัดสรร แนวราบบนพื้นที่ 30 ไร่ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยรองรับชุมชนเดิม จากความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย สู่การสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปรับที่ดินส่วนหนึ่งของโครงการฯ ที่ถูกทิ้งร้างถูกใช้เป็นพื้นที่ขยะ สำหรับเป็นพื้นที่ผลิตอาหารปลอดภัยของชุมชนขนาด 1,000 ตารางเมตร สำหรับเป็นพื้นที่สีเขียวกินได้ของคนในชุมชนและคนผ่านทาง ซึ่งชุมชนคำนึงถึงความสำคัญของการกินอาหารที่ปลอดภัยและมีสุขภาพที่ดีปราศจากโรค โดยสมาชิกสวนชุมชนแห่งนี้ล้วนได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ประกอบด้วย กลุ่มแรงงาน ที่ทำงานได้ลำบากมากขึ้นและมีรายได้ลดลง อีกกลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยเกษียณที่ไม่มีรายได้แน่นอน สวนผักชุมชนแห่งนี้มีส่วนสำคัญในการลดรายจ่ายด้านอาหาร ซึ่งปัจจุบันสวนผักชุมชนแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองเช่นกัน

6) สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง สมุทรปราการ

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองชุมชนทรัพย์สินมั่นคง อ.เมือง จ.สมุทรปราการ (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง ชุมชนสินทรัพย์มั่นคง ว่าเกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเดิม คือ ชุมชนบางลำภู ถือเป็นชุมชนสร้างใหม่ที่ถูกไถ่รื้อให้ออกจากพื้นที่กรมธนารักษ์ และได้เข้าโครงการบ้านมั่นคงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยชุมชนมีสมาชิกทั้งสิ้น 107 หลังคาเรือน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานโรงแรม แม่ค้า มีรายได้น้อยจึงจำเป็นต้องประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพราะมีภาระต้องจ่ายค่าบ้าน และจากการได้รับผลกระทบอย่างมากในช่วงโควิด - 19 คนในชุมชนจึงรวมกลุ่มกันทำสวนผักชุมชน บนพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ที่ชุมชนกำหนดให้เป็นบ่อบำบัดน้ำเสียแต่ไม่มีงบประมาณในการก่อสร้าง

สวนผักแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับชุมชน ที่ไม่ค่อยมีพื้นที่สาธารณะส่วนกลาง ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุกลายเป็นผู้มีความสำคัญในการสร้างพื้นที่อาหารสำรองยามฉุกเฉินให้กับคนวัยอื่น ๆ ได้เข้าถึงอาหารปลอดภัยในภาวะวิกฤต สะท้อนให้เห็นถึงการแก้ปัญหาข้อจำกัดของพื้นที่ขนาดเล็ก ด้วยการวางระบบการปลูก การปรับปรุงดิน และการทำปัจจัยการผลิตที่ดีแทน ซึ่งปัจจุบันสวนผักชุมชนแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองอีกแห่งหนึ่ง ที่เหมาะสำหรับเรียนรู้การทำสวนผักชุมชนในพื้นที่จำกัด การทำสวนชุมชนโดยกลุ่มผู้สูงอายุ และการถนอมอาหารจากผลผลิตในแปลง

7) สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์ สมุทรสาคร

จากบทความ เรื่อง ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองสวนผักชุมชนสินสมบูรณ์ (ที่ร้าง ไม่ห่างรัก) (Varangkanang, 2023) กล่าวถึง สวนผักชุมชนแห่งนี้ ว่าจุดเริ่มต้นเกิดจากพื้นที่โรงเรียนอนุบาลที่ถูกทิ้งร้างกว่า 30 ปี ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนทำให้เกิดพื้นที่ไม่ปลอดภัยสำหรับคนในชุมชน จึงเกิดการรวมตัวกันของจิตอาสาในชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์ ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่กว่า 800 หลังคาเรือน ในปี พ.ศ. 2564 จึงเกิดเป็นโครงการฟื้นฟูอนุบาลร้าง ซึ่งในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 ชุมชนได้รับผลกระทบอย่างมาก มีคนว่างงานและจำเป็นต้องกักตัวในชุมชนกว่า 60 หลังคาเรือน รวมถึงตลาดชุมชนถูกปิดชุมชนจึงได้เข้าร่วมกับโครงการสวนผักคนเมือง พัฒนาพื้นที่ร้างให้กลายเป็นพื้นที่ผลิตอาหารของชุมชน ซึ่งมีการแบ่งปันผลผลิตและขายในราคาถูกให้กับคนในชุมชน และเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นดีสำหรับการทำครัวกลางแจกจ่ายอาหารในช่วงวิกฤต ปัจจุบันสวนผักชุมชนแห่งนี้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองอีกแห่งหนึ่ง

โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมทั้ง 7 ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ (ตารางที่ 5)

มิติด้านกายภาพ

จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ เป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างขาดการใช้ประโยชน์หรือพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน ใช้งบประมาณน้อยในการปรับสภาพพื้นที่ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกตลอดเวลา และมีขนาดพื้นที่ว่างที่เหมาะสมกับการรองรับคนในชุมชน กล่าวคือ มีขนาดพื้นที่ปลูก 100 ตารางเมตรขึ้นไป ซึ่งสามารถเลี้ยงคนในชุมชนได้ 42 – 67 คนต่อเดือน มีการออกแบบพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมกับบริบท เช่น การวางแปลงขวางแนวตะวันหรืออยู่ในแนวทิศเหนือ – ใต้ การออกแบบแปลงผักให้สะดวกในการเคลื่อนย้ายได้ตามทิศของแสงแดดที่เปลี่ยนตามฤดูกาล การออกแบบแปลงแบบยกพื้นที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุและพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วม ช่วยในการระบายน้ำของแปลงผักได้ดี (สวนผักชุมชนบุรพา 7)

จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ จำเป็นต้องใช้งบประมาณ และเวลาที่แตกต่างกันในการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำเกษตรในเมืองและบริบทโดยรอบ ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะกับการทำเกษตร เช่น สภาพดินที่ไม่เหมาะสม สภาพภูมิอากาศที่ร้อนจัดในตอนกลางวัน ทิศทางแสงแดดที่ถูกบดบัง รวมถึงปัญหาน้ำท่วมในบางพื้นที่ (สวนผักชุมชนบุรพา 7, สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านขนาดพื้นที่ในบางชุมชน (สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง)

โอกาส (Opportunities) ได้แก่ โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมที่รื้อถอนที่สาธารณะของภาครัฐทำให้มีโอกาสในการใช้ที่ว่างสาธารณะหรือพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ (สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถาน ปทุมธานีโมเดล, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง) นอกจากนี้ยังมีโอกาสในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความเสี่ยง (Threats) ได้แก่ ระยะเวลาในการให้สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารกรณีเป็นที่ดินของเอกชนหรืออาคารเช่า (สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์, สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์) ขาดงบประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงด้านอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

มิติด้านเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง)

จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางอาหาร ช่วยลดผลกระทบช่วงวิกฤตโควิด - 19 โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านอาหารของกลุ่มคนเปราะบาง และกลุ่มคนจนเมืองในชุมชน ประมาณ 300 - 1,000 บาทต่อเดือน (สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์) ช่วยให้ชุมชนสามารถผ่านพ้นวิกฤตได้และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อไปซื้อผักจากตลาด

จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ ไม่มีงบประมาณ และปัจจัยในการผลิต จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในการเริ่มต้น รวมถึงความจำเป็นในการใช้น้ำประปาในการรดน้ำทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำทุกเดือน

โอกาส (Opportunities) ได้แก่ การจ้างงานกลุ่มคนตกงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด - 19 เป็นคนดูแลสวนผัก รวมถึงการนำผลผลิตส่วนเกินมาวางขายในราคาถูกให้กับคนในชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นเงินทุนในการบริหารจัดการสวนผัก และโอกาสทำให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง (สวนผักชุมชนบูรพา 7, สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ)

ความเสี่ยง (Threats) ได้แก่ ระยะเวลาในการให้สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของเอกชนหรืออาคารเช่า (สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์, สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์)

มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุและเด็ก (สวนผักชุมชนบูรพา 7, สวนผักริมคลอง ชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ, สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถาน, สวนผักชุมชน

สินทรัพย์มั่นคง) กิจกรรมการปลูกทำให้เกิดสุขภาพดีทั้งทางกายและจิตใจ การไม่ใช้สารเคมีในกระบวนการปลูก และบำรุงรักษา ส่งผลให้ผลผลิตมีความปลอดภัย มีการแบ่งโซนผักกินใบที่สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็ว โชนผักสวนครัว โชนไม้ยืนต้นที่ปลูกเพียงครั้งเดียว มีอายุยืนยาว โชนสมุนไพร โชนไม้กินผล รวมถึงโชนไม้ดอกสำหรับล่อแมลงที่ช่วยผสมเกสร ส่วนใหญ่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่ปลูกประมาณ 20 - 40 ชนิด (สวนผักชุมชนบูรพา 7, สวนผักริมคลอง ชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7)

จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ หลายชุมชนส่วนใหญ่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมบางประเภทที่ต้องใช้พลกำลัง (สวนผักชุมชนบูรพา 7, สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ, สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถาน ปทุมธานีโมเดล, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง) บางชุมชนสมาชิกส่วนใหญ่ทำงานประจำทำให้มีข้อจำกัดทางด้านเวลา ต้องใช้องค์ความรู้ทางการเกษตรในการบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงการป้องกันศัตรูพืช และต้องใช้ระยะเวลานานกว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี ต้องมีขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมไม่เล็กจนเกินไป

โอกาส (Opportunities) ได้แก่ เชื่อมโยงสังคมเมืองกับสังคมชนบท เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยให้กับเมือง เพิ่มความหลากหลายของพันธุ์พืช จากการเชื่อมโยงพันธุ์พืชท้องถิ่นจากพื้นที่ชนบทของกลุ่มสมาชิก (สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์)

มิติด้านการบริหารจัดการ (การดูแลรักษาในระยะยาว)

จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ มีการบริหารจัดการผลผลิตโดยคนในชุมชน ส่งผลให้มีการกระจาย และแบ่งปันผลผลิตได้อย่างทั่วถึง มีการรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน มีแกนนำในการริเริ่ม คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่กันตามช่วงเวลาว่างของสมาชิก (สวนผักตลาดฟ้ากลุ่มคนงานสมานฉันท์, สวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถาน ปทุมธานีโมเดล) มีการจัดบันทึกตารางการปลูก ทำให้ทราบระยะเวลาเก็บเกี่ยว และสามารถวัดคุณภาพการผลิตได้ มีการบริหารจัดการแปลง เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนการเพาะปลูกทำให้สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง มีการนัดร่วมตัวทำกิจกรรมร่วมกันทุกสัปดาห์ โดยสื่อสารกันผ่าน Application Line มีการบริหารจัดการผลผลิตส่วนเกิน เพื่อใช้เป็นทุนในการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น ค่าจ้างคนดูแลประจำ ค่าน้ำประปา เป็นต้น (สวนผักชุมชนบูรพา 7, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง, สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์) มีการถนอมผลผลิตส่วนเกินหรือแปรรูปผลผลิต (สวนผักริมคลองชุมชน กสบ. พัฒนา บ้านมั่นคง 7, สวนผักชุมชนหมู่บ้านอรุณนิเวศน์ประชาร่วมใจ, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง)

จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ ยังขาดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรจำเป็นต้องมีครูพี่เลี้ยงคอยติดตาม และต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีงานประจำทำ

ให้ต้องใช้เวลาหลังเลิกงาน และวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ มีค่าใช้จ่ายประจำในการบริหารจัดการพื้นที่ เช่น ค่าจ้างคนดูแลประจำ ค่าน้ำประปา เป็นต้น (สวนผักชุมชนบุรพา 7, สวนผักชุมชนสินทรัพย์มั่นคง, สวนผักชุมชนหมู่บ้านสินสมบูรณ์)

โอกาส (Opportunities) ได้แก่ การแบ่งปัน แปรรูป และจำหน่ายผลผลิตส่วนเกิน ในราคาถูก ให้กับคนในชุมชนใกล้เคียง และเป็นแหล่งอาหารสำรองยามวิกฤตให้กับเมือง

ความเสี่ยง (Threats) ได้แก่ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง ตัวอย่าง 7 ชุมชน

	ข้อดี	ข้อเสีย
มิติด้านกายภาพ	จุดแข็ง (Strengths) - ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ เป็นการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมของชุมชน - มีการออกแบบพื้นที่ปลูกให้เหมาะสมกับบริบท - ตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน สามารถเข้าถึงได้สะดวก - ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่กว้างมากกว่าขั้นต่ำ 220 – 250 ตารางเมตร (พื้นที่เพาะปลูก 100 ตารางเมตร/ผลผลิต 500 – 800 กิโลกรัม/สามารถรองรับคนได้ 42 – 67 คน/เดือน)	จุดอ่อน (Weaknesses) - จำเป็นต้องใช้งบประมาณและเวลาในการปรับปรุงดิน ให้มีความเหมาะสมกับการเพาะปลูก - สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการทำเกษตร - บางแห่งมีปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ - บางแห่งมีขนาดพื้นที่จำกัด
	โอกาส (Opportunities) - การใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างส่วนกลาง ในโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยของรัฐ เช่น โครงการบ้านมั่นคง โครงการบ้านประชารัฐ เป็นต้น - รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ความเสี่ยง (Threats) - ระยะเวลาให้สิทธิในการใช้พื้นที่ของชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ของเอกชน - ภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย เป็นต้น - ขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานท้องถิ่น

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง ตัวอย่าง 7 ชุมชน (ต่อ)

	ข้อดี	ข้อเสีย
มิติด้านเศรษฐกิจ	จุดแข็ง (Strengths) • ใช้งบประมาณน้อยในการปรับสภาพพื้นที่ เนื่องจากเป็นการใช้พื้นที่ว่างหรือพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน • ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ทางอาหาร มีความมั่นคงทางอาหาร • ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจช่วงวิกฤตโควิด - 19 เช่น ลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร 300 – 1,000 บาทต่อเดือน ลดการเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตลาด • มีการแปรรูปผลผลิตส่วนเกิน เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต	จุดอ่อน (Weaknesses) • ไม่มีงบประมาณในการเริ่มต้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน • ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมาย • ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้น้ำประปา ทำให้มีค่าใช้จ่ายประจำ
	โอกาส (Opportunities) • บางแห่งมีการจ้างงานคนว่างงานหรือผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับดูแลสวนประจำสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้ได้รับผลกระทบช่วงวิกฤตโควิด - 19 • ผลผลิตส่วนเกินถูกนำมาวางขายในราคาถูกให้กับคนในชุมชนใกล้เคียง สำหรับนำรายได้มาบริหารจัดการพื้นที่สวนผัก • เชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับตลาดท้องถิ่น	ความเสี่ยง (Threats) • ระยะเวลาในการให้สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินหรืออาคาร โดยเฉพาะกรณีเป็นที่ดินของเอกชนหรืออาคารให้เช่า

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง ตัวอย่าง 7 ชุมชน (ต่อ)

	ข้อดี	ข้อเสีย
มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	จุดแข็ง (Strengths) - ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุและเด็ก - กิจกรรมการปลูกทำให้เกิดสุขภาพดีทั้งทางกายและจิตใจ - ไม่มีการใช้สารเคมีในกระบวนการปลูกและบำรุงรักษา ส่งผลให้ผลผลิตมีความปลอดภัย - มีการแบ่งโซนผักกินใบที่สามารถเก็บเกี่ยวได้เร็ว โซนผักสวนครัว โซนไม้ยืนต้นที่ปลูกเพียงครั้งเดียว มีอายุยืนยาว โซนสมุนไพร โซนไม้กินผล รวมถึงโซนไม้ดอกสำหรับล่อแมลงที่ช่วยผสมเกสร - ส่วนใหญ่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ 20 - 40 ชนิด	จุดอ่อน (Weaknesses) - บางชุมชนมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรม บางประเภทที่ต้องใช้พละกำลัง - บางชุมชนสมาชิกส่วนใหญ่ทำงานประจำ ทำให้มีข้อจำกัดทางด้านเวลา - ต้องใช้องค์ความรู้ทางการเกษตรในการบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงการป้องกันศัตรูพืช - ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี - ต้องมีขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมไม่เล็กจนเกินไป
	โอกาส (Opportunities) - เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยให้กับเมืองหรือชุมชนใกล้เคียง - เพิ่มความหลากหลายของพันธุ์พืช จากการเชื่อมโยงพันธุ์พืชท้องถิ่นจากพื้นที่ชนบทของกลุ่มสมาชิก	ความเสี่ยง (Threats)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง ตัวอย่าง 7 ชุมชน (ต่อ)

	ข้อดี	ข้อเสีย
มิติด้านการบริหารจัดการ	จุดแข็ง (Strengths) ● มีการบริหารจัดการผลผลิต โดยคนในชุมชน ส่งผลให้มีการกระจาย และแบ่งปันผลผลิตได้อย่างทั่วถึง ● มีการรวมกลุ่มผู้ที่สนใจในการทำเกษตรในเมืองและมีแกนนำในการริเริ่ม ที่เพียงพอมากกว่า 10 คน ● มีการวางแผนร่วมกันในชุมชน ● มีการแบ่งหน้าที่กันตามช่วงเวลาร่างของสมาชิก ● คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ● มีการนัดร่วมตัวทำกิจกรรมร่วมกันทุกสัปดาห์ ● มีการจัดบันทึกตารางการปลูก ทำให้ทราบระยะเวลาเก็บเกี่ยว และสามารถวัดคุณภาพการผลิตได้ ● ผลผลิตเหลือบางส่วนสามารถนำไปขายในราคาถูก เพื่อเป็นเงินในการบริหารจัดการ เช่น ค่าจ้างคนดูแลประจำ ค่าน้ำประปา ● มีการถนอมผลผลิตส่วนเกินหรือแปรรูปผลผลิต	จุดอ่อน (Weaknesses) ● ขาดองค์ความรู้ และประสบการณ์จำเป็นต้องมีครูพี่เลี้ยงคอยติดตาม และจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปฏิบัติจริง ● ส่วนใหญ่มีงานประจำทำ ได้แก่ ค้าขายและรับจ้างรายวัน ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลา ต้องใช้เวลาหลังเลิกงาน และวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์
	โอกาส (Opportunities) ● เป็นแหล่งอาหารสำรองยามวิกฤตให้กับเมือง	ความเสี่ยง (Threats) ● ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภาวะโลกร้อน ที่อาจส่งผลต่อปริมาณผลผลิต

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่ได้เข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมือง ของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า

มิติทางกายภาพ

ส่วนใหญ่เป็นการใช้พื้นที่ว่างขาดการใช้ประโยชน์ภายในชุมชน ที่ถูกทิ้งร้างกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมและขาดความปลอดภัยสำหรับคนในชุมชน จึงเกิดแรงผลักดันให้ชุมชนปรับเปลี่ยนพื้นที่เหล่านั้นสำหรับเป็นพื้นที่ผลิตอาหารหรือพื้นที่สีเขียวกินได้หรือสวนสาธารณะกินได้ให้กับชุมชน และเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนในชุมชนจะมาทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องใช้งบประมาณจำนวนหนึ่งในการปรับปรุงสภาพทางกายภาพให้เหมาะแก่การทำเกษตรในเมือง จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่างกับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่ถูกออกแบบและวางแผนมาตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโครงการฯ ทำให้มีความพร้อมทางกายภาพมากกว่า

มิติด้านเศรษฐกิจ (โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง)

ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 เช่น ถูกเลิกจ้าง รายได้ลดลง ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารได้ (มาตรการปิดตลาด) ถูกกักตัว เป็นต้น ซึ่งผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนต้องการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยสร้างพื้นที่ผลิตอาหารในชุมชนสำหรับลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน สวนผักชุมชนจึงเป็นคำตอบสำหรับปัญหาดังกล่าว ช่วยให้หลายชุมชนสามารถผ่านพ้นวิกฤตไปได้ เช่นเดียวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่เป็นชุมชนผู้มีรายได้น้อย จึงมีการคำนึงถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ทางอาหารของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ส่วนใหญ่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงาน จึงมีการออกแบบแปลงให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยลดข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุได้มาก โดยส่วนใหญ่เลือกใช้แปลงแบบยกพื้นที่มีสัดส่วนความสูงพอดีกับความสูงเฉลี่ยของผู้สูงอายุ ช่วยลดการก้มทำกิจกรรมปลูก ต่างจากสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่แปลงปลูกขาดการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เนื่องจากเลือกใช้แปลงกระถางปูนที่มีสัดส่วนความสูงต่ำกว่าความสูงเฉลี่ยของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุต้องก้มทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเสี่ยงต่ออาการบาดเจ็บ สะท้อนถึงการขาดการออกแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้งาน

พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างส่วนใหญ่ ใช้พื้นที่สวนผักชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทุกสัปดาห์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน และกลายเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ทำให้คนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ อีกทั้ง การทำกิจกรรม

การปลูกส่งเสริมให้คนในชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายไปในตัว ช่วยให้เกิดสุขภาพกายที่ดี และยังเป็นที่พักผ่อนจิตใจจากความเครียดในการทำงานและการใช้ชีวิตแบบคนเมืองให้กับกลุ่มคนทำงานได้อีกด้วย ต่างกับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มคนปลูกและกลุ่มที่ไม่ได้ปลูก

ชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน แต่ผักปลอดสารหรือผักอินทรีย์ที่วางขายส่วนใหญ่มีราคาแพงกว่าผักทั่วไปที่ปลูกแบบเคมีค่อนข้างมาก ทำให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการมีแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยให้กับชุมชนที่มีราคาที่ไม่แพงและกลุ่มคนรายได้น้อยหรือคนเปราะบางสามารถจ่ายได้ แตกต่างกับคนในชุมชนดินแดงที่ให้ความสำคัญกับราคามากกว่าความปลอดภัยทางอาหาร ทำให้ไม่เห็นถึงคุณค่าของสวนผักชั้นดาดฟ้าในบทบาทการเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยเท่าที่ควร

มิติด้านการบริหารจัดการ (การดูแลรักษาในระยะยาว)

ส่วนใหญ่สามารถบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากเกิดจากความต้องการของคนในชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมือง ทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำเกษตรในเมือง ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณในการปรับปรุงพื้นที่ การสนับสนุนด้านวิทยากรในการจัดอบรมให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมือง และที่สำคัญคือการสนับสนุนด้านครูพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำร่วมกันกับคนในชุมชน ซึ่งหลายชุมชนสามารถพัฒนากลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองที่ช่วยให้คนเมืองได้เข้ามาเรียนรู้การทำเกษตรในเมืองจากประสบการณ์จริงของคนในชุมชน และช่วยเพิ่มรายได้ให้กับการบริหารจัดการสวนผักชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ต่างกับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่ขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และครูพี่เลี้ยงในการทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้ผลผลิตขาดความอุดมสมบูรณ์และขาดความต่อเนื่องของผลผลิต

นอกจากนี้ยังมีการวางจำหน่ายผลผลิตส่วนเกินในราคาถูกให้กับคนในชุมชน และมีการนำผลผลิตจากสวนผักไปประกอบเป็นเมนูอาหารและขนม แลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มและขายให้กับชุมชนโดยรอบ รวมถึงการแปรรูปผลผลิตส่วนเกินจากสวนผักชุมชน ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่งรายได้บางส่วนถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการสวนผักชุมชน ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานคนว่างงานหรือผู้สูงอายุภายในชุมชนในการเป็นผู้ดูแลสวนหลัก รวมถึงมีการแบ่งแปลงผักให้ผู้สูงอายุและคนเปราะบางในการปลูกผักเพื่อขายเพิ่มรายได้ เช่นเดียวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง ที่เคยมีการนำผลผลิตส่วนเกินมาวางจำหน่ายในราคาถูกให้กับผู้อยู่อาศัยในช่วงแรกของโครงการฯ แต่จากปริมาณผลผลิตที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และขาดการวางแผนการปลูกที่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถผลิตผลผลิตให้เพียงพอสำหรับการวางจำหน่าย ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการทำปัจจัย

การผลิตที่ดี เช่น การหมักดิน การทำปุ๋ยหมัก การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น ทำให้ผลผลิตขาดความอุดมสมบูรณ์

จากผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis เปรียบเทียบพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน กับสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ทำให้เห็นถึงความเหมือน/ต่างในมิติต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น การแบ่งโซนพื้นที่ปลูกให้มีความหลากหลาย การออกแบบแปลงปลูกให้มีความเหมาะสมกับบริบท และกลุ่มผู้ใช้งานโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางกายภาพ การเลือกปลูกผักจากเมนูอาหารที่คนในชุมชนชอบกิน ความจำเป็นในการสนับสนุนด้านครุภัณฑ์ที่มีความชำนาญในการทำเกษตรในเมือง การใช้พื้นที่สวนผักชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทุกสัปดาห์ การนำผลผลิตส่วนเกินมาวางจำหน่ายในราคาถูกรวมถึงการแปรรูปผลผลิต การลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตโควิด - 19 เป็นต้น ซึ่งหลายปัจจัยถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบคำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะ ต่อไป

5.2 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

5.2.1 ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้ (ตารางที่ 6)

1) เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และเป็นเพศชาย จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 35

2) อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน ช่วงอายุระหว่าง 15 - 59 ปี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 74 โดยอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 50 - 59 ปี มากที่สุดจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ช่วงอายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ช่วงอายุระหว่าง 20 - 29 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และช่วงอายุระหว่าง 15 - 19 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

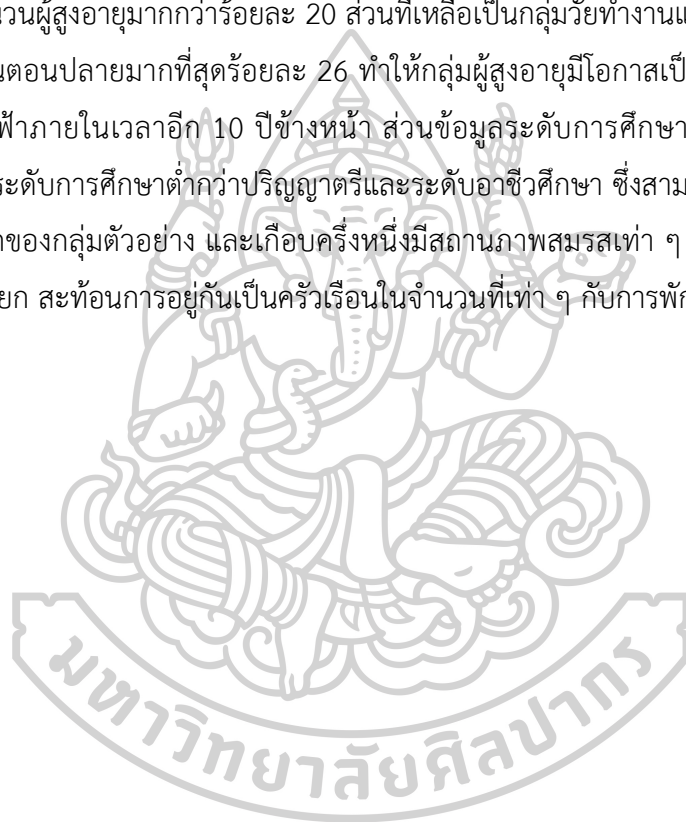
ส่วนวัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 21 โดยอยู่ในช่วงอายุ 60 - 69 ปี มากที่สุดจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 12 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3

3) ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ระดับ

อาชีวศึกษา จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11 ตามลำดับ

4) สถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรส จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาอยู่ในสถานภาพโสด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 41 และอยู่ในสถานภาพหม้าย/หย่า/แยก จำนวนน้อยที่สุด 37 คน คิดเป็นร้อยละ 13

ซึ่งจากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเกือบเท่าหนึ่ง ในอัตราส่วน 2 : 1 โดยกลุ่มตัวอย่างถือเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ กล่าวคือมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มวัยทำงานแต่มีข้อสังเกตว่ามีจำนวนกลุ่มวัยทำงานตอนปลายมากที่สุดร้อยละ 26 ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีโอกาสเป็นกลุ่มผู้ใช้งานส่วนใหญ่ของสวนาดฟ้าภายในเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า ส่วนข้อมูลระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเกือบร้อยละ 60 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับอาชีวศึกษา ซึ่งสามารถบอกถึงระดับรายได้ที่ไม่สูงมากนักของกลุ่มตัวอย่าง และเกือบครึ่งหนึ่งมีสถานภาพสมรสเท่า ๆ กับสถานภาพโสด หรือหม้าย/หย่า/แยก สะท้อนการอยู่กันเป็นครัวเรือนในจำนวนที่เท่า ๆ กับการพักอาศัยอยู่เพียงลำพังของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	100	35
หญิง	186	65
2) อายุ		
15 - 19 ปี	14	5
20 - 29 ปี	40	14
30 - 39 ปี	45	16
40 - 49 ปี	52	18
50 - 59 ปี	74	26
วัยสูงอายุ		
60 - 69 ปี	33	12
70 - 79 ปี	18	6
80 ปีขึ้นไป	8	3
3) ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	126	44
อาชีวศึกษา	43	15
ปริญญาตรี	86	30
สูงกว่าปริญญาตรี	31	11
4) สถานภาพ		
โสด	117	41
สมรส	134	46
หม้าย/หย่า/แยก	37	13

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

5.2.2 ข้อมูลเพื่อประเมินระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน

การวิเคราะห์แบบสอบถามแบ่งตามองค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติการมีอาหารเพียงพอ มิติการเข้าถึงอาหาร มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร และมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.2.1 การประเมินมิติการมีอาหารเพียงพอ

ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย ได้แก่ (ตารางที่ 7)

1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย คือ (1) จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่กินอาหารหลักครบ 3 มื้อ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย (2) สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อต่อวัน เทียบกับค่าเฉลี่ยครัวเรือนทั่วประเทศร้อยละ 89.4 ที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) โดยให้คะแนนมากหากกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนดังกล่าวเกินค่าเฉลี่ย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย

2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย คือ (1) สัดส่วนการกินผักต่อจานต่อมื้อ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่กินผักตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อมื้อต่อวัน และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้ามาก (2) สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กินผักเพียงพอตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อวัน เทียบกับสัดส่วนคนไทยร้อยละ 38.7 ที่กินผักและผลไม้เพียงพอ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2562) โดยให้คะแนนกลุ่มตัวอย่างหากมีสัดส่วนดังกล่าวเกินค่าเฉลี่ย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีอาหาร
เพียงพอของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัยแปลง G

มิติการมีอาหารเพียงพอ					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน					
(1) จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน					
1 มื้อ หรือน้อยกว่า	6	2	1	1	0.02
2 มื้อ	54	19	3	1	0.57
3 มื้อ หรือมากกว่า	226	79	5	1	3.95
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		4.54
(2) สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อ/วัน					
น้อยกว่าร้อยละ 90	226	79	1	1	1
ร้อยละ 90 - 95			3	1	
มากกว่าร้อยละ 95			5	1	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		1
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		5.54
2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน					
(1) สัดส่วนการกินผักต่อจานต่อมื้อ (1 จานแบ่งเป็น 4 ส่วน)					
น้อยกว่า 1 ส่วน	51	18	1	3	0.53
1 ส่วน	109	38	3	3	3.43
2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน	126	44	5	3	6.61
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		10.57
(2) สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กินผักเพียงพอตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อวัน					
น้อยกว่าร้อยละ 40	126	44	1	1	
ร้อยละ 40 - 50			3	1	3
มากกว่าร้อยละ 50			5	1	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (4.00-9.33)	พอใช้ (9.34-14.66)		ดี (14.67-20.00)		13.57

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการประเมินมิติการมีอาหารเพียงพอ ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตามภาคผนวก จ

ผลการประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินมิติการมีอาหารเพียงพอของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้ (ตารางที่ 8)

1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 5.54 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงระดับการกินอาหารในปริมาณที่ทำให้ได้รับพลังงานอย่างเพียงพอต่อวันของกลุ่มตัวอย่าง

2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 13.57 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 9.34-14.66 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงระดับการกินผักในปริมาณที่เพียงพอต่อวันหรือเทียบเท่ากับเกณฑ์ขั้นต่ำ (องค์การอนามัยโลก) ของกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง แต่ยังคงพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กินผักต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำอยู่

ทั้งนี้ หากรวมผลคะแนนการประเมินทั้ง 2 ปัจจัยหลักดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 19.11 คะแนน (ตารางที่ 8) อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 14.01 - 22.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีผลการประเมินมิติการมีอาหารเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงระดับการกินอาหารที่มีผักเป็นส่วนประกอบหลัก (ครึ่งหนึ่งของจานต่อมื้อต่อวัน)ที่เพียงพอของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งหากมีการนำผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้ามาประกอบอาหารเพิ่มเติมหรือทดแทนการซื้อบางส่วน จะช่วยยกระดับการมีอาหารเพียงพอของกลุ่มตัวอย่างได้

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 6.00 - 14.00 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 14.01 - 22.00 แปลความว่า ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 22.01 - 30.00 แปลความว่า ดี

ตารางที่ 8 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีอาหารเพียงพอของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ปัจจัย	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
	ต่ำสุด	สูงสุด		
1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน	2	10	5.54	พอใช้ (4.67 - 7.33)
2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน	4	20	13.57	ปานกลาง (9.34-14.66)
มิติการมีอาหารเพียงพอ	6	30	19.11	ปานกลาง (14.01 - 22.00)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

5.2.2.2 การประเมินมิติการเข้าถึงอาหาร

ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่ (ตารางที่ 9)

1) พฤติกรรมการกินผัก ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ความชอบ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ชอบกินผัก และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง (2) ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูก โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุประเภทผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำตรงกับประเภทผักที่ปลูกหรือมีบนสวนผักชั้นดาดฟ้าทั้งหมด และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้ามาก

2) แหล่งในการเข้าถึงผัก ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตดินแดง โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่ในเขตดินแดงเป็นระยะเวลานาน และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าน้อย (2) แหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยสุด โดยให้คะแนนจากกระยะทางและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งที่มาของผักมากได้คะแนนมาก และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้ามาก (3) ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกซื้อผักและผลไม้ โดยให้คะแนนมากที่สุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการเลือกซื้อผักและผลไม้ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง (4) ความถี่ในการประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนเป็นประจำ และระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าน้อย (5) ความถี่ในการซื้อผักประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่นาน ๆ ทีจะซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง (6) ประสบการณ์และความต้องการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้ามาก

3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ชั้นที่พักอาศัย โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้กับชั้นดาดฟ้า และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าน้อย (2) เวลาทำงานต่อวัน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีเวลาทำงานต่อวันน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้ามาก (3) วันทำงานต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์น้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง (4) ระยะเวลาที่พักอาศัยในโครงการฯ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยในโครงการฯ มานาน และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าน้อย (5) ความถี่ในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าต่อสัปดาห์ (เช่น พักผ่อนหย่อนใจ รดน้ำแปลงผัก ทำกิจกรรมปลูก) โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานสวน

ผักขึ้นตลาดฟ้าเป็นประจำ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าปานกลาง (6) ความถี่ในการเก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้ามาประกอบอาหารต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนการกับกลุ่มตัวอย่างที่เก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้าเป็นประจำ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้ามาก

4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างจากการเข้าถึงอาหารโดยการซื้อ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวเอง) โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าน้อย (2) จำนวนคนทำงานในครัวเรือน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนคนทำงานในครัวเรือนมาก และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าปานกลาง (3) จำนวนคนพึ่งพิงในครอบครัว หมายถึง เด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 6 ปี และผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนคนพึ่งพิงในครัวเรือนน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าปานกลาง (4) อาชีพ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าปานกลาง (5) สัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารต่อรายได้ครัวเรือน เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนของคนกรุงเทพฯ ร้อยละ 24.76 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) โดยหากกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจะได้คะแนนมาก และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้ามาก (6) รายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือนน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้ามาก (7) ลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือน โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่สามารถลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือนได้มาก จากการเก็บผลผลิตบนสวนผักขึ้นตลาดฟ้าแทน และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้ามาก

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึง
อาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในอาคารพักอาศัย แปลง G

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
1) พฤติกรรมการกินผัก					
(1) ความชอบ					
ไม่ชอบ	14	5	1	2	0.10
เฉย ๆ	37	13	3	2	0.78
ชอบ	235	82	5	2	8.22
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		9.09
(2) ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้า					
ไม่มีปลูก	43	15	1	3	0.45
มีปลูกบ้าง	194	68	3	3	6.10
มีปลูกทั้งหมด	49	17	5	3	2.54
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		9.13
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (5.00-11.66)	พอใช้ (11.67-18.33)		ดี (18.34-25.00)		18.22
2) แหล่งในการเข้าถึงผัก					
(1) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง					
น้อยกว่า 10 ปี	51	18	1	1	0.18
10 ปี ขึ้นไป	235	82	5	1	4.11
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		4.29
(2) แหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยสุด (ระยะทาง/ความสะดวกในการเข้าถึง)*					
ตลาดสด/ตลาดนัด	275	96	1	3	2.88
ซูเปอร์มาร์เกต/ร้านสะดวกซื้อ	29	10	1	3	0.30
รถเข็น/รถพุ่มพวง	6	2	3	3	0.19
ปลูกกินเอง	6	2	4	3	0.25
สวนผักขึ้นดาดฟ้า	20	7	5	3	1.05
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		3.98

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(3) ปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อผัก*					
ราคาถูก	103	36	1	2	0.49
ความสะดวก	129	45	2	2	1.22
ความชอบ	74	26	3	2	1.05
คุณค่าทางโภชนาการ	43	15	4	2	0.81
ความปลอดภัย	74	26	5	2	1.75
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		5.32
(4) ความถี่ในการประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน (ต่อสัปดาห์)					
แทบไม่เคย	29	10	1	1	0.10
1 - 2 ครั้ง	83	29	2	1	0.58
3 - 4 ครั้ง	77	27	3	1	0.81
5 - 6 ครั้ง	31	11	4	1	0.43
ทุกวัน	66	23	5	1	1.15
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.08
(5) ความถี่ในการซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน (ต่อสัปดาห์)					
ทุกวัน	34	12	1	2	0.24
5 - 6 ครั้ง	23	8	2	2	0.32
3 - 4 ครั้ง	112	39	3	2	2.35
1 - 2 ครั้ง	103	36	4	2	2.88
แทบไม่เคย	14	5	5	2	0.49
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		6.28
(6) ประสบการณ์และความต้องการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน					
ไม่เคย และไม่ยากปลูก	77	27	1	3	0.81
ไม่เคย แต่อยากลองปลูก	117	41	2	3	2.45
เคยปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูก	63	22	4	3	2.64
มีและปัจจุบันคงปลูกอยู่	29	10	5	3	1.52
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		7.43

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

หมายเหตุ * สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึง
อาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (12.00-28.00)	พอใช้ (28.01-44.00)		ดี (44.01-60.00)		30.38
3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า					
(1) ชั้นที่พักอาศัย					
ชั้น 26 ลงมา	258	90	1	1	0.90
ชั้น 27	17	6	3	1	0.18
ชั้น 28	11	4	5	1	0.19
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		1.27
(2) เวลาทำงานต่อวัน					
มากกว่า 8 ชม.	106	37	1	3	1.11
8 ชม.	77	27	2	3	1.62
น้อยกว่า 8 ชม.	44	15	4	3	1.85
เกษียณอายุ	39	14	5	3	2.05
ไม่ได้ทำงาน/ตกงาน	20	7	5	3	1.05
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		7.67
(3) จำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์					
มากกว่า 5 วัน	107	37	1	2	0.75
5 วัน	81	28	2	2	1.13
น้อยกว่า 5 วัน	39	14	4	2	1.09
เกษียณอายุ	39	14	5	2	1.36
ไม่ได้ทำงาน/ตกงาน	20	7	5	2	0.70
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		5.03
(4) เวลาที่อาศัยในโครงการ					
น้อยกว่า 4 ปี	71	25	1	1	0.25
4 ปี (ตั้งแต่เริ่มโครงการ)	215	75	5	1	3.76
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		4.01

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(5) ความถี่ในการใช้งานสวนดาดฟ้าต่อสัปดาห์ (เช่น พักผ่อนหย่อนใจ รดน้ำแปลงผัก ทำกิจกรรมปลูก)					
ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว	243	85	1	2	1.70
1 - 2 วัน	34	12	2	2	0.48
3 - 4 วัน	6	2	3	2	0.13
5 - 6 วัน	3	1	4	2	0.08
ทุกวัน	0	0	5	2	0
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		2.38
(6) ความถี่ในการเก็บผลผลิตมาประกอบอาหารต่อสัปดาห์					
ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว	243	85	1	3	2.55
1 - 2 วัน	37	13	2	3	0.78
3 - 4 วัน	6	2	3	3	0.19
5 - 6 วัน	0	0	4	3	0
ทุกวัน	0	0	5	3	0
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		3.51
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (12.00-28.00)	พอใช้ (28.01-44.00)		ดี (44.01-60.00)		23.87
4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน					
(1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวเอง)					
มากกว่า 3 คน	57	20	1	1	0.20
3 คน	106	37	3	1	1.11
น้อยกว่า 3 คน	123	43	5	1	2.15
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.46
(2) จำนวนคนมีงานทำในครัวเรือน					
น้อยกว่า 3 คน	248	87	1	2	1.73
3 คน	29	10	3	2	0.61
มากกว่า 3 คน	9	3	5	2	0.31
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		2.66

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึง
อาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(3) จำนวนคนพึ่งพิงในครัวเรือน (เด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 6 ปี และผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป)					
มากกว่า 3 คน	3	1	1	2	0.02
3 คน	17	6	3	2	0.36
น้อยกว่า 3 คน	266	93	5	2	9.30
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		9.68
(4) อาชีพ					
ไม่ได้ทำงาน/ตกงาน	20	7	1	2	0.14
ไม่มีเงินเดือนประจำ	98	34	3	2	2.06
มีเงินเดือนประจำ	129	45	5	2	4.51
เกษียณอายุ	39	14	5	2	1.36
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		8.07
(5) สัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนต่อรายได้ครัวเรือน					
มากกว่าร้อยละ 30	215	75	1	3	2.26
ร้อยละ 25 - 30	34	12	2	3	0.71
ร้อยละ 20 - 24.9	20	7	3	3	0.63
ร้อยละ 15 - 19.9	6	2	4	3	0.25
น้อยกว่าร้อยละ 15	11	4	5	3	0.58
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		4.43
(6) รายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน					
ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	83	29	1	2	0.87
สูงกว่า 600 บาท	40	14	2	2	0.84
500 - 600 บาท	23	8	3	2	0.72
400 - 500 บาท	20	7	4	2	0.84
ต่ำกว่า 400 บาท	120	42	5	2	6.29
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		9.57

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการเข้าถึงอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(7) ลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือน					
ไม่ได้เก็บผลผลิต	251	88	1	3	2.63
ต่ำกว่า 300 บาท	30	10	2	3	0.63
300 บาท	5	2	3	3	0.16
400 บาท	0	0	4	3	0
500 บาท ขึ้นไป	0	0	5	3	0
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		3.42
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (16.00-37.33)	พอใช้ (37.34-58.66)		ดี (58.67-80.00)		41.29

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 9 สามารถอธิบายปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตาม ภาคผนวก จ

ผลการประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้ (ตารางที่ 10)

1) พฤติกรรมการกินผัก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 18.22 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 11.67 - 18.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงพฤติกรรมการกินผักที่เชื่อมโยงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง โดยผักที่ปลูกบนสวนผักขึ้นดาดฟ้าส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการหรือเป็นประเภทผักที่กลุ่มตัวอย่างกินเป็นประจำ

2) แหล่งในการเข้าถึงผัก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 30.38 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 28.01 - 44.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ซื้อผักจากตลาดสดหรือตลาดนัดบริเวณใกล้เคียงมากกว่าการเก็บผลผลิตจากสวนดาดฟ้าที่มีความสะดวกในการเข้าถึงผักมากกว่าการเดินทางไปตลาด สะท้อนถึงปัญหาในการเข้าถึงผลผลิตจากสวนผักขึ้นดาดฟ้าที่อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง อีกปัจจัยหนึ่งอาจเป็นเพราะที่ตั้งโครงการฯ อยู่ใกล้กับตลาดดินแดงค่อนข้างมากสามารถเดินทางไปตลาดภายในเวลา 10 - 15 นาที ซึ่งตลาดดินแดงถือเป็นตลาดขายส่งผักราคาถูก สำหรับคนในชุมชนดินแดงมาเป็นเวลานาน ทำให้กลุ่มตัวอย่างยังนิยมซื้อผักจากตลาดมากกว่า

3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าได้คะแนนเฉลี่ยรวม 23.87 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 12.00 - 28.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ควรปรับปรุง สะท้อนถึงปัญหาในการเข้าถึงผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเก็บผลผลิต หรือเคยเก็บผลผลิตในช่วงแรกแต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว สาเหตุหนึ่งมาจากเวลาว่างที่จำกัดของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มวัยทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาที่เพียงพอ

4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 41.29 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 37.34 - 58.66 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือนในการซื้อผักที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือนค่อนข้างต่ำ สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงผักราคาถูกได้สะดวกจากตลาดดินแดง ซึ่งการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในการซื้อผักให้กับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ เนื่องจากมีเพียงกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเท่านั้นที่เก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า

ทั้งนี้ หากรวมคะแนนทั้ง 4 ปัจจัยหลักดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 113.76 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 105.01 - 165.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีผลการประเมินมิติการเข้าถึงอาหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง สะท้อนถึงปัญหาการเข้าถึงผลผลิตจากสวนดาดฟ้า ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการสวนดาดฟ้า ซึ่งหากมีการเข้าถึงผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าอย่างทั่วถึงจะสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือนในการซื้อผักและลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตลาดของกลุ่มตัวอย่างได้อีกทางหนึ่ง

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	45.00 - 105.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	105.01 - 165.00	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	165.01 - 225.00	แปลความว่า	ดี

ตารางที่ 10 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ปัจจัย	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
	ต่ำสุด	สูงสุด		
1) พฤติกรรมการกินผัก	5	25	18.22	พอใช้ (11.67 - 18.33)
2) แหล่งในการเข้าถึงผัก	12	60	30.38	พอใช้ (28.01 - 44.00)
3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า	12	60	23.87	ควรปรับปรุง (12.00 - 28.00)
4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน	16	80	41.29	พอใช้ (37.34 - 58.66)
มิติการเข้าถึงอาหาร	45	225	113.76	ปานกลาง (105.01 - 165.00)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

5.2.2.3 มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร

ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่ (ตารางที่ 11)

1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดีโดยเฉพาะการกินผักและผลไม้ที่เพียงพอ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ดัชนีมวลกาย โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าดัชนีมวลกายปกติ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย (2) เส้นรอบเอว โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่มีเส้นรอบเอวปกติ หรือไม่มีภาวะอ้วนลงพุง และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย

2) ความหลากหลายของผักที่กินต่อสัปดาห์ เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการกินผักที่หลากหลายเพียงพอ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) จำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่กินผักกินใบหลายชนิดต่อสัปดาห์ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง (2) จำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่กินผักกินผลหลายชนิดต่อสัปดาห์ และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าปานกลาง

3) ความปลอดภัยทางอาหาร เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการกินอาหารที่ปลอดภัยโดยเฉพาะการกินผักที่ปลูกแบบอินทรีย์ ไม่ใช่สารเคมีในกระบวนการปลูก ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ความปลอดภัยของผักที่กินเป็นประจำ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่กินผักที่ปลอดสารเคมี และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้ามาก (2) พฤติกรรมการล้างผัก โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ล้างผักด้วยเบกกิ้งโซดา และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้าน้อย

ตารางที่ 11 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้
ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี					
(1) ดัชนีมวลกาย					
มากกว่าหรือเท่ากับ 30 (อ้วนมาก)	34	12	1	1	0.12
25 - 29.9 (อ้วน)	72	25	2	1	0.50
23 - 24.9 (น้ำหนักเกิน)	74	26	3	1	0.78
18.5 - 22.9 (น้ำหนักปกติ)	86	30	5	1	1.50
ต่ำกว่า 18.5 (ผอม)	20	7	1	1	0.07
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		2.97
(2) เส้นรอบเอว					
ชาย มากกว่าหรือเท่ากับ 36 นิ้ว (อ้วนลงพุง)	31	11	1	1	0.11
ชาย น้อยกว่า 36 นิ้ว	69	24	5	1	1.21
หญิง มากกว่าหรือเท่ากับ 32 นิ้ว (อ้วนลงพุง)	114	40	1	1	0.40
หญิง น้อยกว่า 32 นิ้ว	72	25	5	1	1.26
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		2.97
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		5.94
2) ความหลากหลายของผักที่กินต่อสัปดาห์					
(1) จำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์					
น้อยกว่า 5 ชนิด	86	30	1	2	0.60
5 - 10 ชนิด	143	50	2	2	2.00
10 - 15 ชนิด	43	15	3	2	0.90
15 - 20 ชนิด	0	0	4	2	0
มากกว่า 20 ชนิด	14	5	5	2	0.49

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 11 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		3.99
(2) จำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์					
น้อยกว่า 5 ชนิด	117	41	1	2	0.82
5 - 10 ชนิด	126	44	2	2	1.76
10 - 15 ชนิด	23	8	3	2	0.48
15 - 20 ชนิด	14	5	4	2	0.39
มากกว่า 20 ชนิด	6	2	5	2	0.21
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		3.66
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (4.00-9.33)	พอใช้ (9.34-14.66)		ดี (14.67-20.00)		7.65
3) ความปลอดภัยทางอาหาร					
(1) ความปลอดภัยของผักที่กินเป็นประจำ					
ผักทั่วไปตามท้องตลาด	248	87	1	3	2.60
ผักไฮโดรโปนิกส์	9	3	2	3	0.19
ผักอินทรีย์/ผักออร์แกนิก	6	2	4	3	0.25
ปลูกเอง/เก็บจากสวนดาดฟ้า	23	8	5	3	1.21
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		4.25
(2) พฤติกรรมการล้างผัก					
ไม่ล้าง	0	0	1	1	0
ล้างด้วยการแช่น้ำ	132	46	2	1	0.92
ล้างด้วยการเปิดน้ำไหลผ่าน	112	39	3	1	1.17
ล้างด้วยเบกกิ้งโซดา	42	15	5	1	0.73
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		2.83
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (4.00-9.33)	พอใช้ (9.34-14.66)		ดี (14.67-20.00)		7.08

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 11 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตาม ภาคผนวก จ ผลการประเมินปัจจัยหลักทั้ง 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้ (ตารางที่ 12)

1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 5.94 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67-7.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงการกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี โดยเฉพาะการกินผักและผลไม้ในปริมาณที่เพียงพอของกลุ่มตัวอย่าง

2) ความหลากหลายของผักที่กินต่อสัปดาห์ ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 7.65 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.00 - 9.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ควรปรับปรุง สะท้อนถึงปัญหาความหลากหลายของประเภทผักที่กินต่อสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านกำลังซื้อของกลุ่มตัวอย่างส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงผักที่หลากหลายได้เพียงพอ ซึ่งหากกลุ่มตัวอย่างมีการเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าจะช่วยให้สามารถเข้าถึงผักที่หลากหลายหรือผักที่มีราคาแพงทำให้ไม่มีกำลังซื้อเพียงพอได้อีกทางหนึ่ง

3) ความปลอดภัยของผักที่กินเป็นประจำ ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 7.08 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.00-9.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ควรปรับปรุง สะท้อนถึงปัญหาการเข้าถึงผักที่มีความปลอดภัย อาจเนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างมีกำลังซื้อที่น้อยทำให้ไม่สามารถเข้าถึงผักอินทรีย์ที่มีราคาสูงกว่าผักทั่วไปตามท้องตลาดได้ ซึ่งผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าที่ปลูกแบบอินทรีย์ไม่มีการใช้สารเคมีสามารถแก้ปัญหาการเข้าถึงผักที่มีความปลอดภัยแต่มีราคาแพงได้

ทั้งนี้ หากรวมคะแนนทั้ง 3 ปัจจัยหลักดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 20.67 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 10.00 - 23.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีผลการประเมินมิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร อยู่ในระดับ ต่ำหรือควรปรับปรุง สะท้อนถึงปัญหาการเข้าถึงผักที่มีความปลอดภัยและมีความหลากหลายที่เพียงพอของกลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่มีกำลังซื้อที่ค่อนข้างจำกัด หากกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าได้เพียงพอจะสามารถยกระดับการใช้ประโยชน์จากอาหารได้อีกทาง

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	10.00 - 23.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	23.34 - 36.66	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	36.67 - 50.00	แปลความว่า	ดี

ตารางที่ 12 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ปัจจัย	คะแนนเฉลี่ย		คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
	ต่ำสุด	สูงสุด		
1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี	2	10	5.94	พอใช้ (4.67-7.33)
2) ความหลากหลายทางอาหาร	4	20	7.65	ควรปรับปรุง (4.00 - 9.33)
3) ความปลอดภัยทางอาหาร	4	20	7.08	ควรปรับปรุง (4.00 - 9.33)
มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร	10	50	20.67	ควรปรับปรุง (10.00 - 23.33)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

5.2.2.4 มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร

ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย ได้แก่ (ตารางที่ 13)

1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 เป็นการประเมินผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย คือ (1) ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบต่อการประกอบอาชีพน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมฝึกชั้นตลาดฟ้าปานกลาง (2) ผลกระทบต่อรายได้ โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบต่อน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมฝึกชั้นตลาดฟ้ามาก (3) ผลกระทบต่อรายจ่าย โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบต่อน้อย และให้ค่าน้ำหนักระดับความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมฝึกชั้นตลาดฟ้ามาก

2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 เป็นปัจจัยที่ประยุกต์มาจากการศึกษาตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความมั่นคงทางอาหารในบทที่ 2 เกี่ยวกับประสบการณ์ปัญหาการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างในช่วงวิกฤตโควิด - 19 โดยให้คะแนนมากกับกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความถี่ของปัญหาน้อย และให้ค่าน้ำหนักตามระดับความรุนแรงของปัญหา ประกอบด้วยคำถาม 9 ข้อ คือ (1) กังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ (2) ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ (3) ต้องกินอาหารราคาถูก (4) ต้องกินอาหารไม่กี่ประเภท (5) ต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ (6) ต้องลดปริมาณอาหาร (7) ต้องลดมื้ออาหาร (8) ต้องอดอาหาร (9) ต้องรับบริจาคอาหาร

ตารางที่ 13 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมี
เสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19					
(1) ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ					
ไม่ได้รับผลกระทบ	65	23	5	2	2.27
ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง	109	38	3	2	2.29
ยอดขายลดลง	92	32	3	2	1.93
ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน	3	1	2	2	0.04
เลิกขาย ปิดกิจการ	12	4	1	2	0.08
ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน	5	2	1	2	0.03
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		6.65
(2) ผลกระทบต่อรายได้					
ไม่ได้รับผลกระทบ	68	24	5	3	3.57
รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	112	39	4	3	4.70
รายได้ลดลงครึ่งหนึ่งจากเดิม	57	20	2	3	1.20
รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	49	17	1	3	0.51
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		9.98
(3) ผลกระทบต่อรายจ่าย					
ไม่ได้รับผลกระทบ	69	24	5	3	3.62
รายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	103	36	4	3	4.32
รายจ่ายเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่งจากเดิม	60	21	2	3	1.26
รายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	54	19	1	3	0.57
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		9.77
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (8.00-18.66)	พอใช้ (18.67-29.33)		ดี (29.34-40.00)		26.40

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 13 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมี
เสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19					
(1) กังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ					
ไม่เคย	72	25	5	1	1.26
นาน ๆ ครั้ง	97	34	4	1	1.36
บ่อยครั้ง	86	30	3	1	0.90
เป็นประจำ	20	7	2	1	0.14
ตลอดเวลา	11	4	1	1	0.04
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.70
(2) ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ					
ไม่เคย	69	24	5	1	1.21
นาน ๆ ครั้ง	22	8	4	1	0.31
บ่อยครั้ง	106	37	3	1	1.11
เป็นประจำ	83	29	2	1	0.58
ตลอดเวลา	6	2	1	1	0.02
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.23
(3) ต้องกินอาหารราคาถูก					
ไม่เคย	63	22	5	1	1.10
นาน ๆ ครั้ง	89	31	4	1	1.24
บ่อยครั้ง	92	32	3	1	0.97
เป็นประจำ	36	13	2	1	0.25
ตลอดเวลา	6	2	1	1	0.02
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.58
(4) ต้องกินอาหารไม่สะอาด					
ไม่เคย	72	25	5	1	1.26
นาน ๆ ครั้ง	89	31	4	1	1.24
บ่อยครั้ง	94	33	3	1	0.99
เป็นประจำ	25	9	2	1	0.17
ตลอดเวลา	6	2	1	1	0.02
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.69

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 13 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมี
เสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(5) ต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์					
ไม่เคย	74	26	5	2	2.59
นาน ๆ ครั้ง	11	4	4	2	0.31
บ่อยครั้ง	106	37	3	2	2.22
เป็นประจำ	77	27	2	2	1.08
ตลอดเวลา	18	6	1	2	0.13
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		6.32
(6) ต้องลดปริมาณอาหาร					
ไม่เคย	100	35	5	2	3.50
นาน ๆ ครั้ง	74	26	4	2	2.07
บ่อยครั้ง	77	27	3	2	1.62
เป็นประจำ	24	8	2	2	0.34
ตลอดเวลา	11	4	1	2	0.08
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		7.59
(7) ต้องลดมื้ออาหาร					
ไม่เคย	119	42	5	2	4.16
นาน ๆ ครั้ง	83	29	4	2	2.32
บ่อยครั้ง	57	20	3	2	1.20
เป็นประจำ	24	8	2	2	0.34
ตลอดเวลา	3	1	1	2	0.02
ควรปรับปรุง (2.00-4.66)	พอใช้ (4.67-7.33)		ดี (7.34-10.00)		8.03
(8) ต้องอดอาหาร					
ไม่เคย	234	82	5	3	12.27
นาน ๆ ครั้ง	32	11	4	3	1.34
บ่อยครั้ง	17	6	3	3	0.53
เป็นประจำ	3	1	2	3	0.06
ตลอดเวลา	0	0	1	3	0.00
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		14.21

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 13 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร					
ปัจจัย	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(9) ต้องรับบริจาคอาหาร					
ไม่เคย	34	12	5	3	1.78
นาน ๆ ครั้ง	109	38	4	3	4.57
บ่อยครั้ง	143	50	3	3	4.50
เป็นประจำ	0	0	2	3	0
ตลอดเวลา	0	0	1	3	0
ควรปรับปรุง (3.00-7.00)	พอใช้ (7.01-11.00)		ดี (11.01-15.00)		10.86
คะแนนเฉลี่ย					
ควรปรับปรุง (16.00-37.33)	พอใช้ (37.34-58.66)		ดี (58.67-80.00)		61.21

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 13 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตาม ภาคผนวก จ ผลการประเมินปัจจัยหลักทั้ง 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้ (ตารางที่ 14)

1) ผลกระทบในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 26.40 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 18.67-29.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ พอใช้ สะท้อนถึงผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ที่กลุ่มตัวอย่างได้ประสบ ซึ่งส่งผลต่อกำลังซื้อที่ลดลง สวนทางกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น หากมีการเก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้าจะสามารถช่วยลดผลกระทบในช่วงเวลาดังกล่าวได้ โดยเฉพาะเรื่องการลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน

2) การเข้าถึงอาหารในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 61.21 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 58.67-80.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ดี สะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึงอาหารที่ดีในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ของกลุ่มตัวอย่าง แต่ถึงอย่างไร ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยต้องรับบริจาคอาหารในช่วงการระบาดสะท้อนถึงความขาดแคลนอาหารในช่วงเวลาชั่วคราว ซึ่งหากมีการนำผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้ามาทำครัวกลางจะช่วยลดการพึ่งพิงการบริจาคเพียงอย่างเดียว และช่วยให้ชุมชนสามารถผ่านวิกฤตไปได้

ทั้งนี้ หากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยหลักดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 87.61 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 56.00 – 88.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีผลการประเมินมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง สะท้อนว่าในช่วงการระบาดของโควิด - 19 กลุ่มตัวอย่างสามารถรับมือกับปัญหาการเข้าถึงอาหารได้ระดับหนึ่ง ทั้งนี้ การมีผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้สามารถเข้าถึงผักได้โดยตรงไม่ต้องรอการบริจาคอาหารจากหน่วยงานต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว และช่วยลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน รวมถึงลดการเดินทางไปตลาดซึ่งเป็นแหล่งของการระบาดของได้อีกทางหนึ่ง

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	24.00 - 56.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	56.00 - 88.00	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	88.00 - 120.00	แปลความว่า	ดี

ตารางที่ 14 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ปัจจัย	คะแนน		คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
	ต่ำสุด	สูงสุด		
1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19	8	40	26.40	พอใช้ (18.67-29.33)
2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19	16	80	61.21	ดี (58.67-80.00)
มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร	24	120	87.61	ปานกลาง (56.00 – 88.00)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ผลการประเมินองค์ประกอบทั้ง 4 มิติ ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถสรุปผลการศึกษาได้ (ตารางที่ 15)

1) มิติการมีอาหารเพียงพอ ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 19.11 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 14.01 - 22.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงถึงสถานการณ์การกินผักที่เพียงพอกับความต้องการขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่กินผักน้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ สะท้อนถึงปัญหาด้านปริมาณผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้าที่ไม่เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่างได้ทางอ้อม

2) มิติการเข้าถึงอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 113.76 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 105.01 - 165.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงถึงสถานการณ์การเข้าถึงผักของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ยังคงนิยมซื้อผักจากตลาดมากที่สุด โดยมีตลาดดินแดงเป็น

แหล่งการเข้าถึงผักราคาถูกของชุมชน ซึ่งการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าน่าจะช่วยเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงผักให้กับกลุ่มตัวอย่างได้อีกทางหนึ่ง แต่กลับพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้ามารประกอบอาหาร สะท้อนปัญหาในการเข้าถึงสวนผักขึ้นตลาดฟ้าที่ขาดความสนใจจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยทำงาน ซึ่งมีเวลารว่างจำกัดจึงเลือกที่จะซื้อแทน

3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 20.67 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 10.00 - 23.33 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ควรปรับปรุง แสดงถึงสถานการณ์การกินอาหารที่ขาดโภชนาการ ขาดความหลากหลายและไม่มีความปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่าง สะท้อนปัญหาความหลากหลายและความปลอดภัยของผักที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กิน ซึ่งการมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าน่าจะช่วยเป็นแหล่งอาหารที่มีความหลากหลายและปลอดภัยให้กับชุมชน แต่กลับพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้า

4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 87.61 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 56.00 - 88.00 คะแนน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงถึงสถานการณ์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงอาหารในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับผลกระทบต่ออาชีพ กำลังซื้อที่ลดลง สวนทางกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น การมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าน่าจะช่วยลดผลกระทบดังกล่าวได้ โดยเฉพาะการลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน แต่กลับพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เก็บผลผลิตจากสวนผักขึ้นตลาดฟ้า ทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 อยู่ และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยต้องรับบริจาคอาหารสะท้อนถึงปัญหาการเข้าถึงอาหารที่ขาดความมั่นคงในช่วงระยะเวลานั้น

ตารางที่ 15 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

องค์ประกอบความมั่นคงทางอาหาร	คะแนน		คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
	ต่ำสุด	สูงสุด		
1) มิติการมีอาหารเพียงพอ	6	30	19.11	ปานกลาง (14.01 - 22.00)
2) มิติการเข้าถึงอาหาร	45	225	113.76	ปานกลาง (105.01 - 165.00)
3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร	10	50	20.67	ควรปรับปรุง (10.00 - 23.33)
4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร	24	120	87.61	ปานกลาง (56.00 - 88.00)
ความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ	85	425	241.15	ปานกลาง (198.34 - 311.66)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ทั้งนี้ หากรวมคะแนนองค์ประกอบทั้ง 4 มิติดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 241.15 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 198.34 – 311.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีผลการประเมินความมั่นคงทางอาหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงถึงสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สอดคล้องกับการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าที่ควรส่งผลให้มีความมั่นคงทางอาหารในระดับ ดี จากการมีแหล่งผลิตอาหารที่หลากหลายและปลอดภัยของชุมชน สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาทั้งในยามปกติและในยามวิกฤต และช่วยลดผลกระทบรวมถึงช่วยให้ผ่านพ้นวิกฤตไปได้ สะท้อนปัญหาในการบริหารจัดการสวนผักชั้นดาดฟ้าที่ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำให้มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้ประโยชน์

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	85.00 - 198.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	198.34 - 311.66	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	311.67 - 425.00	แปลความว่า	ดี

5.2.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักชั้นดาดฟ้า 2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า 3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า โดยสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า				
ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	คะแนนเฉลี่ย
1) ความคิดเห็นต่อการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผัก				
ไม่เห็นด้วย	43	15	1	0.15
เห็นด้วยน้อย	23	8	2	0.16
เห็นด้วยปานกลาง	83	29	3	0.87
เห็นด้วยมาก	72	25	4	1.01
เห็นด้วยมากที่สุด	65	23	5	1.14
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)	
			3.33	

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 16 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผัก
ชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า				
ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	คะแนนเฉลี่ย
2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า				
(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	231	81	1	0.81
พื่อน้อย	15	5	2	0.10
พื่อนปานกลาง	28	10	3	0.29
พื่อนมาก	6	2	4	0.08
พื่อนมากที่สุด	6	2	5	0.10
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พื่อน (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)	1.40
(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	231	81	1	0.81
พื่อน้อย	4	1	2	0.03
พื่อนปานกลาง	33	12	3	0.35
พื่อนมาก	15	5	4	0.21
พื่อนมากที่สุด	3	1	5	0.05
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พื่อน (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)	1.44
(3) ด้านความความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	231	81	1	0.81
พื่อน้อย	7	2	2	0.05
พื่อนปานกลาง	33	12	3	0.35
พื่อนมาก	11	4	4	0.15
พื่อนมากที่สุด	4	1	5	0.07
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พื่อน (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)	1.43
(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	231	81	1	0.81
พื่อน้อย	8	3	2	0.06
พื่อนปานกลาง	36	13	3	0.38
พื่อนมาก	7	2	4	0.10
พื่อนมากที่สุด	4	1	5	0.07
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พื่อน (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)	1.41

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 16 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผัก
ชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า						
ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ		จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	คะแนนเฉลี่ย	
(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา						
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1	0.81	
พออน้อย		7	2	2	0.05	
พอใจปานกลาง		24	8	3	0.25	
พอใจมาก		16	6	4	0.22	
พอใจมากที่สุด		8	3	5	0.14	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		1.47
คะแนนเฉลี่ยรวม						
ควรปรับปรุง (5.00-11.66)		พอใช้ (11.67-18.33)		ดี (18.34-25.00)		7.15
3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า						
(1) ด้านปริมาณของผลผลิต						
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1	0.81	
พออน้อย		21	7	2	0.15	
พอใจปานกลาง		19	6	3	0.20	
พอใจมาก		13	5	4	0.18	
พอใจมากที่สุด		2	1	5	0.03	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		1.37
(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต						
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1	0.81	
พออน้อย		10	3	2	0.07	
พอใจปานกลาง		23	8	3	0.24	
พอใจมาก		14	5	4	0.20	
พอใจมากที่สุด		8	3	5	0.14	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		1.45
(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต						
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1	0.81	
พออน้อย		17	6	2	0.12	
พอใจปานกลาง		19	7	3	0.20	
พอใจมาก		15	5	4	0.21	

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 16 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผัก
ชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า				
ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ		จำนวน	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย
พอใจมากที่สุด		4	1	5
พอใจมาก		4	1	5
พอใจปานกลาง		4	1	5
พอใจน้อย		4	1	5
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		4	1	5
รวม		20	100	5.00
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		0	0	0
พอใช้ (2.34-3.66)		4	20	2.67
ดี (3.67-5.00)		16	80	4.33
(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1
พอใจน้อย		8	3	2
พอใจปานกลาง		24	8	3
พอใจมาก		17	6	4
พอใจมากที่สุด		6	2	5
รวม		276	100	3.00
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		0	0	0
พอใช้ (2.34-3.66)		276	100	3.00
ดี (3.67-5.00)		0	0	0
(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1
พอใจน้อย		9	3	2
พอใจปานกลาง		33	11	3
พอใจมาก		11	4	4
พอใจมากที่สุด		2	1	5
รวม		286	100	2.50
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		0	0	0
พอใช้ (2.34-3.66)		286	100	2.50
ดี (3.67-5.00)		0	0	0
(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร				
ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ		231	81	1
พอใจน้อย		9	3	2
พอใจปานกลาง		31	11	3
พอใจมาก		13	4	4
พอใจมากที่สุด		2	1	5
รวม		286	100	2.50
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		0	0	0
พอใช้ (2.34-3.66)		286	100	2.50
ดี (3.67-5.00)		0	0	0
คะแนนเฉลี่ยรวม				
ควรปรับปรุง (6.00-14.00)		0	0	0
พอใช้ (14.01-22.00)		286	100	2.50
ดี (22.01-5.00)		0	0	0
รวม		286	100	2.50

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 16 สามารถอธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า ความพึงพอใจ
ในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า และความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า ของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตาม ภาคผนวก จ

สรุปผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของ
กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ความคิดเห็น/ความพึงพอใจ	คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
1) ความคิดเห็นต่อการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผัก	3.33	พอใช้ (2.34 - 3.66)
2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า	7.15	ควรปรับปรุง (5.00 - 11.66)
(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	1.40	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก	1.44	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(3) ด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก	1.43	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก	1.41	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา	1.47	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า	8.51	ควรปรับปรุง (6.00 - 14.00)
(1) ด้านปริมาณของผลผลิต	1.37	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต	1.45	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต	1.41	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต	1.46	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร	1.41	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร	1.41	ควรปรับปรุง (1.00 - 2.33)
ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า	18.99	ควรปรับปรุง (12.00 - 28.00)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 17 สามารถอธิบายความคิดเห็น ความพึงพอใจในการใช้งาน และ
ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G
ได้ดังนี้

- 1) ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.33
คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ พอใช้
- 2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 7.15 คะแนน
อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 5.00 - 11.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง โดยแบ่งเป็นความพึงพอใจ
ในการใช้งาน 5 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.40 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.44 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(3) ด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.43 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.41 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.47 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 8.51 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 6.00 - 14.00 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง โดยแบ่งเป็นความพึงพอใจในผลผลิต 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านปริมาณของผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.37 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.45 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.41 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.46 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.41 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 1.41 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

ทั้งนี้ หากรวมคะแนนความคิดเห็น ความพึงพอใจในการใช้งาน และความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 18.99 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 12.00 - 28.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนความคิดเห็นและความพึงพอใจเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	12.00 - 28.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
-------------	---------------	------------	-------------

คะแนนเฉลี่ย	28.01 - 44.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	44.01 - 60.00	แปลความว่า	ดี

5.2.4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ได้แก่ 1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง 2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย โดยสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย						
ระดับความคิดเห็น		จำนวน	ร้อยละ	ค่าคะแนน	คะแนนเฉลี่ย	
1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง						
(1) การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน						
ไม่เห็นด้วย		14	5	1	0.05	
เห็นด้วยน้อย		17	6	2	0.12	
เห็นด้วยปานกลาง		92	32	3	0.97	
เห็นด้วยมาก		60	21	4	0.84	
เห็นด้วยมากที่สุด		103	36	5	1.80	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.77
(2) การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม						
ไม่เห็นด้วย		18	6	1	0.06	
เห็นด้วยน้อย		24	8	2	0.17	
เห็นด้วยปานกลาง		103	36	3	1.08	
เห็นด้วยมาก		92	32	4	1.29	
เห็นด้วยมากที่สุด		49	17	5	0.86	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.45

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 18 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง
การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่ม
ตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย						
ระดับความคิดเห็น		ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย	
(3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน						
ไม่เห็นด้วย		18	6	1	0.06	
เห็นด้วยน้อย		31	11	2	0.22	
เห็นด้วยปานกลาง		97	34	3	1.02	
เห็นด้วยมาก		83	29	4	1.16	
เห็นด้วยมากที่สุด		57	20	5	1.00	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.45
(4) การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่อง						
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06	
เห็นด้วยน้อย		23	8	2	0.16	
เห็นด้วยปานกลาง		91	32	3	0.95	
เห็นด้วยมาก		109	38	4	1.52	
เห็นด้วยมากที่สุด		46	16	5	0.80	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.50
(5) การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก						
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06	
เห็นด้วยน้อย		23	8	2	0.16	
เห็นด้วยปานกลาง		92	32	3	0.97	
เห็นด้วยมาก		97	34	4	1.36	
เห็นด้วยมากที่สุด		57	20	5	1.00	
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)		พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.54

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 18 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง
การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่ม
ตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย					
ระดับความคิดเห็น		ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(6) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง					
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06
เห็นด้วยน้อย		26	9	2	0.18
เห็นด้วยปานกลาง		83	29	3	0.87
เห็นด้วยมาก		89	31	4	1.24
เห็นด้วยมากที่สุด		71	25	5	1.24
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.60
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (5.00-11.66)	พอใช้ (11.67-18.33)		ดี (18.34-25.00)		17.54
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.55
2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย					
(1) การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการฯ					
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06
เห็นด้วยน้อย		20	7	2	0.14
เห็นด้วยปานกลาง		94	33	3	0.99
เห็นด้วยมาก		86	30	4	1.20
เห็นด้วยมากที่สุด		69	24	5	1.21
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.59
(2) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ					
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06
เห็นด้วยน้อย		14	5	2	0.10
เห็นด้วยปานกลาง		112	39	3	1.17
เห็นด้วยมาก		86	30	4	1.20
เห็นด้วยมากที่สุด		57	20	5	1.00
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.53

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ตารางที่ 18 แสดงจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง
การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่ม
ตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย					
ระดับความคิดเห็น		ร้อยละ	ค่าคะแนน	ค่าน้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย
(3) การส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย					
ไม่เห็นด้วย		14	5	1	0.05
เห็นด้วยน้อย		34	12	2	0.24
เห็นด้วยปานกลาง		89	31	3	0.93
เห็นด้วยมาก		77	27	4	1.08
เห็นด้วยมากที่สุด		72	25	5	1.26
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.56
(4) การส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี					
ไม่เห็นด้วย		17	6	1	0.06
เห็นด้วยน้อย		26	9	2	0.18
เห็นด้วยปานกลาง		100	35	3	1.05
เห็นด้วยมาก		77	27	4	1.08
เห็นด้วยมากที่สุด		66	23	5	1.15
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.52
คะแนนเฉลี่ยรวม					
ควรปรับปรุง (4.00-9.33)	พอใช้ (9.34-14.66)		ดี (14.67-20.00)		14.20
ควรปรับปรุง (1.00-2.33)	พอใช้ (2.34-3.66)		ดี (3.67-5.00)		3.55

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 18 สามารถอธิบายความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักใน
โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง และความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับ
ที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ตาม ภาคผนวก จ
สรุปผลการประเมินความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน
ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แสดงคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมพื้นที่
เกษตรกรรมชุมชนของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

แนวทางการส่งเสริม	คะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมิน
1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการ ฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง	3.55	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(1) การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการให้เป็น พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน	3.77	เห็นด้วยมาก (3.67 - 5.00)
(2) การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม	3.45	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน	3.45	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(4) การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรใน เมืองอย่างต่อเนื่อง	3.50	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(5) การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก	3.54	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(6) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.60	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับผู้อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	3.55	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(1) การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับ ผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ	3.59	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(2) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ สวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ	3.53	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(3) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับ โครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	3.56	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)
(4) การส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี	3.52	เห็นด้วยปานกลาง (2.34 - 3.66)

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

จากตารางที่ 19 สามารถอธิบายความคิดเห็นต่อความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริม
พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง
ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.55 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วย
ปานกลาง โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภท
กินได้แทน ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.77 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน อยู่ในเกณฑ์
เห็นด้วยมาก

(2) ด้านการรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม ได้คะแนนเฉลี่ยรวม

3.45 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(3) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน ได้คะแนนเฉลี่ยรวม

3.45 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(4) ด้านการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่อง ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.50 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(5) ด้านการจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.54 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(6) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.60 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.55 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ เห็นด้วยปานกลาง โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.59 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(2) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.53 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(3) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.56 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

(4) ด้านการส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 3.52 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยปานกลาง

5.2.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีสวนดาดฟ้าเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ สามารถสรุปรายละเอียดแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านกายภาพ ลักษณะทางกายภาพของสวนผักชั้นดาดฟ้า ขาดการออกแบบที่เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย (Universal Design) โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งพบปัญหาสำคัญในการเข้าถึงชั้นดาดฟ้า เนื่องจากต้องเข้าถึงทางบันไดหนีไฟอีกชั้นหนึ่งไม่สามารถ

เข้าถึงด้วยลิฟต์โดยตรง ซึ่งประตูปันไคหนีไฟไม่เอื้อต่อการเข้า - ออก และการรับรู้ทางสายตา รวมถึงลักษณะทางกายภาพของบันไดหนีไฟที่ไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็นทำให้ไม่สะดวกกับผู้สูงอายุและผู้พิการ นอกจากนั้นการออกแบบแปลงปลูกโดยเลือกใช้กระถางปูนเปลือยทรงเหลี่ยมรางหญ้าทำให้การระบายน้ำไม่ค่อยดี อีกทั้งไม่สะดวกต่อการทำกิจกรรมปลูกของผู้สูงอายุ เนื่องจากจำเป็นต้องก้ม หรือ ลุก - นั่ง ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีข้อเสนอให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบแปลงปลูกเป็นแบบยกแปลง แทนซึ่งสามารถระบายน้ำได้ดีกว่าและมีสัดส่วนความสูงของแปลงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพรเพิ่มเติมบริเวณชั้นล่างและบริเวณริมรั้วโครงการฯ เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึงสำหรับผู้สูงอายุและสามารถรับรู้ทางสายตาได้ง่าย ทำให้เกิดความภาคภูมิใจสำหรับผู้ปลูก ประเภทผักที่ปลูก ควรเน้นผักที่ใช้ประกอบอาหารเป็นประจำ เช่น กะเพรา เป็นต้น และควรเป็นผักที่ให้สีสันสวยงามเวลาออกดอก ออกผล เช่น มะเขือ พริก เป็นต้น รวมถึงซุ้มไม้เลื้อยต่าง ๆ ที่ให้ความร่มรื่นและสวยงาม ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักใช้พื้นที่ชั้นล่างอาคารในการพบปะพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกัน

2) ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ทราบหรือไม่รับรู้ถึงการมีอยู่ของสวนดาดฟ้า เนื่องจากไม่ได้มีส่วนร่วมในการปลูก ดูแล หรือเก็บผลผลิต รวมทั้งบางส่วนถูกตำหนิหรือต่อว่าจากกลุ่มผู้ปลูกทำให้ไม่อยากร่วมอีก จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงหลักเกณฑ์ เงื่อนไข หรือระเบียบในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าให้กับผู้อยู่อาศัยทั้งผู้ปลูกและผู้เก็บผลผลิตได้รับทราบร่วมกัน

3) ด้านการบริหารจัดการผลผลิต พบว่า เคยมีการนำผลผลิตมาวางจำหน่ายในราคาถูกบริเวณชั้นล่างโครงการในช่วงเริ่มต้นโครงการ แต่จากการขาดการวางแผนการปลูกที่เหมาะสมรวมถึงขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการทำเกษตรในเมืองในการให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และติดตามผล ทำให้ผลผลิตขาดความต่อเนื่องและมีปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอสำหรับนำมาวางจำหน่ายให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการ จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการทำเกษตรในเมืองเป็นผู้ดูแลหลักแทนผู้สูงอายุ อีกทั้งกลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาว่างทำให้ไม่สามารถเป็นผู้ดูแลหลักได้ ทั้งนี้ ควรมีการจัดการผลผลิตให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม โดยอาจกำหนดเป็นหลักปฏิบัติร่วมกัน เช่น หากต้องการเก็บผลผลิตต้องแจ้งการทำกิจกรรมปลูก เช่น รดน้ำ ใส่ปุ๋ยอย่างน้อยก็ครั้งต่อสัปดาห์ หรือมีการเก็บค่าเก็บผลผลิตในราคาถูกแล้วอนุญาตให้เก็บผลผลิตได้โดยมีการจำกัดปริมาณ แล้วนำเงินค่าเก็บผลผลิตมาชดเชยให้ผู้ดูแลหลัก เป็นต้น

4) ด้านผลกระทบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ ชั้นที่ 28 ได้รับผลกระทบจากการรื้อซึมของจากสวนผักชั้นดาดฟ้า สะท้อนปัญหาของแปลงผักแบบกระถางปูนที่มีการระบายน้ำที่ไม่ดีทำให้เกิดการสะสมของความชื้นมากกว่าที่โครงการฯ ได้วางแผนไว้ และปัญหาการรบกวนของแมลงต่าง ๆ ที่ไม่มีการกำหนดมาตรการป้องกันที่เหมาะสม

5.3 ผลการศึกษาจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Groups) เพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียงและสมาชิก รวมจำนวน 5 คน สามารถสรุปรายละเอียดที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

5.3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการเข้าถึงพื้นที่ชั้นดาดฟ้า ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าเข้าถึงได้ค่อนข้างยาก หรือขาดความสะดวกในการเข้าถึง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงด้วยลิฟต์โดยตรง ต้องเข้าถึงทางบันไดหนีไฟอีกชั้นหนึ่ง

2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับขนาดพื้นที่ปลูก เนื่องจากปัจจุบันมีเฉพาะกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียงที่มีสมาชิกประมาณ 20 - 30 คนเท่านั้น ที่คอยดูแล รักษา สวนผักชั้นดาดฟ้า

3) ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูกชั้นดาดฟ้า ประเภทผักที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นผักสวนครัว ประเภทผักกินใบ ได้แก่ กระเพรา คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักบุ้งจีน โหระพา ผักชี ยาสูบ ใบชะพลู กระถิน ประเภทผักกินผล ได้แก่ มะเขือเทศ มะนาว พริกชี้ฟ้า หม่อน และพืชสมุนไพร ได้แก่ อัญชัน แมงลัก ตะไคร้ มะกรูด สะระแหน่ บัวบก ชะพลู ย่านาง ว่านกาบหอย ว่านหางจระเข้ รวมทั้งสิ้น 25 ประเภท ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าสวนผักชั้นดาดฟ้ามีความหลากหลายพอสมควร

4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผักชั้นดาดฟ้า ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าสวนผักขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากขาดการวางแผนการปลูกที่เหมาะสม ทำให้ได้ผลผลิตไม่ต่อเนื่องและขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม นอกจากนี้การเก็บผลผลิตที่ผิดวิธีของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ บางส่วนส่งผลให้ผักหยุดการเจริญเติบโตถึงขั้นตาย รวมถึงสภาพลมแรงเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโต

5) ด้านการบริหารจัดการสวนผัก ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำ ที่มีความชำนาญด้านการทำเกษตรในเมือง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียงเกือบทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านพละกำลัง ในการทำกิจกรรมบางประเภท

5.3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านปริมาณและความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรในเมืองโดยเฉพาะสำหรับดูแล บำรุง รักษา แนะนำ แก้ไขปัญหา รวมถึงการวางแผนการปลูกให้สามารถมีผลผลิตได้อย่างต่อเนื่องและมีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 2) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรมีสวนผักชั้นดาดฟ้าทำให้สามารถเก็บผักที่สดใหม่จากสวนมาประกอบอาหารได้ทันที ทำให้ผักมีความสดใหม่
- 3) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าผลผลิตที่ได้จากสวนผักชั้นดาดฟ้ามีความปลอดภัย ปลอดภัยจากสารเคมี ทำให้มีความมั่นใจในการนำไปประกอบอาหารมากกว่าผักที่ซื้อจากท้องตลาดซึ่งไม่รู้แหล่งที่มาและกระบวนการปลูก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในกระบวนการปลูกแทบทั้งสิ้น
- 4) ด้านความหลากหลายของผลผลิต ส่วนใหญ่เห็นว่าผลผลิตมีความหลากหลายพอสมควร
- 5) ด้านการบริหารจัดการผลผลิต บางส่วนอยากให้นำผลผลิตมาขายให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด เพื่อนำเงินที่ได้ไปบริหารจัดการสวนผักต่อไป
- 6) ด้านการลดรายจ่าย ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารได้จริง รวมถึงช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปตลาด ซึ่งบางครั้งต้องการผักเพียงเล็กน้อยสำหรับประกอบอาหาร ก็สามารถขึ้นมาเก็บได้เลย ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปซื้อที่ตลาด

5.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการส่งเสริมหรือจัดให้มีพื้นที่ส่วนกลาง สำหรับปลูกผักสวนครัว สวนผักชุมชน หรือพื้นที่สีเขียวกินได้ ควบคู่กับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย อย่างเช่นสวนผักชั้นดาดฟ้าของโครงการอาคารพักอาศัย แปลง G เนื่องจากการมีสวนผักชุมชนสามารถลดรายจ่ายด้านอาหารได้จริง โดยเฉพาะช่วงที่เกิดวิกฤต อย่างเช่น ช่วงการระบาดของ COVID – 19 ภาครัฐมีมาตรการปิดตลาดดินแดง ซึ่งการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดผลกระทบได้อย่างมาก

5.3.4 ประเด็นปัญหา

- 1) ขาดแคลนแรงงานกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงานเนื่องจากกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ไม่สามารถดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) สภาพทางกายภาพของพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าไม่ได้ถูกออกแบบให้สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เนื่องจากต้องเข้าถึงทางบันไดหนีไฟเท่านั้นทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 3) กลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ บางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า ส่งผลให้เกิดความเสียหายกับสวนผัก

5.3.5 ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการทำเกษตรในเมือง (เจ้าหน้าที่ของการเคหะแห่งชาติ) เป็นผู้ดูแลหลักในการปลูก ดูแล รักษา และการเก็บผลผลิต แล้วให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมแทน
- 2) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ที่สนใจในการปลูกผักได้มีส่วนร่วมในการปลูก ดูแล รักษา สวนผักมากขึ้น โดยอาจแบ่งพื้นที่ปลูกบางส่วนสำหรับผู้ที่ต้องการปลูกได้ทดลองปลูก

5.4 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อรับทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย รวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ฝ่ายฟื้นฟูและพัฒนาเมือง 1 กองพัฒนาชุมชนดินแดง ผู้ดูแลโครงการอาคารพักอาศัยแปลง G จำนวน 1 คน สามารถสรุปรายละเอียดที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์ ณ วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2566)

5.4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

- 1) สวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ใช้เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัย ในยามวิกฤต และเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรในเมือง

2) การบริหารจัดการสวนผักชั้นดาดฟ้า ในช่วงแรกเริ่มโครงการฯ ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่เฉพาะที่มีความชำนาญด้านการทำเกษตรในเมืองเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแล การบำรุงรักษา และการเก็บผลผลิต รวมถึงการปลูกทดแทนอย่างต่อเนื่อง ให้แก่ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ (กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง) จนสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการเคหะแห่งชาติ ที่ต้องการให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและสามารถดูแลรักษา สวนดาดฟ้าได้ด้วยตนเอง

3) ทางการเคหะแห่งชาติสนับสนุนแนวคิดพื้นที่สีเขียวกินได้อย่างเช่นสวนดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G ซึ่งถือเป็นตัวอย่างในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการระยะต่อ ๆ ไป ส่วนการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวส่วนอื่น ๆ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้นั้นต้องตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในส่วนอื่น ๆ ด้วย ที่ยังต้องการพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจและยังคงความสวยงาม ซึ่งเป็นโจทย์ในการออกแบบ รวมถึงการกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่ปลูกให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในโครงการได้อย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม

5.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

การเคหะแห่งชาติเห็นด้วยกับมาตรการส่งเสริมทางผังเมือง หรือ มาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมในพื้นที่โครงการ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ที่ให้ความสำคัญกับผู้อยู่อาศัยเดิมในพื้นที่โครงการมากที่สุด อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบให้กับผู้อยู่อาศัยเดิม ที่ไม่ต้องโยกย้ายที่พักอาศัยไปยังที่อื่นในส่วนการจัดให้มีพื้นที่เพื่อสาธารณะหรือสวนสาธารณะ อาจไม่เหมาะสมกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง เนื่องจากเป็นโครงการพักอาศัยที่ต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เป็นสำคัญ และเห็นด้วยหากมีมาตรการเฉพาะสำหรับการจัดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนอย่างเช่นสวนผักชั้นดาดฟ้า

5.4.3 สรุปประเด็นปัญหา

1) การเคหะแห่งชาติต้องการให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีส่วนร่วมในการปลูกดูแล รักษา สวนผักชั้นดาดฟ้าโดยตรง ทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะในการดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าต่างจากพื้นที่สีเขียวส่วนอื่น ๆ ของโครงการฯ ที่มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลให้สวยงามอย่างสม่ำเสมอ

2) ขาดงบประมาณในการจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการทำเกษตรในเมือง สำหรับให้องค์ความรู้รวมถึงเป็นครูพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในการทำเกษตรในเมืองแก่กลุ่ม

ผู้ปลูก (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง) อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สวนผักชั้นดาดฟ้าขาดความอุดมสมบูรณ์ และไม่สามารถให้ผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

3) ขาดการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีความชำนาญเกี่ยวกับการทำเกษตรในเมือง ในการเข้ามาสนับสนุนสวนผักชั้นดาดฟ้า เช่น โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น

3) ขาดการติดตามผลการดำเนินการของสวนผักชั้นดาดฟ้า รวมถึงการบริหารจัดการผลผลิตที่ได้จากสวนผักชั้นดาดฟ้า ส่งผลให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างผู้ปลูกและผู้เก็บผลผลิต

4) ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ รับรู้หรือมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสวนผักชั้นดาดฟ้า ส่งผลให้มีเพียงกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียงเท่านั้นที่ เป็นผู้ดูแล รักษาสวนผักชั้นดาดฟ้า

5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่มีความสอดคล้อง/ขัดแย้งของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการศึกษา ประเด็นปัญหา และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง และตัวแทนการเคหะแห่งชาติ สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่มีความสอดคล้องกันและประเด็นที่มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ได้ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ตารางแสดงการเปรียบเทียบประเด็นที่มีความสอดคล้อง/ขัดแย้งของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นสำคัญ	กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง	ตัวแทนการเคหะแห่งชาติ
1) การดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการทำเกษตรในเมือง เป็นผู้ดูแลประจำ	✓	✓	✗
2) การเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้า ควรได้รับการปรับปรุงให้สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม	✓	✓	✓
3) การบริหารจัดการผลผลิต ควรมีการแบ่งปันผลผลิตอย่างทั่วถึง	✓	✓	✓
4) การประชาสัมพันธ์ ควรมีระเบียบ หลักปฏิบัติ ในการใช้สวนผักชั้นดาดฟ้าร่วมกัน	✓	✓	✓
5) การปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวชั้นล่างบางส่วน ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน	✓	✓	✗
6) มาตรการส่งเสริมทางผังเมืองและทางภาษี	✓	✓	✓

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นสำคัญสามารถสรุปประเด็นที่มีความสอดคล้องกันของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ได้รวม 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประเด็นการเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้า ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรได้รับการปรับปรุงให้สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้พิการ ประเด็นการบริหารจัดการผลผลิต มีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการแบ่งปันผลผลิตให้ทั่วถึงผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่ม ประเด็นการประชาสัมพันธ์ ควรมีการกำหนดกฎระเบียบ หลักปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกันระหว่างผู้ปลูกและผู้ไม่ได้ปลูก ในการเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า และประเด็นด้านการส่งเสริมทางผังเมืองและมาตรการส่งเสริมทางภาษี

ส่วนประเด็นที่มีความเห็นขัดแย้งกันมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นการดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าหลักหรือผู้ดูแลประจำ ที่ปัจจุบัน คือ กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงที่มีข้อจำกัดทางกายภาพเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาว่างเพียงพอจากการทำงานประจำ จึงมีความเห็นสอดคล้องกันให้ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านการทำเกษตรในเมืองสำหรับเป็นผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าประจำแทน ซึ่งตัวแทนการเคหะแห่งชาติมีความเห็นขัดแย้งกับทั้ง 2 กลุ่ม เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการเคหะฯ ต้องการให้ชุมชนสามารถดูแลสวนดาดฟ้าได้ด้วยตนเอง และเพื่อทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมากกว่า รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ และประเด็นการปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวชั้นล่างบางส่วนให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน ที่กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ และกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงมีความเห็นสอดคล้องกัน แต่ตัวแทนการเคหะแห่งชาติมีความเห็นขัดแย้งในประเด็นความจำเป็นของพื้นที่สีเขียวประเภทนั้นหนาแน่นและการและความสวยงามของโครงการฯ

5.6 สรุปผลการศึกษา

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง” ผู้วิจัยได้เลือกโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G เป็นพื้นที่ตัวอย่าง เพื่อวัดระดับความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จากการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า และประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย โดยวิธีการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จำนวน 286 ตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง) จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยประธานกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงและตัวแทนสมาชิก และเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G จำนวน 1 ท่าน

การประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 มิติ ตามองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารของ FAO ได้แก่ 1) มิติการมีอาหารเพียงพอ 2) มิติการเข้าถึงอาหาร 3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร 4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร ซึ่งผลการประเมิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้คะแนนความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกมิติ ยกเว้นมิติการใช้ประโยชน์จากอาหารที่ได้คะแนนการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง

การประเมินความคิดเห็น/ความพึงพอใจเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการประเมินรวม 12 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความคิดเห็นต่อการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผัก 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 3) ด้านขนาดพื้นที่ 4) ด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก 5) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา 7) ด้านปริมาณของผลผลิต 8) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต 9) ด้านความหลากหลายของผลผลิต 10) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต 11) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร 12) ด้านการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุงเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านความคิดเห็นต่อการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผักที่ได้ผลการประเมินความคิดเห็นอยู่ในระดับพอใจ

การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการประเมินรวม 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน 2) ด้านการรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม 3) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน 4) ด้านการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการจัดให้มีครูพี่เลี้ยงแนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก 6) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 7) ด้านการส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ 8) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ 9) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย 10) ด้านการส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลางเกือบทุกด้าน ยกเว้นความคิดเห็นด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน ที่ได้ผลการประเมินอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า บางส่วนเสนอแนะให้ควรมีการบริหารจัดการผลผลิตที่ได้จากสวนผักอย่างทั่วถึง โดยอาจนำผลผลิตมาแจกจ่ายหรือขายในราคาถูกให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ รวมถึงควรอนุญาตให้สามารถปลูกผักสวนครัวในบริเวณพื้นที่สีเขียวส่วนอื่น ๆ ของโครงการฯ ได้ เช่น พื้นที่สีเขียวชั้นล่าง และพื้นที่สีเขียวริมรั้วโครงการฯ เป็นต้น

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง) พบว่า ส่วนใหญ่ได้เสนอแนะว่าควรมีเจ้าหน้าที่จากการเคหะแห่งชาติที่มีความรู้ความชำนาญในการทำเกษตรในเมืองเป็นผู้ดูแล บำรุง รักษาสวนผักชั้นดาดฟ้า แล้วให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีส่วนร่วมอื่น ๆ แทน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ฝ่ายฟื้นฟูและพัฒนาเมือง 1 กองพัฒนาชุมชนดินแดง พบว่า ตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะฯ สนับสนุนแนวคิดพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ อย่างเช่นการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว แต่การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวส่วนอื่น ๆ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ ต้องตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในส่วนอื่น ๆ ของโครงการด้วย ที่ยังต้องการพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจและยังคงความสวยงาม ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ตัวแทนการเคหะแห่งชาติฯ เห็นด้วยกับมาตรการ FAR Bonus กรณีจัดให้มีที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ เนื่องจากสอดคล้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ที่ให้ความสำคัญกับผู้อยู่อาศัยเดิมในพื้นที่โครงการมากที่สุด และเห็นด้วยหากมีมาตรการเฉพาะสำหรับพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนอย่างเช่นสวนผักชั้นดาดฟ้า

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามความหมาย องค์ประกอบ บทบาท ของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตเมืองขึ้นกับความมั่นคงทางอาหารของเมือง รวมถึงประเมินสวนผักขึ้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G และความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการทางผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จำนวน 286 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ไปวิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยและใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายตามระดับช่วงคะแนนเฉลี่ยที่ได้ สำหรับวัดระดับความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักขึ้นดาดฟ้าและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มผู้ดูแลสวนผักขึ้นดาดฟ้าจำนวน 5 คน และตัวแทนการเคหะแห่งชาติ จำนวน 1 คน ซึ่งในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.2 อภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 สรุปผลการศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการพื้นที่ เมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เข้าข่ายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ สอดคล้องกับข้อมูลประชากรของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ แสดงถึงความจำเป็นในการออกแบบสวนผักขึ้นดาดฟ้าที่ควรคำนึงถึงกลุ่มผู้สูงอายุเป็นหลัก ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี สะท้อนระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างได้ทางอ้อม

การประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต Likert Scale ทั้ง 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า ต่ำ หรือ ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า ปานกลาง หรือ พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า สูง หรือ ดี

ซึ่งผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ พบว่า ได้คะแนนความมั่นคงทางอาหารเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.84) โดยมีมิติการเข้าถึงอาหารเป็นตัวแปรสำคัญที่แสดงถึงความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมผักชั้นดาดฟ้า ซึ่งมีผลการประเมินด้านการเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าที่ได้คะแนนการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง โดยมีรายละเอียดคะแนนความมั่นคงทางอาหารในแต่ละมิติ ดังนี้ (ตารางที่ 21) (ภาพที่ 36)

1) มิติการมีอาหารเพียงพอ ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 3.19) จากปัจจัยด้านปริมาณอาหารและปริมาณผักที่กินต่อวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อต่อวัน แต่มีบางส่วนที่กินอาหาร น้อยกว่า 3 มื้อต่อวัน (ร้อยละ 21) ทำให้มีความเสี่ยงต่อการขาดสารอาหารที่เพียงพอต่อวัน และเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56) มีสัดส่วนการกินผักต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำในการกินผักและผลไม้ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่ 400 กรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งเทียบได้กับการกินผัก 2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน ตามคำแนะนำของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) (ภาพที่ 37)

2) มิติการเข้าถึงอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.53) จากปัจจัยด้านพฤติกรรมการกินผัก แหล่งในการเข้าถึงผัก การเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้าและค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน โดยมีรายละเอียดปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ภาพที่ 37)

(1) ด้านพฤติกรรมการกินผัก ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 3.64) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ชอบกินผัก โดยผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกชั้นดาดฟ้าบางประเภทเท่านั้น

(2) ด้านแหล่งในการเข้าถึงผัก ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 2.53) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่เข้าถึงผักทางอ้อมผ่านการซื้อจากตลาดสดมากที่สุด (3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์) ซึ่งในพื้นที่มีตลาดสดที่สำคัญ ได้แก่ ตลาดดินแดงและตลาดห้วยขวาง โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า สอดคล้องกับเหตุผลสำคัญในการเลือกซื้อผักที่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความสะอาดและราคาถูกมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 1 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ในด้านประสบการณ์ในการปลูกผักสวนครัว

ไว้กินเองในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการปลูกผักแต่มีความสนใจอยากลองปลูก (ร้อยละ 41)

ตารางที่ 21 แสดงผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

การประเมินความมั่นคงทางอาหาร ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ	คะแนน เฉลี่ย	ช่วงคะแนนเฉลี่ย ต่ำสุด - สูงสุด	ผลการ ประเมิน
1) มิติการมีอาหารเพียงพอ	3.19	(1.00 - 5.00)	ปานกลาง
(1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน	2.77	(1.00 - 5.00)	พอใช้
(2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน	3.39	(1.00 - 5.00)	พอใช้
2) มิติการเข้าถึงอาหาร	2.53	(1.00 - 5.00)	ปานกลาง
(1) พฤติกรรมการกินผัก	3.64	(1.00 - 5.00)	พอใช้
(2) แหล่งในการเข้าถึงผัก	2.53	(1.00 - 5.00)	พอใช้
(3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า	1.99	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน	2.58	(1.00 - 5.00)	พอใช้
3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร	2.07	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี	2.97	(1.00 - 5.00)	พอใช้
(2) ความหลากหลายทางอาหาร	1.91	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(3) ความปลอดภัยทางอาหาร	1.77	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร	3.65	(1.00 - 5.00)	ปานกลาง
(1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19	3.30	(1.00 - 5.00)	พอใช้
(2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19	3.83	(1.00 - 5.00)	ดี
ความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ	2.84	(1.00 - 5.00)	ปานกลาง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

(3) ด้านการเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ย 1.99) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้งาน (เช่น รดน้ำต้นไม้ ใส่ปุ๋ย พักพ่อน) หรือเก็บผลผลิตมาประกอบอาหาร และมีบางส่วนที่เคยเก็บผลผลิตมาประกอบอาหารแต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว เนื่องจากถูกดำเนินจากกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าว่าทำให้ผักที่ปลูกเสียหายหรือตายจากการเก็บผลผลิตที่ไม่ถูกวิธี ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมมีส่วนร่วมหรือรู้สึกอับอาย โดยมีเพียงกลุ่มคนที่ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง) เท่านั้นที่ใช้งาน/เก็บผลผลิต 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ อีกเหตุผลที่ทำให้สวนผักชั้นดาดฟ้าขาดการใช้งานเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ทำงานประจำ ค่าขาย และรับจ้างทั่วไป ทำให้ไม่มีเวลาร้างหรือมีเวลาจำกัด

(4) ด้านค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 2.58) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 1-2 คน โดยแต่ละครัวเรือนมีจำนวนคนมีงานทำเทียบเท่ากับคนพึ่งพิง (เด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 6 ปี และผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป) โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ซึ่งจากขนาดครัวเรือน 1-2 คน หมายความว่า ในหนึ่งครัวเรือนมีคนทำงาน 1 คน ต่อ คนพึ่งพิง 1 คน ซึ่งคนพึ่งพิงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีเวลาว่างในการดูแลสวนผักขึ้นดาดฟ้า แต่มีข้อจำกัดทางด้านกายภาพและความรู้ในการปลูกผักหรือทำเกษตรในเมือง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่มีเงินเดือนประจำ เช่น พนักงานบริษัท รับราชการ ใกล้เคียงกับอาชีพที่ไม่มีเงินเดือนประจำ เช่น รับจ้างทั่วไป วินมอเตอร์ไซด์ ค้าขาย ส่งผลให้มีเวลาว่างจำกัด ซึ่งทำให้สวนผักขึ้นดาดฟ้าขาดความสนใจจากกลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่

ส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนต่อรายได้ครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 30 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงสะท้อนถึงความเสี่ยง หรือความเปราะบางต่อความไม่มั่นคงทางอาหารหากได้รับผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือน โดยมีรายจ่ายในการซื้อผักต่ำกว่า 400 บาทต่อเดือน ซึ่งการมีสวนผักขึ้นดาดฟ้าแต่ไม่สามารถช่วยลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่โดยเฉพาะรายจ่ายในการซื้อผักแสดงถึงปัญหาในการเข้าถึงผลผลิตและปริมาณผลผลิตของสวนผักขึ้นดาดฟ้าได้ทางอ้อม

สอดคล้องกับข้อมูลการลดรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนจากการมีสวนผักขึ้นดาดฟ้า ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเก็บผลผลิต หรือไม่ได้รับการแบ่งปันผลผลิตที่ได้จากสวนผักขึ้นดาดฟ้า มีเพียงกลุ่มผู้ดูแลสวนผักเป็นประจำ (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 7) เท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ โดยผลผลิตจากสวนผักขึ้นดาดฟ้าสามารถลดรายจ่ายให้กับกลุ่มผู้ดูแลได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน) สาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้งานสวนผักขึ้นดาดฟ้าเท่าที่ควร มาจากกลุ่มวัยทำงานที่ไม่มีเวลาว่างหรือมีเวลาว่างจำกัด ประกอบกับที่ตั้งของสวนผักขึ้นดาดฟ้าที่ค่อนข้างเข้าถึงยาก ทำให้ขาดความสะดวกในการเข้าถึงโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ

นอกจากนี้สวนดาดฟ้ายังขาดการรับรู้ทางสายตา จากที่ตั้งของขึ้นดาดฟ้า ทำให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่สามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของสวนผักขึ้นดาดฟ้าได้เท่าที่ควร

3) มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ย 2.07) จากปัจจัยด้านการกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี ความหลากหลายทางอาหาร และความปลอดภัยทางอาหาร โดยมีรายละเอียดปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ภาพที่ 37)

(1) ด้านการกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 2.97) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่มีดัชนีมวลกายสูงกว่าปกติ น้ำหนักตัวเกินหรืออ้วน (ร้อยละ 63) มีเพียงส่วนน้อยที่มีดัชนีมวลกายต่ำกว่าปกติ น้ำหนักตัว

น้อยกว่าเกณฑ์หรือพอม สอดคล้องกับข้อมูลเส้นรอบเอวเกินมาตรฐาน (ร้อยละ 51) สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาโรคอ้วนลงพุงของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากการกินผักต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ (400 กรัมต่อคนต่อวัน)

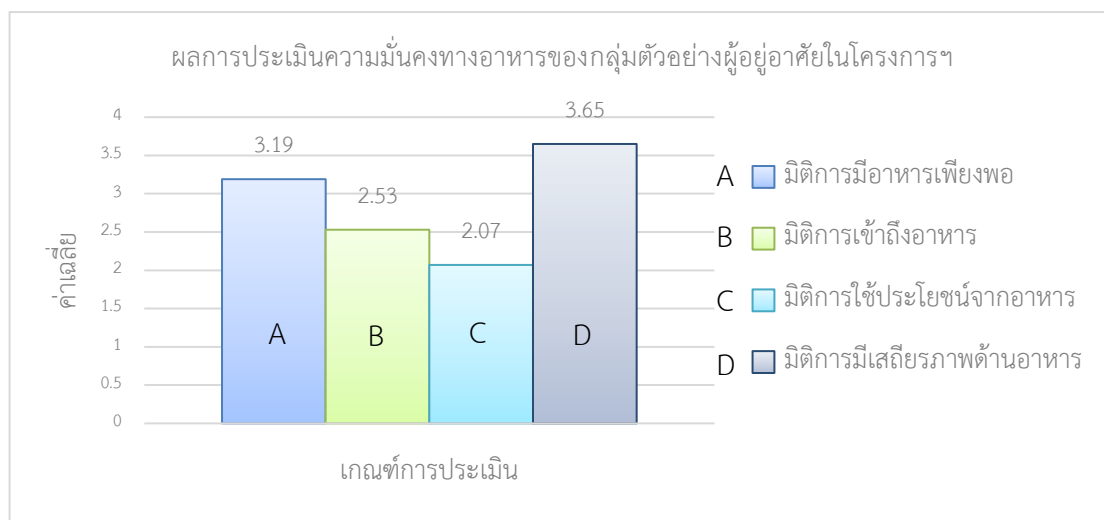
(2) ด้านความหลากหลายทางอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ย 1.91) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่กินผักไม่เกิน 10 ชนิดต่อสัปดาห์ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านความหลากหลายทางอาหารได้ส่วนหนึ่ง

(3) ด้านความปลอดภัยทางอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ย 1.77) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่กินผักที่ซื้อทั่วไปตามท้องตลาดที่นิยมใช้สารเคมีในกระบวนการเพาะปลูก เนื่องจากมีราคาถูกกว่าผักที่ปลูกแบบปลอดสารเคมี (ผักอินทรีย์หรือผักออร์แกนิก) โดยส่วนใหญ่ล้างผักด้วยการแช่น้ำและเปิดน้ำไหลผ่าน ซึ่งสามารถช่วยลดปริมาณสารเคมีตกค้างได้ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 54 – 63) มีเพียงส่วนน้อยที่ล้างผักด้วยเบกกิ้งโซดาซึ่งสามารถลดสารเคมีตกค้างในผักได้มากที่สุด (ลดสารตกค้างได้ร้อยละ 80 - 95)

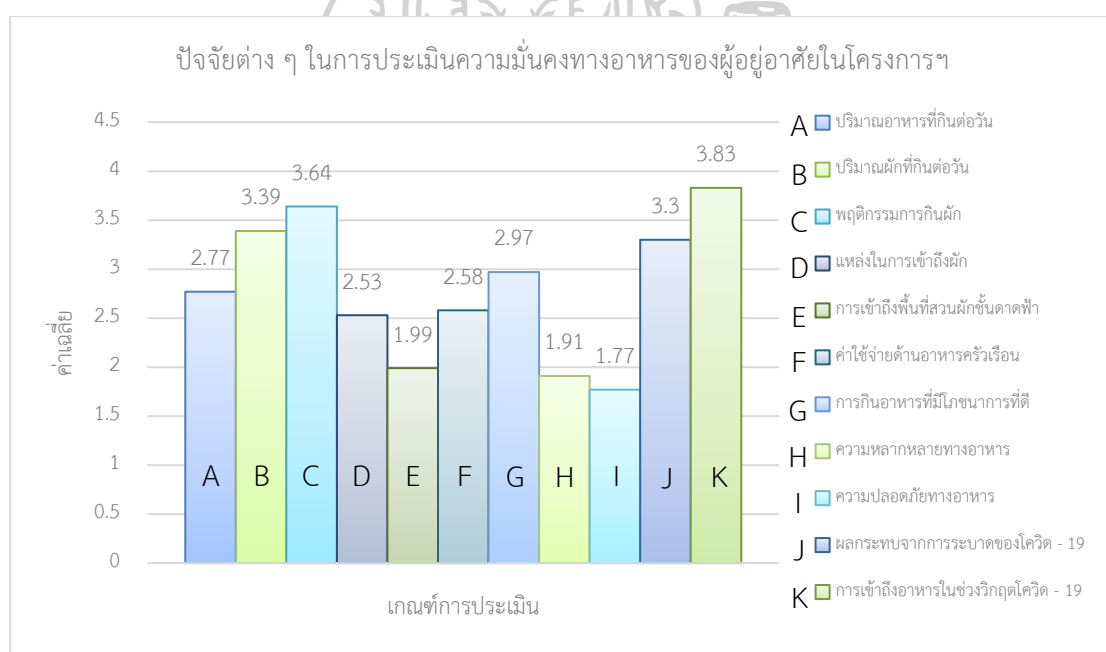
4) มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 3.65) จากปัจจัยด้านผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 และด้านการเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 โดยมีรายละเอียดปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ภาพที่ 37)

(1) ด้านผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 3.30) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70) ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง และยอดขายลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ลดลงจากเดิม โดยส่วนใหญ่รายได้ลดลงสวนทางกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งนี้ มีบางส่วนที่ไม่ได้รับผลกระทบหรือได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ได้แก่ กลุ่มข้าราชการและกลุ่มเกษียณอายุ (ร้อยละ 23 - 24)

(2) ด้านการเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3.83) โดยพบว่า ในช่วงวิกฤตโควิด - 19 กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74 - 78) เคยมีความกังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ ต้องกินอาหารราคาถูก ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท และเคยต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50 - 65) เคยต้องลดปริมาณอาหาร ต้องลดมื้ออาหาร และบ่อยครั้งต้องรับบริจาคอาหาร และมีบางส่วน (ร้อยละ 18) เคยต้องอดอาหาร สะท้อนปัญหาการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ในช่วงวิกฤต

ภาพที่ 36 แสดงแผนภูมิผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

ภาพที่ 37 แสดงแผนภูมิปัจจัยต่าง ๆ ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

สรุปผลการประเมินองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลางเกือบทุกมิติ ยกเว้น มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร ที่ได้คะแนนการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง โดยมีคะแนนการประเมินมิติการมีเสถียรภาพด้านอาหารมากที่สุด รองลงมาคือมิติการมีอาหารเพียงพอ และมิติการเข้าถึงอาหาร ตามลำดับ แสดงถึงการจัดให้มี

สวนผักชั้นดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G มีความสัมพันธ์กับระดับความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85) ไม่เคยใช้งานหรือเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า (เคยแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานหรือเก็บผลผลิตแล้ว) อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านเวลาว่างของกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานที่ส่วนใหญ่ทำงานประจำ และข้อจำกัดทางกายภาพในการเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้าที่ไม่สามารถเข้าถึงด้วยลิฟต์โดยตรง จำเป็นต้องเข้าถึงผ่านบันไดหนีไฟอีกทีหนึ่ง ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในโครงการฯ ไม่สามารถเข้าถึงชั้นดาดฟ้าได้อย่างสะดวก รวมถึงการถูกตำหนิหรือต่อว่าจากกลุ่มผู้ปลูก (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอเพียง) ทำให้เกิดอคติและไม่อยากมีส่วนร่วมในการดูแลหรือเก็บผลผลิตอีก ประกอบกับพื้นที่โครงการฯ ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดดินแดงระยะห่างเพียง 1.3 กิโลเมตร ซึ่งถือเป็นแหล่งอาหารราคาถูกที่สำคัญ ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96) นิยมซื้อผักจากตลาดดังกล่าวมากที่สุด นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ บางส่วนเป็นกลุ่มวัยเกษียณ (ร้อยละ 23 - 24) ที่มีเงินบำนาญทำให้ไม่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้สวนผักชั้นดาดฟ้าขาดการใช้งานที่ทั่วถึงและเต็มศักยภาพ

การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า มีเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า ดี

ซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ย 1.58) จากปัจจัยด้านความคิดเห็นต่อการใช้งานพื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า และความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า โดยมีรายละเอียดความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าด้านต่าง ๆ ดังนี้ (ตารางที่ 22)

1) ความคิดเห็นต่อการใช้งานพื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ (คะแนนเฉลี่ย 3.33) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48) เห็นด้วยปานกลางถึงมาก ในการใช้พื้นที่ดาดฟ้าสำหรับการปลูกผักสวนครัว มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ดาดฟ้าเป็นสวนผัก เช่น ปัญหาน้ำรั่วซึม ปัญหาแมลงรบกวน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ถัดจากชั้นดาดฟ้าหรืออยู่ใกล้ชั้นดาดฟ้า (ชั้น 27 - 28) สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการออกแบบพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ที่มีประสิทธิภาพ

2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 5 ด้าน (ภาพที่ 38) ซึ่งผลการประเมินได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุงทั้ง 5 ด้าน (คะแนนเฉลี่ย 1.43) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ (ร้อยละ 81) เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า (เคยแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งาน) มีเพียงผู้อยู่อาศัยส่วนน้อยและกลุ่มเกษตรกรอาสาพอยิ่งเท่านั้นที่ใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า โดยผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านความสะดวกในการเข้าถึงน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก และด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก

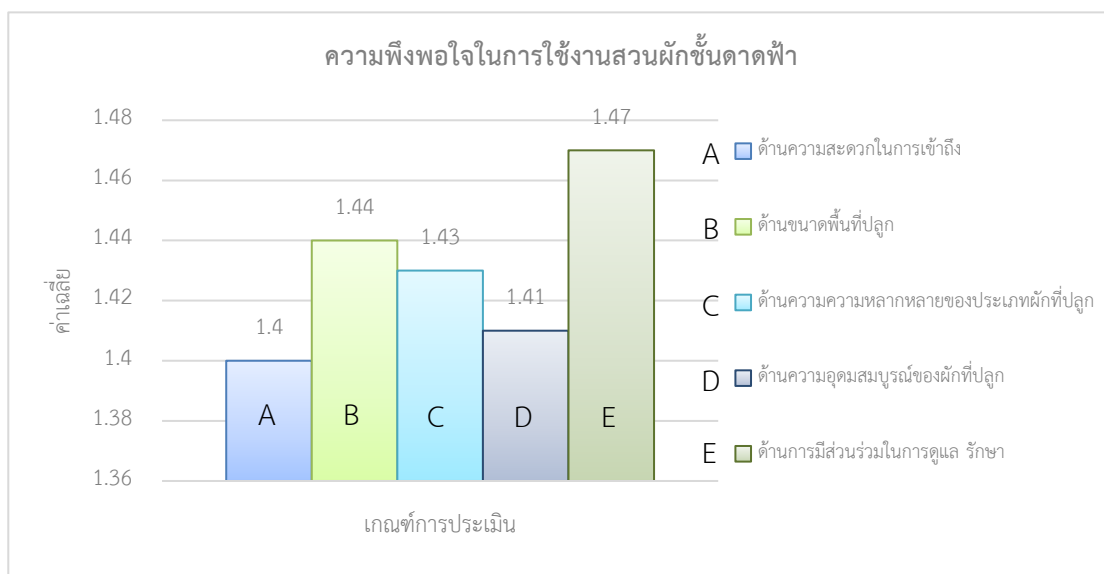
3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งออกเป็น 6 ด้าน (ภาพที่ 39) ซึ่งผลการประเมินได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุงทั้ง 6 ด้าน (คะแนนเฉลี่ย 1.42) โดยผู้เก็บผลผลิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านปริมาณของผลผลิตน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านความหลากหลายของผลผลิต ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร และด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร

ตารางที่ 22 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัย
ในโครงการฯ

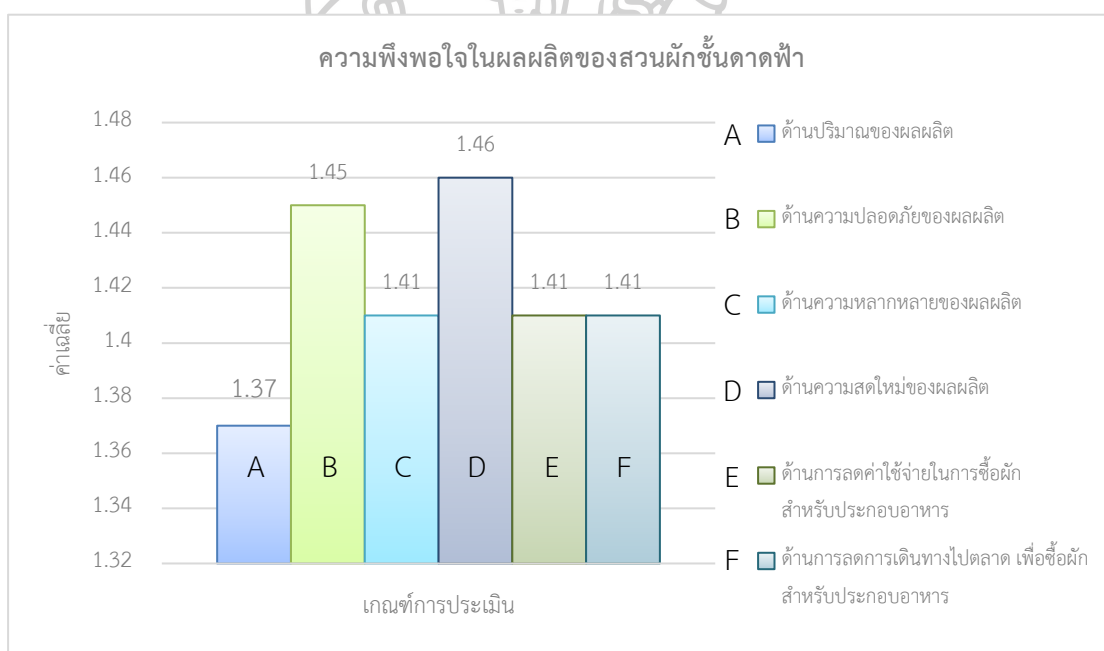
การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า ของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ	คะแนน เฉลี่ย	ช่วงคะแนนเฉลี่ย ต่ำสุด - สูงสุด	ผลการ ประเมิน
1) ความคิดเห็นต่อการใช้งานพื้นที่ดาดฟ้าสำหรับปลูกผัก สวนครัว	3.33	(1.00 - 5.00)	พอใช้
2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า	1.43	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	1.40	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก	1.44	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(3) ด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก	1.43	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก	1.41	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา	1.47	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า	1.42	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(1) ด้านปริมาณของผลผลิต	1.37	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต	1.45	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต	1.41	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต	1.46	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบ อาหาร	1.41	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับ ประกอบอาหาร	1.41	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง
ความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า	1.58	(1.00 - 5.00)	ควรปรับปรุง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ภาพที่ 38 แสดงแผนภูมิความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าในด้านต่าง ๆ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ภาพที่ 39 แสดงแผนภูมิความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้าในด้านต่าง ๆ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ข้อมูลเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน
สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (ตารางที่ 23) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับ
คะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า เห็นด้วยมาก

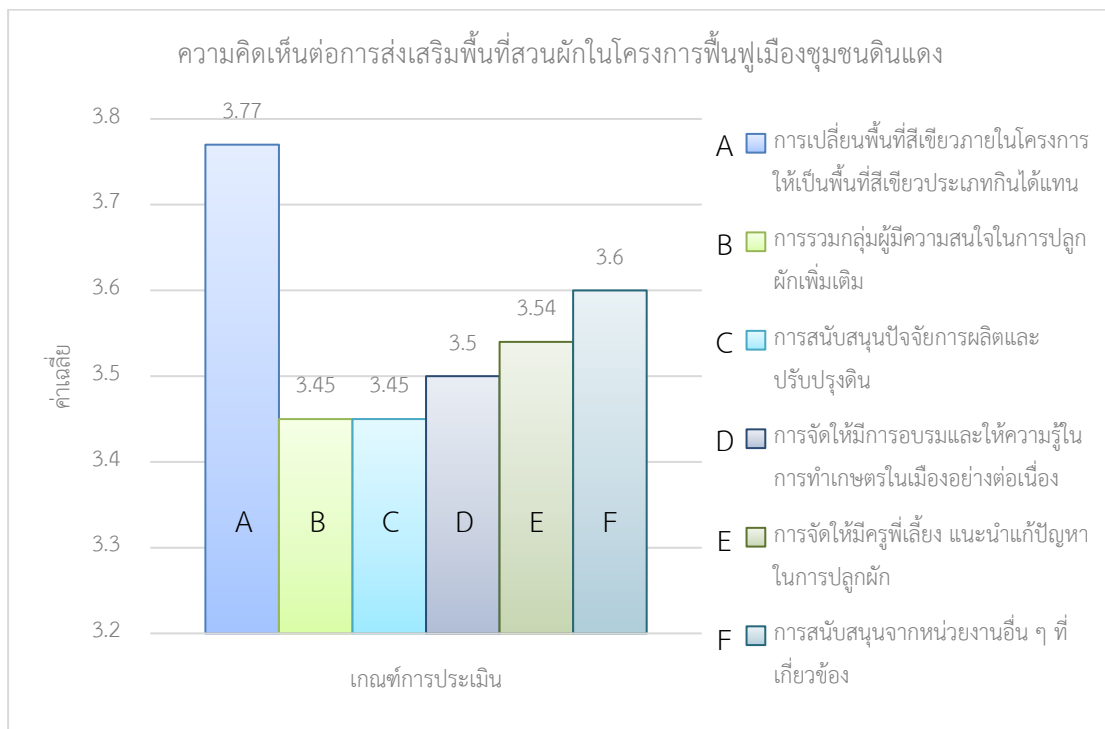
1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง
แบ่งออกเป็น 6 ด้าน (ภาพที่ 40) ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลางเกือบทุกด้าน
ยกเว้น ด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน ที่กลุ่ม
ตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เห็นด้วยมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.77) รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน
จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (คะแนนเฉลี่ย 3.60) ด้านการจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหา
ในการปลูกผัก (คะแนนเฉลี่ย 3.54) และด้านการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตร
ในเมืองอย่างต่อเนื่อง (คะแนนเฉลี่ย 3.50) ตามลำดับ

2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัย
ผู้มีรายได้น้อย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน (ภาพที่ 41) ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วย
ปานกลางในทุกด้าน โดยด้านการส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือ
ผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการฯ ได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.59) รองลงมา คือ
ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (คะแนนเฉลี่ย
3.56) และด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ
ตามลำดับ

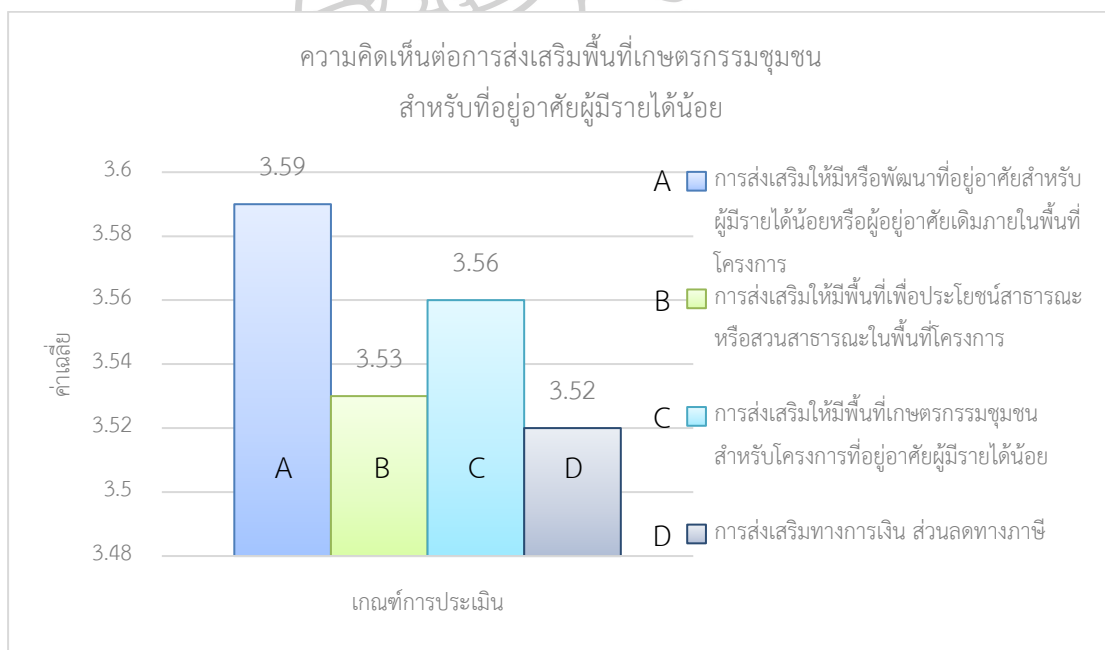
ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน
สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับ การพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	คะแนน เฉลี่ย	ช่วงคะแนน เฉลี่ย ต่ำสุด - สูงสุด	ผลการประเมิน
1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง			
(1) การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่ สีเขียวประเภทกินได้แทน	3.77	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยมาก
(2) การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม	3.45	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน	3.45	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(4) การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตร ในเมืองอย่างต่อเนื่อง	3.50	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(5) การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำแก้ปัญหาในการปลูกผัก	3.54	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(6) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.60	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย			
(1) การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย หรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ	3.59	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(2) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ สวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ	3.53	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(3) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการ ที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	3.56	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง
(4) การส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี	3.52	(1.00 – 5.00)	เห็นด้วยปานกลาง

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

ภาพที่ 40 แสดงแผนภูมิความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

ภาพที่ 41 แสดงแผนภูมิความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2567

6.1.2 ความคิดเห็นจากผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง

กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงส่วนใหญ่มีความกังวลว่าจะไม่สามารถดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุส่งผลให้มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมบางประเภท จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีเจ้าหน้าที่จากการเคหะแห่งชาติที่มีความรู้ความชำนาญในการทำเกษตรในเมืองเป็นผู้ดูแล บำรุง รักษาสวนผักชั้นดาดฟ้าเป็นหลัก

6.1.3 ความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ ผู้ดูแลโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 หรืออาคารพักอาศัยแปลง G

การเคหะแห่งชาติสนับสนุนแนวคิดพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ อย่างเช่นการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว แต่การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวส่วนอื่น ๆ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ ต้องตอบสนองความต้องการของผู้อยู่อาศัยในส่วนอื่น ๆ ด้วย ที่ยังต้องการพื้นที่สีเขียวสำหรับพักผ่อนหย่อนใจและยังคงความสวยงาม

สำหรับมาตรการส่งเสริมทางผังเมือง การเคหะแห่งชาติเห็นด้วยกับมาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus กรณี จัดให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ ที่ให้ความสำคัญกับผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง แต่ยังไม่ทราบถึงขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการขอใช้มาตรการดังกล่าว ส่วน FAR Bonus กรณี จัดให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ อาจไม่เหมาะสมกับโครงการฯ ที่ต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของผู้อยู่อาศัยเป็นสำคัญ ในส่วนมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development) การเคหะแห่งชาติยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าว แต่เห็นด้วยกับมาตรการ PUD เนื่องจากสอดคล้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง รวมถึงโครงการอื่น ๆ ของการเคหะแห่งชาติที่ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีขนาดใหญ่

6.2 อภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย

จากการประเมินองค์ประกอบความมั่นคงทางอาหารทั้ง 4 มิติ ผลการประเมิน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกมิติ ยกเว้น มิติการใช้ประโยชน์จากอาหารที่ได้คะแนนการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง โดยมีคะแนนการประเมินปัจจัยย่อยด้านการเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ด้านความหลากหลายทางอาหาร และด้านความปลอดภัยทางอาหาร อยู่ในระดับควรปรับปรุง จากคะแนนการประเมินสรุปได้ว่า การจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ไม่สามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้ ต่างจาก

บทบาทและความสำคัญของเกษตรในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมืองและการเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับเมือง ตามที่ปิยะพงษ์ บุชบงก์ (Boossabong, 2012) ได้สรุปไว้ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เช่นเดียวกับสมาชิกกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงที่มีหน้าที่ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าประจำเกือบทั้งหมดเป็นผู้สูงอายุทำให้มีข้อจำกัดทางกายภาพในการเข้าถึงสวนผักชั้นดาดฟ้า รวมถึงข้อจำกัดในการทำกิจกรรมบางประเภทที่ต้องใช้แรงงานและการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การก้ม ที่อาจเสี่ยงต่ออาการบาดเจ็บของผู้สูงอายุ เนื่องจากรูปแบบแปลงปลูกผักที่ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ส่งผลให้สวนผักชั้นดาดฟ้าขาดการดูแลที่เหมาะสม ซึ่งทำให้ผลผลิตขาดความอุดมสมบูรณ์ และไม่สามารถเก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการเพาะปลูกหรือทำเกษตรในเมือง รวมถึงขาดผู้เชี่ยวชาญหรือครูพี่เลี้ยงในการวางแผนการปลูกที่เหมาะสม ให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และติดตามผล ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่เกษตรชุมชนตัวอย่างหลายแห่งประสบความสำเร็จ ดังเช่นกรณีศึกษา สวนผักดาดฟ้าบ้านรังษี สวนเกษตรดาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่และสวนผักชุมชนสหกรณ์เคหสถานปทุมธานีโมเดล ที่สามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับชุมชนเมืองและช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นปัญหาของสวนผักชั้นดาดฟ้า สามารถสรุป ได้ดังนี้

1) ขาดการประชาสัมพันธ์ พบว่า ส่วนใหญ่แทบไม่เคยทราบหรือเคยทราบแค่ช่วงเปิดโครงการฯ ว่ามีการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว แต่ไม่มีการประชาสัมพันธ์หรือกิจกรรมต่อจากนั้น แตกต่างจากพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง 7 ชุมชน ที่พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมทุกสัปดาห์ และมีการสื่อสารผ่าน Application Line ที่สะดวกในการแจ้งข่าวสารกับคนในชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่แทบไม่เคยขึ้นไปบนชั้นดาดฟ้า จึงไม่รับรู้ถึงการมีอยู่ของสวนผักชั้นดาดฟ้าเท่าที่ควร ทั้งนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่มีความสนใจอยากทดลองปลูกผักสวนครัว ได้เข้าร่วมกิจกรรมบนชั้นดาดฟ้าเป็นประจำ ซึ่งอาจทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมากกว่าให้กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงเป็นผู้ดูแลเพียงกลุ่มเดียว

2) ขาดความสะดวกในการเข้าถึงชั้นดาดฟ้า พบว่า ไม่สามารถเข้าถึงชั้นดาดฟ้าด้วยลิฟต์ได้โดยตรง ต้องเดินขึ้นบันไดหนีไฟอีกชั้นหนึ่ง ทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการในโครงการฯ ที่ส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง บางคนจำเป็นต้องนั่งรถเข็นผู้ป่วย ซึ่งตรงนี้สะท้อนให้เห็นว่าทางโครงการฯ ไม่ได้วางแผนการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนปกติ รวมทั้งผู้พิการ (Universal Design) แตกต่างจากพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่าง

ทั้ง 7 ชุมชน ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มวางแผนการปลูกและการออกแบบแปลงปลูก ให้มีความเหมาะสมกับข้อจำกัดของแต่ละชุมชน

3) ขาดความสนใจจากกลุ่มวัยทำงาน กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาว่างหรือมีเวลาว่างจำกัดจากการทำงานประจำ ส่งผลให้ไม่มีเวลาว่างเพียงพอในการทำกิจกรรมปลูกหรือดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าเหมือนกับพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่หลายชุมชนมีสมาชิกส่วนใหญ่ทำงานประจำทำให้ข้อจำกัดด้านเวลาว่าง จึงมีแนวทางแก้ปัญหาโดยการแบ่งหน้าที่กันตามช่วงเวลาว่างของสมาชิกและมีการวางระบบรดน้ำอัตโนมัติ ระบบน้ำหยด ช่วยทุ่นแรงและระยะเวลาในการดูแลอีกทางหนึ่ง

4) ขาดความสะดวกในการทำกิจกรรมปลูก พบว่า รูปแบบแปลงปลูกผักเป็นกระถางปูนทรงเหลี่ยมรางหมู ตั้งอยู่ในระดับพื้น ทำให้จำเป็นต้องก้มปลูกหรือลุกนั่งในการทำกิจกรรมปลูก ซึ่งเสี่ยงต่ออาการบาดเจ็บของผู้สูงอายุ ซึ่งเหมือนกับพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่มีหลายชุมชนประสบปัญหาข้อจำกัดของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมบางประเภท จึงมีการออกแบบแปลงปลูกเป็นแบบยกพื้นแทน ซึ่งนอกจากช่วยแก้ปัญหาให้กับกลุ่มผู้สูงอายุได้แล้วยังช่วยให้แปลงปลูกสามารถระบายน้ำได้ดียิ่งขึ้น

5) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ในโครงการฯ พบว่า มีเพียงกลุ่มเกษตรกรอาสาพอยังที่มีสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าตั้งแต่เริ่มก่อสร้างโครงการฯ ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรมบางประเภทที่จำเป็นต้องใช้แรงงาน ส่งผลให้สวนผักชั้นดาดฟ้าอาจขาดความยั่งยืนหากกลุ่มเกษตรกรอาสาพอยังไม่สามารถดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าต่อได้ สอดคล้องกับที่ Philips (2013) ได้สรุปประเด็นสำคัญในการสร้างพื้นที่ผลิตอาหารในเมืองโดยเฉพาะประเด็นการบริหารจัดการและดูแลรักษาในระยะยาวของชุมชน ทั้งนี้ ยังมีผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เกือบครึ่ง (ร้อยละ 41) ที่อยากจะลองปลูกผักสวนครัวกินเอง ซึ่งหากมีการประชาสัมพันธ์หรือเชิญชวนกลุ่มผู้สนใจอยากลองปลูกผักดังกล่าว น่าจะช่วยเพิ่มสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอาสาพอยังได้อีกทางหนึ่ง ต่างจากพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนบ้านจัดสรรแนวราบ มีขนาดชุมชนไม่ใหญ่เมื่อเทียบกับชุมชนอาคารพักอาศัยแปลง G ทำให้การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนสามารถทำได้ง่ายและทั่วถึงกว่า นอกจากนี้ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่สวนกลางที่ขาดการใช้งานหรือพื้นที่ว่างถูกทิ้งร้างภายในชุมชนมาปรับสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้คนในชุมชนสามารถรับรู้ทางสายตาถึงการมีอยู่ของพื้นที่เกษตรกรรมได้อย่างทั่วถึง

6) ขาดการบริหารจัดการผลผลิต ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนปลูกกับคนไม่ได้ปลูก พบว่า เกิดการทะเลาะกันระหว่างกลุ่มคนปลูกกับคนไม่ได้ปลูก เมื่อผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการปลูกหรือดูแล ไปเก็บผลผลิตแล้วถูกตำหนิหรือต่อว่าจากกลุ่มคนปลูก (กลุ่มเกษตรกรอาสาพอยัง) ทำให้เกิดความขุ่นเคืองใจหรือรู้สึกอับอาย จึงไม่ยอมหรือไม่กล้าเก็บผลผลิตอีก

สาเหตุหลักมาจากปริมาณผลผลิตที่ไม่เพียงพอกับจำนวนความต้องการของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับที่ Lickwar (2021) กล่าวว่า สวนผักต้องถูกมองว่าเป็นสิทธิ ต้องพร้อมสำหรับรองรับผู้คนจำนวนมากและมีขนาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน ต่างกับพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่ส่วนใหญ่สามารถผลิตผลผลิตได้เกินความต้องการของสมาชิก ทำให้มีผลผลิตส่วนเกินสำหรับแบ่งปันคนในชุมชน หรือขายในราคาถูกให้กับคนในชุมชน แล้วนำรายได้ที่ได้เป็นต้นทุนในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมต่อไป

7) ขาดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกหรือทำเกษตรในเมือง พบว่า ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) ไม่มีประสบการณ์ในการปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง ทำให้ไม่เห็นถึงความสำคัญหรือคุณค่าของสวนผักชั้นดาดฟ้าเท่าที่ควร เช่นเดียวกับพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่ชุมชนเกือบทั้งหมดไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในการทำเกษตรหรือปลูกผักมาก่อน ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปฏิบัติจริงพอสมควร

8) ขาดผู้เชี่ยวชาญหรือครูพี่เลี้ยงในการวางแผนการปลูกให้คำแนะนำ แก้ปัญหา และติดตามผล พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุมีความกังวลว่าจะไม่สามารถดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าต่อไปได้เมื่อมีอายุมากขึ้น จึงต้องการให้มีผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรในเมืองเป็นผู้ช่วยดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าประจำ เพื่อให้สวนผักชั้นดาดฟ้ามีความอุดมสมบูรณ์ และสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ต่างกับพื้นที่เกษตรกรรมตัวอย่างทั้ง 7 ชุมชน ที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่เข้าร่วมโครงการสวนผักคนเมือง ของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้รับการสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรสำหรับเป็นครูพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และติดตามผล อย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปี เพื่อให้ชุมชนสามารถดูแลพื้นที่เกษตรกรรมของตนเองได้อย่างยั่งยืน

9) การให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวเพื่อความสวยงามมากกว่าพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฯ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวบริเวณริมรั้วโครงการ พื้นที่สีเขียวส่วนกลาง และไม่ยืนต้น ซึ่งถูกกำหนดชนิดพันธุ์พืชที่ปลูกเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียว จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ จากการสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม ส่วนใหญ่ต้องการพื้นที่ปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพร ที่สะดวกในการเข้าถึงและสามารถรับรู้ทางสายตาได้ง่าย

ในส่วนของการส่งเสริมทางผังเมือง จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ พบว่า ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการขอใช้มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ไม่มีการขอใช้ FAR Bonus กรณี จัดให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ ทั้งที่โครงการฯ เข้าหลักเกณฑ์กรณีดังกล่าว ส่วนมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ หรือ

PUD พบว่า ยังถือเป็นเรื่องใหม่ในทางปฏิบัติเนื่องจากยังไม่เคยมีการบังคับใช้ทางกฎหมาย ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนถึงรูปแบบขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้มาตรการอยู่พอสมควร

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

แนวทางและมาตรการทางผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) การส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมือง ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการทำเกษตรในเมือง สำหรับให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน รวมถึงการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
- 2) การส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมือง ควรคำนึงถึงกลุ่มผู้ใช้งานหรือกลุ่มผู้ปลูกเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในชุมชนผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดทางด้านกายภาพ เพื่อสามารถออกแบบพื้นที่ปลูกให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้งานหรือกลุ่มผู้ปลูกและสามารถลดข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
- 3) ควรมีการกำหนดข้อกำหนดทางผังเมืองสำหรับที่โล่งเพื่อพื้นที่เกษตรในเมือง พื้นที่เกษตรกรรมชุมชน พื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ หรือสวนผักชุมชน รวมทั้งกำหนดลงในแผนผังแสดงที่โล่งตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร สำหรับเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดที่โล่งประเภทกินได้ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในโดยไม่ขัดกับที่โล่งประเภทอื่น ๆ
- 4) ควรมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมโดยเฉพาะ บริเวณชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร อย่างเช่น มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus) กรณี จัดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ เป็นต้น
- 5) ควรมีการกำหนดมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development) ให้มีความชัดเจนในทางปฏิบัติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ขอใช้มาตรการและผู้อนุญาต ซึ่งมาตรการดังกล่าวเหมาะสมกับโครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ของภาครัฐ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการบังคับใช้ข้อกำหนดทางผังเมืองในพื้นที่โครงการ และสามารถปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของเมืองได้พร้อมๆ กัน ทำให้สามารถเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่เกษตรกรรมชุมชนหรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้สาธารณะ ในพื้นที่เมืองชั้นใน โดยที่ไม่สูญเสียศักยภาพในการพัฒนาที่ดินของเมือง
- 6) ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการขอใช้มาตรการส่งเสริมทางผังเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่จะมีเพิ่มเติมในอนาคตให้กับหน่วยงาน

ภาครัฐที่มีที่ดินขนาดใหญ่ในเขตเมืองชั้นในได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ อย่างเช่น การเคหะแห่งชาติ การรถไฟแห่งประเทศไทย เป็นต้น

แนวทางในการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้หรือสวนดาดฟ้า สำหรับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงระยะต่อ ๆ ไป สามารถสรุป ได้ดังนี้

1) ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ระยะต่อ ๆ ไป เพื่อทราบความต้องการของกลุ่มผู้อยู่อาศัยที่สนใจในการปลูก รวมถึงเพื่อทราบถึงข้อจำกัดของกลุ่มที่สนใจปลูก ซึ่งทำให้สามารถออกแบบพื้นที่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น

2) ควรคำนึงถึงการออกแบบเพื่อการใช้งานที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกวัย โดยเฉพาะพื้นที่ที่เข้าถึงยากอย่างพื้นที่ดาดฟ้าอาคาร

3) ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการทำเกษตรในเมือง เป็นทีมพี่เลี้ยงประจำโครงการฯ เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มผู้ต้องการปลูกสามารถดูแลพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ได้เองในอนาคต

4) ควรกำหนดพื้นที่สีเขียวในโครงการฯ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ทั้งหมด สะท้อนความต้องการลดภาระรายจ่ายด้านอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ อย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของโครงการฯ สำหรับชุมชนผู้มีรายได้น้อยทางอ้อม โดยสามารถเลือกพันธุ์ไม้ยืนต้นที่กินได้และให้ดอกที่มีสีสวยงามพร้อม ๆ กัน

5) ควรมีการกำหนดระเบียบ หลักปฏิบัติที่ชัดเจน ในการใช้งานพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ร่วมกัน เพื่อลดปัญหาการทะเลาะกันของกลุ่มผู้ปลูกกับผู้ไม่ได้ปลูก

6) ควรมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูก การดูแล การเก็บผลผลิต บริเวณพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้หรือสวนดาดฟ้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เป็นการกระตุ้นความสนใจให้อยากมีส่วนร่วมกับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

7) ควรคำนึงถึงผลกระทบจากการมีสวนดาดฟ้าโดยเฉพาะชั้นที่ติดกับดาดฟ้า เช่น การรื้อซึมและการรบกวนจากแมลง เพื่อมีมาตรการป้องกันผลกระทบดังกล่าวที่อาจเกิดกับผู้อยู่อาศัย

สำหรับแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G แบ่งตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มผู้ปลูก หรือ กลุ่มเกษตรอาสาพอเพียง

- ควรมีการบริหารจัดการผลผลิต โดยนำผลผลิตที่เก็บจากสวนผักขึ้นดาดฟ้าบางส่วนมาแจกจ่ายหรือวางจำหน่ายในราคาถูกให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เป็นประจำบริเวณชั้นล่างโครงการฯ

- ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ให้ผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่มีความสนใจอยากทดลองปลูกผักไว้กินเอง ได้ร่วมทำกิจกรรมปลูกหรือเก็บผลผลิตร่วมกันเป็นประจำ โดยอาจแบ่งแปลงทดลองสำหรับให้กลุ่มผู้สนใจได้ทดลองปลูก

- ควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรมาประยุกต์ใช้ กับกิจกรรม บางประเภท เช่น ระบบสปริงเกอร์ ระบบน้ำหยด เป็นต้น เพื่อลดการพึ่งพิงแรงงานของผู้สูงอายุและ ช่วยให้สามารถควบคุมอุณหภูมิและความชื้นของแปลงปลูกได้ดีขึ้น

2) กลุ่มผู้เก็บผลผลิต หรือ กลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการ

ควรรวมกลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่มีความสนใจอยากทดลองปลูกผัก ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอาสาพองเพียง สมัครเข้าร่วมโครงการสนับสนุนการทำเกษตรในเมือง สวนผักชุมชน หรือพื้นที่สีเขียวกินได้ ของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อรับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรในเมืองหรือทีมพี่เลี้ยงสำหรับให้ความรู้ คำแนะนำ และวางแผนการปลูกเพื่อให้สามารถ เก็บผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการแก้ไขปัญหาและติดตามผล อย่างต่อเนื่อง

3) กลุ่มเจ้าของโครงการฯ หรือ การเคหะแห่งชาติ

- ควรประสานหน่วยงานสนับสนุนการทำเกษตรในเมืองที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการอบรมให้ความรู้และคำปรึกษาด้านเกษตรในเมือง กับกลุ่มผู้ปลูกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการ สนับสนุนทีมพี่เลี้ยงประจำโครงการฯ เพื่อสนับสนุนสวนดาดฟ้าให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่าง ต่อเนื่อง

- ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับปรับปรุงสภาพทางขึ้น - ลง สวนผักชั้นดาดฟ้า ให้มีความสะดวกต่อผู้ใช้งาน ทุกเพศ ทุกวัย โดยคำนึงถึงผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นสำคัญ รวมถึง ปรับปรุงรูปแบบแปลงปลูกผักให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อลดความเสี่ยงในการบาดเจ็บของ ผู้สูงอายุจากการก้ม หรือ ลูกนั่ง

- ควรปรับเปลี่ยนหรืออนุญาตให้ใช้พื้นที่สีเขียวบางส่วนโครงการฯ เช่น พื้นที่สีเขียวบริเวณชั้นล่าง พื้นที่ไม้ยืนต้น พื้นที่สีเขียวริมรั้วโครงการ สำหรับปลูกผักสวนครัว พืช สมุนไพร หรือพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน ในสวนต้นไม้ที่ตาย เป็นต้น เพื่อสามารถเพิ่มพื้นที่ปลูก ให้เพียงพอกับจำนวนผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ

4) กลุ่มหน่วยงานที่กำหนดข้อบังคับและมาตรการทางผังเมือง หรือ สำนักงาน วางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร

- ควรมีการกำหนดนโยบายเพิ่มพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้หรือสวนผักชุมชน หรือพื้นที่โล่งเพื่อการเกษตรในเมือง ลงในข้อกำหนดและแผนผังแสดงที่โล่งตามกฎหมายผังเมืองรวม

กรุงเทพมหานคร เหมือนกรณีศึกษา ในสิงคโปร์ที่เริ่มจากการกำหนดนโยบายการสร้างเมืองสีเขียว นโยบายด้านภูมิทัศน์และการวางผังเมือง ที่สนับสนุนให้เกิดองค์ประกอบอย่าง สวนบนดาดฟ้า หรือ ผนังสีเขียวแนวตั้งต่าง ๆ โดยเฉพาะนโยบายดาดฟ้าสีเขียว ที่มีเป้าหมายเพื่อลดการพึ่งพิงการนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ

- ควรมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมโดยเฉพาะสำหรับสนับสนุนพื้นที่เกษตรในเมืองหรือพื้นที่สีเขียวกินได้ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบอาคารอย่างสวนดาดฟ้า เหมือนกรณีศึกษา ในมาเก๊า ที่เกิดเป็นสวนผักชุมชนดาดฟ้าบนอาคารอยู่อาศัยรวมหลาย ๆ อาคาร

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการศึกษาต่อไปในอนาคต เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีอีกหลายประเด็น ดังนี้

1) ควรแยกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการสวนผักชั้นดาดฟ้ากับกลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการที่มีส่วนร่วมในการดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า เพื่อสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารและการลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารรวมถึงการลดผลกระทบเมื่อเกิดวิกฤตระหว่างทั้งสองกลุ่มได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผลที่ได้จะเป็นตัวชี้วัดสำคัญสำหรับใช้เป็นแรงจูงใจให้กลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ เห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมและอยากมีส่วนร่วมในการปลูกมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการแจกแบบสอบถามในทุกช่วงเวลาของวันรวมถึงวันทำงาน (จันทร์ – ศุกร์) ซึ่งจะช่วยให้ผลการศึกษา มีความครอบคลุมกลุ่มผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มากยิ่งขึ้น

3) ควรปรับปรุงภาษาและจำนวนคำถามที่ใช้ในการเก็บแบบสอบถามให้มีความกระชับ รัดกุม และลดจำนวนคำถามลง เนื่องจากคำถามที่มากเกินไปส่งผลต่อความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ และอาจทำให้คำตอบที่ได้มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

4) ควรมีการให้ข้อมูลรวมถึงประโยชน์ที่จะได้จากมาตรการส่งเสริมทางผังเมือง ก่อนที่จะทำการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เนื่องจาก พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าวอยู่พอสมควร ซึ่งส่งผลต่อการตอบแบบสอบถามในส่วนดังกล่าว ที่อาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร: กรณีศึกษาสวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาทั้ง 3 ข้อ คือ

- 1) สามารถเข้าใจและอธิบายถึงนิยาม ความหมาย องค์ประกอบ บทบาท และความสำคัญของพื้นที่เกษตรในเมืองและความมั่นคงทางอาหารได้
- 2) สามารถประเมินสวนผักชั้นดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G และความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ ได้
- 3) สามารถเสนอแนะแนวทางและมาตรการทางผังเมืองสำหรับพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารได้

ซึ่งจากผลประเมินความมั่นคงทางอาหารสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ว่า การจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G ไม่สามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ได้ จากการเข้าถึงสวนดาดฟ้าเพียงเล็กน้อยของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ มีเพียงกลุ่มเกษตรอาสาพอเพียงเท่านั้นที่บริหารจัดการผลผลิต จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานของการศึกษา ที่ว่าการจัดให้มีสวนผักชั้นดาดฟ้าบนอาคารพักอาศัยแปลง G จะสามารถยกระดับความมั่นคงทางอาหารให้กับผู้อยู่อาศัยได้อย่างมากหรืออย่างมีนัยสำคัญ

รายการอ้างอิง

- Aroonwa. (2017). **สวนเกษตรตลาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่**. เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2017/08/23/laksi-district-office-city-farm/>
- Aroonwa. (2017). **ศูนย์อบรมสวนผักตลาดฟ้าบ้านรังสี**. เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2017/09/04/ban-rang-si-rooftop-farm/>
- Aroonwa. (2018). **สวนผักชุมชนเยาวชนคนงาน**. เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2018/02/20/สวนผักชุมชนเยาวชนคนงาน/>
- Aroonwa. (2020). **พื้นที่อาหาร พื้นที่ชีวิต สวนผักกลุ่มคนเย็บผ้าบางบอน**. เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2020/02/07/พื้นที่อาหาร-พื้นที่ชีวิต/>
- Aroonwa. (2021). **เมืองกินได้: ความเห็นของภูมิสถาปนิก Phoebe Lickwar ต่อพื้นที่สาธารณะ หลังการระบาดและเกษตรในเมือง**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2021/06/22/เมืองกินได้-ความเห็นของ/>
- Aroonwa. (2021). **บ้านหลังใหม่กับแปลงผักชุมชน คน.ปทุมธานีโมเดล**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2021/06/21/บ้านหลังใหม่กับแปลงผัก/>
- Aroonwa. (2021). **สวนผักคนเมือง ยกขบวนไปทัวร์สวน (ผัก) แบบทิพย์ ๆ**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2021/09/09/tour1/>
- Cabannes, Yves. (2006). **Cities Farming for the Future , Urban Agriculture for Green and Productive Cities** edited by rené van veenhuizen. Silang: RUAF Foundation, IDRC and IIRR.
- City Cracker. (2020). **Urban Resilience เมืองยืดหยุ่นคืออะไร ทำไมเมืองถึงต้องยืดหยุ่น**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://citycracker.co/city-environment/what-is-urban-resilience/>
- City Cracker. (2021). **เข้าใจ Negative Land Tax ระบบภาษีที่จะช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียวและเมืองน่าจะดีขึ้นกับ ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/photo/?fbid=841327956731349&set=pcb.839174393613372&locale=kk_KZ
- Cockrall-King, Jennifer. (2012). **Food and the City: Urban Agriculture and the New Food Revolution**. New York: Prometheus Books.

- Decharut Sukkumnoed. (2021). **การเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วย Negative Land Tax**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/decharut.sukkumnoed/posts/3771138622978061>
- Dreze, Jean. and Sen, Amartya. (1990). **Hunger and Public Action**. Oxford: Clarendon Press.
- Fa Likitswat. (2021). "Book Review: Designing Urban Agriculture: A Complete Guide to the Planning, Design, Construction, Maintenance, and Management of Edible Landscapes." **Journal of Architectural/Planning Research and Studies (JARS)** 18, 1 (September): 199-205.
- Gindee Club. (2566). **คุยกับครูอุษาแห่งสวนผักดาดฟ้าบ้านรังษีมากกว่าอาหารดี ตลาดเขียวให้สังคมที่ดี**. เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://gindee.club/interview/4766/>
- FAO. (1996). "World Food Summit: Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action Rome." Rome, November 13 – 17.
- FAO. (2006). "Food Security." Policy Brief. June 30.
- KMUTT Library. (2021). **Urban Resilience**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://kmuttlibrary.medium.com/urban-resilience-7d84d6c2db18#:~:text=คำว่า%20Resilience%20เป็นคำ,ที่ทั้งเรา%20ทั้งเมือง>
- Lickwar, Phoebe., and Thoren, Roxi. (2020). **Farmscape: The Design of Productive Landscapes**. London: Routledge.
- Low, Bjorn. (2020). **ขบวนการความมั่นคงทางอาหารของสิงคโปร์ : Edible Garden City (Singapore)**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=0SuXdfI-Jbk>
- Montgomery, Charles. (2013). **Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design**. UK: Penguin Books.
- Philips, April. (2013). **Designing Urban agriculture: A Complete Guide to the Planning, Design, Construction, Maintenance and Management of Edible Landscapes**. Hoboken: John Wiley & Sons.
- P. Danpitakkul. (2024). **สวนผักชุมชนบนดาดฟ้าของมาเก่าและอนาคตข้างหน้า**. เข้าถึงเมื่อ 17 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2024/11/09/สวนผักชุมชนบนดาดฟ้าของ/>
- Radimer, Kathy L., Olson, Christine M., Greene, Jennifer C., Campbell, Cathy C., and

- Habicht, Jean-Pierre. (1992). "Understanding hunger and developing indicators to assess it in women and children." **Journal of Nutrition Education** 24, 1 supplement 1 (January - February): S36-S44.
- Research & Innovation for Sustainability Center (RISC). (2021). **ท่ามกลางปัญหามากมายของเมือง Urban Resilience คืออะไรและจะช่วยเมืองได้อย่างไร**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://risc.in.th/knowledge/urban-resilience>
- Russo, Alessio., Escobedo, Francisco J., Cirella, Giuseppe T., and Zerbe, Stefan. (2017). "Edible green infrastructure: An approach and review of provisioning ecosystem services and disservices in urban environments." **Agriculture, Ecosystems & Environment** 242 (May): 53-66.
- Sommers, Paul., and Smit, Jac. (1994). "Promoting urban agriculture: a strategy framework for planners in North America, Europe, and Asia." **Cities Feeding People Series Report 9**, no. : 1-11.
- Superuser. (2021). **กลุ่มคนงานสมานฉันท์ โรงงานของคนงาน โดยคนงาน เพื่อคนงาน**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://sathai.org/?p=2668>
- Varangkanang. (2023). **ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเมืองสวนผักชุมชนสินสมบูรณ์ (ที่ร้าง ไม่ห่างรัก)**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเม-3/>
- Varangkanang. (2023). **ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเมืองชุมชนทรัพย์สินมั่นคง อ.เมือง จ.สมุทรปราการ**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเม-4/>
- Varangkanang. (2023). **ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเมือง ดน.ปทุมธานีโมเดล คลองหลวง จ.ปทุมธานี**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเม-6/>
- Varangkanang. (2023). **ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเมืองชุมชนบุรพา 7 เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเม-7/>
- Varangkanang. (2023). **ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเมืองอรุณนิเวศน์ เขตสายไหม กรุงเทพฯ**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรในเม-10/>
- Varangkanang. (2023). **พื้นที่อาหาร พื้นที่เรียนรู้ พื้นที่เศรษฐกิจ @สวนผักริมคลอง**. เข้าถึงเมื่อ 20

- พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/04/10/พื้นที่อาหาร-พื้นที่เร่/>
 Varangkanang. (2023). **ศูนย์การเรียนรู้เกษตรในเมืองสวนผักกิมคลอง เขตสายไหม กรุงเทพฯ.**
 เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน เข้าถึงได้จาก <https://thaicityfarm.com/2023/05/30/ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเม-9/>
- "กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร." (2556). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 130, ตอนที่ 41 ก (16 พฤษภาคม): 76-79.
- กรองมล ตั้งชีวันกุล. (2559). "ผลการดำเนินการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดินที่มีต่อการพัฒนาตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การเคหะแห่งชาติ. (2559). "รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ฉบับสมบูรณ์ โครงการก่อสร้างอาคารพักอาศัย แปลง G โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง." กันยายน.
- จักรกฤษ วิสุทธินันท์, กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์ และภานินี ชยานันท์. (2563). "เกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ภายใต้มาตรการ PUD: กรณีศึกษาสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา และสำนักการวางผังและพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย." **สารศาสตร์** 2563, 3 (พฤษภาคม): 667-679.
- จุฑารัตน์ โชติเวชศิลป์. (2560). "มาตรการจูงใจทางผังเมือง: กรณีศึกษาการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR bonus) ในโตเกียวเปรียบเทียบกับกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นาถศิริ โกมลพันธุ์. (2557). **สวนผักคนเมือง: หารูปแบบ เทคนิค และเคล็ดลับการปลูกผักในเมือง.** นนทบุรี: หก.ภาพพิมพ์.
- ปิยะพงษ์ บุชบงก์. (2555). **ปลูกเมือง ปลูกชีวิต: แนวคิดและแนวทางการพัฒนาเกษตรในเมือง.** เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก https://www.academia.edu/12325666/Theories_and_Practices_on_Urban_Agriculture_in_Thai_
- พนิต ภูจินดา และยศพล บุญสม. (2559). "แนวคิด การ พัฒนา เมือง ต้นแบบ (Urban Design Guideline for Specific Purposed Towns)." **Journal of Environmental Design** 3, 1 (มกราคม - มิถุนายน): 20-43.
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน. (2564). "สู่สภาพทางอาหาร." **วารสาร วาระสวน**, 1 (ตุลาคม): 1-23.
- ลัษณณ ไมตรีมิตร. (2560). **เมืองใหญ่กับปัญหาความมั่นคงทางด้านอาหาร.** เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2017/09/landscape-architecture-and-sustainability01/>
- วิจิตรบุษบา มารมย์. (2564). **เมืองที่ปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลง.** เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก

<https://citycracker.co/city-environment/resilient-city/>

วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2554). **แนวคิดและนิยามของความมั่นคงทางอาหาร (Food Security : Concepts and Definitions)**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.polsci.tu.ac.th/fileupload/36/24.pdf>

ศจินทร์ ประชาสันต์. (2552). **การพัฒนาศูนย์ชีวิตความมั่นคงทางอาหาร**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก https://www.nationalhealth.or.th/sites/default/files/upload_files/dmdocs/2_FS_index_report.pdf

ศศิธร บัวประดิษฐ์ และไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2562). "สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ หลังการย้ายที่อยู่อาศัยแบบแฟลต สู่อาคารสูง: กรณีศึกษา อาคารพักอาศัยแปลง G โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร." **สารศาสตร์** 2562, 3 (มิถุนายน): 326-338.

สิริวัฒน์ สาครวาสี. (2561). **คิวบา ต้นแบบของการทำเกษตรในเขตเมือง**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://home.maefahluang.org/17598432/cuba-agri>

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564). **ปทุมธานีโมเดลรูปธรรมการแก้ไขปัญหาชุมชนบุกรุกที่ดินริมคลองหนึ่ง**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://web.codi.or.th/20210301-22399/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/09/ilovepdf_merged.pdf

สำนักผังเมือง. (2560). "รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 4) (จ้างที่ปรึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามผังเมืองรวมด้วยมาตรการโอนสิทธิการพัฒนา (TDR) และมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (PUD))." 27 กรกฎาคม.

สำนักผังเมือง. (2561). "รายงานการศึกษา เรื่อง แนวโน้มพื้นที่เกษตรกรรม และ การทำเกษตรกรรมในกรุงเทพมหานคร." ตุลาคม.

สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง. (2561). "มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (FAR Bonus)." เอกสารการประชุมหารือมาตรการทางผังเมือง แนวทาง และวิธีดำเนินการโครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 4).

อนิรุทธิ์ เอื้อวิทยา. (2564). **สวนผักคนเมืองเชียงใหม่: กลุ่มคนที่เปลี่ยนพื้นที่รกร้างให้เป็นสวนผักใจกว้างเลี้ยงคนเชียงใหม่**. เข้าถึงเมื่อ 16 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <https://adaymagazine.com/chiang-mai-vegetable-garden/>

อลิศรา มีนะกนิษฐ. (2562). "เกษตรกรรมในเมือง: ช่องว่างในการบริหารจัดการกรุงเทพมหานคร." **Veridian E-Journal** 12, 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์): 1136-1150.

ภาคผนวก ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 65.0930-158-8267

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): แนวทางการส่งเสริมทางผังเมือง กรณี จัดให้มีพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อยกระดับความมั่นคงทางอาหาร ในเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): Urban Planning Incentive Guidelines in Case of Providing Urban Agriculture to Improve Food Security in the Inner Bangkok Area

ผู้วิจัยหลัก: นายวิราทร มงคลพาณิชย์กิจ

สังกัด: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 30 กันยายน 2565
2. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 30 กันยายน 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 30 กันยายน 2565

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศ

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอัมรศักดิ์)
ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หมายเหตุ : เปลี่ยนชื่อโครงการ

หมายเลขใบรับรอง COE 65.1007-166

วันที่รับรอง: 7 ตุลาคม พ.ศ. 2565

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์

6 ถนนราชมรรคาใน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทร 0-3425-5808 โทรสาร (Fax) : 0-3425-5808

email : su.ethichuman@gmail.com

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงทะเบียนข้อมูลการใช้พื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักชุมชนตาฟ้า) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดว่า ที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการ ประเมิน	ที่มา
สวนผักชุมชนตาฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัว ให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้าน อาหาร การบริโภคอาหาร ที่ปลอดภัย และการมีแหล่ง อาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้น การพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านกายภาพ	<u>ขนาดพื้นที่ปลูก</u> ขนาดพื้นที่ปลูก/ผลผลิต/ ผู้บริโภค พื้นที่ปลูก 100 ตร.ม. / ผักกิมใบ 500 – 80 กก./ ผู้บริโภค 42 – 67 คน/ เดือน * ขนาดพื้นที่ปลูกโครงการฯ 212.15 ตร.ม. ** รองรับคนได้ 89 – 142 คน คิดเป็นร้อยละ 8.88 – 14.17	ขนาดพื้นที่ปลูกเพียงพอกับผู้อยู่อาศัยในโครงการ (1,002 คน) 5 = รองรับคนได้ทั้งหมด 4 = รองรับคนได้ร้อยละ 75 3 = รองรับคนได้ครึ่งหนึ่ง 2 = รองรับคนได้ร้อยละ 25 1 = รองรับคนได้น้อยกว่าร้อยละ 25	1	* โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ (สสส.) ** รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม อาคารพักอาศัย (แปลง G) พ.ศ. 2559 การเคหะแห่งชาติ

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านกายภาพ	<u>การออกแบบพื้นที่ปลูก</u> การวางแผนปลูก - ขวางแนวตะวัน หรืออยู่ในแนวทิศเหนือ-ใต้	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	4	
			<u>ขนาดความกว้างแปลง</u> - ไม่เกิน 80 ซม. หรือระยะแขนเอื้อม	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	5	
			<u>ขนาดทางเดิน</u> - ประมาณ 60 ซม. หรือกว้างพอคนสองคนนั่งทำงาน	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	5	

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านกายภาพ	<u>การออกแบบพื้นที่ปลูก</u> ความยาวแปลงปลูก - ถ้ายาวเกินไปควรมีการเว้นช่วงทางเดิน	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	5	
			<u>ความลึกแปลงปลูก</u> - แปลงปลูกอยู่บนพื้นปูน ควรมีความลึกอย่างน้อย 40 ซม.	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	5	
			<u>การกรองแสงและฝน</u> - มีสแลนกรองแสงและฝน	5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมเล็กน้อย 1 = ไม่เหมาะสม	5	

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
สวนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดพบนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านกายภาพ	ความหลากหลายของผลผลิต จำนวนผักที่ปลูก อย่างน้อย 20 ชนิด *ได้แก่ กลุ่มผักกินใบ กลุ่มผักสวนครัว และกลุ่มผักยืนต้น ผักที่ปลูกขึ้นตลาดฟ้า รวมทั้งสิ้น 24 ชนิด ** กลุ่มพืชผักกินใบ เก็บผลผลิตได้ 30 - 60 วัน เช่น ผักบุ้ง ผักชี ผักสลัด กลุ่มพืชผักสวนครัว เช่น จิง ตะไ้ ฝรั่ง กระเพรา โหระพา กลุ่มพืชผักยืนต้น ปลูกครั้งเดียวเก็บกินได้นาน เช่น พริก มะเขือ มะกูด มะนาว	5 = มากกว่า 20 ชนิด 4 = 20 ชนิด 3 = 15 ชนิด 2 = 10 ชนิด 1 = น้อยกว่า 10 ชนิด 5 = มีครบทั้ง 3 กลุ่ม 3 = มี 2 กลุ่ม 1 = มี 1 กลุ่ม	5	* โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ** รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอาคารพักอาศัย (แปลง G) พ.ศ. 2559 การเคหะแห่งชาติ

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง	การใช้ประโยชน์ที่ดิน - ระยะเวลาในการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์อย่างน้อย 1 - 2 ปี*	5 = ระยะเวลายาว มากกว่า 5 ปี 1 = ระยะเวลาสั้น น้อยกว่า 2 ปี	5	*โครงการสวนผัก คนเมือง มูลนิธิ เกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้าง เสริมเศรษฐกิจ (สสส.)
		มิติด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง	ความถี่ในการเก็บผลผลิต - จำนวนคนที่มีการเก็บผลผลิตไปประกอบอาหาร (ต่อสัปดาห์)	เปรียบเทียบกับจำนวน ผู้อยู่อาศัยในโครงการ (1,002 คน) 5 = มากกว่าร้อยละ 75 4 = ร้อยละ 50 - 75 3 = ร้อยละ 50 2 = ร้อยละ 25 - 50 1 = น้อยกว่าร้อยละ 25	1	

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	การสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม - จำนวนผู้ใช้งานประจำ - การบริหารจัดการผลผลิต มีการแบ่งปันผลผลิตที่ได้ให้ผู้อยู่อาศัยอย่างทั่วถึง ปริมาณและทิศทางแสงแดด สังเกตแดดในช่วง 3 ช่วงเวลา ช่วงเวลาอย่างน้อย 10 นาที* ได้แก่ - ช่วงเช้า 7.00 – 9.00 น. - ช่วงบ่าย 12.00 – 13.00 น. - ช่วงเย็น 15.00 – 17.00 น.	เปรียบเทียบจำนวนผู้อยู่อาศัยในโครงการ (1,002 คน) 5 = มากกว่าร้อยละ 75 4 = ร้อยละ 50 - 75 3 = ร้อยละ 50 2 = ร้อยละ 25 - 50 1 = น้อยกว่าร้อยละ 25 5 = แดดเต็มวัน (ได้รับแดดทุกช่วงเวลา) 3 = แดดครึ่งวัน (ได้รับแดดเฉพาะช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย หรือ 4 - 6 ชม.) 1 = แดดรำไร (ได้รับแดดประมาณ 3 ชม.)	1	* วารสาร วารสารฉบับที่ 1 ตุลาคม 2564 โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	แหล่งน้ำ - การพ่นน้ำประปา ตกแดดพักไว้ 1-3 วัน* - การใช้ระบบรดน้ำ - การใช้น้ำจากการบำบัด น้ำเสียครัวเรือน - การใช้น้ำฝน การจัดการขยะครัวเรือน - การใช้เศษอาหารสำหรับทำปุ๋ย การเตรียมดิน - การปลูกดิน หรือหมักดิน	5 = มี	1	* วารสาร วารสารสวนฉบับที่ 1 ตุลาคม 2564 โครงการสวนผักคนเมือง มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)
				1 = ไม่มี		
				5 = มี		
				1 = ไม่มี		
				5 = มี		
				1 = ไม่มี		
				5 = มี		
				1 = ไม่มี		
				5 = มี		
				1 = ไม่มี		
				5 = มี	1	
				1 = ไม่มี		
				5 = มี	1	
				1 = ไม่มี		

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
ส่วนผักขึ้นตลาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารยามวิกฤต โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม	การเตรียมปุ๋ย - การใช้ปุ๋ยเคมี - การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ - การใช้ปุ๋ยหมักหรือ น้ำหมักชีวภาพ จากเศษอาหารครัวเรือน เมล็ดพันธุ์ - การใช้เมล็ดพันธุ์อินทรีย์	1 = มี 5 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี	5 5 5	

ตารางที่ 24 แสดงแบบสำรวจสำหรับลงเก็บข้อมูลการใช้งานพื้นที่เกษตรกรรม (สวนผักขึ้นดาดฟ้า) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ต่อ)

ตัวแปร	นิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนการประเมิน	ที่มา
สวนผักขึ้นดาดฟ้า	พื้นที่เกษตรในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรในเมืองชั้นใน (Inner City Farming) เกษตรในเมืองที่เน้นปรับตัวให้เข้ากับสภาพเมือง เพื่อลดทอนรายจ่ายทางด้านอาหาร การบริโภคอาหารที่ปลอดภัย และการมีแหล่งอาหารขายปลีก โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	มิติด้านการบริหารจัดการ	การบริหารจัดการตารางปลูก - มีการวางแผนปฏิทินการปลูกให้เหมาะสมกับช่วงเวลาในแต่ละเดือน - มีการเพาะต้นกล้าสำหรับปลูก การบริหารจัดการผลผลิต - มีการแบ่งปันผลผลิตให้กับกลุ่มผู้ปลูก - มีการแบ่งปันผลผลิตให้กับผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ - มีการนำผลผลิตบางส่วนมาวางจำหน่ายในราคาถูก การเก็บผลผลิตพันธุ์ - มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ หรือขยายพันธุ์สำหรับปลูกต่อ	5 = มี 1 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี 3 = บางส่วน 1 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี 5 = มี 1 = ไม่มี	1 5 5 3 1 1	

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร:

กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อดำเนินการวิจัยตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดินคดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้ากับระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในอาคารที่พักอาศัยแปลง G
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

จึงขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความคิดเห็นตามแบบสอบถามนี้ ซึ่งการตอบคำถามในแบบสอบถามครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามตามข้อเท็จจริงและความรู้สึกของท่านให้มากที่สุด หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

ทั้งนี้ เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วสามารถส่งคืนแบบสอบถามได้ที่นัดโครงการ ชั้น 1 และสามารถรับของที่ระลึก (ไขไก่เบอร์ 0 จำนวน 2 ฟอง) แทนค่าขอบคุณในการเสียสละเวลา

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเพื่อวัดระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ขอขอบพระคุณ ในความร่วมมือของท่าน

นาย วีรภัทร มงคลพาณิชย์กิจ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชั้นที่
2. อายุ ปี
3. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
4. น้ำหนัก กิโลกรัม ส่วนสูง เซนติเมตร เส้นรอบเอว นิ้ว
5. ระดับการศึกษา
☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ อาชีวศึกษา ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
6. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย/หย่า/แยก
7. จำนวนสมาชิกครัวเรือนในครอบครัวผู้ตอบ (รวมตัวเอง) คน
8. จำนวนผู้ทำงานมีรายได้ช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว คน
9. จำนวนเด็กเล็กในครอบครัว (อายุต่ำกว่า 6 ปี) คน
10. จำนวนผู้สูงอายุในครอบครัว (อายุ 60 ปีขึ้นไป) คน
11. อาชีพของผู้มีงานทำในครอบครัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ค้าขาย ☐ รับจ้างทั่วไป/อาชีพอิสระ (ไม่มีเงินเดือนประจำ)
☐ พนักงาน/ลูกจ้าง (มีเงินเดือนประจำ) ☐ อื่น ๆ
12. เวลาทำงานประจำต่อวัน ชั่วโมง/วัน
13. วันทำงานต่อสัปดาห์
14. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง
15. ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในโครงการฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเพื่อวัดระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า

1. รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน
☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 10,000 - 20,000 บาท ☐ 20,000 - 30,000 บาท
☐ 30,000 - 40,000 บาท ☐ สูงกว่า 40,000 บาท ระบุจำนวน.....บาท
2. รายจ่ายด้านอาหารของครอบครัวต่อเดือน (อาหารและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์)
☐ ต่ำกว่า 7,000 บาท ☐ 7,000 - 8,000 บาท ☐ 8,000 - 9,000 บาท
☐ 9,000 - 10,000 บาท ☐ สูงกว่า 10,000 บาท ระบุจำนวน.....บาท
3. ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ต่อการประกอบอาชีพของผู้หารายได้หลักของครอบครัว
☐ ไม่ได้รับผลกระทบ ☐ ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง
☐ ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน ☐ ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน
☐ เลิกขาย ปิดกิจการ ☐ ยอดขายลดลง ☐ อื่น ๆ
4. ผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัวเทียบกับก่อนเกิดการระบาดโควิด - 19
☐ ไม่ได้รับผลกระทบ ☐ รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง
☐ รายได้ลดลงครึ่งหนึ่งจากเดิม ☐ รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม

5. ผลกระทบต่อรายจ่ายของครอบครัวเทียบกับก่อนเกิดการระบาดของโควิด - 19

- ☐ ไม่ได้รับผลกระทบ ☐ รายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง
☐ รายจ่ายเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่งจากเดิม ☐ รายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม

6. จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน

- ☐ 1 มื้อหรือน้อยกว่า ☐ 2 มื้อ ☐ 3 มื้อหรือมากกว่า

7. ท่านชอบกินผักหรือไม่ (ถ้าไม่ชอบ ข้ามไปตอบข้อ 9)

- ☐ ชอบ ☐ ไม่ชอบ ☐ เฉย ๆ

8. ผักที่ท่านชอบหรือกินเป็นประจำ อย่างน้อย 3 ชนิด

.....

9. สัดส่วนการกินผักต่ออาหารหนึ่งจาน ที่กินเป็นประจำ (1 จานแบ่งเป็น 4 ส่วน)

- ☐ น้อยกว่า 1 ส่วน ☐ 1 ส่วน ☐ 2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน

10. จำนวนชนิดผักกินใบ (เช่น กระเพรา คื่นช่าย กวางตุ้ง กะหล่ำปลี ผักบุ้ง ผักชี ต้นตำลึง ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักสลัด ฯลฯ) ที่กินเป็นประจำในหนึ่งสัปดาห์

- ☐ น้อยกว่า 5 ชนิด ☐ 5-10 ชนิด ☐ 10-15 ชนิด ☐ 15-20 ชนิด ☐ มากกว่า 20 ชนิด

11. จำนวนชนิดผักกินผล (เช่น ฟัก มะระ บวบ แตงกวา มะเขือเทศ มะเขือเปราะ ถั่วพู ถั่วฝักยาว ข้าวโพดอ่อน พริก ฯลฯ) ที่กินเป็นประจำในหนึ่งสัปดาห์

- ☐ น้อยกว่า 5 ชนิด ☐ 5-10 ชนิด ☐ 10-15 ชนิด ☐ 15-20 ชนิด ☐ มากกว่า 20 ชนิด

12. แหล่งที่มาของผักที่ท่านกินบ่อยที่สุด

- ☐ ตลาดสด/ตลาดนัด ☐ ซูเปอร์มาร์เก็ต/ร้านสะดวกซื้อ ☐ รถเข็น/รถพุ่มพวง
☐ สั่งโดยตรงจากสวนผัก ☐ ปลูกลงเอง ☐ เก็บจากสวนผักข้างดาดฟ้า

13. ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกซื้อผักของท่าน

- ☐ ราคาถูก ☐ ความสะอาด ☐ ใกล้เคียงที่ทำงาน ☐ ความปลอดภัย ☐ ไร้สารเคมี ☐ รู้แหล่งที่มา
☐ ☐ ☐

ความชอบ คุณค่าทางโภชนาการ อื่น ๆ(บาท)

14. ประเภทผักที่ท่านกินบ่อยครั้งที่สุด

- ☐ ผักทั่วไปตามท้องตลาด ☐ ผักไฮโดรโปนิคส์/ปลูกด้วยน้ำ ☐ ผักอินทรีย์/ผักออร์แกนิก
☐ ปลูกลงเอง/เก็บจากสวนผักข้างดาดฟ้า

15. ท่านมีการล้างผักก่อนกินหรือก่อนประกอบอาหาร หรือไม่

- ☐ ไม่ล้าง ☐ ล้างด้วยการแช่น้ำ ☐ ล้างด้วยการเปิดน้ำไหลผ่าน ☐ ล้างด้วยเบกกิ้งโซดา

16. ในหนึ่งสัปดาห์ท่านประกอบอาหารกินเองในครอบครัว บ่อยครั้งแค่ไหน

- ☐ แทบไม่เคย ☐ 1-2 ครั้ง ☐ 3-4 ครั้ง ☐ 5-6 ครั้ง ☐ ทุกวัน

17. ในหนึ่งสัปดาห์ท่านต้องซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครอบครัว บ่อยครั้งแค่ไหน

- ☐ ไม่ต้องซื้อ ☐ 1-2 วัน ☐ 3-4 วัน ☐ 5-6 วัน ☐ ทุกวัน

18. ท่านมีรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารกินในครอบครัวเท่าไรต่อเดือน

- ☐ ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ ☐ ต่ำกว่า 300 บาท ☐ 300 – 400 บาท ☐ 400 – 500 บาท
☐ 500 – 600 บาท ☐ สูงกว่า 600 บาท ระบุจำนวน.....บาท

19. ท่านมีการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัวหรือไม่

- ☐ มีและปัจจุบันยังคงปลูกอยู่ ☐ เคยปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูก
☐ ไม่เคยปลูก แต่อยากลองปลูก ☐ ไม่ ☐ เคยปลูก และไม่อยากปลูก

20. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว

- ☐ ไม่เห็นด้วย ☐ เห็นด้วยน้อย ☐ เห็นด้วยปานกลาง ☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วยมากที่สุด

21. ในหนึ่งสัปดาห์ท่านเคยใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า บ่อยครั้งแค่ไหน (ถ้าเคย ข้ามไปตอบ ข้อ 23)

- ☐ ไม่เคย ☐ 1 – 2 วัน ☐ 3 – 4 วัน ☐ 5 – 6 วัน ☐ ทุกวัน

22. เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า (ข้ามไปตอบ ข้อ 28)

- ☐ ไม่รู้ว่ามีสวนผักชั้นดาดฟ้า ☐ ไม่สะดวกในการใช้งานชั้นดาดฟ้า ☐ ไม่มีเวลาวาง
☐ ไม่อยากมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา ☐ อื่น ๆ

23. ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า ในช่วงการระบาดของโควิด – 19

ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า	พอใจ				ไม่พอใจ/ ไม่แน่ใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงชั้นดาดฟ้า					
2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก					
3) ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก					
4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผัก					
5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา					

24. ในหนึ่งสัปดาห์ท่านเคยเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า บ่อยครั้งแค่ไหน (ถ้าเคย ข้ามไปตอบ ข้อ 26)

- ☐ ไม่เคย ☐ 1 – 2 วัน ☐ 3 – 4 วัน ☐ 5 – 6 วัน ☐ ทุกวัน

25. เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้นดาดฟ้า (ข้ามไปตอบ ข้อ 28)

- ☐ ไม่สะดวกในการใช้งานชั้นดาดฟ้า ☐ ไม่มีเวลาวาง ☐ ไม่อยากมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา
☐ ไม่ชอบกินผัก ☐ ไม่ได้ทำอาหารกินเอง ☐ อื่น ๆ

26. การมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายด้านอาหารของครอบครัวเท่าไรต่อเดือน

- ☐ ต่ำกว่า 300 บาท ☐ 300 บาท ☐ 400 บาท ☐ 500 บาท ☐ สูงกว่า 500 บาท

27. ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า ในช่วงการระบาดของโควิด - 19

ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า	พอใจ				ไม่พอใจ/ ไม่แน่ใจ
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1) ด้านปริมาณของผลผลิต					
2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต					
3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต					
4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต					
5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร					
6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร					

28. ผลกระทบด้านความมั่นคงทางอาหารของครอบครัว ในช่วงการระบาดของโควิด - 19

ในช่วงการระบาดของโควิด - 19 บ่อยครั้งแค่ไหนที่ครอบครัวของท่าน ...	จำนวนครั้งต่อสัปดาห์				
	ไม่เคย (0 ครั้ง)	นาน ๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง)	บ่อย ครั้ง (3-4 ครั้ง)	เป็นประจำ (5-6 ครั้ง)	ตลอดเวลา (ทุกวัน)
1) มีความกังวลว่าครอบครัวจะมีอาหารไม่เพียงพอ					
2) ไม่สามารถกินอาหารที่ชอบหรือที่ต้องการ					
3) ต้องกินอาหารที่มีราคาถูก					
4) ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท					
5) ต้องกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ เช่น ขนมกรุบกรอบ เป็นต้น					
6) ต้องลดปริมาณอาหารในแต่ละมื้อ					
7) ต้องลดจำนวนมื้ออาหารลง					
8) ต้องอดอาหารทั้งวัน					
9) ต้องรับบริจาคอาหาร					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

1. ท่านคิดอย่างไรกับการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฯ

การส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฯ	เห็นด้วย				ไม่เห็นด้วย
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1) การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน					
2) การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม					
3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน					
4) การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่อง					
5) การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก					
6) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง					

2. ท่านคิดอย่างไรกับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

การส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	เห็นด้วย				ไม่เห็นด้วย
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1) การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ					
2) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ					
3) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย					
4) การส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง

การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร:

กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อดำเนินการวิจัยตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดิน คณสาขาศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้ากับระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในอาคารที่พักอาศัยแปลง G
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

จึงขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความคิดเห็นตามแบบสัมภาษณ์นี้ ซึ่งการตอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษารายการ ซึ่งเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามตามข้อเท็จจริงและความรู้สึกของท่านให้มากที่สุด หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ขอขอบพระคุณ ในความร่วมมือของท่าน

นาย วีรภัทร มงคลพาณิชย์กิจ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณสาขาศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์

1. ชื่อกลุ่ม
2. อายุ
3. ประสบการณ์ในการปลูกผักหรือการทำเกษตร
.....
.....
4. หน้าที่ในการดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า
5. ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในโครงการฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า

1. ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า
 - 1.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงชั้นดาดฟ้า ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
 - 1.2 ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับขนาดพื้นที่ปลูกของสวนผักชั้นดาดฟ้า
.....
.....
 - 1.3 ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับชนิด/ประเภทผักที่ปลูก
.....
.....
 - 1.4 ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผัก ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการดูแล บำรุง รักษา
สวนผักชั้นดาด
.....
.....
 - 1.5 ด้านการบริหารจัดการ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการบริหารจัดการพื้นที่สวนผัก
ชั้นดาดฟ้าโดยคนภายในชุมชน
.....
.....

2. ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า

2.1 ด้านปริมาณ/ความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวมีอาหารเพียงพอ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

2.2 ด้านความสดใหม่ของผลผลิต ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารโดยตรงตลอดเวลา หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3 ด้านความปลอดภัยของผลผลิต ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.4 ด้านความหลากหลายของผลผลิต ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารที่หลากหลาย หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.5 ด้านการลดรายจ่าย

(1) ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายในการซื้ออาหาร หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

(2) ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายในการเดินทางเพื่อซื้ออาหาร หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. ท่านต้องการการสนับสนุนสวนผักชั้นดาดฟ้าด้านใดเพิ่มเติมบ้าง

3.1 ท่านต้องการพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น หรือไม่ (เช่น การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวโครงการเป็นพื้นที่สีเขียวกินได้)

.....

.....

3.2 ท่านต้องการสมาชิกในการช่วยดูแลสวนผักเพิ่มเติม หรือไม่

.....

.....

3.3 ท่านต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน (ดิน ปุ๋ยคอก เมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำ อุปกรณ์ในการทำสวน) หรือไม่

.....

.....

3.4 ท่านต้องการการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักในเมือง หรือไม่

.....

.....

3.5 ท่านต้องการครูพี่เลี้ยง ในการติดตามแนะนำ แก้ปัญหาการปลูกผักในเมือง หรือไม่

.....

.....

3.6 ท่านต้องการการสนับสนุน จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการทำเกษตรในพื้นที่เมือง หรือไม่

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไร เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนหรือสวนผักชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

.....

.....

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง

การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร:

กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อดำเนินการวิจัยตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาดิน คณสาขาศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้ากับระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในอาคารที่พักอาศัยแปลง G
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

จึงขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความคิดเห็นตามแบบสัมภาษณ์นี้ ซึ่งการตอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น จึงขอความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามตามข้อเท็จจริงและความรู้สึกของท่านให้มากที่สุด หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

ขอขอบพระคุณ ในความร่วมมือของท่าน

นาย วีราทร มงคลพาณิชย์กิจ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์

1. ตำแหน่ง
2. ประสบการณ์การทำงาน
3. สังกัด
4. งานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักชั้นดาดฟ้าในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1

1.1 ด้านการสนับสนุนพื้นที่ปลูก ท่านคิดว่าสามารถเพิ่มพื้นที่ปลูกให้เพียงพอกับผู้อยู่อาศัยหรือไม่ อย่างไร (เช่น การปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวกันได้ เป็นต้น)

1.2 ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน (ดิน ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำ อุปกรณ์ในการทำงาน) ท่านมีแนวทางอย่างไรในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

1.3 ด้านการสนับสนุนองค์ความรู้

(1) ท่านมีแนวทางในการส่งเสริมองค์ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองให้กับกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าอย่างไร

(2) ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนครูพี่เลี้ยง ในการติดตามแนะนำ แก้ไขปัญหาการทำเกษตรในเมืองให้กับกลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้าอย่างไร

1.4 ด้านการบริหารจัดการ

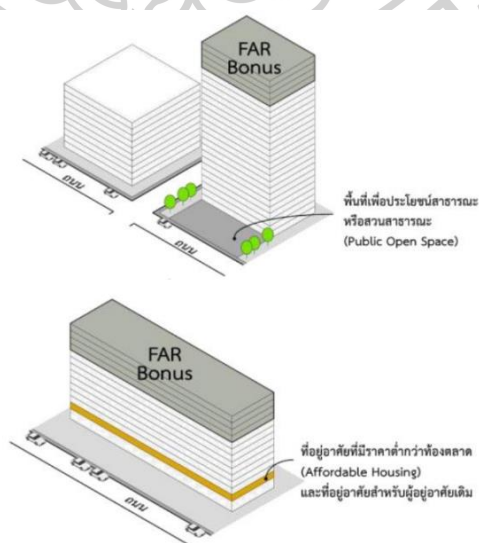
(1) ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่ส่วนผัอย่างไร
ต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไร

(2) ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการผลผลิตที่ได้ อย่างไร

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักหรือพื้นที่สีเขียวกินได้ ในโครงการฟื้นฟูเมือง
ชุมชนดินแดง ระยะต่อไป รวมถึงโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยอื่น ๆ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนา
ที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมทางผังเมือง (มาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวม
ต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus) โดยสามารถเพิ่มพื้นที่อาคารได้ไม่เกินร้อยละ 20

ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่โครงการโดยใช้สิทธิมาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวม
ต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus

1.1 ท่านเข้าใจหรือเคยศึกษามาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus หรือไม่

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่ามาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด

.....

.....

1.3 ท่านคิดว่ามาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะ สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด

.....

.....

1.4 ท่านคิดว่าควรมีมาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

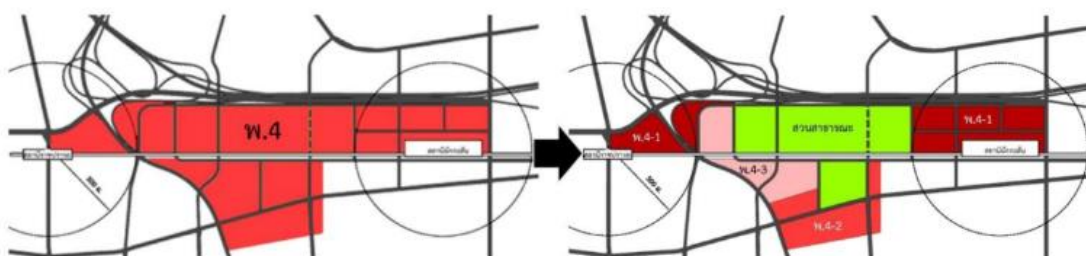
.....

1.5 ท่านคิดว่าการเคหะแห่งชาติมีโอกาสนในการใช้มาตรการ FAR Bonus ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นในหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD)

ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่โครงการมักกะสันโดยใช้มาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่

2.1 ท่านเข้าใจหรือเคยศึกษามาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) หรือไม่

2.2 ท่านคิดว่ามาตรการ PUD สำหรับย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (โครงการที่มีขนาดพื้นที่ 50 ไร่ขึ้นไป) สามารถส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด

3.3 ท่านคิดว่ามาตรการ PUD สำหรับย่านที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากและย่านพาณิชยกรรม (โครงการที่มีขนาดพื้นที่ 20 ไร่ขึ้นไป) สามารถส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด

3.4 ท่านคิดว่าการเคหะแห่งชาติมีโอกาสในการใช้มาตรการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน หรือไม่ เพราะเหตุใด (หากมีการบังคับใช้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 4)

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ภาคผนวก ค

แบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Item-Objective Congruence Index : IOC)

การวิจัยเรื่อง การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร:

กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานิยาม ความหมาย องค์ประกอบ บทบาท และความสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) และความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเพื่อวัดระดับความมั่นคงทางอาหารครัวเรือน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า
 ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย
2. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละหัวข้อในแบบสอบถามฉบับนี้ว่า คำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นที่ต้องการวัดหรือไม่เพียงใด โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ขอขอบพระคุณ ในความกรุณาของท่าน

นาย วีราทร มงคลพาณิชย์กิจ

นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 25 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสอบถามผู้อาศัยในโครงการฯ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ข้อมูลทั่วไป	ส่วนที่ 1					
	3.	เพศ				
	5.	ระดับการศึกษา				
	6.	สถานภาพ				
	7.	สถานะผู้ตอบ				
	15.	ภูมิลำเนา				
ความสัมพันธ์ระหว่าง สวนผักชั้นดาดฟ้ากับ มิติการมีอาหารพอเพียง (Food Availability)						
ปริมาณอาหารที่กิน	ส่วนที่ 2					
	6.	จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน				
	9.	สัดส่วนการกินผักต่ออาหารหนึ่งจาน ที่กินเป็นประจำ (กินผักครึ่งหนึ่งของจานต่อมื้อ)				
ความสัมพันธ์ระหว่าง สวนผักชั้นดาดฟ้ากับ มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access)						
พฤติกรรมการกินผัก	ส่วนที่ 2					
	7.	ท่านชอบกินผักหรือไม่				
	8.	ผักที่ท่านชอบหรือกินเป็นประจำ อย่างน้อย 3 ชนิด				
แหล่งในการเข้าถึงผัก	ส่วนที่ 1					
	16.	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง				
	ส่วนที่ 2					
	12.	แหล่งที่มาของผักที่ท่านกินบ่อยที่สุด				
	13.	ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกซื้อผักของท่าน				
	16.	ในหนึ่งสัปดาห์ท่านประกอบอาหารกินเองในครอบครัว บ่อยครั้งแค่ไหน				
	17.	ในหนึ่งสัปดาห์ท่านต้องซื้อผักมาประกอบอาหารกินเอง ในครอบครัว บ่อยครั้งแค่ไหน				
	19.	ท่านมีการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัวหรือไม่				
การเข้าถึงพื้นที่ สวนผักชั้นดาดฟ้า	ส่วนที่ 1					
	1.	ชั้นที่พักอาศัย				
	2.	อายุ				
	13.	เวลาทำงานประจำต่อวัน ชั่วโมง/วัน				
	14.	วันทำงานต่อสัปดาห์				
	17.	ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในโครงการฯ				
	ส่วนที่ 2					
	21.	ในหนึ่งสัปดาห์ท่านเคยใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า บ่อยครั้งแค่ไหน				
	22.	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า (กรณีไม่เคยใช้งาน)				
	24.	ในหนึ่งสัปดาห์ท่านเคยเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้น ดาดฟ้า บ่อยครั้งแค่ไหน				
	25.	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่เคยเก็บผลผลิตจากสวนผักชั้น ดาดฟ้า (กรณีไม่เคยเก็บผลผลิต)				

ตารางที่ 25 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสอบถามผู้อยู่อาศัยในโครงการฯ) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
การเข้าถึงอาหารโดย การซื้อสินค้าทางเศรษฐกิจ						
รายได้ รายจ่ายด้านอาหาร ครัวเรือน	ส่วนที่ 1					
	8.	จำนวนสมาชิกครัวเรือนในครอบครัวผู้ตอบ (รวมตัวเอง)				
	9.	จำนวนผู้ทำงานมีรายได้ช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว				
	10.	จำนวนเด็กเล็กในครอบครัว (อายุต่ำกว่า 6 ปี)				
	11.	จำนวนผู้สูงอายุในครอบครัว (อายุ 60 ปีขึ้นไป)				
	12.	อาชีพของผู้มีงานทำในครอบครัว				
	ส่วนที่ 2					
	1.	รายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน				
	2.	รายจ่ายด้านอาหารของครอบครัวต่อเดือน (อาหารและ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์)				
	18.	ท่านมีรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารกิน ในครอบครัวเท่าไรต่อเดือน				
	26.	การมีส่วนผักขึ้นตลาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายด้านอาหารของ ครอบครัวเท่าไรต่อเดือน				
ความสัมพันธ์ระหว่าง สวนผักขึ้นตลาดฟ้ากับ มิติการใช้ประโยชน์จาก อาหาร (Food Utilization)						
ภาวะโภชนาการ	ส่วนที่ 1					
	4.	น้ำหนัก กิโลกรัม ส่วนสูง เซนติเมตร (สำหรับหาค่าดัชนีมวลกาย Body Mass Index)				
ภาวะอ้วนลงพุง		เส้นรอบเอว นิ้ว				
ความหลากหลายทางอาหาร	ส่วนที่ 2					
	10.	จำนวนชนิดผักกินใบ (เช่น กระเพรา คะน้า กวางตุ้ง กะหล่ำปลี ผักบุ้ง ผักชี คื่นช่าย ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักสลัด ฯลฯ) ที่กินเป็นประจำในหนึ่งสัปดาห์				
	11.	จำนวนชนิดผักกินผล (เช่น พริก มะระ บวบ แตงกวา มะเขือเทศ มะเขือเปราะ ถั่วพู ถั่วฝักยาว ข้าวโพดอ่อน พริก ฯลฯ) ที่กินเป็นประจำในหนึ่งสัปดาห์				
ความปลอดภัยทางอาหาร	ส่วนที่ 2					
	14.	ประเภทผักที่ท่านกินบ่อยครั้งที่สุด (เช่น ผักทั่วไปตาม ท้องตลาด ผักอินทรีย์ ผักออร์แกนิก ผักไฮโดรโปนิคส์)				
	15.	ท่านมีการล้างผักก่อนกินหรือก่อนประกอบอาหาร หรือไม่				
ความสัมพันธ์ระหว่าง สวนผักขึ้นตลาดฟ้ากับ มิติการมีเสถียรภาพ ด้านอาหาร (Food Stability)						
ผลกระทบจากการระบาด ของโควิด - 19	ส่วนที่ 2					
	3.	ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ต่อการ ประกอบอาชีพของผู้หารายได้หลักของครอบครัว				
	4.	ผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัวเทียบกับก่อนเกิดการ ระบาดโควิด - 19				
	5.	ผลกระทบต่อรายจ่ายของครอบครัวเทียบกับก่อนเกิด การระบาดของโควิด - 19				

ตารางที่ 25 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสอบถามผู้อาศัยในโครงการฯ) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ผลกระทบด้านความมั่นคงทางอาหารของครอบครัว	28.	ในช่วงการระบาดของโควิด - 19 บ่อยครั้งแค่ไหนที่ครอบครัวของท่าน ... (ความถี่ต่อสัปดาห์)				
	1)	มีความกังวลว่าครอบครัวจะมีอาหารไม่เพียงพอ				
	2)	ไม่สามารถกินอาหารที่ชอบหรือที่ต้องการ				
	3)	ต้องกินอาหารราคาถูก				
	4)	ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท				
	5)	ต้องกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป				
	6)	ต้องลดปริมาณอาหารในแต่ละมื้อ				
	7)	ต้องลดจำนวนมื้ออาหารลง				
	8)	ต้องอดอาหารทั้งวัน				
	9)	ต้องรับบริจาคอาหาร				

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทไหนได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักชั้นดาดฟ้า	ส่วนที่ 2					
	20.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว				
	23.	ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าในช่วงการระบาดของโควิด - 19				
	1)	ด้านความสะดวกในการเข้าถึงชั้นดาดฟ้า				
	2)	ด้านขนาดพื้นที่ปลูก				
	3)	ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก				
	4)	ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผัก				
	5)	ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา				
	27.	ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า ในช่วงการระบาดของโควิด - 19				
	1)	ด้านปริมาณของผลผลิต				
	2)	ด้านความปลอดภัยของผลผลิต				
	3)	ด้านความหลากหลายของผลผลิต				
	4)	ด้านความสดใหม่ของผลผลิต				
	5)	ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร				
	6)	ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร				

ตารางที่ 25 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสอบถามผู้อาศัยในโครงการฯ) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมพื้นที่ เกษตรกรรมชุมชน สำหรับ การพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มี รายได้น้อย	ส่วนที่ 3					
การส่งเสริมพื้นที่สวนผักใน โครงการฯ	1.	ท่านคิดอย่างไรกับการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฯ				
	1)	การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการให้เป็นพื้นที่ สีเขียวประเภทกินได้แทน				
	2)	การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม				
	3)	การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน				
	4)	การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรใน เมืองอย่างต่อเนื่อง				
	5)	การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก				
	6)	การขอการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง				
การส่งเสริมพื้นที่ เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัย ผู้มีรายได้น้อย	2.	ท่านคิดอย่างไรกับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย				
	1)	การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย หรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ				
	2)	การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ สวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ				
	3)	การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย				
	4)	การส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี				

ลงชื่อ

.....
(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

แบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Item-Objective Congruence Index : IOC)

การวิจัยเรื่อง การประเมินพื้นที่เกษตรในเมืองระดับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร:

กรณีศึกษา สวนดาดฟ้าอาคารพักอาศัยแปลง G ชุมชนดินแดง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานิยาม ความหมาย องค์ประกอบ บทบาท และความสำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) และความมั่นคงทางอาหาร (Food Security)
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมในเมืองกับการยกระดับความมั่นคงทางอาหารของเมือง (Urban Food Security)
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้
 ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์
 ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า
 ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน
 สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย
2. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละหัวข้อ
 ในแบบสอบถามฉบับนี้ว่า คำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นที่ต้องการวัด
 หรือไม่เพียงใด โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ขอขอบพระคุณ ในความกรุณาของท่าน

นาย วีราทร มงคลพาณิชย์กิจ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตารางที่ 26 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ๓ ต่อ ๆ ไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	ส่วนที่ ข้อที่	แบบสอบถาม คำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
			สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์	ส่วนที่ 1					
	1.	ชื่อกลุ่ม				
	2.	ระดับการศึกษา				
	3.	ประสบการณ์ในการปลูกผักหรือการทำเกษตร				
	4.	หน้าที่ในการดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า				
	5.	ภูมิสำเนา				
	6.	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง				
	7.	ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในโครงการฯ				
ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า	ส่วนที่ 2					
	1.	ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า				
	1.1	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการใช้พื้นที่ชั้นดาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว				
	1.2	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการใช้พื้นที่ปลูกของสวนผักชั้นดาดฟ้า				
	1.3	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการใช้พื้นที่ปลูกผักที่ปลูก				
	1.4	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการดูแล บำรุง รักษา สวนผักชั้นดาดฟ้า				
	1.5	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร กับการบริหารจัดการพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้าโดยคนภายในชุมชน				
	2.	ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า				
	2.1	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวมีอาหารเพียงพอ หรือไม่อย่างไร				
	2.2	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารโดยตรงตลอดเวลาหรือไม่ อย่างไร				
	2.3	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย หรือไม่ อย่างไร				
	2.4	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยให้ท่านและครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารที่หลากหลาย หรือไม่ อย่างไร				
ด้านการลดรายจ่าย	2.5					
	(1)	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายในการซื้ออาหาร หรือไม่ อย่างไร				
	(2)	ท่านคิดว่าการมีสวนผักชั้นดาดฟ้าช่วยลดรายจ่ายในการเดินทางเพื่อซื้ออาหาร หรือไม่ อย่างไร				
ความต้องการการสนับสนุน	3.	ท่านต้องการการสนับสนุนสวนผักชั้นดาดฟ้าด้านใดเพิ่มเติมบ้าง				
ด้านพื้นที่ปลูก	3.1	ท่านต้องการพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น หรือไม่ (เช่น การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวโครงการเป็นพื้นที่สีเขียวกินได้)				
ด้านบุคลากร	3.2	ท่านต้องการสมาชิกในการช่วยดูแลสวนผักเพิ่มเติมหรือไม่				
ด้านปัจจัยการผลิต	3.3	ท่านต้องการการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน (ดิน ปุ๋ยคอก เมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำ อุปกรณ์ในการทำสวน) หรือไม่				

ตารางที่ 26 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ดูแลสวนผักชั้นดาดฟ้า) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ด้านการให้ความรู้ในการปลูกผัก	3.4	ท่านต้องการการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักในเมือง หรือไม่				
ด้านการติดตาม ดูแล แก้ปัญหา	3.5	ท่านต้องการครูพี่เลี้ยง ในการติดตามแนะนำ แก้ปัญหาการปลูกผักในเมือง หรือไม่				
การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.6	ท่านต้องการการสนับสนุน จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการทำเกษตรในพื้นที่เมืองหรือไม่				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย	ส่วนที่ 3					
	1.	ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไร เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนหรือสวนผักชุมชน สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ

.....

(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 27 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะ ต่อ ๆ ไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	ส่วนที่ ข้อที่	แบบสอบถาม คำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
			สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์	ส่วนที่ 1					
	1.	ชื่อ - นามสกุล				
	2.	ตำแหน่ง				
	3.	ประสบการณ์การทำงาน				
	4.	สังกัด				
	5.	งานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง				
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริม สวนผักขึ้นดาดฟ้า ในโครงการฟื้นฟูเมือง ชุมชนดินแดง	ส่วนที่ 2					
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชน ดินแดง ระยะที่ 1	1.					
ด้านการสนับสนุนพื้นที่ปลูก	1.1	ท่านคิดว่าสามารถเพิ่มพื้นที่ปลูกให้เพียงพอสำหรับผู้ อาศัยหรือไม่อย่างไร (เช่น การปรับเปลี่ยนพื้นที่สีเขียว ภายในโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวกินได้ เป็นต้น)				
ด้านการสนับสนุนปัจจัย การผลิตและปรับปรุงดิน	1.2	ท่านมีแนวทางอย่างไรในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต				
ด้านการสนับสนุน องค์ความรู้	1.3					
	(1)	ท่านมีแนวทางในการส่งเสริมองค์ความรู้ในการทำเกษตร ในเมืองให้กับกลุ่มผู้ดูแลสวนผักขึ้นดาดฟ้าอย่างไร				
	(2)	ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนครูพี่เลี้ยง ในการติดตาม แนะนำ แก้ปัญหาการทำเกษตรในเมืองให้กับกลุ่มผู้ดูแล สวนผักขึ้นดาดฟ้าอย่างไร				
ด้านการบริหารจัดการ	1.4					
	(1)	ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมกัน บริหารจัดการพื้นที่สวนผักอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อย่างไร				
	(2)	ท่านมีแนวทางในการสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมกัน บริหารจัดการผลผลิตที่ได้หรือไม่				
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชน ดินแดง ระยะต่อไป	2.	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสวนผักหรือ พื้นที่สีเขียวกินได้ ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะต่อไป รวมถึงโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้ น้อยอื่น ๆ				

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ตารางที่ 27 แสดงแบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
(แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่การเคหะแห่งชาติ) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม สำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

ประเด็นที่ต้องการวัด	แบบสอบถาม		ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
	ส่วนที่ ข้อที่	คำถาม	สอดคล้อง (1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่สอดคล้อง (-1)	
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมพื้นที่ เกษตรกรรมชุมชน สำหรับ การพัฒนาที่อยู่อาศัย ผู้มีรายได้น้อย	ส่วนที่ 3					
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ มาตรการส่งเสริมทาง ผังเมือง	1.					
	1.1	ท่านเข้าใจหรือเคยศึกษามาตรการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่ อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน หรือ FAR Bonus หรือไม่				
	1.2	ท่านคิดว่ามาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีหรือพัฒนา ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายใน พื้นที่โครงการ สามารถจูงใจให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด				
	1.3	ท่านคิดว่ามาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีพื้นที่เพื่อ ประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะสามารถจูงใจให้เกิด การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด				
	1.4	ท่านคิดว่าควรมีมาตรการ FAR Bonus กรณี จัดให้มีพื้นที่ เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะหรือไม่ เพราะเหตุใด				
	1.5	ท่านคิดว่าการเคหะแห่งชาติมีโอกาสในการใช้มาตรการ FAR Bonus ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นในหรือไม่ เพราะเหตุใด				
ความคิดเห็นเกี่ยวกับ) มาตรการพัฒนาโครงการ ขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD	2.					
	2.1	ท่านเข้าใจหรือเคยศึกษามาตรการพัฒนาโครงการขนาด ใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) หรือไม่				
	2.2	ท่านคิดว่ามาตรการ PUD สำหรับย่านที่อยู่อาศัย หนาแน่นปานกลาง (โครงการที่มีขนาดพื้นที่ 50 ไร่ขึ้นไป) สามารถส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับ โครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด				
	2.3	ท่านคิดว่ามาตรการ PUD สำหรับย่านที่อยู่อาศัย หนาแน่นมากและย่านพาณิชยกรรม (โครงการที่มีขนาด พื้นที่ 20 ไร่ขึ้นไป) สามารถส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรม ชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในเขตเมืองชั้นใน ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะเหตุใด				
	2.4	ท่านคิดว่าการเคหะแห่งชาติมีโอกาสในการใช้มาตรการ พัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development หรือ PUD) ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได น้อย ในเขตเมืองชั้นในหรือไม่ เพราะเหตุใด (หากมีการ บังคับใช้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 4)				

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการมีอาหารเพียงพอ (Food Availability) - การมีอาหารในปริมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพที่เหมาะสม*	1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน (1) จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน (2) จำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อ/วัน - ค่าเฉลี่ยครัวเรือนทั่วประเทศที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อ ร้อยละ 89.4 *	1 = 1 มื้อหรือน้อยกว่า 3 = 2 มื้อ 5 = 3 มื้อหรือมากกว่า 1 = น้อยกว่าร้อยละ 90 3 = ร้อยละ 90 – 95 5 = มากกว่าร้อยละ 95	1	* กิมแบบ 2:1:1 สุขภาพดีไม่มีพึ่ง สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.)
	2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน (1) สัดส่วนการกินผักครึ่งหนึ่งของงานต่อมือ ในหนึ่งวัน * - เทียบได้กับเกณฑ์ขั้นต่ำในการกินผัก และผลไม้ 400 กรัม/คน/วัน **	1 = น้อยกว่า 1 ส่วน 3 = 1 ส่วน 5 = 2 ส่วนหรือครึ่งหนึ่งของงาน	3	*** องค์การอนามัยโลก (WHO)
	(2) สัดส่วนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินผักเพียงพอตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อวัน - คนไทยกินผักและผลไม้เพียงพอ ร้อยละ 38.7 **** - คนกรุงเทพมหานครกินผักและผลไม้เพียงพอ (กินผักครึ่งหนึ่งของงาน/มือ) ร้อยละ 18.2 ****	1 = น้อยกว่าร้อยละ 40 3 = ร้อยละ 40 – 50 5 = มากกว่าร้อยละ 50	1	**** รายงานโครงการติดตามพฤติกรรมบริโภคผักและผลไม้ของคนไทย ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562 (สสส.)

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และมีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการซื้อ	1) พฤติกรรมการกินผัก และผลไม้ (1) ความชอบ	1 = ไม่ชอบ 3 = เฉย ๆ 5 = ชอบ	2	
	(2) ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ (ตรงกับประเภทผักที่ปลูก)	1 = ไม่ปลูก 3 = มีปลูกบางประเภท 5 = มีปลูกทั้งหมด	3	
	2) แหล่งในการเข้าถึงผักและผลไม้ (1) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง	1 = น้อยกว่า 10 ปี 5 = 10 ปีขึ้นไป	1	
	(2) แหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยที่สุด (ระยะทาง/ ความสะดวกในการเข้าถึง)	1 = ตลาดสด/ตลาดนัด 1 = ซูเปอร์มาร์เก็ต/ ร้านสะดวกซื้อ 3 = รถเข็น/รถพ่วง 3 = สั่งโดยตรงจากสวนผัก 4 = ปลูกกินเอง 5 = เก็บจากสวนผัก	3	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และ มีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการค้าซื้อ	(3) ปัจจัยที่สำคัญในการเลือกซื้อผักและผลไม้	1 = ราคาถูก 2 = ความสะดวก ใกล้ที่พัก/ ใกล้ที่ทำงาน 3 = ความชอบ 4 = คุณค่าทางโภชนาการ 5 = ความปลอดภัย ไร้สารเคมี รู้ แหล่งที่มา	2	
	(4) ความถี่ในการประกอบอาหารกินเองใน ครัวเรือน (ต่อสัปดาห์)	1 = แทบไม่เคย 2 = 1 - 2 วัน 3 = 3 - 4 วัน 4 = 5 - 6 วัน 5 = ทุกวัน	1	
	(5) ความถี่ในการซื้อผักมาประกอบอาหาร กินเองในครัวเรือน (ต่อสัปดาห์)	5 = ไม่ต้องซื้อ 4 = 1 - 2 วัน 3 = 3 - 4 วัน 2 = 5 - 6 วัน 1 = ทุกวัน	2	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และ มีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการค้า	(6) ประสิทธิภาพในการปลูกผักสวนครัว ไว้กินเองในครอบครัว	1 = ไม่เคยปลูก และไม่อยากปลูก 2 = ไม่เคยปลูก แต่อยากลองปลูก 4 = เคยปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูกแล้ว 5 = มีการปลูกและปัจจุบันยังคง ปลูกอยู่	3	
	(3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักขึ้นดาดฟ้า			
	(1) ชั้นที่พักอาศัย	1 = ชั้น 26 ลงมา 3 = ชั้น 27 5 = ชั้น 28	1	
	(2) เวลาทำงานต่อวัน	1 = มากกว่า 8 ชม. 2 = 8 ชม. 4 = น้อยกว่า 8 ชม. 5 = เกษียณ/ว่างงาน	3	
	(3) วันทำงานต่อสัปดาห์	1 = มากกว่า 5 วัน 2 = 5 วัน 4 = น้อยกว่า 5 วัน 5 = เกษียณ/ว่างงาน	2	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และ มีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการค้า	(4) ระยะเวลาที่พักอาศัยในโครงการ	1 = น้อยกว่า 4 ปี 3 = ตั้งแต่เริ่มโครงการ	1	
	(5) ความถี่ในการใช้งาน (เช่น เดินเล่น ชมสวน รดน้ำต้นไม้) พื้นที่สวนมักขึ้นดาดฟ้า (ต่อสัปดาห์)	1 = ไม่เคย/เคยแต่ปัจจุบันไม่ 2 = 1 – 2 วัน 3 = 3 – 4 วัน 4 = 5 – 6 วัน 5 = ทุกวัน	2	
	(6) ความถี่ในการเก็บผลผลิตมาประกอบอาหาร กินเองในครัวเรือน (ต่อสัปดาห์)	1 = ไม่เคย/เคยแต่ปัจจุบันไม่ 2 = 1 – 2 วัน 3 = 3 – 4 วัน 4 = 5 – 6 วัน 5 = ทุกวัน	3	
	4) รายได้/รายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน			
	(1) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมตัวเอง)	1 = มากกว่า 3 คน 3 = 3 คน 5 = น้อยกว่า 3 คน	1	
	(2) จำนวนคนทำงานในครอบครัว	1 = น้อยกว่า 3 คน 3 = 3 คน 5 = มากกว่า 3 คน	2	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และมีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการค้า	(3) จำนวนคนพึ่งพิงในครอบครัว เด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 6 ปี) ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป)	1 = มากกว่า 3 คน 3 = 3 คน 5 = น้อยกว่า 3 คน	2	
	(4) อาชีพ	1 =ว่างงาน ไม่มีรายได้ 3 = อาชีพอิสระ ค่าขาย 5 = อาชีพมีเงินเดือนประจำ/ มีเงินบำนาญ	2	
	(5) สัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน/ รายได้ครัวเรือน - ค่าเฉลี่ยสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนของคนกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด (ร้อยละ 24.76) **	1 = สูงกว่า ร้อยละ 30 2 = ร้อยละ 25 - 30 3 = ร้อยละ 20 - 25 4 = ร้อยละ 15 - 20 5 = ต่ำกว่า ร้อยละ 15	3	*** สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2564
	(6) รายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน - ค่าเฉลี่ยในการซื้อผักของคนกรุงเทพมหานคร 586 บาท/เดือน *	1 = สูงกว่า 600 บาท 2 = 500 - 600 บาท 3 = 400 - 500 บาท 4 = 300 - 400 บาท 5 = ต่ำกว่า 300 บาท	3	* รายงานโครงการติดตามพฤติกรรมการกินผักและผลไม้ของคนไทย ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562 (สสส.)

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการเข้าถึงอาหาร (Food Access) - การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียง เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสม และมีโภชนาการ แบ่งเป็น การเข้าถึงอาหารโดยตรง และ การเข้าถึงอาหารผ่านการค้าซื้อ	(7) ลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร ในครัวเรือน (ต่อเดือน) - จากการเก็บข้อมูลของสมาชิกโครงการสวนผัก คนเมือง (20 - 30 คนต่อโครงการ) พบว่า การปลูก ผักช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารประมาณ 300 - 500 บาท/เดือน *	1 = ต่ำกว่า 300 บาท 2 = 300 บาท 3 = 400 บาท 4 = 500 บาท 5 = สูงกว่า 500 บาท	3	* สวนผักคนเมือง
มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) - การใช้ประโยชน์ จากอาหารในการบริโภค	1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี (1) ไม่มีภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition) ได้แก่ - ไม่มีภาวะโภชนาการต่ำ (Undernutrition) / ภาวะขาดสารอาหาร - ไม่มีภาวะโภชนาการเกิน (Overnutrition) / ภาวะอ้วน (2) ไม่มีภาวะอ้วนลงพุง	ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index) *** 0 = BMI < 18.5 5 = BMI 18.5-22.9 3 = BMI 23-24.9 1 = BMI 25-29.9 0 = BMI >= 30 เส้นรอบเอว(ผู้ชาย) 1 = >= 90 ซม. (36 นิ้ว) 5 = < 90 ซม. (36 นิ้ว) เส้นรอบเอว (ผู้หญิง) 1 = >= 80 ซม. (32 นิ้ว) 5 = < 80 ซม. (32 นิ้ว)	1	*** เกณฑ์สำหรับ ประชากรเอเชีย

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) - การใช้ประโยชน์จากอาหารในครัวเรือน	2) ความหลากหลายทางอาหาร			
	(1) จำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำ (ต่อสัปดาห์)	1 = น้อยกว่า 5 ชนิด 2 = 5 – 10 ชนิด 3 = 10 – 15 ชนิด 4 = 15 - 20 ชนิด 5 = มากกว่า 20 ชนิด	2	
	(2) จำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำ (ต่อสัปดาห์)	1 = น้อยกว่า 5 ชนิด 2 = 5 – 10 ชนิด 3 = 10 – 15 ชนิด 4 = 15 - 20 ชนิด 5 = มากกว่า 20 ชนิด	2	
	3) ความปลอดภัยทางอาหาร			
	(1) ปลอดภัยหรือไม่หรือสารตกค้าง	1 = ผักทั่วไปตามท้องตลาด 2 = ผักไฮโดรโปนิคส์ (ปลูกโดยใช้สารเคมีทางน้ำ) 4 = ผักอินทรีย์/ผักออร์แกนิก (ปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี) 5 = ปลูกเอง/เก็บจากสวนผักขึ้น คาตฟ้า	3	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการใช้ประโยชน์จากอาหาร (Food Utilization) - การใช้ประโยชน์จากอาหารในการบริโภค	(2) พฤติกรรมการล้างผัก	0 = ไม่ล้าง 1 = ล้างด้วยการแช่น้ำ 3 = ล้างด้วยการเปิดน้ำไหลผ่าน 5 = ล้างด้วยเบกกิ้งโซดา	1	
	1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19			
	(1) ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ	0 = ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน 0 = เลิกขาย ปิดกิจการ 1 = ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน 3 = ถูกพักงาน เงินเดือนลดลง งานจ้างลดลง 3 = ยอดขายลดลง 5 = ไม่ได้รับผลกระทบ	2	
มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) - สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา แม้ในยามเกิดวิกฤต	(2) ผลกระทบต่อรายได้	1 = รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม 2 = รายได้ลดลงจากเดิม ครึ่งหนึ่ง 4 = รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง 5 = ไม่ได้รับผลกระทบ	3	

ตารางที่ 28 แสดงปัจจัย ตัวชี้วัด เกณฑ์การให้คะแนน และค่าน้ำหนัก ในการประเมินความมั่นคงทางอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G (ต่อ)

มิติที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ และการให้คะแนน	ค่าน้ำหนัก	ที่มา
มิติการมีเสถียรภาพด้านอาหาร (Food Stability) - สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา แม้ในยามเกิดวิกฤต	(3) ผลกระทบต่อรายจ่าย	1 = รายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม 2 = รายจ่ายเพิ่มขึ้น ครึ่งหนึ่งจากเดิม 4 = รายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง 5 = ไม่ได้รับผลกระทบ	3	* ศิรินทร์ ประชาสันต์ (2552)
	2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤต (โควิด - 19)			
	ความถี่ต่อสัปดาห์ ที่ครอบครัวต้อง ...*			
	(1) มีความกังวลว่าครอบครัวจะมีอาหารไม่เพียงพอ		1	
	(2) ไม่สามารถกินอาหารที่ขอบหรือที่ต้องงการ		1	
	(3) ต้องกินอาหารราคาถูก	5 = ไม่เคย	1	
	(4) ต้องกินอาหารไม่กี่ประเภท	4 = นานๆ ครั้ง (1 - 2 วัน)	1	
	(5) ต้องกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์	3 = บ่อยครั้ง (3 - 4 วัน)	2	
	(6) ต้องลดปริมาณอาหารในแต่ละมื้อ	2 = เป็นประจำ (5 - 6 วัน)	2	
	(7) ต้องลดจำนวนมื้ออาหารลง	1 = ตลอดเวลา(ทุกวัน)	2	
	(8) ต้องอดอาหารทั้งวัน		3	
	(9) ต้องรับบริจาคอาหาร		3	

ตารางที่ 29 แสดงเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับสวนผักขึ้นตลาดฟ้านอาคารพักอาศัย แปลง G

ประเด็นการประเมินความพึงพอใจ		เกณฑ์ และการให้คะแนน
1) ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักขึ้นตลาดฟ้า		1 = ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ 2 = เห็นด้วยน้อย/พอใจน้อย 3 = เห็นด้วยปานกลาง/พอใจปานกลาง 4 = เห็นด้วยมาก/พอใจมาก 5 = เห็นด้วยมากที่สุด/พอใจมากที่สุด
- ความคิดเห็นต่อการใช้พื้นที่ขึ้นตลาดฟ้าสำหรับปลูกผักสวนครัว		
2) ความพึงพอใจ ในการใช้งานสวนผักขึ้นตลาดฟ้าในช่วงการระบาดของโควิด - 19		
(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงขึ้นตลาดฟ้า		
(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก		
(3) ด้านความหลากหลายของผักที่ปลูก		
(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของสวนผัก		
(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา		
3) ความพึงพอใจ ในผลผลิตสวนผักขึ้นตลาดฟ้าในช่วงการระบาดของโควิด - 19		
(1) ด้านปริมาณของผลผลิต		
(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต		
(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต		
(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต		
(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร		
(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร		

ตารางที่ 30 แสดงเกณฑ์การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพื้นที่เกษตรในเมือง

ประเด็นการประเมินความคิดเห็น		เกณฑ์ และการให้คะแนน
1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฯ		1 = ไม่สนใจ 2 = พอใจน้อย 3 = พอใจปานกลาง 4 = พอใจมาก 5 = พอใจมากที่สุด
(1) การเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวก็ได้		
(2) การรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม		
(3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน		
(4) การจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมือง		
(5) การจัดให้มีครูพี่เลี้ยง		
(6) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ		
2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย		
(1) การส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรืออยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ		
(2) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ		
(3) การส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนสำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย		
(4) การส่งเสริมทางการเงินส่วนลดทางภาษี		

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อมิติการมีอาหารเพียงพอ ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) ปริมาณอาหารที่กินต่อวัน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) จำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **4.54 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนมื้ออาหารหลักที่กินต่อวัน อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

1 มื้อต่อวัน หรือ น้อยกว่า	ให้	1	คะแนน
2 มื้อต่อวัน	ให้	3	คะแนน
3 มื้อต่อวัน หรือ มากกว่า	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) จำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อต่อวัน พบว่า ส่วนใหญ่กินอาหารครบ 3 มื้อต่อวัน หรือมากกว่า 3 มื้อต่อวัน จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 79 รองลงมา กินอาหาร 2 มื้อต่อวัน จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และ กินอาหาร 1 มื้อต่อวัน หรือน้อยกว่า 1 มื้อต่อวัน น้อยที่สุดเพียงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

จากข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยครัวเรือนทั่วประเทศ ที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อ ร้อยละ 89.4 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินอาหารมื้อหลักครบ 3 มื้อต่อวัน พบว่า อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง** มีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 90 คิดเป็น **1 คะแนน**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

น้อยกว่าร้อยละ 90	ให้	1	คะแนน
ร้อยละ 90 - 95	ให้	3	คะแนน
มากกว่าร้อยละ 95	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย ดังต่อไปนี้

1 คะแนน	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
3 คะแนน	แปลความว่า	ปานกลาง
5 คะแนน	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **5.54 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านปริมาณอาหารที่กินต่อวัน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

2) ปริมาณผักที่กินต่อวัน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) สัดส่วนการกินผักต่อจานต่อมื้อ (1 จานแบ่งเป็น 4 ส่วน) พบว่า ส่วนใหญ่ มีสัดส่วนการกินผักตามเกณฑ์ขั้นต่ำในการกินผักและผลไม้ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่ 400 กรัม ต่อคนต่อวัน ซึ่งเทียบได้กับการกินผัก 2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน ตามคำแนะนำของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา กินผัก 1 ส่วนของจาน จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 38 และ กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนของจาน จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **10.57 คะแนน** อยู่ใน ช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านสัดส่วนการกินผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนของจาน	ให้	1	คะแนน
กินผัก 1 ส่วนของจาน	ให้	3	คะแนน
กินผัก 2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
กินผักน้อยกว่า 1 ส่วนของจาน	ให้	3	คะแนน
กินผัก 1 ส่วนของจาน	ให้	9	คะแนน
กินผัก 2 ส่วน หรือครึ่งหนึ่งของจาน	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

(2) สัดส่วนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินผักเพียงพอตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อวัน จากรายงาน โครงการติดตามพฤติกรรมกรรมการกินผักและผลไม้ของคนไทย ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562 ของสถาบันวิจัย

ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า คนไทยกินผักและผลไม้เพียงพอ ร้อยละ 38.7 ส่วนคนกรุงเทพมหานครกินผักและผลไม้เพียงพอ ร้อยละ 18.2 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยที่กินผักเพียงพอตามเกณฑ์ขั้นต่ำต่อวัน ร้อยละ 44 พบว่าอยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** มีสัดส่วนระหว่างร้อยละ 40 - 50 คิดเป็น **3 คะแนน**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต่ำกว่าร้อยละ 40	ให้	1	คะแนน
ร้อยละ 40 - 50	ให้	3	คะแนน
มากกว่าร้อยละ 40	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย ดังต่อไปนี้

1 คะแนน	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
3 คะแนน	แปลความว่า	พอใช้
5 คะแนน	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **13.57 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 14.67 - 20.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัยแปลง G มีคะแนนด้านปริมาณผักที่กินต่อวัน อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.00 - 9.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	9.34 - 14.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	14.67 - 20.00	แปลความว่า	ดี

จากตารางที่ 9 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการกินผัก ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) ความชอบ พบว่า ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดชอบกินผัก จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 82 รู้สึกเฉยๆ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 13 และ มีคนไม่ชอบกินผักน้อยที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 9.09 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 คะแนน แสดงว่าผู้สูงอายุในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความชอบกินผัก อยู่ในเกณฑ์ ดี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ชอบ	ให้	1	คะแนน
เฉย ๆ	ให้	3	คะแนน
ชอบ	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่ชอบ	ให้	2	คะแนน
เฉย ๆ	ให้	6	คะแนน
ชอบ	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ไม่ดี
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(2) ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้า พบว่า ส่วนใหญ่ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้าบ้าง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 68 ผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้าทั้งหมด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ไม่ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้าทั้งหมด จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 15

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 9.13 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านผักที่ชอบหรือกินเป็นประจำ ตรงกับประเภทผักที่ปลูกขึ้นดาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ พอใช้

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่มีปลูก	ให้	1	คะแนน
-----------	-----	---	-------

มีปลุกบ้าง	ให้	3	คะแนน
มีปลุกทั้งหมด	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่มีปลุก	ให้	3	คะแนน
มีปลุกบ้าง	ให้	9	คะแนน
มีปลุกทั้งหมด	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **18.22**

คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 11.67 - 18.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านพฤติกรรมการกินผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	5.00 - 11.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	11.67 - 18.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	18.34 - 25.00	แปลความว่า	ดี

2) แหล่งในการเข้าถึงผัก ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 6 ปัจจัย ได้แก่

(1) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง 10 ปีขึ้นไป จำนวน 235 คิดเป็นร้อยละ 82 มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดงน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **4.29 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตดินแดง อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 10 ปี	ให้	1	คะแนน
10 ปี ขึ้นไป	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) แหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยสุด (ระยะทาง/ความสะดวกในการเข้าถึง) โดยสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อผักจากตลาดสด/ตลาดนัด มากที่สุด จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 96 รองลงมาซื้อผักจากซูเปอร์มาร์เกต/ร้านสะดวกซื้อ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10 เก็บผักจากสวนชั้นดาดฟ้า จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และ ซื้อผักจากรถเข็น/รถพุ่มพวง เท่าๆกับ ปลุกผักกินเอง จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 3.98 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านแหล่งที่มาของผักที่กินบ่อยสุด อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ตลาดสด/ตลาดนัด	ให้	1	คะแนน
ซูเปอร์มาร์เกต/ร้านสะดวกซื้อ	ให้	1	คะแนน
รถเข็น/รถพุ่มพวง	ให้	3	คะแนน
ปลุกกินเอง	ให้	4	คะแนน
สวนผักชั้นดาดฟ้า	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ตลาดสด/ตลาดนัด	ให้	3	คะแนน
ซูเปอร์มาร์เกต/ร้านสะดวกซื้อ	ให้	3	คะแนน
รถเข็น/รถพุ่มพวง	ให้	9	คะแนน
ปลุกกินเอง	ให้	12	คะแนน
สวนผักชั้นดาดฟ้า	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

(3) ปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อผัก โดยสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความสะดวกมากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาถูก จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36 ปัจจัยด้านความชอบ เท่าๆกับ ปัจจัยด้านความปลอดภัย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 และ ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณค่าทางโภชนาการน้อยที่สุด จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 15

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **5.32 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ราคาถูก	ให้	1	คะแนน
ความสะดวก	ให้	2	คะแนน
ความชอบ	ให้	3	คะแนน
คุณค่าทางโภชนาการ	ให้	4	คะแนน
ความปลอดภัย	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ราคาถูก	ให้	2	คะแนน
ความสะดวก	ให้	4	คะแนน
ความชอบ	ให้	6	คะแนน
คุณค่าทางโภชนาการ	ให้	8	คะแนน
ความปลอดภัย	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(4) ความถี่ในการประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไกล่เคียงกับคนที่ประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 คนที่ประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนทุกวัน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 23 คนที่ประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 5 - 6 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และคนที่แทบไม่เคยประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.08 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความถี่ในการประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

แทบไม่เคย	ให้	1	คะแนน
1 - 2 ครั้ง	ให้	2	คะแนน

3 - 4 ครั้ง	ให้	3	คะแนน
5 - 6 ครั้ง	ให้	4	คะแนน
ทุกวัน	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(5) ความถี่ในการซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 39 ไกล่เคียงกับคนที่ซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36 คนที่ซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือนทุกวัน จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12 คนที่ซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน 5 - 6 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ คนที่แทบไม่เคยซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 6.28 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความถี่ในการซื้อผักมาประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ พอใช้

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ทุกวัน	ให้	1	คะแนน
5 - 6 ครั้ง	ให้	2	คะแนน
3 - 4 ครั้ง	ให้	3	คะแนน
1 - 2 ครั้ง	ให้	4	คะแนน
แทบไม่เคย	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ทุกวัน	ให้	2	คะแนน
5 - 6 ครั้ง	ให้	4	คะแนน
3 - 4 ครั้ง	ให้	6	คะแนน
1 - 2 ครั้ง	ให้	8	คะแนน
แทบไม่เคย	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
-------------	-------------	------------	-------------

คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(6) ประสิทธิภาพในการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการปลูก แต่อยากลองปลูก จำนวน 117 คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาไม่เคยมีประสบการณ์ในการปลูก และไม่อยากลองปลูก จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 เคยมีประสบการณ์ในการปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูกแล้ว จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และมีประสบการณ์ในการปลูก และปัจจุบันคงปลูกอยู่ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **7.43 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านประสบการณ์ในการปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย และไม่อยากปลูก	ให้	1	คะแนน
ไม่เคย แต่อยากลองปลูก	ให้	2	คะแนน
เคยปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูก	ให้	4	คะแนน
มีและปัจจุบันคงปลูกอยู่	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่เคย และไม่อยากปลูก	ให้	3	คะแนน
ไม่เคย แต่อยากลองปลูก	ให้	6	คะแนน
เคยปลูก แต่ปัจจุบันไม่ได้ปลูก	ให้	12	คะแนน
มีและปัจจุบันคงปลูกอยู่	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ไม่ดี
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 6 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **30.38 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 28.01 - 44.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านแหล่งในการเข้าถึงผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	12.00 - 28.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	28.01 - 44.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	44.01 - 60.00	แปลความว่า	ดี

3) การเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 6 ปัจจัย ได้แก่

(1) ชั้นที่พักอาศัย พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ต่ำกว่าชั้น 26 ลงมา จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 90 อาศัยอยู่ชั้น 27 จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และอาศัยอยู่ชั้น 28 (ติดกับสวนชั้นดาดฟ้า) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.27 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านชั้นที่พักอาศัย อยู่ในเกณฑ์ ควรปรับปรุง

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ชั้น 26 ลงมา	ให้	1	คะแนน
ชั้น 27	ให้	3	คะแนน
ชั้น 28	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) เวลาทำงานต่อวัน พบว่า คนส่วนใหญ่ทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 37 คนทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 คนทำงานน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15 คนเกษียณอายุ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 14 คนไม่ได้ทำงานหรือตกงาน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **7.67 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านเวลาทำงานต่อวัน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 8 ชม.	ให้	1	คะแนน
8 ชม.	ให้	2	คะแนน
น้อยกว่า 8 ชม.	ให้	4	คะแนน
เกษียณอายุ	ให้	5	คะแนน
ไม่ได้ทำงาน/ตกงาน	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 8 ชม.	ให้	3	คะแนน
8 ชม.	ให้	6	คะแนน

น้อยกว่า 8 ชม. ให้ 12 คะแนน

เกษียณอายุ ให้ 15 คะแนน

ไม่ได้ทำงาน/ตักงาน ให้ 15 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 แปลความว่า ไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 11.01 - 15.00 แปลความว่า ดี

(3) จำนวนวันทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานมากกว่า 5 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 37 คนทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 28 คนทำงาน น้อยกว่า 5 วันต่อสัปดาห์จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 14 คนเกษียณอายุ จำนวน 39 คน คิดเป็น ร้อยละ 14 คนไม่ได้ทำงานหรือตักงาน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 5.03 คะแนน อยู่ในช่วง คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 5 วัน ให้ 1 คะแนน

5 วัน ให้ 2 คะแนน

น้อยกว่า 5 วัน ให้ 4 คะแนน

เกษียณอายุ ให้ 5 คะแนน

ไม่ได้ทำงาน/ตักงาน ให้ 5 คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 5 วัน ให้ 2 คะแนน

5 วัน ให้ 4 คะแนน

น้อยกว่า 5 วัน ให้ 8 คะแนน

เกษียณอายุ ให้ 10 คะแนน

ไม่ได้ทำงาน/ตักงาน ให้ 10 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 แปลความว่า ไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 แปลความว่า ดี

(4) เวลาที่อาศัยในโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ หรือ 4 ปี ขึ้นไป จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 75 อาศัยน้อยกว่า 4 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **4.01 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านเวลาที่อาศัยในโครงการ อยู่ในเกณฑ์ ดี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 4 ปี ให้ 1 คะแนน

4 ปี (ตั้งแต่เริ่มโครงการ) ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า ไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า ดี

(5) ความถี่ในการใช้งาน ส่วนฝึกชั้นดาดฟ้าต่อสัปดาห์ (เช่น พักผ่อน รดน้ำต้นไม้ ใส่ปุ๋ย) พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้งาน หรือเคยใช้งานแต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว จำนวน 243 คิดเป็นร้อยละ 85 ใช้งาน 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ใช้งาน 3 - 4 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ใช้งาน 5 - 6 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **2.38 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความถี่ในการใช้งานส่วนฝึกชั้นดาดฟ้าต่อสัปดาห์ อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว ให้ 1 คะแนน

1 - 2 วัน ให้ 2 คะแนน

3 - 4 วัน ให้ 3 คะแนน

5 - 6 วัน ให้ 4 คะแนน

ทุกวัน ให้ 5 คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว ให้ 2 คะแนน

1 - 2 วัน ให้ 4 คะแนน

3 - 4 วัน ให้ 6 คะแนน

5 - 6 วัน ให้ 8 คะแนน

ทุกวัน		ให้	10	คะแนน
เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้				
คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ไม่ดี	
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้	
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี	

(6) ความถี่ในการเก็บผลผลิตมาประกอบอาหารต่อสัปดาห์ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยเก็บผลผลิต หรือ เคยแต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 85 เก็บผลผลิต 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 13 เก็บผลผลิต 3 - 4 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.51 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความถี่ในการเก็บผลผลิตมาประกอบอาหารต่อสัปดาห์ อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว	ให้	1	คะแนน
1 - 2 วัน	ให้	2	คะแนน
3 - 4 วัน	ให้	3	คะแนน
5 - 6 วัน	ให้	4	คะแนน
ทุกวัน	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย/เคย แต่ปัจจุบันไม่ได้เก็บผลผลิตแล้ว	ให้	3	คะแนน
1 - 2 วัน	ให้	6	คะแนน
3 - 4 วัน	ให้	9	คะแนน
5 - 6 วัน	ให้	12	คะแนน
ทุกวัน	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 6 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **23.87**

คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 12.00 - 28.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการเข้าถึงพื้นที่สวนผักชั้นดาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	12.00 – 28.00	แปลความว่า	ไม่ดี
คะแนนเฉลี่ย	28.01 – 44.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	44.01 – 60.00	แปลความว่า	ดี

4) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 7 ปัจจัย ได้แก่

(1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวเอง) พบว่า ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า 3 คน จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมา มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 37 และมีสมาชิกมากกว่า 3 คน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.46 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 3 คน	ให้	1	คะแนน
3 คน	ให้	3	คะแนน
น้อยกว่า 3 คน	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 – 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) จำนวนคนมีงานทำในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่มีคนมีงานทำในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 87 มีคนมีงานทำในครัวเรือน 3 คน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และมีคนมีงานทำในครัวเรือนมากกว่า 3 คน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **2.66 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.00 – 4.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนคนมีงานทำในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 3 คน	ให้	1	คะแนน
3 คน	ให้	3	คะแนน
มากกว่า 3 คน	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 3 คน	ให้	2	คะแนน
---------------	-----	---	-------

3 คน		ให้	6	คะแนน
มากกว่า 3 คน		ให้	10	คะแนน
เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้				
คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง	
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้	
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี	

(3) จำนวนคนพึงพิงในครัวเรือน (เด็กเล็ก อายุต่ำกว่า 6 ปี และผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป) พบว่า ส่วนใหญ่มีคนพึงพิงในครัวเรือนน้อยกว่า 3 คน จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 93 มีคนพึงพิงในครัวเรือน 3 คน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และมีคนพึงพิงในครัวเรือนมากกว่า 3 คน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **9.68 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนคนพึงพิงในครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ ดี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่า 3 คน	ให้	1	คะแนน
3 คน	ให้	3	คะแนน
น้อยกว่า 3 คน	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
มากกว่า 3 คน	ให้	2	คะแนน
3 คน	ให้	6	คะแนน
น้อยกว่า 3 คน	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้				
คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง	
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้	
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี	

(4) อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีเงินเดือนประจำ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาไม่มีเงินเดือนประจำ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 34 เกษียณอายุ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และ ไม่ได้ทำงานหรือตกงาน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **8.07 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านอาชีพอยู่ในเกณฑ์ ดี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้ทำงาน/ตงงาน	ให้	1	คะแนน
ไม่มีเงินเดือนประจำ	ให้	3	คะแนน
มีเงินเดือนประจำ	ให้	5	คะแนน
เกษียณอายุ	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้ทำงาน/ตงงาน	ให้	2	คะแนน
ไม่มีเงินเดือนประจำ	ให้	6	คะแนน
มีเงินเดือนประจำ	ให้	10	คะแนน
เกษียณอายุ	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(5) สัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนต่อรายได้ครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 30 จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน ร้อยละ 25 - 30 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12 มีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน ร้อยละ 20 - 24.9 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 มีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน น้อยกว่าร้อยละ 15 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4 และมีสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือน ร้อยละ 15 - 19.9 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 4.43 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารครัวเรือนต่อรายได้ครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่าร้อยละ 30	ให้	1	คะแนน
ร้อยละ 25 - 30	ให้	2	คะแนน
ร้อยละ 20 - 24.9	ให้	3	คะแนน
ร้อยละ 15 - 19.9	ให้	4	คะแนน
น้อยกว่าร้อยละ 15	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่าร้อยละ 30	ให้	3	คะแนน
------------------	-----	---	-------

ร้อยละ 25 - 30	ให้	6	คะแนน
ร้อยละ 20 - 24.9	ให้	9	คะแนน
ร้อยละ 15 - 19.9	ให้	12	คะแนน
น้อยกว่าร้อยละ 15	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

(6) รายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายจ่ายในการซื้อผักต่ำกว่า 400 บาท จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาไม่ทราบหรือไม่แน่ใจรายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 มีรายจ่ายในการซื้อผักสูงกว่า 600 บาทต่อเดือน จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 14 มีรายจ่ายในการซื้อผัก 500 - 600 บาทต่อเดือน จำนวน 23 คนคิดเป็นร้อยละ 8 และมีรายจ่ายในการซื้อผัก 400 - 500 บาทต่อเดือน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **9.57 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านรายจ่ายในการซื้อผักต่อเดือน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	ให้	1	คะแนน
สูงกว่า 600 บาท	ให้	2	คะแนน
500 - 600 บาท	ให้	3	คะแนน
400 - 500 บาท	ให้	4	คะแนน
ต่ำกว่า 400 บาท	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
สูงกว่า 600 บาท	ให้	6	คะแนน
500 - 600 บาท	ให้	9	คะแนน
400 - 500 บาท	ให้	12	คะแนน
ต่ำกว่า 400 บาท	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 11.01 - 15.00 แปลความว่า ดี

(7) ลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้เก็บผลผลิต จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 88 ลดรายจ่ายในการซื้อผักต่ำกว่า 300 บาทต่อเดือน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และ ลดรายจ่ายในการซื้อผัก 300 บาทต่อเดือน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 3.42 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.00-7.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการลดรายจ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหารในครัวเรือนต่อเดือน อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้เก็บผลผลิต	ให้	1	คะแนน
ต่ำกว่า 300 บาท	ให้	2	คะแนน
300 บาท	ให้	3	คะแนน
400 บาท	ให้	4	คะแนน
500 บาท ขึ้นไป	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่ได้เก็บผลผลิต	ให้	3	คะแนน
ต่ำกว่า 300 บาท	ให้	6	คะแนน
300 บาท	ให้	9	คะแนน
400 บาท	ให้	12	คะแนน
500 บาท ขึ้นไป	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 7 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม 41.29 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 37.34 - 58.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านค่าใช้จ่ายด้านอาหารครัวเรือน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	16.00 - 37.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	37.34 - 58.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	58.67 - 80.00	แปลความว่า	ดี

จากตารางที่ 11 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากอาหารของผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) การกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) ดัชนีมวลกาย พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าดัชนีมวลกายปกติ (18.5 - 22.9) จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมา มีภาวะน้ำหนักเกินหรืออ้วนระดับ 1 (23 - 24.9) จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 มีภาวะอ้วนระดับ 2 (25 - 29.9) จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25 มีภาวะอ้วนระดับ 3 (มากกว่าหรือเท่ากับ 30) จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และมีภาวะน้ำหนักน้อยหรือผอม (ต่ำกว่า 18.5) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 2.97 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านดัชนีมวลกาย อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่าหรือเท่ากับ 30 (อ้วนมาก)	ให้	1	คะแนน
25 - 29.9 (อ้วน)	ให้	2	คะแนน
23 - 24.9 (น้ำหนักเกิน)	ให้	3	คะแนน
18.5 - 22.9 (น้ำหนักปกติ)	ให้	5	คะแนน
ต่ำกว่า 18.5 (ผอม)	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) เส้นรอบเอว พบว่า ในเพศชาย ส่วนใหญ่มีเส้นรอบเอวน้อยกว่า 36 นิ้ว (ไม่เป็นโรคอ้วนลงพุง) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และมีเส้นรอบเอวมมากกว่าหรือเท่ากับ 36 นิ้ว (เป็นโรคอ้วนลงพุง) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11 ส่วนในเพศหญิง พบว่า มีเส้นรอบเอวมมากกว่าหรือเท่ากับ 32 นิ้ว (เป็นโรคอ้วนลงพุง) จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และมีเส้นรอบเอวน้อยกว่า

หากรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง พบว่า ส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งมีเส้นรอบเอวสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานหรือเป็นโรคอ้วนลงพุง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 51 ที่เหลือมีเส้นรอบเอวปกติ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 49

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 2.97 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านเส้นรอบเอว อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

มากกว่าหรือเท่ากับ 36 นิ้ว (ชาย)	ให้	1	คะแนน
มากกว่าหรือเท่ากับ 32 นิ้ว (หญิง)	ให้	1	คะแนน
น้อยกว่า 36 นิ้ว (ชาย)	ให้	5	คะแนน
น้อยกว่า 32 นิ้ว (หญิง)	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **5.94 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการกินอาหารที่มีโภชนาการที่ดี อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

2) ความหลากหลายของผักที่กินต่อสัปดาห์ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) จำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ พบว่า ส่วนใหญ่ครึ่งหนึ่ง กินผักกินใบ 5 - 10 ชนิด จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา กินผักกินใบน้อยกว่า 5 ชนิด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และ กินผักกินใบมากกว่า 20 ชนิด จำนวนน้อยที่สุด 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.99 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนชนิดผักกินใบที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 5 ชนิด	ให้	1	คะแนน
5 - 10 ชนิด	ให้	2	คะแนน
10 - 15 ชนิด	ให้	3	คะแนน
15 - 20 ชนิด	ให้	4	คะแนน
มากกว่า 20 ชนิด	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 5 ชนิด	ให้	2	คะแนน
5 - 10 ชนิด	ให้	4	คะแนน
10 - 15 ชนิด	ให้	6	คะแนน
15 - 20 ชนิด	ให้	8	คะแนน
มากกว่า 20 ชนิด	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(2) จำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ พบว่า ส่วนใหญ่กินผักกินผล 5 - 10 ชนิด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา กินผักกินผล น้อยกว่า 5 ชนิด จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 41 กินผักกินผล 10 - 15 ชนิด จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 กินผักกินผล 15 - 20 ชนิด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และ กินผักกินผล มากกว่า 20 ชนิด จำนวนน้อยที่สุด 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 3.66 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านจำนวนชนิดผักกินผลที่กินเป็นประจำต่อสัปดาห์ อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 5 ชนิด	ให้	1	คะแนน
5 - 10 ชนิด	ให้	2	คะแนน
10 - 15 ชนิด	ให้	3	คะแนน
15 - 20 ชนิด	ให้	4	คะแนน
มากกว่า 20 ชนิด	ให้	5	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

น้อยกว่า 5 ชนิด	ให้	2	คะแนน
5 - 10 ชนิด	ให้	4	คะแนน
10 - 15 ชนิด	ให้	6	คะแนน
15 - 20 ชนิด	ให้	8	คะแนน
มากกว่า 20 ชนิด	ให้	10	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
-------------	-------------	------------	-------------

คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 แปลความว่า ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **7.65 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.00 - 9.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความหลากหลายทางอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.00 - 9.33 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 9.34 - 14.66 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 14.67 - 20.00 แปลความว่า ดี

3) ความปลอดภัยทางอาหาร ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย ได้แก่

(1) ปลอดภัยสารเคมีหรือสารตกค้าง พบว่า ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดกินผักทั่วไปตามท้องตลาด จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 87 กินผักที่ปลูกเองหรือเก็บจากสวนดาดฟ้า จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 กินผักไฮโดรโปนิคส์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ กินผักอินทรีย์หรือผักออร์แกนิก จำนวนน้อยที่สุด 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **4.25 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านปลอดภัยสารเคมีหรือสารตกค้าง อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ผักทั่วไปตามท้องตลาด	ให้	1	คะแนน
ผักไฮโดรโปนิคส์	ให้	2	คะแนน
ผักอินทรีย์/ผักออร์แกนิก	ให้	4	คะแนน
ปลูกเอง/เก็บจากสวนดาดฟ้า	ให้	5	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ผักทั่วไปตามท้องตลาด	ให้	3	คะแนน
ผักไฮโดรโปนิคส์	ให้	6	คะแนน
ผักอินทรีย์/ผักออร์แกนิก	ให้	12	คะแนน
ปลูกเอง/เก็บจากสวนดาดฟ้า	ให้	15	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 11.01 - 15.00 แปลความว่า ดี

(2) พฤติกรรมการล้างผัก พบว่า ส่วนใหญ่ล้างผักด้วยการแช่น้ำ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาล้างผักด้วยการเปิดน้ำไหลผ่าน จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 39 และล้างผักด้วยเบกกิ้งโซดา จำนวนน้อยที่สุด 42 คน คิดเป็นร้อยละ 15

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **2.83 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านพฤติกรรมการล้างผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ล้าง	ให้	1	คะแนน
ล้างด้วยการแช่น้ำ	ให้	2	คะแนน
ล้างด้วยการเปิดน้ำไหลผ่าน	ให้	3	คะแนน
ล้างด้วยเบกกิ้งโซดา	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 2 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **7.08 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.00 - 9.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความปลอดภัยทางอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.00 - 9.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	9.34 - 14.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	14.67 - 20.00	แปลความว่า	ดี

จากตารางที่ 13 สามารถอธิบายปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ส่งต่อการมีเสถียรภาพด้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) ผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย ได้แก่

(1) ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมายอดขายลดลง จำนวน 92 คิดเป็นร้อยละ 32 ไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 23 เลิกขาย ปิดกิจการ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และ ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 6.65 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ อยู่ในเกณฑ์ พอใช้

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	5	คะแนน
ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง	ให้	3	คะแนน
ยอดขายลดลง	ให้	3	คะแนน
ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน	ให้	2	คะแนน
เลิกขาย ปิดกิจการ	ให้	1	คะแนน
ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน	ให้	1	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	10	คะแนน
ถูกพักงาน เงินเดือนลด งานจ้างลดลง	ให้	6	คะแนน
ยอดขายลดลง	ให้	6	คะแนน
ถูกพักงานไม่ได้เงินเดือน	ให้	4	คะแนน
เลิกขาย ปิดกิจการ	ให้	2	คะแนน
ถูกเลิกจ้าง ปลดออกจากงาน	ให้	2	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(2) ผลกระทบต่อรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 24

รายได้ลดลงครึ่งหนึ่งจากเดิม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และ รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 17

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **9.98 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านผลกระทบต่อการรายได้ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	5	คะแนน
รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	ให้	4	คะแนน
รายได้ลดลงครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	2	คะแนน
รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	1	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	15	คะแนน
รายได้ลดลงจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	ให้	12	คะแนน
รายได้ลดลงครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	6	คะแนน
รายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

(3) ผลกระทบต่อการจ่าย พบว่า ส่วนใหญ่จ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 24 จ่ายเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่งจากเดิม จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และ จ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **9.77 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านผลกระทบต่อการรายได้ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	5	คะแนน
จ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	ให้	4	คะแนน
จ่ายเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	2	คะแนน
จ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	1	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่ได้รับผลกระทบ	ให้	15	คะแนน
รายจ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง	ให้	12	คะแนน
รายจ่ายเพิ่มขึ้นครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	6	คะแนน
รายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งหนึ่งจากเดิม	ให้	3	คะแนน
เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้			
คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 3 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **26.40 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 18.67 - 29.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านผลกระทบจากการระบาดของโควิด - 19 อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	8.00 - 18.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	18.67 - 29.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	29.34 - 40.00	แปลความว่า	ดี

2) การเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 9 ปัจจัย ได้แก่

(1) กังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ พบว่า ส่วนใหญ่นาน ๆ ครั้งกังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาบ่อยครั้งกังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ไม่เคยกังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25 กังวลว่าอาหารไม่เพียงพอเป็นประจำ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และ กังวลว่าอาหารไม่เพียงพอตลอดเวลา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.70 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านกังวลว่าอาหารไม่เพียงพอ อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(2) ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ พบว่า ส่วนใหญ่บ่อยครั้งไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการเป็นประจำ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไม่เคย ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 24 นาน ๆ ครั้ง ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการตลอดเวลา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.23 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านไม่สามารถกินอาหารที่ต้องการ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(3) ต้องกินอาหารราคาถูกลง พบว่า ส่วนใหญ่บ่อยครั้งต้องกินอาหารราคาถูกลง จำนวน 92 คน นาน ๆ ครั้งต้องกินอาหารราคาถูกลง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ไม่เคยต้องกินอาหารราคาถูกลง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 22 ต้องกินอาหารราคาถูกลงเป็นประจำ จำนวน 36 คิดเป็นร้อยละ 13 และ ต้องกินอาหารราคาถูกลงตลอดเวลา จำนวน 6 คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.58 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องกินอาหารราคาถูกลง อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
--------	-----	---	-------

นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(4) ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท พบว่า ส่วนใหญ่บ่อยครั้งต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33 นาน ๆ ครั้งต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ไม่เคยต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภทเป็นประจำ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ต้องกินอาหารไม่ก็ประเภทตลอดเวลา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.69 คะแนน** อยู่ใน ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องกินอาหารไม่ก็ประเภท อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

(5) ต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ ส่วนใหญ่บ่อยครั้งต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์เป็นประจำ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 ไม่เคยต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 ต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ตลอดเวลา จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และ นาน ๆ ครั้งต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **6.32 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องกินอาหารไม่มีประโยชน์ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	10	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	8	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	6	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	2	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 แปลความว่า ดี

(6) ต้องลดปริมาณอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยต้องลดปริมาณอาหาร จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 35 บ่อยครั้งต้องลดปริมาณอาหาร จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 นาน ๆ ครั้ง ต้องลดปริมาณอาหาร จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 26 ต้องลดปริมาณอาหารเป็นประจำ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ต้องลดปริมาณอาหารตลอดเวลา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **7.59 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องลดปริมาณอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน

ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่เคย	ให้	10	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	8	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	6	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	2	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66 แปลความว่า ไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 แปลความว่า ดี

(7) ต้องลดมื้ออาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยต้องลดมื้ออาหาร จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 42 นาน ๆ ครั้งต้องลดมื้ออาหาร จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 บ่อยครั้งต้องลดมื้ออาหาร จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ต้องลดมื้ออาหารเป็นประจำ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ต้องลดมื้ออาหารตลอดเวลา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย 8.03 คะแนน อยู่ใน ช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องลดมื้ออาหาร อยู่ในเกณฑ์ ดี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่เคย	ให้	10	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	8	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	6	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	2	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.00 - 4.66	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย 4.67 - 7.33	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย 7.34 - 10.00	แปลความว่า	ดี

(8) ต้องอดอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่เคยต้องอดอาหาร จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 82 นาน ๆ ครั้งต้องอดอาหาร จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11 บ่อยครั้งต้องอดอาหารจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และ ต้องอดอาหารเป็นประจำ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **14.21 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 11.01 - 15.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องอดอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน
และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้			
ไม่เคย	ให้	15	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	12	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	9	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	6	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย 7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย 11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

(9) ต้องรับบริจาค พบว่า ส่วนใหญ่บ่อยครั้งต้องรับบริจาค จำนวน 143 คนคิดเป็นร้อยละ 50 นาน ๆ ครั้งต้องรับบริจาค จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 38 และ ไม่เคยต้องรับบริจาค จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **10.86 คะแนน** อยู่ใน ช่วงคะแนนเฉลี่ย 7.01 – 11.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านต้องรับบริจาค อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	5	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	4	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	2	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	1	คะแนน

และให้ค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 จะได้เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เคย	ให้	15	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้	12	คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้	9	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	6	คะแนน
ตลอดเวลา	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.00 - 7.00	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	7.01 - 11.00	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	11.01 - 15.00	แปลความว่า	ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนทั้ง 9 ปัจจัยย่อยดังกล่าว จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **61.21 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 58.67 - 80.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการเข้าถึงอาหารในช่วงวิกฤตโควิด - 19 อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนรวม ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	16.00 - 37.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	37.34 - 58.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	58.67 - 80.00	แปลความว่า	ดี

จากตารางที่ 16 สามารถอธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนผักชั้นดาดฟ้า ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า และความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้าของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักชั้นดาดฟ้า พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลางต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมาเห็นด้วยมากต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25 เห็นด้วยมากที่สุดต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ไม่เห็นด้วยต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และ เห็นด้วยน้อยต่อการมีสวนผักชั้นดาดฟ้า จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.33 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความพึงพอใจ/ความคิดเห็นต่อสวนผักชั้นดาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เห็นด้วย	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

2) ความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10 พอใจน้อย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5 พอใจมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.40 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความสะดวกในการเข้าถึง อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(2) ด้านขนาดพื้นที่ปลูก ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 12 พอใจมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5 พอใจน้อย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.44 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านขนาดพื้นที่ปลูก อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(3) ด้านความหลากหลายของประเภทผักที่ปลูก พบว่า ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 12 พอใจมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4 พอใจน้อย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.43 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความสะดวกในการเข้าถึง อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(4) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 13 พอใจน้อย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3 พอใจมาก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.41 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความอุดมสมบูรณ์ของผักที่ปลูก อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(5) ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8 พอใจมาก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6 พอใจมากที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ พอใจน้อย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.47 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	ให้	1	คะแนน
พอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
พอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน

พอใจมาก ให้ 4 คะแนน

พอใจมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าทั้ง 5 ด้าน จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **7.15 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 5.00 - 11.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความพึงพอใจในการใช้งานสวนผักชั้นดาดฟ้าอยู่ในเกณฑ์**ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 5.00 - 11.66 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 11.67 - 18.33 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 18.34 - 25.00 แปลความว่า ดี

3) ความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นดาดฟ้า แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านปริมาณของผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจน้อย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7 พอใจปานกลาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6 พอใจมาก จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.37 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านปริมาณของผลผลิต อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(2) ด้านความปลอดภัยของผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 พอใจมาก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5 พอใจน้อย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.45 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความปลอดภัยของผลผลิต อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(3) ด้านความหลากหลายของผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7 พอใจน้อย จำนวน 17 คน

คิดเป็นร้อยละ 6 พอใจมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.41 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความหลากหลายของผลผลิต อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(4) ด้านความสดใหม่ของผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8 พอใจมาก จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 พอใจน้อย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.46 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความสดใหม่ของผลผลิต อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(5) ด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11 พอใจมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4 พอใจน้อย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.41 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

(6) ด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พอใจหรือไม่แน่ใจ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 81 พอใจปานกลาง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11 พอใจมาก จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4 พอใจน้อย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3 และ พอใจมากที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **1.41 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการลดการเดินทางไปตลาด เพื่อซื้อผักสำหรับประกอบอาหาร อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่พอใจ/ไม่แน่ใจ	ให้	1	คะแนน
พอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
พอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
พอใจมาก	ให้	4	คะแนน

พอใจมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 แปลความว่า ดี

ซึ่งหากรวมคะแนนความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้นคาดฟ้าทั้ง 6 ด้าน
จะได้คะแนนเฉลี่ยรวม **8.51 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 6.00 - 14.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่ม
ตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านความพึงพอใจในผลผลิตของสวนผักชั้น
คาดฟ้า อยู่ในเกณฑ์ **ควรปรับปรุง**

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 6.00 - 14.00 แปลความว่า ควรปรับปรุง

คะแนนเฉลี่ย 14.01 - 22.00 แปลความว่า พอใช้

คะแนนเฉลี่ย 22.01 - 30.00 แปลความว่า ดี

จากตารางที่ 18 สามารถอธิบายความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง และความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ของกลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G ได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่สวนผักในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ได้คะแนนเฉลี่ยรวม **3.55 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทนพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 32 เห็นด้วยมาก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 21 เห็นด้วยน้อย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.77 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการเปลี่ยนพื้นที่สีเขียวภายในโครงการ ให้เป็นพื้นที่สีเขียวประเภทกินได้แทน อยู่ในเกณฑ์ **ดี**

(2) ด้านการรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 32 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 17 เห็นด้วยน้อย จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.45 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการรวมกลุ่มผู้มีความสนใจในการปลูกผักเพิ่มเติม อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(3) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20 เห็นด้วยน้อย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.45 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและปรับปรุงดิน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(4) ด้านการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่องพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาเห็นด้วยปานกลาง จำนวน

91 คน คิดเป็นร้อยละ 32 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 16 เห็นด้วยน้อย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.50 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้ในการทำเกษตรในเมืองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(5) ด้านการจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 32 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20 เห็นด้วยน้อย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.54 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการจัดให้มีครูพี่เลี้ยง แนะนำ แก้ปัญหาในการปลูกผัก อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(6) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาเห็นด้วยปานกลาง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 25 เห็นด้วยน้อย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.60 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

2) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ได้คะแนนเฉลี่ยรวม **3.55 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้** โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 24 เห็นด้วยน้อย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.59 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G

มีคะแนนด้านการส่งเสริมให้มีหรือพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยหรือผู้อยู่อาศัยเดิมภายในพื้นที่โครงการ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(2) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และ เห็นด้วยน้อย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.53 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสวนสาธารณะในพื้นที่โครงการ อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(3) ด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 25 เห็นด้วยน้อย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.56 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการส่งเสริมให้มีพื้นที่เกษตรกรรมชุมชน สำหรับโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

(4) ด้านการส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี พบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลาง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาเห็นด้วยมาก จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 23 เห็นด้วยน้อย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9 และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้คะแนนเฉลี่ย **3.52 คะแนน** อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.66 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในอาคารพักอาศัย แปลง G มีคะแนนด้านการส่งเสริมทางการเงิน ส่วนลดทางภาษี อยู่ในเกณฑ์ **พอใช้**

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

ไม่เห็นด้วย	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 2.33	แปลความว่า	ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.66	แปลความว่า	พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	3.67 - 5.00	แปลความว่า	ดี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วีราทร มงคลพานิชยกิจ
วุฒิการศึกษา	การวางผังเมืองบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

